

ახალი საუნჯე

ტექნიკის და
კონტექსტების
ქურნალი

№1 (31) იანვარი, 2016 წელი

محمد مرسي

ნომრის ავტორები

ირმა ტაველიძე & მავჰუდ დარვიში

ნომრის თემა:

ოთარ ჭილაძის „გოდორი“

უოუზია

ნინო სადღოგელაშვილი

აროზა

ჯუდი ლი

კრიტიკა

მარიამ ნიკლაური - შამუგიაზე, ჯორჯანაძეზე, სამინაშვილზე, მუშველიანზე
ლელა კოღელაშვილი - გერსის ახალ თარგმანებზე

მწერლის ბიოგრაფიიდან

კონსტანტინე ქიქნაძე - მანიაკოვსკის სასიყვარულო ისტორიები

ახალი თარგმანები

ნორბერტ გოლცი - ვის ეშინია ფილოსოფიის?
ედუარდ ლიშონოვი - აბერიკული არღაფაგავი

ფასი 1,5 ლარი

№1 (31) იანვარი, 2016 წელი

ახალი საუნჯე

ტექსტების და კონტექსტების ჟურნალი

პროექტის ავტორი: ვაჟა წოწკოლაური

მთავარი რედაქტორი: შოთა იათაშვილი

რედაქტორი-სტილისტი: ლელა კოდალაშვილი

დიზაინი და დაკაბადონება: ნიკა ხვედელიძე

სარედაქციო კოლეგია: დავით ანდრიაძე, გია ეძგვერაძე, დათო ტურაშვილი, ეკა ქევანიშვილი, ზაზა შათირიშვილი, დავით ჩიხლაძე, გია ხადური

ნომერზე მუშაობდნენ: ეკა ქევანიშვილი, ირმა ტაველიძე, გიორგი ლობჯანიძე, ბაჩანა ჩაბრაძე, ალექსანდრე ებანოიძე, თამარ კოტრიკაძე, ნინო სადღობელაშვილი, ჯუდი ლი, მარიამ წიკლაური, ლელა კოდალაშვილი, კონსტანტინე კიკნაძე, დათო ბარბაქაძე, გიორგი ფირცხალაიშვილი, ნორიკ ბადოიანი

გამომცემლობა – «საუნჯე»

მის.: ალ. ყაზბეგის 32/34

ტელ.: 2141214, 2395587, 2397188

Skype: saunje-saunje

ელ–ფოსტა: saungeo@gmail.com

1. ნომრის ავტორები: ირმა
ტაველიძე; მაკმუდ დარვიში

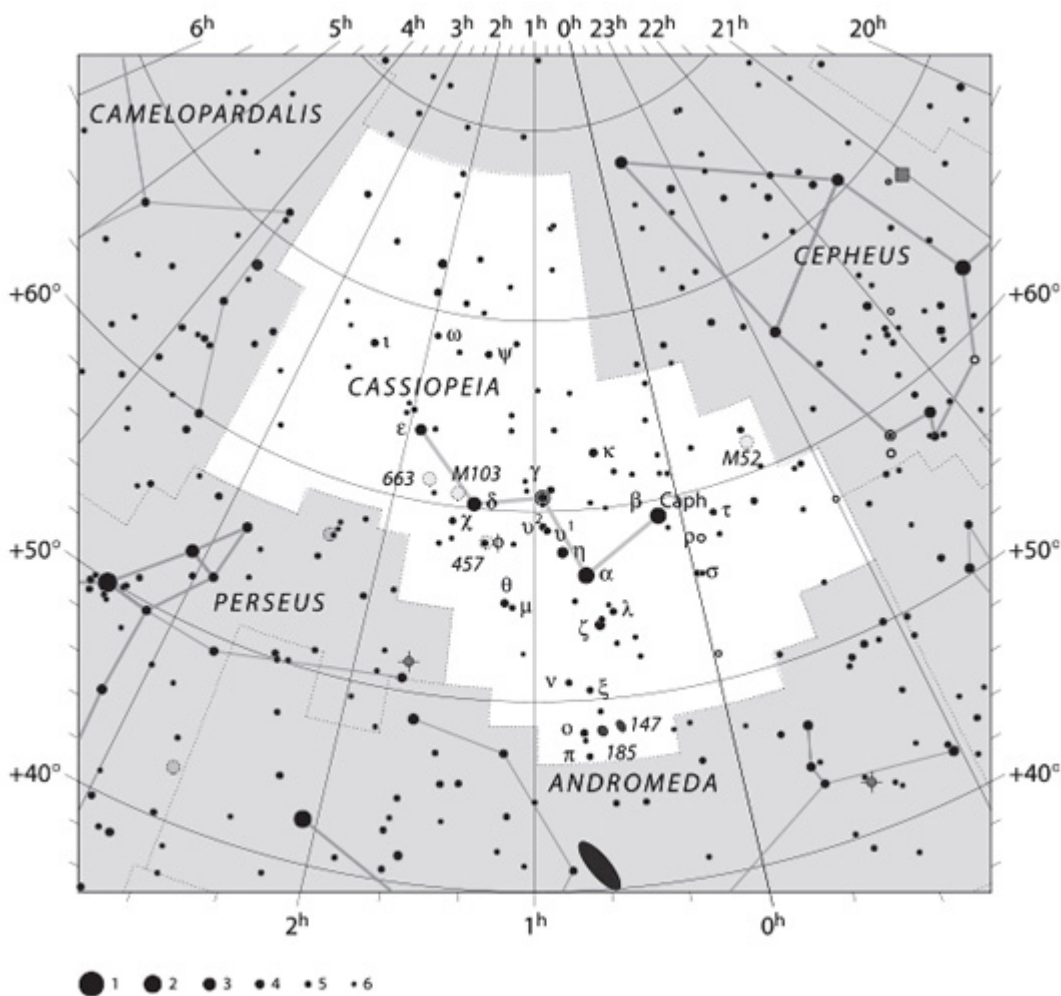
ირმა ტაველიძე

ირმა ტაველიძე – გასაღების გადატრიალება (ეკა ქევანიშვილი)

მე რომ ირმა გავიცანი, კასიოპეა ერქვა.

აესე – ფორუმული სახელი. მას შემდეგ, მგონი, ათ წელზე მეტი გავიდა. ის ლიტერატურული ფორუმიც თითქმის აღარ არსებობს და ეს ვირტუალური ნიკიც მხოლოდ ელექტრონული არქივის საკუთრებადაა ქცეული. მე კი, როცა ირმას ვხვდები, ენაზე მაინც ისევ ის სახელი მაღვას ხოლმე. მისი პირველი მოთხრობები და თარგმანებიც მაშინ წავიკითხე. ეს რამ გამახსენა და ასოციაციამ – ირმა ჩემთვის «ჩემი» მწერლების თანავარსკვლავედის ნაწილია.

გორი.
გორს
ვერ
ავცდებო.
გორი,
როგორ
შენი
ქალაქი.
გორი,
როგორ
სტალინის
ქალაქიც.
გორი,
როგორ

რც პატარა ქალაქიც და ა.შ. მომიყვები ამ ქალაქსა და შენზე, როგორც მის ნაწილზე. მაშინ რა იყო შენთვის და დღეს რა არის გორი, როდის და რატომ ჩადიხარ და იმ გზაზე, რაც გორამდია, რას ფიქრობ ხოლმე.

წლები ისე გადიოდა, რომ გორს თითქმის ვერ ვამჩნევდი. იყო ბაზარი, თეატრი, პიონერთა სასახლე, სტალინის ძეგლი, ფრანგების ეკლესია, ფოსტა, აფთიაქი და ბევრი სხვა რამ, რაც ყოველდღიურობის ნაწილს წარმოადგენდა. და გორის ციხე, რომელზეც ერთ დროს ბევრს ვფიქრობდი, მერე კი მის გვერდით არსებობას მივეჩვიე – უბრალოდ, ბევრი ფიქრის გარეშე. გორი ჩემთვის კომბინატის დასახლების ცხრასართულიანი კორპუსის ერთ-ერთი ბინაა – გაურემონტებელი, ყოველმხრივ მოუწყობელი, უამრავი უცნაური ნივთით სავსე. და კიდევ, ბიბლიოთეკებია, რომელთა საცავებშიც ყოველთვის მიშვებდნენ და უფლებას მაძლევდნენ, წიგნები ჩემი ხელით ამერჩია. იმ საცავების ჰაერია. მუდმივი ბინდი. რაც დრო გადის, ვხვდები, როგორ მიყვარს. მისი შემჩნევა დავიწყე – ნაცნობ ადგილას მოხვედრა მიხარია, ნაცნობებთან შეხვედრის შესაძლებლობაც აღარ მაშინებს. როცა გორში ვარ, ერთდროულად ორ ქალაქს ვხედავ – თანამედროვეს და გასული საუკუნის 80-იანი წლებისას, რომელშიც სული მეხუთებოდა. სულ გასაქცევად მეჭირა თვალი.

ხშირად ველარ ჩავდივარ ხოლმე – სახლი აღარ მაქვს.

თამაში. იმ შენი საკუთარი თამაშების შესახებ მინდა მომიყვე, რომლის სიუჟეტებიც, როგორც შენ თქვი, ძალიან რთული იყო. იმ კომფორტზე გეკითხები, რომელშიც, როგორც ერთხელ მითხარი, «გამაგრებული» იყავი. მახსოვს, მაშინ მიპასუხე, რომ ჩემი გულის მოგება მხოლოდ წიგნებით შეიძლებოდაო. როგორ იზრდებოდი. რა გასაზრდოებდა. რა მოგწონდა. რა – არა. რას აპროტესტებდი. მახსოვს «ატროფინის» ჩაწვეთების საძულველი რიტუალიც. იქნებ კიდევ იყო რამე.

წიგნები მთავარი საყრდენი იყო – საბედნიეროდ, მუდმივად ხელმისაწვდომი. ყველაფერს ვკითხულობდი, რაც ხელში ჩამივარდებოდა. რაც მომწონდა, იმას ბევრჯერ ვკითხულობდი. ჩემთვის ნამდვილი ლიტერატურის საზომი ახლაც ესაა – წიგნი კარგია, თუ მეორედ, მესამედ წაკითხვის სურვილს მიჩენს. კითხვა და ჩემი გამოგონილი თამაშები, ამ ორის მუდმივი მონაცვლეობა – მეტი არც არაფერი მჭირდებოდა არსებობისთვის. მაშინ ვერ ვხვდებოდი, რამდენად უცნაურად მოჩანდა ეს სხვების თვალში. სხვები, უბრალოდ, არ არსებობდნენ. ის, რაც ჩემს წარმოსახვაში ხდებოდა, ბევრად მნიშვნელოვანი იყო პატარ-პატარა ყოველდღიურ ამბებზე. არ მომწონდა, როცა თამაშში ხელს მიშლიდნენ. მომწონდა, რომ ბევრი თავისუფალი დრო მქონდა და ხშირად ვრჩებოდი მარტო სახლში.

სახლი. სახლში ვინ და ვინ ცხოვრობდით? დედა, მამა. რას აკეთებდნენ, ცოტა რომ გაიზარდე, როგორ შეაფასე ისინი? ჩვეულებრივი დღეები როგორი იყო თქვენთან და არაჩვეულებრივი? მაგალითად, დღესასწაულები? სკოლაში პირველად წასვლის დღეები ან რაღაც ასეთი, რამით გამორჩეული, თუნდაც, დაბადების დღეები? როგორი ოჯახი იყო, სადაც ირმა დაიბადა.

ხუთნი ვიყავით: დედა, მამა, ბებია, ჩემი უმცროსი ძმა, მე. ჩვეულებრივი ოჯახი იყო. ბებიაჩემისთვის მთავარი ჩემი ჯანმრთელობა და ბედნიერება იყო, ჩემი მშობლებისთვის – განათლება. სულ ის მესმოდა, რომ აუცილებლად უნივერსიტეტში უნდა მესწავლა, აუცილებლად უნდა მცოდნოდა რამდენიმე უცხო ენა. მარწმუნებდნენ, რომ თუ კარგ განათლებას მივიღებდი, ეს ბედნიერებისთვის საკმარისიც იქნებოდა და მეტიც. ბავშვობაშივე წავიკითხე ეფიმ დუბროვინის ძალიან სასაცილო წიგნი – «ექსპერიმენტი «იდეალური ადამიანი» და მაშინვე მივხვდი, რა ექსპერიმენტის მსხვერპლიც ვიყავი. ძნელი მისახვედრი არ იყო, რომ ჩემს მშობლებსაც, ამ წიგნის გმირებით, შვილის იდეალურ ადამიანად აღზრდა გადაეწყვიტათ. ამის გამო დავდიოდი,

მაგალითად, მუსიკალურ სტუდიაში, ფორტეპიანოს კლასში (ვერ ვარწმუნებდი, რომ არც საამისო მონაცემები მქონდა და არც – რაიმეს სწავლის სურვილი). მთელი შვიდი წელი გაგრძელდა ეს წამება. მათი წარმოდგენით, განათლებულ, კარგად აღზრდილ ადამიანს რომელიმე მუსიკალურ ინსტრუმენტზე დაკვრა აუცილებლად უნდა შესძლებოდა. მერე, როგორც იქნა, მიხვდნენ, რომ ექსპერიმენტმა არ გაამართლა (გადავრჩი: დუბროვინის წიგნში ბავშვს ლურსმული წარწერების კითხვასაც კი ასწავლიან!) და უკვე სხვა მეთოდები აირჩიეს ჩემი ძმისთვის.

ვერ ვიტყვი, რომ ძალიან შეიცვალნენ. არავის ვიცნობ, ვინც ასეთი კეთილი, არაპრაქტიკული და სრულიად დაუცველია. პენსიონერები არიან. სოფელში ცხოვრობენ.

პირველი. როცა სულ პირველად რაღაც დაწერე, რა მოხდა? და რა დაწერე? და მერე სხვებმა რა თქვეს? და შენ თვითონ რა იგრძენი? გინდოდა, დაგეწერა თუ თავისით მოვიდა?

არ მახსოვს. რაღაცებს ვწერდი და როგორც კი დავამთავრებდი, ვხევდი ხოლმე. სკოლაში სწავლის დროს ორჯერ თუ სამჯერ დავიწყე რომანის წერა, მაგრამ პირველ გვერდებს ვერ გავცდი. რამდენიმე ლექსიც დავწერე, ოღონდ არავისთვის მიჩვენებია. კიდევ, გუმბელიოვის «ჟირაფი» ვთარგმნე, რის გახსენებაზეც ახლა ძალიან მეცინება. სულ კარგ წიგნებს ვკითხულობდი და ამიტომ მალევე ვხვდებოდი, რა იყო ცუდი ლექსი, ცუდი მოთხრობა, ცუდი თარგმანი.

ყველაზე. ანუ ყველაზე მეტად რის გახსენება გიყვარს იმ დროიდან და რის – არა?

ფოსტის შენობის წინ ერთი კაფე იყო, სადაც 80-იანი წლების ბოლოს კარგ ნამცხვრებს აცხობდნენ. ინტერიერსაც არასაბჭოთა ეთქმოდა – მოფიცრული პანელები, დაბალი განათება, უცხო მუსიკა. მე და დედა დავდიოდით ხოლმე. ჩემს წარმოსახვას სულ მცირე იმპულსიც კი ჰყოფნიდა იმისთვის, რომ მთელი ქალაქი,

მთელ
ი
ქვეყან
ა
გაქრ
ო.
მიყვა
რდა
იქ
ყოფნა
, სხვა
სინამ
დვილ
ეში.
კიდევ
ის

დღეები მიყვარდა, როცა მამაჩემს მაღალი სიცხე ჰქონდა. საწოლზე ჩამოვუჯდებოდი და ლექსებს ვუკითხავდი ხოლმე. როცა დავიღლებოდი, წიგნს გამომართმევდა და თვითონ მიკითხავდა. მერე მიყვებოდა ქვეყნებზე, დედაქალაქებზე, სხვა ქალაქებზე – სახელებს მასწავლიდა. მიხსნიდა, რომელ ქვეყანაში რა ენაზე ლაპარაკობენ, რა ხალხი ცხოვრობს, რა კულტურის, რა აღმსარებლობის... ვფიქრობდი, რა იშვიათად ხდება ავად მამაჩემი, ეს რა უსამართლობაა-მეთქი.

დღეს. თუ ფიქრობ ხოლმე, რა მოგცა იქაურობამ, იმ საზოგადოებამ, იმ ქალაქმა, იმ განწყობებმა, 16 წლამდე ცხოვრებამ?

ყველაზე კარგი ის იყო, რომ მართლა ძალიან ბევრი დრო მქონდა საკუთარი თავისთვის. მრავალსაათიანი თამაშები რომ არა, წარმოდგენა არა მაქვს, რა უნდა მეკეთებინა – რას უნდა შეევსო სიცარიელე წიგნიდან წიგნამდე. ჩამოყალიბებული ინტროვერტი

ვიყავი. რას აღარ მოვიგონებდი, რომ მარტო ყოფნის საშუალება მქონოდა. საზოგადოებაზე რაიმეს თქმა გამიჭირდება – თითქმის არ ვიცნობდი. ისევე, როგორც – ქალაქს. ყოველ შემთხვევაში, ისეთს, როგორსაც სხვები იცნობენ.

მარტო. და თბილისში ცხოვრებამ რა გასწავლა. რა დაგანახა? როგორი იყო ის თბილისი, რომელშიც შენ სტუდენტი გახდი?

საშინელი. 90-იანი წლების დასაწყისის თბილისზე საშინელი ვერაფერი წარმომიდგენია. თან, იმდენად გამოუცდელი ვიყავი, შეშინებული და ყოველგვარ პრაქტიკულ ცოდნას მოკლებული... გასაღებით კარის გაღებაც კი არ ვიცოდი. რთული ამოცანა იყო მაღაზიაში პროდუქტების ყიდვა – მანამდე ეს არასდროს გამეკეთებინა. უცხო გამყიდველისთვის სურვილების გამხელის მრცხვენოდა. არ ვაზვიადებ. ყველაფრის სწავლა ერთიანად მომიხდა. დღესაც კი, კარის გაღებისას, სულ მაქვს განცდა, რომ შეიძლება, გასაღები სწორად ვერ გადავატრიალო. დაკეტილი კარის შიში – ჩემი დიდი ფობიაა.

ათასი შეცდომის მერე რაღაცას მაინც სწავლობ. იმ წლებში შეცდომებიც იყო და დამოუკიდებელი ცხოვრებით თავბრუსხვევაც. დიდი აღმოჩენებიც. ცოტა ხნის წინ სტუდენტობის დროინდელი რვეული ვიპოვე, რომლის ერთ-ერთ გვერდზეც – სუფთა გვერდზე – მხოლოდ ერთი სიტყვა წერია: «ბორხესი». გამახსენდა, როდის ჩავიწერე. ლექციაზე პირველად მოვისმინე მწერლის გვარი და მივხვდი, რომ აუცილებლად უნდა წამეკითხა. ამაღელვებელია, არა?

იყო? სიყვარულები, განშორებები და ქვითინები, თუ ნაკლებად?

იყო სიყვარული და სიჩუმე. ხმაური, რომელიც არ იყო სიყვარული. მერე – ისევ სიყვარული. მარადიული წრებრუნვა.

იქ, სადაც. დღეს, როცა ფიქრობ ხოლმე, იქ ხარ, სადაც გინდოდა ყოფილიყავი? ზოგადად ყველაფერს ვგულისხმობ. სახლს. კარიერას. ოჯახს. წერას. ყველაფერს.

თუ გზის მეტაფორას გამოვიყენებთ, მაშინ ისეთი მოგზაური ვარ, რომლის მიზანსაც წინასწარ განსაზღვრულ ადგილას მოხვედრა არ წარმოადგენს. გზაც მიხვეულ-მოხვეულია, მატყუარა. შეიძლება. სულაც იქ ვარ, საიდანაც მოგზაურობა დავიწყე. შეიძლება, კიდევ ბევრჯერ მივადგე ამ ადგილს. ყოველ შემთხვევაში, საკუთარ თავს სირბილში შეჯიბრის მონაწილედ ვერ აღვიქვამ. ჩემნაირი ადამიანის ცხოვრება უფრო ხეტიალია. მშვიდი. აუჩქარებელი.

უელბეკი. მაშინ, როდესაც წინა ინტერვიუ ჩავწერეთ, უელბეკის «პლატფორმას» თარგმნიდი. მაშინ ეს მწერალი საქართველოში არც ისე პოპულარული იყო, დღეს კი ლამის ყოველ მეორე ქართველს პირზე აკერია მისი სახელი – მაინტერესებს, შენი დამოკიდებულება მის მიმართ შეიცვალა? მის ბოლო რომანებზე რას იტყვი?

უელბეკის წიგნებით გატაცება დიდი ხნის წინ დამთავრდა. თუმცა, ვერ ვიტყვი, რომ ანგარიშგასაწევი მწერალი არ არის, ან უდავოდ დასაფასებელი ღირსებები არ აქვს. ყოველთვის ველოდები, რას დაწერს, რას იტყვის. თუმცა, ყოველ ჯერზე ერთსა და იმავეს ვხედავ. სადღაც წავიკითხე: «პლატფორმა» იმიტომ დაწერა, რომ სექს-ტურიზმზე სამეცნიერო ნაშრომის დასაწერად კვალიფიკაცია არ ეყოფოდაო. ამ მოსაზრებას არ ვიზიარებ, მაგრამ ვალიარებ, რომ მართლაც ასეთ შთაბეჭდილებას ტოვებს. ბოლო წიგნიც – «მორჩილება» – თითქოს მხოლოდ პოლიტიკაზე ლაპარაკის მოთხოვნის ნაყოფია. სიამოვნებით ვკითხულობდი, ოღონდ იმასაც ვხვდებოდი, რომ საკუთარი თავის უსასრულოდ გამეორება მწერალს ცოცხლად მარხავს.

ახალი. ბოლო პერიოდში თუ აღმოაჩინე საინტერესო მწერალი, რომლის ქართულად თარგმნასაც ისურვებდი?

იორან ტუნსტრიომი. შვედი მწერალია – ალბათ ყველაზე დიდი მწერალი მე-20 საუკუნის მეორე ნახევრის შვედურ ლიტერატურაში. რუსული თარგმანი წავიკითხე და კარგა ხანს გაოგნებული დავდიოდი. «საშობაო ორატორია» – ასე ჰქვია

ტუნს
ტრიო
მის
ყველა
ზე
საინტ
ერესო
წიგნს.
როგო
რ
მინდა
,
ისეთმ
ა
მთარგ
მნელმ
ა
თარგმ
ნოს,
ვინც
მის
მთელ
მშვენი
ერება
ს
დაინა
ხავს.

თარგ

მნა. დღესაც თარგმნი? ისევ ინტიმურია ეს პროცესი თუ, რაღაც ყოველდღიურ საქმეში გადაიზარდა, რომელშიც გასამრჯელოს იღებ?

წიგნებს აღარ ვთარგმნი. ძალიან იშვიათად, შეიძლება, ვთარგმნო პატარა ესე ან მოთხრობა რომელიმე ჟურნალისთვის. თარგმნის პროცესი ისევ ძალიან ინტიმურია, რა თქმა უნდა. შეუდარებელი გამოცდილებაა – ყოველი ტექსტი გცვლის, სამუდამო ანაბეჭდებს გიტოვებს სხეულზე. უწყვეტი მიღება და გაცემაა.

სრულიად. უინტერესო საქმეებს ისევ აკეთებ? და რა შედის მასში, თუ საიდუმლო არ არის?

ასეთ საქმეებს უფრო ნაკლებად ვაკეთებ, ვიდრე ადრე. უინტერესო ტექსტების თარგმნას და რედაქტირებას ვგულისხმობ. ხანდახან მაინც მიწევს ხოლმე.

სხვა საქმე. წიგნები და ლიტერატურა რომ არ ყოფილიყო შენს ცხოვრებაში, როგორ გგონია, რა იქნებოდა დომინანტი? რას გააკეთებდი? არსებობს რამე სფერო, საქმე, სადაც ირმას ხედავ?

ბავშვობაში გორის თეატრის მსახიობობაზე ვოცნებობდი. ისე ცხადად მქონდა წარმოდგენილი, როგორ დავბერდებოდი სცენაზე... ოღონდ ახლა მგონია, რომ ეს სურვილიც წიგნებს უკავშირდებოდა – საყვარელი გმირების განსახიერება მინდოდა, მათი ცხოვრებით ცხოვრება. სადღაც მაინც. ცოტა ხნით მაინც. დარწმუნებული ვარ, მსახიობად ვერ ვივარგებდი. ალბათ, სხვა ცხოვრებაში, უბრალოდ, ფრანგულის მასწავლებელი ვიქნებოდი.

«ეს საწყალი კურდღელი». ისევ «შენს» მოთხრობად რჩება? თუ დრო გავიდა და გადააფასე რაღაცები.

გულწრფელად რომ გითხრა, ისეთი განცდა მაქვს, თითქოს არაფერიც არ დამიწერია. არცერთი მოთხრობა. თითქოს რასაც აქამდე ვაკეთებდი, მხოლოდ ენის შესასწავლი ან ხელის მისაჩვევი სავარჯიშოები იყო. ზოგიერთი მომწონს კიდევ, მაგრამ სერიოზულად ველარ აღვიქვამ. უფრო სწორად, ჩემს ტექსტად ვერ აღვიქვამ. მეორე მხრივ, არ შემეძლო, რომ არ დამეწერა – როგორი დაუჯერებელიც უნდა იყოს, ასეა.

ბოლო. კრებულის შემდეგ ახალი წიგნის გამოცემაზე თუ ფიქრობ? მინდა «აღმოსავლეთის გამოგონებაზეც» გკითხო – ცოტა დრო გავიდა მისი გამოსვლის შემდეგ – როგორ ფიქრობ, როგორი გამოხმაურება ჰქონდა ამ კრებულს? კმაყოფილი ხარ? საკმარისი ყურადღება მიექცა?

წიგნების ბედი საერთოდ არ მაღელვებს. ბედნიერი ვიყავი, როცა გამომცემლობა «დიოგენემ» ჩემი მოთხოვნების კრებულის გამოცემა გადაწყვიტა. ვიცნობ ამ ადამიანებს – გადაწყვეტილებების მიღებისას პიროვნულ მომხიზვლელობას არ ითვალისწინებენ. სწორედ ეს აღმოჩნდა ყველაზე მნიშვნელოვანი, დანარჩენი კი მართლა უმნიშვნელო იყო.

ახალ წიგნზე ფიქრი ჯერ არ დამიწყია. ჯერ ფორმა უნდა მიიღოს იმან, რასაც ვწერ – რაღაცად იქცეს, გამკვრივდეს. საერთოდ, ყველაზე არსებითი, ისევე, როგორც ყველაზე სასიამოვნო რამეები, წიგნის გამოსვლამდე ხდება. ყოველ შემთხვევაში, ჩემთვის.

მთავარი. მგონი, გვილაპარაკია ამაზეც, მაგრამ მაინც მინდა გკითხო – რა არის მთავარი შენს მოთხოვნებში, ტექსტებში – ამბავი? ენა? გმირები? როგორ გგონია?

ენა უმთავრესია. ენის გარეშე უმწეო ხარ – ხელფეხშეკრული, მაგრად გაკოჭილი გდიხარ სადღაც და შველას ითხოვ. მახსოვს ეს მდგომარეობაც. რაც დრო გადის, სულ უფრო მნიშვნელოვანი ხდება ენის სიღრმეების კვლევა, მის ბნელ დერეფნებში ხეტიალი. ამბავი ერთგვარი სატყუარაა, თუმცა მის სწორად გამოყენებასაც ცოდნა უნდა. ვცდებოდი, როცა მეორეხარისხოვნად მიმაჩნდა ის, რაც უნდა მომხდარიყო – სიუჟეტზე ბევრს არ ვფიქრობდი, დინებას მივყვებოდი. ამ შემთხვევაშიც დაგჭირდება შველა. აუცილებლად დაგჭირდება.

შენი ადამიანები როგორები არიან. რა სურთ მათ?

არსებობა და რაღაცის შექმნა. მიყვარს ადამიანები, რომლებიც საკუთარ თავს ქმნიან. ისინიც, მარტივად რომ ცხოვრობენ და

ნივთების ტყვეები არ არიან.

რატომ უნდა წავიკითხოთ ირმა ტაველიძეო, რომ გკითხონ, შენი პასუხი რა იქნებოდა?

არ ვიცი, რატომ უნდა წავიკითხოთ.

მუხტი. რა არის ის, რაც დღემდე გაწერილებს და გაძლევს მთავარ ბიძგს, მუხტს, ენერგიას?

ის განცდა, რომ თუ არ დავწერ, ყველაფერი აზრს დაკარგავს – დღე, ღამე, პირის დაბანა, კომპიუტერის ჩართვა, სეირნობა, მეგობართან საუბარი, ჟურნალის გადაშლა, ჭურჭლის რეცხვა, მეზობლის ძაღლის მოფერება, დედასთან დარეკვა, ყავის საყიდლად სუპერმარკეტში წასვლა... მოკლედ, ყველაფერი.

შეცვლა. როგორ გგონია, ლიტერატურას შეუძლია რამე შეცვალოს?

მწამს, რომ ლიტერატურას ადამიანის შეცვლა შეუძლია. როცა ადამიანი იცვლება, ცხადია, იცვლება მისი ცხოვრებაც. არ ვამბობ, რომ მართლა ასეა. უბრალოდ, მწამს.

სხვები. სხვების წიგნებს კითხულობ? თანამედროვე ქართველ ავტორებს ვგულისხმობ. და თუ – კი, რა მოდის მათი ტექსტებიდან, რას ხედავ. არის რამე ხელჩასაჭიდი?

ძირითადად პოეზიას ვკითხულობ. ლექსების კითხვა ყოველთვის მიყვარდა. თუ განწყობები და გამოცდილებები დაემთხვა, საშუალო ლექსსაც კი შეუძლია გადაგრიოს. არის რამდენიმე პოეტი, რომელთა პუბლიკაციებსაც ველოდები ხოლმე – ძალიან მომწონს მათი გულწრფელობა, სისადავე და კიდევ ის, რასაც სახელი არა აქვს და რაც სიტყვებს ლექსად აქცევს.

ადამიანები. როგორ მოდიან შენს ცხოვრებაში და როგორ მიდიან? სულ მგონია, რომ რაღაც შენი დაცული გარსი გაკრავს, სადაც თავისი ნებით ვერავინ შემოვა. ასეა?

მიყვარს
ადამიანები,
რომლებიც
საინტერესოდ
ლაპარაკობენ
ლიტერატურაზე.
არაფერი

სჯობს ამ დროს მათ სახეებზე დაკვირვებას – როგორ ეცვლებათ გამომეტყველება ავტორიდან ავტორზე გადასვლისას. იცვლება ინტონაციებიც. სხეული თავის სათქმელს ამბობს. ეს გახსნილობაა და იმედი მაქვს, მეც გახსნილი ვარ მსგავს შემთხვევებში. ადამიანის ბოლომდე მიღება შემიძლია. თუ ვიღებ, სწორედ ასე ვიღებ.

არ მიყვარს ყოველდღიური დრამები, კონფლიქტები, ხელოვნურად გართულებული ცხოვრება. არ გამოვრიცხავ, რომ ჩემი სიმშვიდე ვიღაცისთვის გამაღიზიანებელიც იყოს. ვისაც წასვლა უნდა, მიზეზს ყოველთვის იპოვის.

ტექსტები. როგორ ფიქრობ, წლების განმავლობაში რა შეიცვალა შენს ტექსტებში? უფრო მკაცრი გახდი შენი თავის მიმართ თუ...

ყოველთვის მომწონდა ტექსტებზე მუშაობა – ვასწორებდი და ვასწორებდი. საკმაოდ სახიფათო საქმიანობაა: თუ დროულად არ

გაჩერდი, შეიძლება, ნამუშევარს სული ისე ამოხადო, რომ ვერაფერს მიხვდე. დღესაც ბევრს ვმუშაობ ტექსტებზე, მაგრამ უფრო ნაკლებად მეშინია გამოუსწორებელი შეცდომების. უფრო მეტს ვფიქრობ სიუჟეტის განვითარებაზე, შესაძლო ვერსიებზე. ჩემს ერთ მოთხრობაზე თქვეს, ისე ეტყობა ავტორის სურვილები, როგორც სამხარეულოს ახლად მოწმენდილ იატაკს – ტალახიანი ნაფეხურებიო. ზუსტი შედარებაა! ახლა უფრო ფრთხილად ვარ – მახსოვს, რომ ჩემს ნაფეხურებს აკვირდებიან.

მსგავსი. შენს თავს რომელ თანამედროვე ავტორს შეადარებდი ესთეტიკით? ვგულისხმობ, როცა კითხულობ და იმსგავსებ. ან ძალიან შენია ხოლმე, ასეთი ვინმე თუ არსებობს. ირმა – საფრანგეთში მაგალითად. ან ირმა – ამერიკაში.

არ მიყვარს შედარებები. უბრალოდ, იმ მწერლებს დავასახელებ, რომლებივითაც მინდა ვწერდე. მათი წიგნების კითხვისას სწორედ ეს სურვილი მიჩნდება ხოლმე. ჯინ რისი, იორან ტუნსტრიომი, ჯონ ბენვილი... აქედან მხოლოდ ბენვილია ისეთი, 21-ე საუკუნეშიც რომ აგრძელებს წერას. თანამედროვე, ამ სიტყვის გავრცელებული მნიშვნელობით. დიდი ხნის წინ გარდაცვლილი, მაგრამ არანაკლებ თანამედროვე მწერლების დასახელებაც შემეძლო, რომლების სტილიც გასაოგნებელი მგონია. როგორ მინდა, რამე მაინც ვისწავლო მათგან.

შთაგონება. რა არის შენი ყველაზე დიდი ინსპირაცია? რა ყოფილა, რა რჩება... არ ვიცი, როგორც გინდა, ისეთი ინტერპრეტაციით გკითხავ. ის, რაც მუდამ მუშაობს და გაწერინებს.

ისევ და ისევ ლიტერატურა. კარგი წიგნები. რომ კითხულობ და უცებ მთების გადადგმა მოგინდება. საბოლოოდ რა გამოგივა – ეს სხვა საკითხია. გარდა ამისა, ძალიან მნიშვნელოვანია იმ ადამიანის არსებობა, ვინც ჩემს ნაწერს წაიკითხავს. წერის დროს ყოველთვის ვფიქრობ მასზე. არა მკითხველის უფორმო ჩრდილზე, არამედ ადამიანზე, ვისაც სახელი და გვარი აქვს.

დეფიციტი. რა არ გყოფნის ხოლმე ყველაზე ხშირად?
ცხოვრებაშიც, წერისას. კითხვისას.

გამბედაობა.

რომანი. არსებობს თემა, რომელსაც რომანად აქცევდი?

საბჭოთა სკოლა.

წინ. ყველაზე კარგი რა იქნებოდა რომ მომხდარიყო შენტვის,
როგორც მწერლისთვის და უბრალოდ, როგორც ირმასთვის.
მაგალითად... ათი წლის შემდეგ.

ყველაზე კარგი ის იქნებოდა, რომ აღარსად მემუშავა – ეს
აუცილებლობა რომ საერთოდ გამქრალიყო ჩემი ცხოვრებიდან.
ხელფასისთვის, ჰონორარისთვის მუშაობას ვგულისხმობ.
დარწმუნებული ვარ, უფრო კარგ საქმეებს გავაკეთებდი.

და ხო. სულ მინდოდა, შენტვის მეკითხა, იყიდე თუ არა შენი
ბოლო წიგნის ჰონორარით «ლანქომის» «ტრეზორი»???

არა, რა თქმა უნდა.

გადასახადების ნაწილი გადავიხადე.

აბერაცია

ვეება შუშას ჩრდილები აფენია. ქუჩის მტვერიც აკრობია. ქუჩა – ფართო, შენაკადებიანი, ხმაურიან უსასრულობაში ჩამდინარე. ამ შუშის წმენდას ხშირად შევსწრებივარ. ვდგავარ და ვუყურებ, როგორ ჩნდება ხოლმე არათანაბარი სიგრძის მზინავი ზოლები მზის შუქით განათებულ ზედაპირზე. საწმენდი ჯოხის მოძრაობები ძირითადად მოზომილია – ისე სრიალებს, რომ მტვერიანი შუშის უმცირესი ნაწილიც არ გამორჩეს.

ვდგავარ. ვუყურებ. მარტივ მოძრაობებს გამვლელის ყურადღების მიპყრობა შეუძლია – რაღაცას გაჩვენებს, რაღაც შორეული შესაძლებლობის კონტურებს ხაზავს. შეუმშრალი ადგილები ბრწყინვას იწყებს და გული სასიამოვნოს და დაუვიწყარის მოლოდინით გევსება, რასაც არაფერი აქვს საერთო თავში ერთმანეთის მიყოლებით გაჩენილ აზრებთან.

ის აქ არის. გულწრფელად რომ ვთქვა, სწორედ მის სანახავად ვჩერდები ხოლმე. ნაბიჯს ვანელებ, მაგრამ ყოველთვის სხვა მხარეს ვიხედები – ხეებისკენ. ეს ხეები ხან გაფოთლილია, ხან ორი-სამი გაშავებული ფოთოლი აბია ტოტებს – ამას მხოლოდ მაშინ დაინახავ, თუ ყურადღებით დააკვირდები. ჩემნაირ ახლომხედველს კი, შეიძლება, ყველაფერი ფოთლად მოეჩვენოს. შავ ლაქად. ხის კენწეროზე დაკიდებულ სიბნელედ.

ისიც შავია – ჩემი ბიჭუნა. უბრალოდ, შავგვრემანი კი არ არის, პატარა ბიჭებისთვის დამახასიათებელი ცნობისწადილით, აღმოჩენის წყურვილით სავსე თვალებით – მუქზე მუქი თვალებით – არა, მართლა შავია. ორი ზომით დიდი ქუდი ახურავს. ენა ვერ მოგიბრუნდება იმის სათქმელად, არ უხდება, ან სხვა ქსოვილისა, სხვაგვარად შეკერილი თუ მოქსოვილი უფრო მოუხდებოდაო. ქუდი ვიღაც ისეთს დაუფარებია მისთვის, ვისაც ძალიან ეჩქარებოდა და ენანებოდა ის რამდენიმე წამი, შუბლსა და ყურებზე შალის ქსოვილის გადანაკეცის გასწორებას რომ

სჭირდება. დღეს მწვანე პალტო აცვია, რუხი შესაკრავით და გარედან მიკერებული ჯიბეებით. იაფფასიანი რაღაცაა, ვერცერთი აქციის დროს რომ ვერ გასაღდება. ფასიც ზედვე შერჩენია, ქალაქის წრეზე ხელით მიწერილი. დაუდევრობა. უგულისყურობა. პალტოს ქვეშ ყელიანი სვიტერი ჩაუცვამთ, ბამბის თხელი ძაფით ნაქსოვი, ორ-სამ გარეცხვას რომ ვერ გაუძლებს – დაიძაძდება, გაუბედურდება. აი, შარვალი კი მართლა მისი ზომისაა – ტანზე კარგად მორგებული, ორი თითის დადებაზე აკეცილი ტოტებით. სწორედ ამის გამოა ასეთი ბიჭური

და ასეთი საყვარელი. ალბათ მხოლოდ შარვლის სწორად შერჩევას აქვს მნიშვნელობა და სხვა დანარჩენი უმნიშვნელოა – რაღაც პრაქტიკული მოსაზრებებით თავსმოხვეული.

ვერ ვიხსენებ, პირველად როდის მივიხედე მარცხნივ. ჯერ შუშის იქით გამოფენილ უამრავ ფეხსაცმელს დავინახავდი და მერე – ამ ფეხშიშველს, ასე სასაცილოდ გამოწყობილს. ტანსაცმელს ათ დღეში ერთხელ უცვლიან ხოლმე, ფეხსაცმელზე კი არავინ ზრუნავს – როგორც ჩანს, შეუსაბამობა თვალში არ ხვდებათ, ან თავიდანვე ასე განსაზღვრეს: ფეხზე არასდროს უნდა ეცვას. როცა ამის ახსნას ვცდილობ, ერთ მიზეზსაც ვერ ვპოულობ – ვერ ვხვდები, რატომ უნდა იდგეს პატარა ბიჭი ზამთარ-ზაფხულ ასე. მისი შავი ფეხის თითები არავის ადარდებას. შავი პლასტმასის თითები.

მართლა პლასტმასისაა? არ ვიცი. არასდროს შევხებივარ და ვერაფერს ვიტყვი. მაღაზიაში შესვლას, კითხვების დასმას და

თავის გასულელებას გარეთ დგომა, აქედან დაკვირვება მირჩევნია. გულმა რომ ვერ მომითმინოს და გამოვესარჩლო? თავს ვერ დავდებ, რომ საუბრის წამოწყების, წვრილმანების გამოკითხვის სურვილი არ წამომივლის. ის ჩემი ცხოვრების ნაწილია. ჩემი ბიჭუნაა, რომელიც გარემოებების დამთხვევის გამო სქელი შუშის მიღმა მოხვდა და მისი ბედ-იღბალი სხვების ხელშია. მე არაფერი მეკითხება. რა თქმა უნდა, ამაში დამალონებელი და გულმოსაკლავი არაფერია. ბოლოს და ბოლოს, მისი ნახვა ყოველდღე შემიძლია და უმეტესწილად ვსარგებლობ კიდეც ამ შესაძლებლობით. არც ამ ხეებთან დიდხანს დგომას მიშლის ვინმე. ცოტა უცნაური ადამიანის საქციელს ჰგავს – ეგ არის და ეგ.

იმის თქმა დამავიწყდა, რომ სახე არა აქვს. მიუხედავად ამისა, მაინც ლამაზი მეჩვენება. სახის ადგილას გლუვი სიმრგვალება – არც ცხვირი, არც პირი, მე კი ვუყურებ და ცხადად ვხედავ მის, ცოტა არ იყოს, ქედმაღლურ გამოხედვას. ხანდახან თითქოს ჩაეცინება ხოლმე – აი, მაშინ, წასვლას რომ დავაპირებ და ფეხს ვითრევ. თავს ვერ მოვიტყუებ, თითქოს ჩემი გამოჩენა დიდად ახარებდეს. არაფერს იმჩნევს. არაფერი იცვლება მისი დგომის მანერაში, თავს ერთი სანტიმეტრითაც კი არ სწევს ზემოთ. ისევ რაღაც წერტილს აშტერდება არარსებული თვალებით.

დიდხანს ვეფერები. მერე, სახლში რომ მოვდივარ ხოლმე. ჩემი ჭკვიანი ბიჭუნა. ჩემი უხასიათო და უცხვირპირო. როგორ უხდებოდა ზაფხულში კეპი და ტილოს მოკლე შარვალი. როგორ უძლებს ზამთრის ყინვას ფეხშიშველი, წვრილ ყელზე კაშნემოხვეული და ვეებერთელა პალტოში ჩამალული. ხვალაც მოვალ, ჩემო ბიჭუნა. ჩემო შავო ანგელოზო.

* * *

სპარსულ ენას მეოთხე კურსზე ვსწავლობდი.

მაღალი კაცი იყო. მაღალი და კეთილი. ჩემს მასწავლებელზე ვამბობ.

პირველსავე გაკვეთილზე მივხვდი, რომ არაფრის ახსნას არ აპირებდა – ენის სწავლების თვალთმაქცურ მცდელობაზე იმთავითვე ხელი აელო. არც ისტორიაზე გვესაუბრა, არც გეოგრაფიაზე, არც სტრუქტურებზე, არც იმ იდუმალ ნიშნებზე, ხვეულებითა თუ კლაკნილი ხაზებით შედგენილ ორნამენტებად რომ გვეჩვენებოდა. სიტყვა «ფალაურიც» მხოლოდ ერთხელ ახსენა და იმიტომ დამამახსოვრდა, რომ ფელამუმს მაგონებდა. ფალაური მოხალული ნუშით. არადა, თავიდან ენის სწავლა მართლა მინდოდა – მისი სულ მცირე ნაწილის მაინც. ასოების გადმოხატვას და ხელის მიჩვევას წინ რაღა ედგა?! მაგრამ არა. მსგავსიც არაფერი ედო გულში იმ კაცს.

იდგა და ლექსებს გვიკითხავდა. თარგმანებს. ჯერ ერთ, მერე მეორე ენაზე. ხანდახან რუსულსაც გამოურევდა ხოლმე – შესადარებლად. ერთსა და იმავე სტრიქონებს იმეორებდა, იმეორებდა და ჩუმდებოდა. ჩვენ კი, სანამ ყურებში ისევ მისი ხმა გვედგა, ენის ზედაპირს ისე ვხედავდით, თითქოს წარმოუდგენელი სიმძლავრის ტელესკოპთან ვიდექით. უზარმაზარი მანძილის მიუხედავად, რომელიც ენის შორეულ სხეულს გვაშორებდა, მასთან სიახლოვეს ვგრძნობდით – ხელის ერთი გაწვდენა და შევეხებოდით კიდევ.

ასე გავიდა ის ოთხი თვე. ლექსებში. პოემებში.

ვისრამიანი. ლეილი და მაჯუნუნი. ვეფხისტყაოსანი.

უახლეს თარგმანებსაც გვიკითხავდა. თავისი მეგობრების თარგმანებს. გულით უნდოდა, მასავით გვეფიქრა, რომ ქვეყნად ამაზე მნიშვნელოვანი არაფერი არსებობს – როცა ენად იქცევი, როცა სიტყვები ხარ და გამოუთქმელის გამოთქმა შეგიძლია, როცა მოულოდნელად ქრება ყველა საზღვარი და ზრიალით იფშვნება კლდეები...

ასეთად დამამახსოვრდა – კაცად, რომელსაც გულში დიდი სიხარული აქვს.

მერე კი გავიდა არამართო წლები, არამედ საათები, რომლებიც წლებს უდრიდა; დღეები, ათასწლეულებს რომ უტოლდებოდა და წამები – დაუნდობელი, მკვლელი წამები. მისთვის თვალი აღარ მომიკრავს. სპარსულის გაკვეთილებზე განცდილის ხსოვნაც თანდათან შეერია დასავიწყებლად განწირულ სხვა მოგონებებს.

ამ ზამთარს კი ისევ გადავეყარე.

თავი ავწიე და დავინახე, რომ ძალღივი კიბეზე ჩამოჰყავდა. ბოლო სართულის ერთოთახიან ბინაში ახლად გადმოსული ვიყავი, არავის ვიცნობდი. დღედაღამ ძაღლების ყეფა მესმოდა – მეგონა, რომ ყველა მობინადრეს შინაური ცხოველი ჰყავდა, საგულდაგულოდ მოვლილი, განებივრებული, მაგრამ მაინც მუდმივად გაღიზიანებული და უკმაყოფილო. ამისი ძალღივი გარეგნობით დიდი ვერაფერი იყო – საშუალო ტანის, წითური, მოკლეყურბა. რაღაც სახელი დაუძახა, მაგრამ ვერ გავიგონე. მხოლოდ ენა კი არ ჩამივარდა დაბნეულობისგან, რამდენიმე წუთით დავყრუვდი კიდევ. როცა ქუჩაში გავედი, აღარც მანქანების ხმა მესმოდა და აღარც – გამვლელების ნაწყვეტ-ნაწყვეტი დიალოგები, რომლებისთვის ყურის მიგდებაც ძალიან მიყვარს.

ამ შეხვედრამ ისე შემაშფოთა, თითქოს უცნობი დასახლების საზარელ ჩიხში მოხვედრილს მხსნელად და გზის მაჩვენებლად ფრთებდაკეცილი ანგელოზი მომვლენოდეს გამთენიისას, სიზმარში.

ბევრი ვიფიქრე. რა თქმა უნდა, არ ვემახსოვრებოდი და არც იმის საფრთხე იყო, რომ კიბეზე შეხვედრისას საუბარს გამიბამდა, გულს გადამახსნევინებდა და იძულებულს გამხდიდა, სახელდახელო აღსარება მეთქვა. ვისრამიანი. თარგმანები. უნივერსიტეტის მეხუთე კორპუსი. შესამჩნევად შეცვლილიყო: თმის ნარჩენები ერთიანად გასთეთრებოდა, გულდამძიმებული და შუბლშეკრული ჩანდა – თითქოს რაღაც უკმეხი პასუხი უკვე ენის წვერზე ადგა.

ფიქრებში გამომწყვდეული კაცი იყო, თეთრი წარბების ქვემოთ ჩამალული თვალებით.

ერთ დროს სპარსულად ნათარგმნ ნესტანის წერილს გვიკითხავდა.

ქუჩაშიც მხვდებოდა ხოლმე. რა თქმა უნდა, თვალს ვარიდებდი და საპირისპირო მხარეს ვიხედებოდი – ხეებისკენ, მაღაზიებისკენ, კაფეებისკენ... ამ დროს საკუთარ ორეულსაც ბევრჯერ წავწყდომივარ შუშის კედლებზე. ძველზე ძველი ჩვევაა: ანარეკლთან გამოლაპარაკება, ანარეკლის მიმართ განსაკუთრებული ყურადღების გამოჩენა, მისი გულის მოსაგებად სინამდვილის დავიწყება.

ცოტა ხნის წინ სადარბაზოს დაკეტილ კართან შემხვდა – ისევ ძალი გაესეირნებინა, თან, ცალ ხელში, პროდუქტებით სავსე პარკი ეჭირა. ერთი შეხედვით ბევრი ვერაფერი გავარჩიე. მეორედ შეხედვა ველარ გავბედე და მთლიანად წარმოსახვას მივანდე პასუხების მოძებნა. პური. კონსერვები. ცოტა ხილი და ცოტა ბოსტნეული. დაველოდე, სანამ გასაღებს ამოიღებდა და კარს გააღებდა. ჩემი გასაღები მარცხენა ხელში მეჭირა და თითებს მაგრად ვუჭერდი. კართან ერთდროულად მივედით – ამის გამო უკან დახევა თუ სულაც გაქცევა შეუძლებელი გახდა. ბოლოს და ბოლოს, რა უნდა მომხდარიყო, რაც ჩემს სიმხდალეს გაამართლებდა?

– რატომ მელოდებით? – არ შემოუხედავს, ისე მკითხა.

ხმა ვერ ამოვიღე. ვერ მივხვდი, ისეთი შეკითხვა იყო თუ არა, პასუხის გაცემას რომ ითხოვს.

– თქვენი გასაღებით გააღეთ. გაქვთ, არა?

გავუღიმე. ოღონდ კარის გაღება აზრად არ მომსვლია. წლობით ვიდგებოდი და დაველოდებოდი – უმცირესი მოძრაობის გარეშე, ხმის ამოუღებლად.

წარბშეკრულმა შემომხედა. მერე, როგორც იქნა, გასაღებების აცმა გააჩხაკუნა.

– მიბრძანდით, – მითხრა და კარი ხელით შეაღო.

მომეჩვენა, რომ ეცინებოდა.

* * *

რას ველოდი? რატომ გამირბოდა თვალი შავი რკინის კარისკენ, როცა კიბეზე ავდიოდი ან ჩავდიოდი? მაინც რა უნდა ეთქვა, რომ არ დავმფრთხალიყავი და პასუხის გაცემა მომეხერხებინა? იქნებ იმედი მქონდა, რომ დიდი ხნის მანძილზე ნაძებნი პასუხების მიგნებაში დამეხმარებოდა? არ ვახსოვდი – ეს ცხადზე ცხადი იყო. არც არაფერი აიძულებდა, რომ ტორშერიან, წიგნებიან და სავარძლებიან ოთახში შევეყვანე – ჩემი წარმოდგენით, ასეთი ოთახი ყველა მასწავლებელს აქვს – და მოესმინა ის, რაც იმწამს მომადგებოდა ენაზე. ისევ ნესტანის წერილი. ისევ ნათარგმნი ლექსები. სარგის თმოგველის ამბავი. ალბათ თავიდანვე უნდა გადამეწყვიტა, რა მეთქვა და რა – არა. სანამ პირველი ბგერები დამცდებოდა, სანამ მათგან პირველი სიტყვა დაიბადებოდა – კატის კნუტივით ბრმა და უმწეო. შვილზე არაფერი არ უნდა მეთქვა. ისე უნდა მოვქცეულიყავი, თითქოს საერთოდ არ არსებობდა – არყოფნის სიბნელეში საგულდაგულოდ უნდა გამომეკეტა. ყველაზე სახიფათოდ სწორედ ეს მეჩვენებოდა – რაღაც ისეთის დამალვის შესაძლებლობა, რასაც ყოველ წამს შეიძლებოდა თავი ეჩინა და გულმოდგინედ ნაშენები ნაგებობები დაენგრია. სიტყვებით აშენებული ოთახები, ფრაზებით ნაგები სახლები. არა, არ იყო საჭირო ჩემი შავი ბიჭუნას გამოხმობა წარღვნის მოსაწყობად და იმ ყველაფრის მიწასთან გასასწორებლად, რასაც წარმოქმნა, გამკვრივება, რაღაცად ქცევა მოესწრო.

შავი რკინის კარი ხანდახან ოდნავ შეღებული მხვდებოდა ხოლმე. ვცდილობდი, რაც შეიძლება მეტის დანახვა მომესწრო, სანამ კიბის იმ საფეხურზე დავდგამდი ფეხს, საიდანაც აღარაფერი ჩანდა.

შესვლაც მინდოდა, თუმცა, ამის წარმოდგენა მაძრწუნებდა – ვინ იცის, რა დამხვდებოდა ფიქრებით ფორმამიცემული საგნების ნაცვლად? არც ის იყო გამორიცხული, რომ ჩემს დანახვას სულაც არ გაეხარებინა. უკვე ერთმანეთს ვესალმებოდით, მაგრამ მაინც აქაურობის დროებით მოსახლედ, გულგრილ უცნობად ვრჩებოდი. უნდა მესწავლა კიბეზე ისე ასვლა და ჩამოსვლა, თითქოს ეს ყოველდღიურობის ნაწილი იყო – უბრალო მოძრაობები სხვადასხვა მიმართულებით, უმნიშვნელო ამოცანების შესასრულებლად. ცხოვრების მომაბეზრებელი ამბავი – ალბათ ამის მოყოლა კი ღირდა...

შვილზე ხმა არ უნდა ამომეღო.

იმაზეც დავიწყე ფიქრი, ყველაფერი შებრუნებული სახით ხომ არ წარმომიდგებოდა. იქნებ არასწორი მხრიდან ვუყურებდი და ვაფასებდი მომხდარსა და იმას, რაც იმწამს ხდებოდა? იქნებ გულის სიღრმეში მინდოდა, რომ შვილად ჩავეთვალე, ვენუგეშებინე, თავზე ხელი გადაესვა. ბოლოს და ბოლოს, ვინ არ აღმოჩენილა იქ, სადაც მძიმედ ჩამოწოლილი ნისლია და აღარაფერი ჩანს. ვერც თვალი გეხმარება, ვერც – წარმოსახვა. დიდხანს ვიყავი წარმოსახვის იმედად, მისი ნაყოფით ვიკვებებოდი – ამის გამო გაკიცხვას ვიმსახურებდი თუ გამხნევებას? მინდოდა, მარტივი პასუხები მომესმინა, ერთსიტყვიანი. რატომ მეორდებოდა სულ ერთი და იგივე ოდნავ სახეცვლილი ფორმით? რატომ ვიდექი მაღაზიის ვიტრინასთან და მანეკენებს შორის ყველაზე პატარას თვალს ვერ ვაშორებდი? ის აზრი, რომ ამ გამეორებების მიზეზი ჩემივე ნება-სურვილი იყო, ჩემივე ლტოლვა რაღაც მდგომარეობის შენარჩუნებისკენ, არც სარწმუნოდ მეჩვენებოდა და არც – დამაიმედებლად. დგომა ყოველთვის არ არის არჩევანი.

ცოტა ხნის წინ ერთმა უცხოელმა ქუჩაში გამაჩერა და მკითხა, სწორად თუ მივდივარ რუსთაველის მეტროსკენო. ვუთხარი, რომ ერთი გზა გვქონდა. საუბარი ვერ ავაწყვეთ, ზოგადი ფრაზები

მაღე შემოგველია და მივაბიჯებდით უხმოდ, უხალისოდ.
საშუალო სიმაღლის კაცი იყო, შავკანიანი. სახელი ვერ
დავიმახსოვრე – რაღაც ისეთი ერქვა, რაც პირველად გავიგონე და
ფიცრის ჩატეხვის ხმასავით გაისმა.

ლამაზი თვალები ჰქონდა. და თავის ფორმა. პირველ რიგში ეს
უნდა მეთქვა – თავის ფორმა.

როცა მეტროსთან მივედით, ხელი მაჯაში წამავლო და უსიტყვოდ
მიყურებდა რამდენიმე წამს.

არა-მეთქი.

გზა გასწავლეთ და უნდა წავიდე-მეთქი.

ბავშვი უნდა გამოვიყვანო სკოლიდან-მეთქი.

თავი დამიქნია.

მერე ვიღაცას დაურეკა და უთხრა, აქ ვდგავარ და გელოდებიო.

იდგა.

დამშვიდობების ნიშნად ხელი უცნაურად აიქნია – თითქოს
რაღაცის თავიდან მოცილება უნდაო.

გზაში ვფიქრობდი, რომ ეს ამბავი ვიღაცისთვის უნდა მომეყოლა.
თუ მოვყვებოდი, ჩემს დამოკიდებულებას უკეთესად
ჩამოვაყალიბებდი და, ბოლოს და ბოლოს, გავარკვევდი, რა
შეფასებას იმსახურებდა. ძლივს გავუძელი ცდუნებას, რომ შავ
კარზე არ დამეკაკუნებინა. რკინის კარის წინ ვიდექი, ვიდექი და
მერე შემოვბრუნდი, კიბეს ავუყევი. ჩემი ოთახი ბოლო
სართულზეა. ჩემ ზემოთ ცის ცვალებადი სურათი და ციურ
სხეულთა საეჭვო სინათლეებია.

* * *

მეგობრებმა იციან, რომ ჩემი ამბები ამბებს არ ჰგავს. როცა
მეუბნებიან, აბა, მოყევიო – რაღაც ისეთს არასდროს ელოდებიან,

რაც ყურადღების მოკრებას და გულისყურით მოსმენას ითხოვს. უფრო სავალდებულო შეხსენებაა – შეგიძლია გვითხრა, თუ გულს რამე გიმძიმებსო. ამ დროს ვჩუმდები ხოლმე. ის, რაც თავს გადამხდენია, არასდროს ყოფილა იოლად მოსათხრობი – არადრამატულობის, საყურადღებო დეტალების არარსებობის, მსმენელისთვის მოსაწყენი გამეორებების გამო. დასაწყისსა და დასასრულს შორის მხოლოდ არათანაბარი სუნთქვა და მსუბუქი არითმიაა.

ამიტომაც ვერ ვამჩნევ ვერცერთის სახეზე განსაკუთრებული მოლოდინის ნიშნებს.

ვამბობ, რომ ის კაცი – ის მაღალი, კეთილი კაცი – სპარსული ენის გაკვეთილებზე ლექსებს ხმამაღლა რომ გვიკითხავდა, ჩემ მეზობლად ცხოვრობს. ასოების წერა რომ არ გვასწავლა, ენის ისტორიაზე ხმაც რომ არ ამოუღია....

– აბა, რას ამბობ!

დასაწყისშივე მაწყვეტინებენ.

თავს ვიქნევ. კი, კი...

– შეუძლებელია!

ხმას უწევენ.

ხმები ერთმანეთში ირევა და რაღაც ისეთად იქცევა, რასაც ლოდის წონა აქვს.

– ის ვერ იქნება-მეთქი!

ამბობენ, რომ ჩვენი მასწავლებელი დიდი ხნის წინ გარდაიცვალა. საუკუნის დასაწყისში. გულით. იმ დროს ყველა ძალიან განიცდიდაო. შენ ფილტვების ანთება გქონდა და ამიტომ ვერ წამოხვედი პანაშვიდზეო.

– გამახსენდა, – ვამბობ და ყავის ფინჯნის ყურს ვაკვირდები. უცნაური მოყვანილობის ყურია.

ამ კაფეში ყოველთვის გემრიელი ყავა აქვთ. აქაურობა ისეთია, წასვლა არ მოგიწევს – ხელით ნაქსოვი აბაჟურები, მაგიდეებზე გაფანტული სამშვენისები, მომადუნებელი განათება.

აქეთ-იქით ვიხედები. ვინ მიხსნის?

– რაღაც აქვს იმისი და იმ რაღაცით ძალიან ჰგავს. მაგრამ განსხვავებასაც უცებ შეამჩნევ. არ ვიცი, რა დამემართა. ამ წუთამდე დარწმუნებული ვიყავი. ჰო, მართალია, გულით...

მაინც უნდობლად მიყურებენ.

– ასობის წერაც ვისწავლეთ და მარტივ წინადადებებსაც ვწერდით.

– ცალხაზიანი რვეულები გქონდა. პირველ გვერდზე თავისი ხელით ჩაგვიწერა ჩვენი სახელები და გვარები...

– ისე ვწვალობდი, ვერაფრით ვიმახსოვრებდი, როგორ უნდა დამეწერა ჩემი სახელი სპარსულად.

– ლექსები, ლექსები... ეგ ერთხელ მოხდა, ერთ გაკვეთილზე წაგვიკითხა თარგმანები.

– არა, მაინც როგორ არ გახსოვდა?

– ერთ დილით აუდიტორიის კარი შევაღე და...

ყავის ფინჯნის ყურს აღარ ვუყურებ. ვდგები.

ჰო, კარგი-მეთქი.

ისინიც დგებიან და ორი წუთის შემდეგ გარეთ გამოვდივართ, გამვლელებს ვერევი.

მათ ადგილას სხვები რომ ყოფილიყვნენ, შემრცხვებოდა და სულ ჩემს შეცდომაზე ვიფიქრებდი. ის, რაც მაწუხებს, კაფეში განსახილველ თემად ვერ იქცევა – ვერ დავიწყებ წუწუნს, რატომ ვარ ისეთი, როგორც ვარ-მეთქი. ძველ მეგობრებთანაც კი. დიდი სურვილის მიუხედავად. ამიტომაც მივდივართ ისე, თითქოს ცოტა

ხნის წინ მომხდარი მართლა დავივიწყეთ, ან, სადაცაა, დავივიწყებთ.

ერთი სული გვაქვს, რამე ისეთს წავაწყდეთ, რაც ჩვენს ყურადღებას მთლიანად მიიპყრობს. როგორც კი ეს მოხდება, უნდობლობის ნარჩენები საბოლოოდ გაქრება ჩემი მეგობრების თვალებიდან.

– ის კარი მკლავს, – ვამბობ და ვგრძნობ, რომ სადაცაა, ცრემლები წამომივა.

* * *

ისევ ოთახი, საიდანაც ცის სურათს ვუყურებ ხოლმე. ნივთი, რომელიც მოულოდნელად ხვდება ჩემი ყურადღების არეში, ოთხი წლის წინ ვიყიდე. წითელი ქოლგაა. გადაუღებლად წვიმდა და თავი უახლოეს მალაზიას შევაფარე, ქოლგაც იქვე შევარჩიე – გამძლე, იოლად დასაკეცი, სატარებლად მოსახერხებელი. წითელ ფონზე დაუდევრად მოხაზული თეთრი ასოებია: არ დამივიწყო! ინგლისური წარწერა მეორდება და მეორდება, ქსოვილს მთელ სიგანეზე გასდევს. როგორი განსხვავებულია-მეთქი, გავიფიქრე, როგორც კი ქუჩაში გამოვედი და გავშალე. სიტყვების მნიშვნელობისთვის დიდი ყურადღება არ მიმიქცევია – მგრძნობიარე კი ვარ, მაგრამ არც ამდენად.

მერე კი ნელ-ნელა მივეჩვიე. ასეთი ნივთები, გამოგონილი სენტიმენტალობით, ბოლოს მაინც ყოფის ნაწილი ხდება და ვეღარ თმობ. ხელს დათმობ და ხელში მოქცეულ ქოლგის ტარს – ვერა. მერე რა, რომ მხოლოდ შავი პლასტმასია! იმდენად მეშინოდა, გაფრთხილების მიუხედავად, სადმე არ დამრჩენოდა, რომ ქოლგა აღარსად დამქონდა. კართან, საკიდზე ჩამოვკიდე და ეკიდა და ეკიდა. სიტყვებში საყვედურისა თუ ყველაზე უარესის მოლოდინის ამოცნობაც შეიძლებოდა: დამივიწყებ, ერთ დღესაც აუცილებლად დამივიწყებ! სადმე დამტოვებ, იმიტომ, რომ ასეთი ხარ – დაბნეული, უთავბოლო, მოუწესრიგებელიო.....მართალია, მისი დაკარგვის გარდაუვლობას შეგუებული ვიყავი, მაგრამ მაინც ბოლომდე ვაპირებდი ბრძოლას – არა იმდენად ბედისწერის,

რამდენადაც საკუთარი თავის წინააღმდეგ. თუ არსად წავიღებდი, თუ სულ უქოლგოდ ვივლიდი, თუ მისი გაშლა-დაკეცვისას განსაცდელ სიამოვნებას შეველეოდი, შესაძლოა, გადავრჩენილიყავი კიდეც. და ისიც გადამერჩინა.

ვიცი, რომ მოვლენებს ყოველთვის ისე ვერ ვაფასებ, როგორც კეთილგონიერება და გადარჩენის ინსტინქტი მოითხოვს. ვიცი, რომ ხშირად გამომაქვს მცდარი და ზედაპირული დასკვნები.

სად არის ცხოვრების გაგრძელებისთვის აუცილებელი თვითდამშვიდების რეფლექსი?

ქოლგას ვიღებ, კარს ვკეტავ და კიბეზე ჩავდივარ.

ისევ თავის უზომოდ განებივრებულ ძაღლს ასეირნებს ჩემი მეზობელი. ძაღაზიის წინ ვჩერდები და მის გამოსახულებას ვაკვირდები მტვრიან შუშაზე. არა, არაფრით არ ჰგავს ჩემს მასწავლებელს, რომელსაც გასული საუკუნის შემდეგ წლები ისევე უნდა მომატებოდა, როგორც ყველას. ახლა ოთხმოცდაათს მიტანებული იქნებოდა, რომელიღაც ზღაპრის გმირს დამსგავსებული, ხელებდალაქავებული, ცხვირდაგრძელებული, ყოვლისმცოდნე, ყველაზე რთულ შეკითხვებზე პასუხის გასაცემად მზადმყოფი.

შუშის მწმენდავები არ ჩანან. სადაცაა, გაწვიმდება და ყველა გამვლელს მოუწევს ნაბიჯის აჩქარება. ვიღაცებს კი შინ საიმედოდ შენახული ქოლგა ეგულებათ.

ვიღაც ხომ ლაპარაკობდა სპარსული ენის სიტკბოებაზე?

ვიღაც ხომ იყო ენადაშაქრული?

დაგივიწყებ, ადრე თუ გვიან დაგივიწყებ, ჩემო ბიჭუნა.

შეუძლებელია, უსასრულოდ გაგრძელდეს ეს ტანჯვა – ჯერ ხომ არსად არ წავსულვართ, ჯერ ხომ ისევ მიწაზე გვიდგას ფეხი და არა – ჯოჯოხეთის გამკვრივებულ ლავაზე. თუ შემამჩნიე, უკვე თვალს გარიდებ, ხეებისკენ ვიხედები ხოლმე. აღარ შემიძლია შენი

შიშველი ტერფებისა და ჩამუქებული სახის დანახვა. გულს მიკლავს იმაზე ფიქრი, რომ არავის ადარდებ, არავინ იწუხებს თავს იმის გამოცნობით, რა გაგახარებს და რა – არა.

ამ დილითაც იმ განზრახვით გამოვიხურე სადარბაზოს კარი, რომ შენკენ არ უნდა გამომეხედა, მაღაზიისთვის ისე უნდა ჩამევლო გვერდზე, რომ თვალში შენი უცხვირპირო სახე არ მომხვედროდა. თავი დავხარე, გამვლელების ფეხსაცმელებს ვათვალიერებდი: ზოგი ახალი ან ახალივით გაწმენდილ-გაპრიალებული იყო, ზოგს მოუვლელი და ფორმადაკარგული ეთქმოდა, ზოგი კი იმდენად ჩვეულებრივი, ყოველდღიური მოხმარებისთვის განკუთვნილი ჩანდა, რომ მათზე ვერც ვერაფერს იტყოდი – იყიდეს და ჩაიცვეს, გაიხდიან და სხვას ჩაიცვამენ. ასე, ქვემოთ ვიყურებოდი და ვცდილობდი, მარცხნივ არ გამომეხედა და თუ გამოვიხედავდი, არაფერი დამენახა. ხომ შეიძლება, რომ სინამდვილემ ჩემთვისაც მიიღოს ის ფორმა, რომელიც ამ ქუჩაზე მოსიარულეებისთვის აქვს. ხომ შეიძლება, მეც მივაგნო ერთ სინამდვილეს, თავისი სიცხადითა და პირდაპირობით რომ მომნუსხავს და მერყეობას, ვარაუდებს, გაწყვეტილ წინადადებებს დამავიწყებს.

აღბათ ყოველთვის ეს მინდოდა. წესრიგი. განსაზღვრულობა. მკაფიოდ დანახული სურათი.

ამათ კი რამ წამოუარათ – ყველაფერი გაგხადეს და ასე დაგაყენეს გამვლელ-გამომვლელის წინაშე – სულ მთლად შიშველი, გაშეშებული. აქაოდა, ხმას არ ამოიღებსო – თავს რის უფლებას აღარ აძლევენ! სამარცხვინოდ იქცევინან, უგულო ნაძირალებივით. უნდა გაუძლო, ჩემო შავო ანგელოზო. მეც გავუძლებ ხეებისკენ გახედვის გარდაუვლობას და თითოეულ დღეს, რომელიც დაკეტილი შავი კარის წინ დამაყენებს. ქუდი. ქუდი მაინც დაეტოვებინათ, რომ ეგ პატარა ყურები თბილად გქონოდა და ვილაც უსაქმურების ლაქლაქიდან ბევრი ვერაფერი გაგეგონა.

ცხადია, უშენოდ ცხოვრება მხოლოდ ჩემი ბრალია და სხვა არავისი – ჩემი სიმხდალის, დაბნეულობის, უთავბოლობის, სურვილებში

ვერგარკვევის. არა მგონია, რაიმეს გამოსწორება შემეძლოს.

არ დამივიწყო!

* * *

ხის ქერქს ხელი გავუსვი. ხელისგულმა ის შეგრძნება იცნო, რომელიც სხვა დროსაც განუცდია. მჩხვლეტავი სიმშრალე. საიდანღაც გამოწვდილი ხეშეში ხელი. ხეების არსებობა ყოველთვის დამაიმედებლად და მანუგეშებლად მეჩვენებოდა. შეგიძლია მიხვიდე, შეეხო, არაფერი თქვა, არც კი შეხედო. დიდხანს გაჩერებაც არ მოგიწევს. რამდენიმე წამით შეეხები თუ მთელი საღამო მის მტვრიან ქერქზე სახით მიკრული იდგები – ბევრს არაფერს ცვლის. ასეთი შეგრძნებები დროში არ მრავლდება. თვალსა და ხელს შუა დრო თავად იქცევა რაღაც ისეთად, რაც შენი სხეულის ნაწილი ხდება და მხოლოდ მასში – შენში – განაგრძობს არსებობას. ხანდახან ხის ქერქით გფხაჭნის, გაწუხებს, თავს გახსენებს. დაკვირვებული თვალი არ სჭირდება იმის შემჩნევას, რომ ეს უბრალო ახირება, უვნებელი გადახრა თუ სასაცილო უცნაურობაა, რომელიც ადრე თუ გვიან სხვა უცნაურობას დაუთმობს ადგილს. ხეს შუშა შეცვლის, შუშას – შავი რკინა.

თავს მაღლა ვწევ და ცის სურათს ვამოწმებ.

ისევ ისეთია. საეჭვო.

ამონარიდები

«ადამიანებს შორის ერთობის ურთულესი ფსიქოლოგიური პრობლემების დამუშავება მოითხოვს როგორც

რც ასაკობრივ, ისე დიდ შინაგან გამოცდილებას. როგორც ჩანს, ჩვენმა დრომ იმაზეც იზრუნა, რომ ახალგაზრდა ავტორები ასეთი ამოცანების მხატვრულ გადაწყვეტას წარმატებით ართმევენ თავს. ერთ-ერთი მათგანია ირმა ტაველიძე, რომლის მოთხრობები გარეგნულად მშვიდი, მაგრამ შიგნიდან ნევროზულად დამუხტული და ყოველთვის აფეთქების ზღვარზე მყოფი სიტუაციების ოსტატური აღწერებია. ავტორის ერთ-ერთი საუკეთესო მოთხრობა პროზაში სასცენო რიტორიკის ხერხების მუტაციით და პროზაში დრამატურგიული ხერხების ოსტატური ჩამონტაჟებით არის დაწერილი. აქ თითოეული პერსონაჟი, სულ მცირე, რამდენიმე პერსონაჟის არქექტიპული ნაკრებია, ამ

«ნაკრებებს» შორის ურთიერთობის ფაქიზი ნიუანსების თანდათანობით წარმოჩენა კი იძლევა სასცენო სანახაობის დემისტიფიკაციის ეფექტს: პერსონაჟები (იქნებ მსახიობების თამაშს აღწერს ავტორი?), რომლებსაც საინტერესო ცხოვრება ელით მკითხველის თვალწინ, თავიანთ შინაგან სიმარტოვეს უნდა დაუბრუნდნენ სანახაობის დამთავრებისთანავე.»

ბელა წიფურია, დათო ბარბაქაძე

«შესავალი პოსტსაბჭოთა ქართულ ლიტერატურაში»

[...] ირმას პროზის განმასხვავებელი ნიშანი «ფრანგულობაა» – მისი ტექსტები გამუდმებული თამაშია, ერთი შეხედვით, მარტივი და უბრალო სიუჟეტები მას მკითხველთან ჩახლართული გზით მიაქვს. აქ ვერ ნახავთ ზედმეტ სენტიმენტებს; თუნდაც ყველაზე მელოდრამატული შინაარსის მოთხრობებშიც კი, ირმა ყოველთვის ახერხებს დისტანცირებას, არასოდეს პირდაპირ არ გახლის სათქმელს და «შემოვლითი», წმინდად ლიტერატურული ხერხებით თამაშს ამჯობინებს. მისი მოთხრობების ნაწილი გამოცანაა, რებუსად ქცეული სიმართლეა (იქნებ, ტყუილიც), სადაც მკითხველს ტექსტის დახვეწილობა და ლაბირინთები იტაცებს. ეს ყველაფერი ნამდვილად მოგაგონებთ ფრანგულ კინოს, რომელიც სავსეა ქვეტექსტებით, ნახევარტონებით და არასოდეს არ არის უხეში ან პირდაპირი. ამ ნიშნით ირმა თავის საყვარელ ფრანგულენოვან ავტორებს ენათესავება, მის მოთხრობებში აქა-იქ ძველი ნაცნობებივით გაიელვებენ მარკიზ დე სადი, მიშელ უელბეკი, ფრედერიკ ბეგბედერი, ამელი ნოტომი და კიდევ მრავალი სხვა. გამოცდილი მკითხველი ამ ალუზიებით დიდად ისიამოვნებს, თუმცა, მხოლოდ ეს როდია ირმას ტექსტების ღირსება, ისინი თავისთავად «ისიამოვნებასაც» განაცდევინებენ მკითხველებს, ამ სიტყვის ბარტისეული გაგებით.

დავით გაბუნია

«ირმა ტაველიძე ფრანგულად»
«ცხელი შოკოლადი», მარტი, 2008

[...] შეიძლება, ერთი შეხედვით, გამოუცდელ თვალს ირმა ტაველიძის პროზაული ნაწარმოებები სიურეალისტურ მხატვრულ აზროვნებად მოეჩვენოს, მაგრამ სინამდვილეში წმინდა ლიტერატურულობასთან გავქვს საქმე. მხატვრული აზროვნების სწორედ ასეთი პოლიტიკური აქცენტი ხდება დამახასიათებელი საგანგაშო მდგომარეობების დროს, როგორც ერთი რომელიმე ქვეყნის ან მთელ რიგ ქვეყანათა ფარგლებში. საქართველო, უბრალოდ ასეთ ქვეყნებს, კომუნისტური ბლოკის მფარველობის შედეგად, გვიან შეუერთდა. სიურეალისტური ფრივოლურობა არა იმდენად და არა მხოლოდ ავანგარდის, არამედ ჯერ კიდევ უზრუნველი ბურჟუაზიულობის ნიშანია, ხოლო განვითარებული კაპიტალიზმის ერაში, როდესაც ბურჟუაზია ბუნებრივად უახლოვდება სოციალისტურ დიფუზიას და თან არც ძალუძს ეს, რამდენადაც შეუძლებელი ხდება სახელმწიფოს გაქრობა ტოტალური გლობალისტური სახელმწიფოს პირობების შედეგად, კულტურის გადამრჩენელად და საერთოდ მის აღმნიშვნელად არა მხატვრული აზროვნება, როგორც ზედნაშენი, არამედ ენამდე დაყვანილი მხატვრული აზროვნება გვევლინება.

ირმა ტაველიძის აპოლიტიკური მოთხოვნები სულაც აღარ არის ასეთი სწორედ მათი ენობრიობამდე დაყვანის გამო. ისინი არცთუ იმდენად პოსტმოდერნისტული მოდური სტუდირებებია, რამდენადაც მოთხოვნილება, სწორედ რომ პოლიტიკური მოთხოვნილება, ისეთივე დრამატიზმის ნიშნით, როგორც ბეტონზე, ყოველთვის ახერხებს ბალახი ამოსვლას. შეიძლება იმიტომ, რომ ამ ნახევარ-აბსტრაქციებში შეიძლება ვეძებოთ ახალი ქართველი მწერლის აურა, მისი ყოფნა, მისი არსებობა, როგორც ახალი მწერლისა სრულიად დიფუზიურ დროში. აღმნიშვნელის ფუნქციით სწორედ თვით მწერალი აღიჭურვება და არა ნაწარმოები; სწორედ მწერალი, როგორც მომსახურე ამ ენის, თვითონ გადაიქცევა მხატვრულ ხერხად, მხატვრულ ელემენტად

და მისი თხრობის საგანი მისივე ლიტერატურაა. ის არის ადამიანი, რომელიც არა მხოლოდ ენობრივ ლიტერატურას, არამედ ლიტერატურული ენის მანქანასაც ემსახურება. თვითონ პოსტმოდერნისტული ტენდენცია წმინდა ენობრივი ლიტერატურისკენ – თხრობითობის შენარჩუნების ფონზე (რაც ასევე მკვეთრად გაემიჯნება ალენ რობ-გრის, ნატალი საროტის და ფილიპ სოლერის «ახალი რომანის» ელიტარულ მოდერნისტულ ფრივოლიზმის), არა მხოლოდ ენას აქცევს მთავარ აღმნიშვნელად მორიგი ავანგარდისტული სტრატეგიით, არამედ ენა მასთან აღსანიშნავ ხდება, როგორც ზეკულტურული იარაღი, როგორც ის სინამდვილეში არის კიდევ, რამდენადაც, როგორ უკვე აღვნიშნეთ, ენა ერთი რომელიმე კულტურის ზედნაშენი არ არის; სხვანაირად რომ ვთქვათ, მოქმედებას იწყებს საგანგებო მდგომარეობაში ენის გადარჩენის გეგმა.

შეიძლება საქართველოს ქრონოლოგია აქ პირველად ემთხვევა პოსტმოდერნისტული ლიტერატურის თუ საერთოდ მხატვრული აზროვნების კანონზომიერი განვითარების, საერთოდ მისი გაჩენის პროცესებს. ირმა ტაველიძის პროზის სახით ჩვენს წინაშე არის დადასტურება, რომ საქართველო უკვე უერთდება ზოგად მსოფლიო კულტურულ დიალექტიკას.

ირმა ტაველიძე ნამდვილად ახალი მწერალია, რომლის ადგილი შეიძლება ან არ იყოს დღევანდელ საქართველოში, ან წარმოადგენდეს პრეცედენტს, რომელსაც უკვე თეორიული შეუძლებლობის ლოგიკა ვეღარ გააბათილებს. ის ქართული ახალი პროზა, რომელიც ჟარგონზე მუშაობს და რომელსაც მიაჩნია, რომ ეპოქა (კონკრეტულად და ზოგადად ბარბაროსული) მხოლოდ ასეთი მექანიკური ლექსიკური ლიბერალიზაციის დახმარებით, ანუ ლექსიკის შემდგომი «აღმოჩენის» ნაცვლად (ვთქვათ, ჰენრი მილერის ან უფრო ადრე ჰემინგუეის პროზის მსგავსად) მისი ვულგარული მოკვდინებით შეიძლება გადაიქცეს მხატვრულ ნაწარმოებად, მხოლოდ კულტურული სტაგნაციის არაცნობიერი პრეტენზიის მქონედ უნდა ჩაითვალოს. ამის ამოცნობა და

ხაზგასმა ალბათ კრიტიკის პირველი თუ არა (კრიტიკა კრიტიკისთვის), ნომერი მეორე რიგის ამოცანა მაინც არის (კრიტიკის სოციალური მომსახურების ფუნქცია). [...]

[...] ტაველიძის გმირები აღელვების დროსაც ნორმირებული ლიტერატურული ენით მეტყველებენ, მაგალითად, რქიანი მძლოლი, კლოდი. ამ მოთხრობაში, «ავტობიოგრაფია ფრანგულად» ორი უხილავი დისკურსი იკითხება – ქალის პირადი თავისუფლების და პოლიციის, ჟანდარმი მამის. თანაც, მოთხრობელი 12 წლის გოგონაა და ასაკიც აქ ალბათ შემთხვევითი არ არის. ფსიქოანალიტიკური ანალიზის კუთხით აქ პაციენტის სექსუალურ თავისუფლებაზე გაუბედავი განაცხადი და ამავე დროს, თვითგამოხატვის მყარი ეთიკური სტანდარტები იკვეთება. მაგრამ მხოლოდ ეს ორი დისკურსი არ არის უხილავი: ნაწარმოებს ხომ ავტობიოგრაფია ჰქვია, სადაც თხრობა მაინც ძალიან მკრთალად აღიქმება პირველი პირის ან ავტორის მხრიდან; აქ ვხვდებით სხვადასხვა, ასევე ჩვენთვის უცნობი დისკურსების ნარჩენებს, დაბოლოებებს, ფრაგმენტებს; და ეს კალეიდოსკოპურობა ამბებისა, მათი კონცეპტუალური შეკუმშულობა, პარადიგმატულობა ისტორიებისა ისევე ფსიქოანალიტიკური ბიოგრაფიის ერთიან და საოცარ ნიმუშს ქმნის, სადაც პროზა პოეზიას ესაზღვრება და სადაც დისკურსთა და ფრაგმენტთა სიმრავლე ერთ ტრანსცენდენტურ ბიოგრაფიას ქმნის მოცემული ასაკობრივი (ისტორიული და კვლავ აბსტრაქტული) დროისათვის. სწორედ ეს არის ჩვენს მიერ თავიდანვე შემჩნეული იმანენტურობის სიყვარული ირმა ტაველიძის პროზის – სადაც ლიტერატურა მხოლოდ ენაა ან გადარჩენა. [...]

დავით ჩიხლაძე

«განგაშის დროს ენა მანქანისგან არ განსხვავდება»
(ირმა ტაველიძის სამწერლო ინოვაციისთვის თანამედროვე ქართულ ლიტერატურაში)

[...] მიუხედავად იმისა, რომ «ავტობიოგრაფია ფრანგულად» ირმა ტაველიძის პირველი წიგნია, ქართველი მკითხველისათვის ეს სახელი უცხო ნამდვილად არ ყოფილა – ირმას მოთხრობები და თარგმანები წლების მანძილზე იბეჭდებოდა სხვადასხვა ლიტერატურულ პერიოდიკაში. თუმცა, ეს წიგნი არ არის სხვადასხვა დროს დაწერილი მოთხრობების ტექნიკური თავმოყრა, როგორც ხშირ შემთხვევაში არა მარტო დებიუტანტ ავტორებთან ხდება ხოლმე. მწერალი სწორედ იმ პერიოდს დაელოდა, როცა ტექსტების არც თუ ისე მცირე რაოდენობიდან მოუწევდა საუკეთესოების არჩევა. კრებულშიც სწორედ ის მოთხრობებია შესული, რომლებიც ირმამ თავისი შემოქმედებიდან ამა თუ იმ განსაკუთრებული ნიშნით გამოარჩია.

თუ ზემოთ განსხვავებული ესთეტიკისა და ხედვის ავტორის გამოვლენაზე ვსაუბრობდით, «ავტობიოგრაფია ფრანგულად» ის წიგნია, რომელიც საშუალებას გვაძლევს ვიფიქროთ, რომ სწორედ ასეთ შემთხვევასთან გვაქვს საქმე. მწერალი პირდაპირ გვეუბნება, რომ მოთხრობები ავტობიოგრაფიულია, მათი «ფრანგულობა» ამბებისა და დოკუმენტური სინამდვილის ავტორისეულ ინტერპრეტაციაზე, გაყალბებაზე მიუთითებს (შდრ: «ესე ამბავი სპარსული, ქართულად ნათარგმანები» – სადაც რუსთაველი «სპარსულში» არათუ გეოგრაფიას გულისხმობს, არამედ ამბების ზღაპრულობას, უჩვეულობას). ფრანგულის მოშველიება ირმას ტექსტების ტონალობის, აკუსტიკური ფონის შესაქმნელად სჭირდება, მოთხრობების შინაგანი დინამიკისა და მკითხველთან სასაუბრო ენის მოსახელთებლად. თუმცა, დინამიკურობა ამ შემთხვევაში მხოლოდ პირობითია, და იმდენად გაჯერებულია მოთხრობები სხვადასხვა ფორმა-შინაარსობრივი ორნამენტებით, რომ ხშირად ნაკლებად გვაძლევს საშუალებას, «ვიმოდრაოთ» ტექსტებში და ნაწარმოებებიც უფრო მხატვრულ ტილოს, სტატიკურ სურათს მოგვაგონებს.

მიუხედავად იმისა, რომ ირმას ყველა მოთხრობა ერთი დასრულებული ეპიზოდი ან ამბავია, მისი თხრობის სტილი და

აქცენტები საფუძველს გვაძლევს ვიფიქროთ, რომ ავტორისთვის არც თუ ისე მნიშვნელოვანია ამ ამბის, მოვლენის განვითარება. მისთვის მთავარია იმპრესიულობა, ის შთაბეჭდილება და ემოცია, რაც მას ჩვეულებრივი ცხოვრებისეული ამბებისგან რჩება, და თხრობის დროსაც სწორედ ამას ანიჭებს უპირატესობას – იოლი შესამჩნევია, რომ სიუჟეტური ხაზის განვითარებაზე მეტად ირმა სახეების შექმნაზე, პერსონაჟების შინაგანი სამყაროს მკითხველამდე მიტანაზე ამახვილებს ყურადღებას, ხოლო ამბები და მოვლენები ამ პორტრეტების დახატვაში კიდევ უფრო ეხმარება. აქ საინტერესოა ერთი დეტალიც – რაკი წიგნს «ავტობიოგრაფია» ჰქვია და მოთხრობებიც ავტობიოგრაფიულია, ძნელი მისახვედრი არ უნდა იყოს, რომ პროტაგონისტი თავად ავტორია, და შექმნილი სახეებიც – უმეტესწილად, ავტოპორტრეტები. ამ შემთხვევაში ირმა-ავტორი ერთგვარ დისტანცირებას ახდენს ირმა-პერსონაჟთან, უფრო მეტიც – თვითირონიისა და ფსევდო-ფრანგულობის შეზავებით აყალბებს სინამდვილეს და მისთვის ირმა-პერსონაჟი უკვე ის მასალა ხდება, რომლისგანაც დაუნდობლად შეიძლება გამოაქანდაკო ფიგურა, ისე, რომ მჭრელი იარაღის არცერთი დარტყმა საკუთარ სხეულზე არ იგრძნო. თუმცა, ხანდახან ავტორი ცდუნებას ვერ უძლებს, ბოლომდე ირმა-პერსონაჟს ანდოს სათქმელი და ხშირად რემარკების სახით ერევა ტექსტებში. ეს ის განსაკუთრებული შემთხვევებია, როცა ავტორი ვერ თმობს საკუთარ «მეს», უჭირს სინამდვილის ბოლომდე უარყოფა და ამიტომაც ყოველი რემარკა ან საკუთარ თავში დაბრუნებაა (მკითხველისთვის კი, უბრალოდ, თავშესაქცევი და სახალისო ლიტერატურული თამაში), ან კიდევ პირიქით – ხანდახან რემარკად ძირითადი ტექსტი იქცევა ხოლმე და მოთხრობის ქვესათაურებში გამოტანილი «სინამდვილეების» გაბათილებას ემსახურება. ზემოთ არაერთხელ ვახსენე «სიყალბე», თუმცა, ხაზი მინდა გავუსვა, რომ ეს არამც და არამც არ არის ტექსტების შეფასება – პირიქით, ყოველი მხატვრული სახე თუ ეპიზოდი მაქსიმალური სიზუსტითა და დაწურულობითაა გადმოცემული, ავტორს არც ერთი მცირე დეტალი არ რჩება

ყურადღების მიღმა, და ასევე შესანიშნავი უნარი აქვს, სათქმელი ძალიან მარტივი, ყოფითი ელემენტებით გადმოსცეს – რაც ერთგვარი ხიზლია მისი პროზის. ამას თან ერთვის დახვეწილი და გამართული ქართული, რომელიც არა მარტო გრამატიკულად სწორ, სინტაქსურად გამართულ ენას გულისხმობს, არამედ მკითხველთან სასაუბრო ხმას, შინაარსთან შეწყობილ ფორმას. თუმცა, ჯერჯერობით ეს ხმა მხოლოდ სტუდიურ ფოტოებს, ინტერიერში გადაღებულ ფილმებს მოგვაგონებს, რომლებსაც არ გააჩნიათ არავითარი კონტაქტი გარესამყაროსთან, თუმცა კი იმდენად დიდი ოსტატობითა შესრულებული, რომ წინათ თქმულს ნაკლად ვერაფრით ჩაუთვლი. ესეც, ალბათ, ირმას, როგორც მწერლის, ერთი მხარეა, ერთი შემოქმედებითი ეტაპი, რომელიც მწერალმა საკმაოდ მძლავრი დებიუტით, «ავტობიოგრაფია ფრანგულად», უკან ჩამოიტოვა.

მაგდა კალანდაძე

«ინტერიერში გაყალბებული ავტობიოგრაფია»

«ლიტერატურა – ცხელი შოკოლადი»

მაკმუდ დარვიში

محمود برويش

ბიოგრაფია (გიორგი კეკელიძე)

მეოცე საუკუნის დასასრულის დიდი პალესტინელი პოეტი, მაჰმუდ დარვიში, შეიძლება ითქვას, არაბული პოეზიის ერთ-ერთი ბოლო კლასიკოსია, რომლის შემოქმედებაც ახლობელი გახდა არამხოლოდ პალესტინელი ხალხისათვის, არამედ მთელი არაბული სამყაროსთვის.

ზედაპირულად თუ შევხედავთ, მაჰმუდ დარვიში პატრიოტული ლირიკის საუკეთესო წარმომადგენელია და მის შემოქმედებაში გამოკვეთილია ყველა ის ფორმალური მხატვრული ნიშანი, რაც საერთოდ დამახასიათებელია ამ ტიპის, ამ თემატიკისა და ესთეტიკის პოეზიისათვის.

არაბული კრიტიკის მიერ საყოველთაოდ აღიარებული ის აზრიც, რომ დარვიშის პოეზიაში ძნელია გაარკვიო, ვინ არის სიყვარულის ობიექტი, ქალი თუ სამშობლო, წესით, ადვილად გასაგები უნდა იყოს ქართველი მკითხველისათვის, ვისთვისაც აკაკი წერეთლის «სულიკო» მხოლოდ სატრფიალო ლირიკის საუკეთესო ნიმუში არ არის...

თუმცა, რაკი აკაკი წერეთელი ვახსენეთ, აქვე საგანგებოდ უნდა ვთქვათ, რომ ეს სრულებითაც არ ნიშნავს ამ ორი პოეტის უპირობო ურთიერთმსგავსებას თუნდ პოეტური მეტყველების და თუნდაც სააზროვნო მასშტაბების თვალსაზრისით. ეროვნულ და აქედან ამოზრდილ სალიტერატურო ტრადიციათა დიდ განსხვავებებსაც რომ თავი დავანებოთ, მაჰმუდ დარვიში სრულიად სხვა დროისა და ისტორიული რეალობის შვილია, დროისა, რომელმაც პოეზიის სრულიად ახლებური გაგება მოიტანა, ვიდრე ეს იყო აკაკი წერეთლისა და უფრო ადრეულ ეპოქებში.

მაჰმუდ დარვიში დაიბადა 1941 წლის 13 მარტს. დასავლეთ გალილეის სოფელ ალ-ბარვაში და თავისი მშობლების – სალიმ და ჰურაია დარვიშების – მესამე შვილი იყო. დედა წერა-კითხვის

უცოდინარი ჰყავდა, ხოლო მამა მსხვილი მიწათმფლობელი იყო. ისრაელის სახელმწიფოს ჩამოყალიბების შემდგომ დარვიშების ოჯახი იძულებული გახდა, სამშობლო დაეტოვებინა და ლიბანში, ჯერ ჯიზინში, ხოლო შემდგომ დამურში დასახლებულიყო. ერთი წლის შემდეგ ისევ დაბრუნდნენ სამშობლოში და ახლა უკვე ისრაელის შემადგენლობაში შესულ აქას სანაპიროზე, დარ ელ-ასადში დაფუძნდნენ. დარვიში იქვე შედის საშუალო სკოლაში, თუმცა მალევე საცხოვრებლად გადადის ჰაიფაში. 19 წლისამ გამოაქვეყნა პირველი პოეტური კრებული «ასაფირ ბილა აჯნიჰა» – «უფრთო ბელურები».

1970 წელს მაჰმუდ დარვიში სასწავლებლად ჩავიდა საბჭოთა კავშირში და ერთი წელი სწავლობდა ლომონოსოვის სახელობის მოსკოვის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საერთაშორისო სამართლის ფაკულტეტზე, თუმცა საბჭოთა კავშირში ცხოვრებამ მას იმედი გაუცრუა და მალევე საცხოვრებლად და სასწავლებლად კაიროში გადავიდა. 1973 წლიდან კი, რაც დარვიში პალესტინის განმათავისუფლებელი ორგანიზაციის წევრი გახდა, ისრაელში ცხოვრება ოფიციალურად აეკრძალა.

1983 წელს საბჭოთა მთავრობამ მას მშვიდობის საერთაშორისო ლენინური პრემია მიანიჭა «ერთა შორის მეგობრობის განმტკიცების» საქმეში და მისი წიგნები რუსულად მაშინვე ითარგმნა. ისრაელში ჩასვლა კი პირველად მხოლოდ 1995 წელს მოახერხა, როცა ამ ქვეყნის მთავრობას ოფიციალურად მიმართა თხოვნით, ნება დაერთოთ, მეგობრის, ემილ ჰაბიბის დაკრძალვას დასწრებოდა. მაშინ მაჰმუდ დარვიშს ჰაიფაში ოთხი დღით გაჩერების უფლება მისცეს.

გარდაიცვალა 2008 წლის 9 აგვისტოს, ამერიკის შეერთებულ შტატებში, ჰიუსტონის კლინიკაში გულზე გადატანილი ოპერაციის შემდგომ გართულებათა შედეგად.

პოეტის ცხედარი თვითმფრინავით ჯერ იორდანიაში ჩაიტანეს, ხოლო იქიდან გადაასვენეს და რამალაში დაკრძალეს.

ამ მშრალი ბიოგრაფიული ცნობების წაკითხვისას, შესაძლოა, საქმეში ჩაუხედავ მკითხველს შეემნას შთაბეჭდილება, რომ მაჰმუდ დარვიში საბჭოეთისათვის კარგად ნაცნობი ფუნქციონერი პოეტის ტიპი იყო, რომელსაც უფრო პოლიტიკური ანგაჟირებულობის გამო ეთაყვანებოდნენ, ვიდრე მისი პოეზიის ნამდვილი ღირებულებისათვის.

სინამდვილეში კი მაჰმუდ დარვიშმა შეძლო დიდი ტრადიციის მქონე არაბული პოეზიისათვის ნამდვილად ახალ-ახალი ჰორიზონტები გადაეხსნა და ეროვნული ტრადიდიდან ამოზრდილი სათქმელი ზოგადსაკაცობრიო შინაარსებით დაეტვირთა.

მისი ლექსები თარგმნილია მსოფლიოს მრავალ ენაზე. წინამდებარე პუბლიკაციაში გამოქვეყნებული მასალები და თარგმანები კი ქართულად პირველად იბეჭდება.

გიორგი ლობჯანიძე

უნივერსალურის ადგილობრიობა

მაჰმუდ დარვიშის წინასიტყვაობა საკუთარი ფრანგული კრებულისთვის «ჩვენ დედამიწა გვევიწროება», გამომცემლობა «გალიმარი», 2000

პოეტე
ბის
წინას
იტყვა
ობებს
იშვია
თად
ვკითხ
ულობ
და
ისიც
ძირი
თადა
დ
იმიტ
ომ,
რომ
ერთმა
ნეთის
გან
კარგა
დ

განვასხვავო, თუ რას ამბობს პოეტი საკუთარ ლექსზე და რას ამბობს თავად ლექსი.

მაშ, როგორ ვუპასუხო დღეს ამ ანთოლოგიისთვის შესავლის დაწერის დაჟინებულ თხოვნას? მით უფრო, რომ ყოველი

ანთოლოგია, ჩემი აზრით, სიეშმაკის სინონიმია, ვინაიდან მის შემდგენელს შეუძლია, პოეტს ის დამართოს, რაც მოესურვება: აარჩიოს მისი შემოქმედების ნათელი ნაწილი და გვერდზე გადადოს ჩრდილოვანი მხარე; განაცალკევოს ამა თუ იმ ადგილას შეგნებულად განთავსებული ლექსი; წინ გამოიტანოს ის ხატები, მეტაფორები თუ ატმოსფერო, რომლებიც კარგად ერგება ამა თუ იმ მიდგომას; და ჯამში, ამგვარი სუბიექტური ხერხებით, საშუალო პოეტისგან არაჩვეულებრივი პოეტი გამოიყვანოს ან პირიქით...

ანთოლოგიას ეჭვების მხოლოდ გაძლიერება შეუძლია: შესაძლებელია კი პოეტის სამყაროს ნამდვილად შეცნობა მისი ლექსების ერთი ნაწილის შერჩევით? შესაძლებელია კი მისი სივრცეების შემოფარგლვა ნათარგმნი სქელტანიანი ანთოლოგიით?

ყველა ენას ნიშნების საკუთარი სისტემა, საკუთარი სტილი, საკუთარი სტრუქტურა გააჩნია. მთარგმნელი სიტყვების მნიშვნელობის გამტარი კი არ არის, არამედ მათი ახალი ურთიერთობების წყაროს ავტორი. იგი არც აზრის ნათელი ნაწილის მხატვარია, არამედ ჩრდილის მოთვალთვალე. ამგვარად, პოეზიის მთარგმნელიც, დედნის ენისგან გათავისუფლებული, პარალელური პოეტის პოზიციაში აღმოჩნდება და თარგმანის ენას იმავე ბედს აზიარებინებს, რაც ავტორმა უკვე გააზიარებინა საკუთარ ენას.

სწორედ ორიგინალისგან გათავისუფლების ამ სივრცეში ჩადის მთარგმნელი იმ მშვენიერ და გარდაუვალ ღალატს, რომელიც პოეტის ენას მისივე ეროვნების სიმძიმისგან და თარგმანის ენაში მისი გაღივებისგან იცავს. თარგმნილი პოეზიაც, შესაბამისად, იძულებულია, შეინარჩუნოს როგორც ნაწარმოების უნივერსალური ატრიბუტები, ასევე ის მახასიათებლები, რომლებიც, სხვა ენობრივ სტრუქტურასა და საზომთა სისტემაში უკვე გამოხატული, მის სპეციფიკურ წარმომავლობაზე მიანიშნებს.

სწორედ ეს დუალიზმი ქმნის თარგმნილი პოეზიის განსაკუთრებულ ხიბლს. ყველასთვის საერთო და თითოეულის განმასხვავებელ ნიშანთა შორის დიალოგით იქნება ეს, თუ პოეტური გამოცდილების უზარმაზარი სიმდიდრისა და მრავალფეროვნების აღმოჩენის წყურვილით, თარგმნილი პოეზია თანაბრად ავითარებს თითოეული ენის უნარს, განაახლოს თავისი სტილისტური შესაძლებლობები სხვა ენის გამოცდილების გათვალისწინებით.

ამგვარად ვხედავთ, რამდენად ფლობს ორიგინალური და კრეატიული მთარგმნელი შენებისა თუ ნგრევის ძალას. თარგმნილი ლექსი აღარ არის მხოლოდ მისი ავტორის საკუთრება, არამედ მისი მთარგმნელისაც, რომელიც თავადაც პოეტად იქცევა. და ამ დროს, სულერთია, დედანზე მეტად ღირებულია თარგმნილი ნაწარმოები, თუ ნაკლებად.

მაშ, როგორ ვენდოთ თარგმნილ პოეზიას? – უთუოდ იმასთან შეჩერებით, რასაც იგი არ გვიმხელს, რაც შენიღბულად ვითარდება; მხოლოდ იმ ჩრდილის დამახსოვრებით, სიტყვების მიღმა რომ წვება; და ალბათ, იმ მანძილისაც, რომელიც წამიერად, საკუთარ არსებობას ამხელს და უმაღ ქრება.

როგორ ვენდოთ თარგმნილ ანთოლოგიას? და, რაც მთავარია, ჩვენს შემთხვევაში, როგორ ვენდოთ თავად პოეტის მიერ შედგენილ ანთოლოგიას?

სხვანაირად რომ ვთქვა: მკითხველო, როგორ მენდობი შენ მე?

ეს კრებული, პირად ანთოლოგიად რომ გვევლინება, სინამდვილეში არც მთლად პირადია. მხოლოდ ჩემზე რომ ყოფილიყო დამოკიდებული და სრული თავისუფლება მქონოდა, ჩემი პოეზიიდან, სავარაუდოდ, მხოლოდ ბოლო ორი ათეული წლის ნაწარმოებებს შევარჩევდი. მიზეზი მარტივია. ყოველი ჩემი ახალი კრებული უწყვეტობის ერთგვარი რღვევისკენ, წინა კრებულის დაშლისკენაა მიმართული, რამდენადაც თითოეული

ახალი წამოწყებისას, უცვლელად განვიცდი საჭიროებას, განვავითარო და ცენტრს დავუახლოვო ის ნიუანსები, რომლებიც მანამდე მეორადად და მარგინალურად მიმაჩნდა.

ეს საჭიროება, შეიძლება, იქიდან მოდის, რომ მე მდინარის ბინადარი კი არ ვარ, არამედ მისი ნაპირებისა, და რომ დრო სიბრძნეს მასწავლის, ისტორია კი – ირონიას. შეიძლება, ეს იმის შედეგიცაა, რომ ასაკთან ერთად, იმ მეტაფიზიკისკენ ვიხრები, ყოფიერების გაურკვეველობასა და დროის შეტევისგან ჩემი ენის დაცვის წადილს რომ შეეფერება.

ჩემი ოფიციალური იმიჯი მაინც უფრო მძლავრია, ვიდრე ჩემი წუხილი. მე ის ვარ, ვისაც უწოდებენ «პოეტს პალესტინიდან». ამიტომაც ჩემგან ჩემი ადგილობრიობის ენაში მონიშვნას და გამონაგონისგან ჩემი სინამდვილის დაცვას ითხოვენ. ითხოვენ, ისტორიის ნაწილად ვიქცე და იმავდროულად ვიყო მოწმე იმისა, რაც ამ ისტორიამ თავს დამატება. ამიტომაც, რომ ყოველი ჩემი ხვალინდელი დღე აწმყოს წინააღმდეგ ამბოხსა და წარსულში ჩემი არსებობის ლეგიტიმურობის დაცვას მოითხოვს. ჩემი ლექსიც, ამგვარად, ყოფიერებისა თუ არარას მოწმედ იქცევა.

როცა წერა დავიწყე, აკვიატებად მქონდა საკუთარი დანაკლისისა და გრძნობების გამოხატვა, საკუთარი არსებობისთვის მოსჯილ ზღვრებზე მითითება. მოკლედ, ეს იყო ჩემი «მე» თავის განსაკუთრებულ გარემოსა და გეოგრაფიულ მდებარეობაში. ყურადღებას არ ვაქცევდი იმ ფაქტს, რომ ჩემი არსება ერთ კოლექტიურ არსებას ქმნიდა. მე მხოლოდ საკუთარი სათქმელის თქმას ვცდილობდი და მხოლოდ საკუთარი თავის შეცვლაზე ვოცნებობდი.

მაგრამ რა უნდა მექნა, თუ ჩემი პირადი ისტორია, ჩემი ფესვების ამოთხრის ამბავი მთელს ჩემს ხალხთან იგივედებოდა? ჩემმა მკითხველებმა ხომ საკვებით ბუნებრივად იპოვეს თავიანთი პირადი და კოლექტიური ხმა ჩემს პირად ხმაში. მე კი, როცა ციხეში, დედაჩემის ყავისა და პურის მონატრებას ვუმღერე, არც

მიფიქრია ჩემი ოჯახური სივრციდან გასვლა. ხოლო როცა ჩემს გადასახლებაზე, სილატაკესა და თავისუფლების წყურვილზე ვწერდი, არ განმიზრახავს «თავისუფლებისთვის მებრძოლი პოეზიის» წერა, როგორც ამას არაბული კრიტიკა ირწმუნებოდა, და ვერც იმას წარმოვიდგენდი, რომ მკითხველები ჩემს ნაწერებში ტკივილის შემამსუბუქებელ და იმედისმომცემ პოეზიას იპოვიდნენ, იმ მარცხის შემდეგ, რასაც «ექვსდღიან ომს» უწოდებენ.

ეს წლები რომ მახსენდება, ვხედავ, თუ გავრცელების რა არაჩვეულებრივი უნარი გააჩნია პოეზიას, მიუხედავად იმისა, რომ იგი არც მარტოობას და არც დიდ პოპულარობას ესწრაფვის. არც ერთი და არც მეორე არ არის პოეზიის მშვენიერების განმსაზღვრავი. თუმცა, როცა იმათზე ვფიქრობ, ვინც «პოლიტიკურ პოეზიას» აძაგებს, ვიცი, რომ ამ უკანასკნელზე უარესიც არსებობს: პოლიტიკოსთა ცინიზმის სიჭარბე, ისტორიისა და სინამდვილის მიერ დასმული შეკითხვებისადმი სიყრუე და იმედის განახლებაში მონაწილეობაზე უარი.

ეს ანთოლოგია კი, რომელსაც არც მკითხველის და არც ავტორის მოტყუება სურს, ჩემს ახლანდელ პოეტურ გამოცდილებასთან ერთად, არც ჩემს დებიუტს ივიწყებს. თავად ვერც კი დავაზუსტებდი, თუ როდის მოხდა ეს რღვევა ჩემს პოეტურ უწყვეტობაში. მე ერთმანეთში გადახლართული ფრაზებისგან შემდგარ ევოლუციას მივყვებოდი და თითოეული ეს ფრაზა მომავალი ცვლილების მარცვლებს ატარებდა.

ჩემს პოეზიაში ხარისხობრივ გარღვევებს ვესწრაფვი. მაგრამ განა შესაძლებელია წლობით ნაგროვების თავიდან აცილება? არ ვიცი. თუმცა, მაგალითად, ჩემს «გადასახლების ლექსების» პერიოდს მე ვხედავ, როგორც მისი წინა პერიოდის გაგრძელებას. თითქოს ჩემი პირად-კოლექტიური ხმა სხვა ტერიტორიაზე ვრცელდებოდეს, უფრო ვრცელსა და კულტურათა მხრივ უფრო მრავალფეროვანზე. თითქოს, უფრო გამდიდრებული ჩემი ხმა პოეზიის საკუთარ

კონცეფციას ეჭვქვეშ აყენებდეს და უნივერსალურ პოეზიასთან კიდევ უფრო მიახლოებას ცდილობდეს.

მანძილის თმენა და გარკვეული ზღვრიდან ცქერა პოეზიას საშუალებას აძლევს, შეამსუბუქოს ის ტვირთი, რომელიც «საგმირო პოეზიის» სახით ენას აწვება; საშუალებას აძლევს, მეტი უმწიკვლობითა და სიმშვიდით შეხედოს საკუთარ თავს; და ანდობს მტვრისგან და ყოველდღიურობისგან დაცლილი ადგილის ხსოვნის გაცოცხლების მძიმე მისიას.

დროის ცვლილებისა და უნივერსალური პოეტური პეიზაჟის რიტმისადმი ძალიან მგრძობიარე ვარ. შეუსვენებელი ვიღწვი, რათა მივალწიო ისეთ ლექსს, რომელიც საკუთარ ისტორიაშია ამოტვიფრული და ამავე დროს, მისგან თავისუფალია. შეუსვენებელი ვიღწვი, რათა ლექსი დავუახლოვო თავის მითოლოგიურ გენეალოგიას და ტრადიციული შემადგენლებიდან მას თანამედროვე მითოლოგია ავუშენო.

მაგრამ როგორ განვახორციელოთ მოგზაურობა პოეტის შიდა სამყაროდან მის გარე სამყაროსკენ და პირიქით? როგორ გადავურჩეთ მის «მე»-ში ჩაძირვას ისე, რომ პოეტი არც ხალხის წარმომადგენლად ვაქციოთ და ამით სულ არ დავკარგოთ იგი?

პოეზიის საწყისი უთუოდ ერთადერთია: ადამიანის ვინაობა, მისი გადასახლების წარსულიდან მოყოლებული, მის განდევნილ აწმყომდე.

პოეზია სიცოცხლის წინაშე პირველი გაოცებისგან დაიბადა, როცა კაცობრიობას, საკუთარი არსებობის გარიჟრაჟზე, ყოფიერების პირველ იდუმალებებზე კითხვები გაუჩნდა. სწორედ ასე გახლდათ უნივერსალური, თავდაპირველად, ადგილობრივი.

არსებასა და სამყაროს შორის ამ ყველასთვის საერთო მოგზაურობაში, ამ უამრავი ენისგან, ადგილისგან და განვითარების საფეხურთაგან შემდგარ მოგზაურობაში, კაცობრიობის პოეტური გამოცდილება ერთიანდება და

«მეტროპოლის» დომინაციისგან და «პროვინციების» დაქვემდებარებისგან ემანსიპირებულ უნივერსალურობას აღწევს.

თუმცა, როგორც ჩანს, პლანეტის ოთხივე კუთხით, ვერ გავურბივართ გეოგრაფიულ დასახელებებს.

რას ნიშნავს, მაგალითად, იმის თქმა, რომ ჩემი პოეზია სამხრეთიდანაა და რომ იგი იმ ისტორიულ სინამდვილეში დაიბადა, რომელშიც პირადი და კოლექტიური თავისუფლება არ შემდგარა? რას ნიშნავს ის ფაქტი, რომ ჩემი პოეზია იმ ქვეყნიდან მოდის, რომელშიც დროსა და ადგილს შორის ურთიერთობა შეწყდა და რომლის შვილებიც მოჩვენებებად აქციეს? – მხოლოდ ერთ-ერთ ფასონს იმ სირთულეების აღნიშვნისა, რაც არაბულ თანამედროვეობასა და იმ ტომს ახლავს, რომლის კარგები ჯერარარსებული დასახლებისკენ მიინავლნენ.

ბუნდოვანება არ არის პოეზიის სამიზნე, თუმცა, იგი ლექსის რიტმსა და აზრს შორის არსებული დამაბულობისგან ჩნდება; იმ დამაბულობისგან, რაც ლექსის პროზაულ მდგომარეობასა და რიტმულ მდგომარეობას შორის არსებობს. ეს ბუნდოვანება პოეტურ ენასა და სინამდვილეს შორის ბრძოლის ერთ-ერთი ფორმაა, როცა საკუთარი არსის მამიებელი პოეზია სინამდვილის მხოლოდ აღწერით აღარ კმაყოფილდება. იქნებ სწორედ ეს ბუნდოვანებაა მკითხველისთვის გახსნილი სივრცე, რომელშიც საბოლოო გზავნილისგან გათავისუფლებულ და კითხვისა და ინტერპრეტაციის უნარით აღჭურვილ მკითხველს ლექსისთვის მეორე სიცოცხლის მინიჭება შეუძლია.

და მაინც, ჩემი პოეზია არც სინათლეს და არც ბუნდოვანებას დაუხსნია მკითხველთან კავშირის გაწყვეტისგან. ასეთი მკითხველი მე მახლებს და მეც ვახლებ მას.

ჩემი პოეტური გამოცდილების ერთ-ერთი პარადოქსი ის არის, რომ ყოველ ჯერზე, როცა სტილსა და გამოხატვის ფორმებს ვავითარებ, მკითხველს კიდევ უფრო მეტი განახლებისთვის

ვამზადებ, და ვხედავ, რომ ჩვენი პოეტური გემოვნებები კიდევ უფრო უახლოვდება ერთმანეთს.

ახსნა ალბათ ის არის, რომ ჩემი პოეტური შეთავაზებები სათავეს ყოველთვის არაბული პოეზიის ხანგრძლივ ისტორიაში, მის რიტმებსა და ესთეტიკურ კანონებში იღებს.

ყველა პოეტს თავისი ჩვევები აქვს. მე იმათ რიცხვში ვარ, ვინც თითოეულ ლექსს ორჯერ წერს. ჯერ არაცნობიერ შთაგონებას ვეძლევ, შემდეგ კი კონსტრუქციის ჩემეულ ხედვას ვანიჭებ უპირატესობას. ხშირია, როცა მეორე ნაწილი ოდნავადაც არ ირეკლავს პირველს.

ერთ-ერთი გამოცდა, რომელსაც ჩემს ლექსებს ვუწყობ, მათი დაწერის შემდეგ, დიდი ხნით მათ დავიწყებაში მდგომარეობს. ხოლო როცა მათ ხელახლა მოსანახულებლად ვიცლი, ჩემი პოეტური საზომი მათთან ჩემი მსგავსება ხდება. თუ ლექსი ვიცანი, თუ ვიგრძენი, რომ მზადავს, ვაგდებ მას. ხოლო თუ დამეუფლა შეგრძნება, რომ ნაწარმოები სხვა პოეტის დაწერილია, ჩემში არსებულ პოეტს გასცდა, მაშინ ვაცხადებ, რომ საქმე ახალ ლექსს ეხება.

იშვიათია პოეტები, რომლებიც პოეტურად ერთბაშად იზადებიან. მე თანდათანობით და შუალედური კუმშვებით დავიზადე და დღემდე ვსწავლობ ლექსისკენ მიმავალ რთულ გზაზე სიარულს; ლექსისკენ, რომელიც ჯერ არ დამიწერია.

დეკემბერი, 1999 წელი.

ფრანგულიდან თარგმნა ბაჩანა ჩაბრაძემ

ლექსები კრებულიდან „ჩვენ დედამიწა გვევიწროება“, „გალიმარი“ 2000

დედაჩემს

დედაჩემის პური მენატრება,
დედაჩემის ყავა,
დედაჩემის ალერსი...
და დღითი დღე,
ბავშვობა იზრდება ჩემში,
და სიცოცხლეს ძვირად ვაფასებ, რადგან
თუ მოვკვდი,
დედაჩემის ცრემლების შემრცხვება!

თუ, ერთ დღეს, დავბრუნდი,
შენი ქუთუთოების მზის ქოლგად მაქციე.
ძვლები შენს უმწიკვლო ქუსლებქვეშ გაფენილი ბალახით
შემიმოსე.
მიმიმაგრე შენს ნაწნავზე,
შენი კაბის ბოლოდან გამორღვეულ ძაფზე...
და მე ალბათ ღმერთად ვიქცევი,
ალბათ ღმერთად,
თუ შენს გულს ახლო გავუვლი!

თუ დავბრუნდი,
მორივით,
შენს ბუხარს შემიკეთე.
და თოკივით გამაბი
შენი სახლის სახურავზე.
ფეხზე ვერ ვდგები
შენი დღიური ლოცვის გარეშე.
დავბერდი.
ბავშვობის ვარსკვლავები ჩამომიწყვიტე
და მე მათ, დასაბრუნებელ გზაზე,

ბელურებს გავუზიარებ...
შენი მოლოდინის ბუდეში!

მამაჩემი

მან მთვარე უგულბელებო,
დაიხარა, რომ დედამიწას გადახვეოდა,
გამოიხმო
უწვიმო ცა,
და ამიკრძალა მოგზაურობა!

ელვამ ხეობა ააგიზგიზა.

მამაჩემი

იქ ქვებს ზრდიდა
ძველი დროიდან... და ხეებს ქმნიდა.
ცვარი ჩქეფდა მისი კანიდან,
და ხელებით ტოტებს ფოთლავდა.
და მტირალმა ჰორიზონტმა იმღერა მაშინ:
გულადი იყო ოდისევსი
და სახლში ჰქონდა
პური, ღვინო, და საბნები
და ცხენები, და ფეხსაცმელები.
და მამაჩემმა მითხრა ერთხელ,
ქვაზე ლოცვისას:
უგულბელებო მთვარე
და მოერიდე ზღვის ტალღებს... და მოგზაურობას!

იმ დღეს, როდესაც უფალი ყმას ამატრახებდა,
ვთქვი: ო, ხალხო! მკრეხელობის დრო დადგა ნუთუ?
დაიკაპიწა მამაჩემმა მაშინ მაჯები... და ეს მომითხრო:
როცა იობი

ჭირვარამთან მუსაიფობდა,
ჭიებისა და... ცათა შემქმნელს განადიდებდა!
ეს სასჯელი მე მომივლინეს
და არა მკვდრებს ან სულაც სხვა კერპებს.

მაშ სასჯელები და ტკივილი გვერდზე გადადე,
და შეცდომების სინანულში შემომეშველე!

ვარსკვლავი ჩაქრა ჰორიზონტზე,
მოწყვეტ-მოწყვეტით.

ჩემი პერანგი ლივლივებდა
ცეცხლსა და ქარში,
ჩემი თვალები იხსენებდნენ
სილის ნახატებს.

და მამაჩემმა ეს თქვა ერთ დღეს:
ვისაც სამშობლო არ აქვს, იმას
არც სამარხი აქვს
...და ამიკრძალა მოგზაურობა!

იგი საკუთარ მკვლელს ეხუტება

იგი საკუთარ მკვლელს ეხუტება მისთვის გულის ასაჩუყებლად:
ძალიან ხომ არ გამიბრაზდები, თუ გადაგიჩივებ?
მშობილო ჩემო! რა ჩავივინე, მოსაკლავად რომ გემეტები?..
მაღლა მიმართე შენი ცეცხლი, ორმა სვავმა გადაგვიფრინა!
ჩემგან შორს დააფრქვიე ეს ჯოჯოხეთი...
და გვეწვიე დედაჩემის პატარა სახლში, ცერცვის შეჭამანდს
მოგიმზადებს.

რას იტყვი? რას იტყვი?

ჩახუტებამ და ჩემმა სუნმა ხომ არ დაგღალა?
იქნებ შენმავე შიშმა მოგქანცა, ჩემში მალულმა?
მაშ მოისროლე მდინარეში ეს იარაღი!

რას იტყვი?...

მტერმა მიზანში ამოიღო ეს ჩახუტება?

მაშ, მტერს ესროლე, და ჩვენ მის ცეცხლს გადავურჩებით და შენც
შეცდომას აღარ დაუშვებ.

რას იტყვი?

მტერი რომ სახლში – ჩვენთან – შევიდეს, შენ კი მღვიმეთა მითში
დაბრუნდე,

ამისთვის მომკლავ?

რა უქენი დედაჩემის ყავას, შენს ყავას?

რა ჩავიდინე, მოსაკლავად რომ გემეტები, ძმობილო ჩემო?

არ მოვეშვები ამ ჩახუტებას.

ხელს არ გაგიშვებ!

უცხოელი შორეულ ქალაქში

პატარა რომ ვიყავი

და ლამაზი,

ვარდი სახლად მქონდა,

წყაროები – ზღვად.

ამიერიდან, ვარდი ჭრილობად მქცევია,

წყაროები – წყურვილად.

– ძალიან ხომ არ შეიცვალე?

– არა, ძალიან არ შევცვლილვარ.

როცა ქარივით, შინ დავბრუნდებით,

შუბლზე დამხედე.

ზედ დაინახავ ვარდებს, პალმის ხეს,

წყაროებს და ოფლს,

და კვლავ მიხილავ ისეთს, როგორც ვიყავი უწინ,

პატარას,

ლამაზს...

ფრანგულიდან თარგმნა ბაჩანა ჩაბრაძემ

ოთხი პირადი მისამართი

1. ერთი კვადრატული მეტრი ციხეში

ის კარი... მის მიღმა რაც არის, გულის სამოთხეა. ჩვენი რამეები, – ყოველივე, რაც ჩვენ გვეკუთვნის – ერთმანეთის მიყოლებით, მიჯრით გაგვირბის. ხოლო კარი კი ის კარია – გადაკრული სიტყვების კარი, არაკის კარი. კარი, რომელიც სექტემბერს ზედმეტ ტოტებს ასხლავს, აცილებს, კარი, რომელიც მინდვრებს აბრუნებს პირველ თავთავთან. კარი არა აქვს ამ კარს, მაგრამ მე შემძლია ჩემ გარედან შესვლა – მეტრფედ იმისა, რაც ვნახე და რაც არ მინახავს. განა ამ ქვეყნად ეს მითითება და მშვენებაა, ხოლო კარი კი არსად არის ამ კარისათვის? ჩემი საკანი არ ნათდება, თუ არა მხოლოდ ჩემივ შიგნიდან. და მშვიდობა – მე! მშვიდობა ხმის კედელს... ათი კასიდა დავწერე თავისუფლების სახოტბოდ. მიყვარს ცის ნაფლეთები, რომლებიც მოძვრებიან ციხის სარკმლიდან, სინათლის ერთ მეტრად, რომელშიც ოცნებები ბანაობენ. და დედაჩემის მცირე რამეები: ყავის მარცვლის სურნელი მის სამოსზე, როცა ის დღის კარს აღებს ქათმების გუნდისათვის... მიყვარს ბუნება ზამთარსა და შემოდგომას შორის, ჩვენი პატიმრების შვილები და ჟურნალები შორეულ თაროზე. შევთხზე ათი სიმღერა იმ ადგილის გასაკილად, სადაც ჩვენ არ მოგვეძვეება ადგილი. ჩემი თავისუფლებაა, რომ ვიყო ის, რაც არ სწადიათ, რომ ვიყო! ჩემი თავისუფლებაა, რომ გავაფართოვო ჩემი საკანი. რომ განვაგრძო სიმღერა კარზე, კარი ის კარია... კარი არა აქვს ამ კარს, მაგრამ მე შემძლია, იქიდან ჩემს შიგნით გავიდე... და ა. შ. და ა. შ...

2. სკამი მატარებელში

ცხვირსახოცები არ გაგვაჩნია... უკანასკნელ წამთა შეყვარებული ქალები... სადგურის შუქი... ვარდი, რომელიც გულს გზაკვალს უბნევს, მონატრებას გაუჩხრეკს პალტოს... ცრემლები დალატობენ ბაქანს. მითები არა გვაქვს... აქედან გაემგზავრნენ... განა იქ მაინც მოგვეძვეება რამე, რომ ჩასვლისას გავიხაროთ? ზამბახები არ

გვაქვს. რომ ლიანდაგები გადავკოცნოთ. მივემგზავრებით ნულის საძიებლად, მაგრამ არ გვიყვარს მატარებლები, როცა სადგურები გადასახლების ადგილია ხელახლა. სანათები არ გვაქვს, რომ დავინახოთ, როგორ დგას ჩენი სიყვარული კვამლის მოლოდინში. სწრაფი მატარებელი ჭრის ტბებს. ყველა უბეში გასაღებებია და ერთი ცალი საოჯახო ფოტო. მატარებელში მყოფნი – ყველანი – ბრუნდებიან თავისიანებთან. მაგრამ ჩვენ არც ერთ სახლს არ ვუბრუნდებით. მივემგზავრებით ნულის საძიებლად, რათა გავიმეოროთ ლოგინის სიმართლე. არა გვაქვს ფანჯრები. და – მშვიდობა ჩვენდა! – ყველა ენაზე. როგორ გგონია, ქვეყანა უფრო მკაფიო იყო, როცა ჩვენ ძველ ცხენებზე ვისხედით? სად არიან ცხენები და სად არის ჩემი სასიმღერო საბაბი? სადღაა ბუნების სიმღერები ჩვენში? შორსა ვარ მე ჩემი შორეულისაგან! რა შორსაა ახლა სიყვარული! ისე მოვინადირებთ ხოლმე სწრაფ გოგონებს, როგორც მძარცველები ნივთებს. ვივიწყებთ მისამართებს მატარებლის მინებზე. ჩვენ ვართ ისინი, ვისაც ათი წუთით გვიყვარს და არ შეგვიძლია დაბრუნება არც ერთ სახლში, სადაც ადრე შევედით. არ შეგვიძლია ერთ ექოში ორჯერ გავიაროთ!

3. აღმატებული სიამის ოთახი

წრეზე მბრუნებს ქარი, როცა დედამიწა მევიწროვება! უსათუოდ უნდა გავფრინდე და ავლაგმო ქარი. მაგრამ მე ვარ ადამიანი. შევიგრძენი მილიონი სალამური, მკერდს რომ მიფლეთდა. გადმოვიღვარე თოვლად და ვიხილე ჩემი სამარე ჩემსავ ხელისგულებზე. გადავიფანტე საწოლზე და გადავენთხიე, ცოტა ხანი სიფხიზლისგან გავუჩინარდი. მოვკვდი და ხანმოკლე სიკვდილს შევძახე: მიყვარხარ-მეთქი! განა სიკვდილში შევაბიჯებ შენი ფეხებით? მოვკვდი... სრულიად მოვკვდი... და რა მშვიდი იყო სიკვდილი, რომ არა შენი ტირილი, რა მშვიდი იყო სიკვდილი, რომ არა შენი ორი ხელი, მკერდში რომ მცემდა, რათა დავებრუნებინე იქიდან, სადაც მოვკვდი... მიყვარხარ ჩემს სიკვდილამდე და სიკვდილს შემდგომ და ამ ორს შორის დედაჩემის სახის მეტი სხვა არაფერი არ დამინახავს.

ეს არის გული, გზა ცოტათი აერია და უკან დაბრუნდა. ვკითხე საყვარელ ქალს: რომელ გულში დავიჭერ-მეთქი? გადმოიხარა ჩემზე და ჩემი შეკითხვა გადაფარა თავისი ცრემლით. გულო, ო, გულო, როგორ მომატყუე და ჩამომაგდე ჩემი ჭიხვინიდან?

დრო ბევრი გვაქვს, გულო და დადუმდი,

რათა ბილკისის[1] სამფლობელოდან მოვიდეს შენთან ოფოფი.

გამოვაგზავნეთ ჩვენი ბარათები.

გადავჭერთ ოცდაათი ზღვა და სამოცი ნაპირი.

და ჯერ კიდევ არის სიცოცხლეში დრო, რომ გავიქცეთ.

გულო, როგორ ეცრუე რაშს, ქარი რომ არ სწადია!

ცოტა მოიცა, სრულვყოთ ეს უკანასკნელი ჩახუტება და მერე დავიჩოქოთ!

ცოტა მოიცა, ცოტა მოიცა, რათა გავიგო, ჩემი გული ხარ თუ მისი ხმა.

როცა იგი ყვირის: ამიღე!

4. ოთახი სასტუმროში

მშვიდობა სიყვარულს დღეს, როცა მოდის და დღეს, როცა კვდება და დღეს, როდესაც სასტუმროებში იცვლის თავის პატრონთ[2].

განა აგებს რამეს სიყვარული? დავლევთ ყავას ბაღის საღამოში, მოვყვებით ჩვენი უცხოობის ამბებს ვახშმად და წავალთ ოთახისკენ, რათა გავაგრძელოთ ორი უცხოს ბაასი ღამეზე, სინანულით (და ა. შ. და ა. შ).

დაგვრჩება ჩვენი სიტყვის ნარჩენები ორ სკამზე, დაგვრჩება ჩვენი სიგარეტები, მერე კი მოვა სხვა, რათა ჩვენი ღამისთევა და კვამლი დაასრულოს. დაგვრჩება ცოტაოდენი ძილი სასთუმალზე, მოვა სხვა და ჩვენს ძილში წამოწვება. (და ა. შ' და ა. შ) როგორ გვჯეროდა ჩვენი სხეულებისა სასტუმროებში? როგორ გვჯერა

ჩვენი საიდუმლოებებისა სასტუმროებში? მოდის ვიღაცა ჩვენ გარეშე და მოჰყვება კვალში ჩვენს კვილს, სიბნელეში, რომელიც ორ სხეულს ამთლიანებს. (და ა.შ. და ა.შ) და არაფერი არ ვართ გარდა ორი ციფრისა, რომელთაც სძინავთ განათებულ, განათებულ საწოლზე და ამბობენ იმას, რაც ცოტა ხნის წინათ ორმა გამვლელმა თქვა სიყვარულზე. და მოდის განშორება სწრაფად, სწრაფად. განა არ იყო ეს შეხვედრაც სწრაფი იმიტომ, რომ დაგვევიწყებინა ისინი, ვისაც უწინ ვუყვარდით სხვა სასტუმროებში? განა არ გითქვამს ეს მოურიდებელი სიტყვები ოდესმე ჩემ გარდა, სხვისათვის, სხვა სასტუმროში, ან სულაც, აქ და ამავე საწოლში? წავალთ იმავე ნაბიჯებით, რათა ჩვენ გარდა მოვიდეს სხვა და ისიც წავიდეს იმავე ნაბიჯებით... (და ა. შ. და ა. შ)

მუსიკალური ფრაზა

* * *

ვიღაც პოეტი წერს ახლა კასიდას
ჩემ მაგიერ
შორეული ქარის ტირიფზე
და რატომ იმოსება ვარდი კედელში
ახალი ფურცლებით?

* * *

ვიღაც ყმაწვილმა ააფრინა ახლა მტრედი
ჩვენ მაგიერ
ზემთო, ზემთო, ღრუბელთა ჭერში...
და ცრემლებივით რატომ ღვრის თოვლს
ეს ტყე
ღიმილის გარშემო?

* * *

რომელიღაცა ჩიტს მიაქვს ახლა უსტარი
ჩვენ მაგიერ
მზის სამფლობელოს სილურჯისკენ
და რატომ შემოდის კადრში მონადირე,
რათა თავისი ისრები გატყორცნოს?

* * *

ვიღაც კაცი ახლა
მთვარეს რეცხავს
ჩვენ მაგიერ
და მდინარის ბროლზე მიაბიჯებს.
და რატომ ეცემა ფერი მიწაზე
და ჩვენც რატომ ვშიშვლდებით
ხეებივით?

* * *

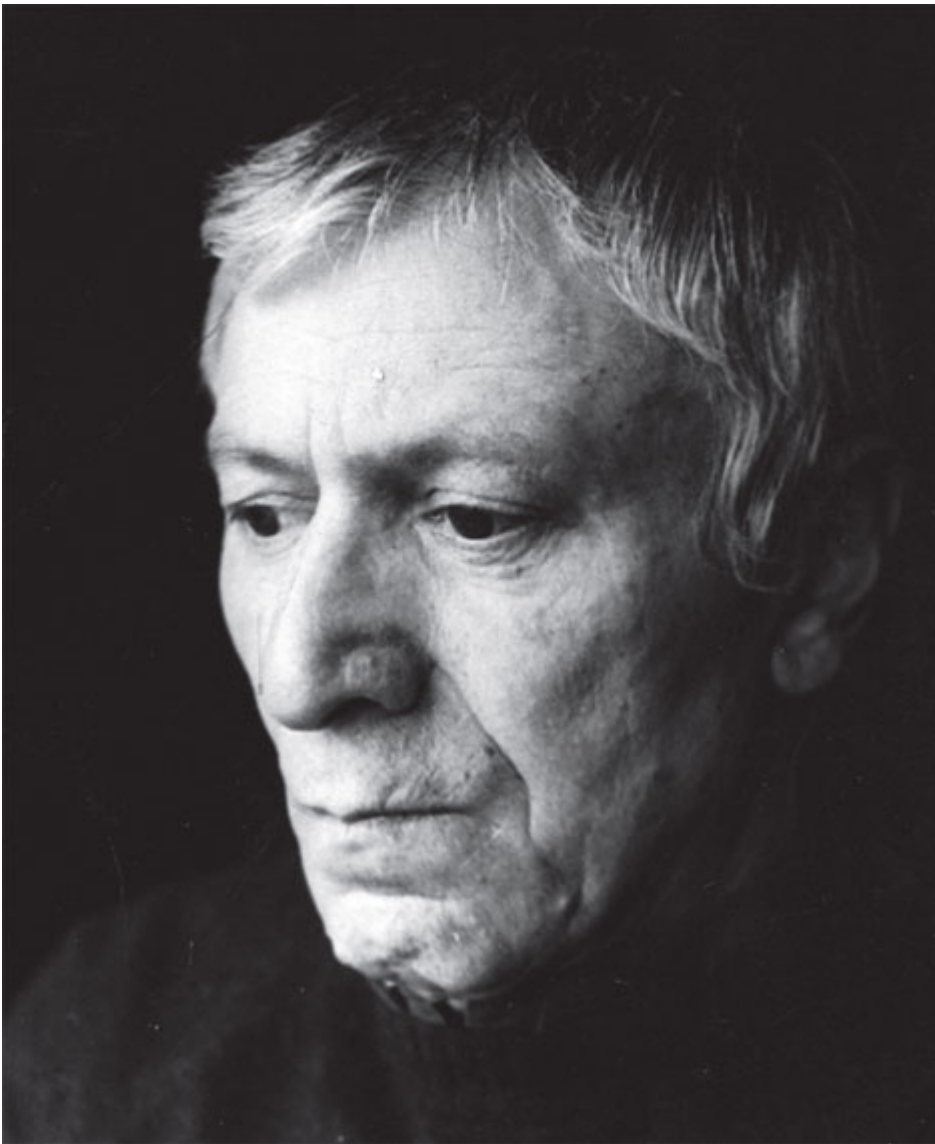
ვიღაც შეყვარებული ჩურთავს ახლა თავის

საყვარელ ქალს
ჩემ მაგიერ
უძირო თავწყაროთა თიხაში.
და რატომ დგას ალვის ხე აქ
წალკოტის კარის მცველად?

* * *

ვიღაც მხედარი აყენებს თავის ცხენს ახლა
ჩემ მაგიერ
და წაუძინებს მუხის ჩრდილქვეშ.
და რატომ გამოდიან მკვდრები ჩვენთან
კედელ-კარადიდან?
არაბულიდან თარგმნა გიორგი ლოზჯანიძემ

2. ნომრის თემა: ოთარ ჭილაძის „გოდორი“

როგორ ითარგმნებოდა „გოდორი“ (ოთარ ჭილაძის და ალექსანდრე ებანოძის მიმოწერა)

წინათქმ
ის
ნაცვლა
დ
რა
შემიძლ
ია
შინაარს
იანი
დავუმა
ტო
ოთარის
წერილე
ბს? მათ
შორის
ჩემი
წერილი
ცაა,
რომელ
იც
«გოდო

რის» წაკითხვის შემდეგ მივწერე. პასუხად მართლაც სამახსოვრო სიტყვები მითხრა: «საშა, მგონი შენმა წერილმა მე ისე ამაღელვა, როგორც შენ ჩემმა რომანმა»-ო.

მაშინვე გადავწყვიტეთ, რომ «გოდორს» მე ვთარგმნიდი. მის ძალზე ემოციურ აღქმას დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა თარგმნის

დროს; გადმორუსულებული ტექსტი განცდილი ემოციით იტენებოდა. მეტსაც ვიტყვი: ჩემს პირად გეგმებში მწიფდებოდა მოთხოვნები ჩვენი ბოლო პერიოდის აღწერისა, და სწორედ ამ დროს ჩამივარდა ხელში «გოდორი». ასეთი რომანის დამწერი არ ვიყავი. ამაზე ლაპარაკი ზედმეტია; თუნდაც იმიტომ, რომ მთელ ეს ტრაგიკული ათწლეული მოწყვეტილი ვიყავი სამშობლოს. როცა წიგნი წავიკითხე, ქვეშეცნულად დაგროვილმა ენერგიამ სადენი იპოვა. თარგმანის ძალზე მაღალი შეფასება რუსულ პრესაში ამანაც განაპირობა.

ჩვენი კამათი მისი შენიშვნების ირგვლივ საინტერესო თემაა, რომელსაც ეს წერილი ვერ დაიტევს. ამჯერად რამდენიმე მაგალითს დავჯერდები. რომელთა გასახსენებლად წიგნის გადაშლაც არ მჭირდება: ხუთიოდე ადგილი ვერ წამიკითხავს ზუსტად. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი შეცდომა დავუშვი აბსოლუტურად ჭილაძისეულ პასაჟში, რომლის მთავარი აზრია შვილის ჩასახვა დედის საშოში, მისი ამქვეყნად მტკივნეული მოვლინება და მაშინვე მამასთან ტრაგიკული გადამტერება (წიგნად გამოცემისას გასწორებულია). იყო წვრილმანებიც: ზვავისა და მეწყერის სხვაობის დადგენა, ტოპონიმის შემთხვევითი შეცვლა და კორექტურა...

უფრო მნიშვნელოვანი სხვაობა შეცდომის კი არა, რედაქტორული ჩარევის შედეგია. მაგალითად, ოთარის მიერ ჩამოთვლილი საქართველოს XX საუკუნის ტრაგიკული თარიღების სია ასე გამოიყურებოდა: 1921, 1924, 1937, 1952(?), 1956, 1989... მახსოვს, გაცემულმა ვკითხე: 1941 როგორ გამოგრჩა-მეთქი. არ ვიცი, ჩაწერა თუ არა ქართულ ტექსტში...

რედაქტორობის ორიოდე მაგალითს კიდევ მოვიყვან. რაჟდენ კაშელი და კლავკა ჯვარს იწერენ ეკლესიაში წითელარმიელთა ხროვა-ამალით; მორჩებიან თუ არა რიტუალს, საშინელ ბათქაბუთქს ატეხავენ თოფ-მაუზერებით, წმინდანების ხატებს თვალებს დასთხრიან და ა. შ. მე ერთი დეტალი დავუმატე, რომ

მექორწილებმა იქეიფეს გვარიანად, გამთენიისას გამომთვრალები დაბრუნდნენ ეკლესიაში და აიწყვიტეს. ტოლსტოი ამბობდა, რომ მწერალს შეუძლია ყველაფერი გამოიგონოს, გარდა ფსიქოლოგიისა. ამ ეპიზოდში ფსიქოლოგია გამოგონილი იყო – წითლების გასაშავებლად. ჩემი აზრით, საქორწინო რიტუალის დამთავრებისას ველურობას არც ყივჩაღი იკადრებდა, არც ფაშისტი; პაუზა აუცილებელი იყო...

კიდევ ერთი მაგალითი: რაჟდენ კაშელი, ეს მართლაც გოდრისშვილი, რასაც უნდა სჩადის ახალგაზრდობაში. მედუქნის ოჯახს თავაწყვეტილი ძარცვავს და ანადგურებს. ოჯახის დიასახლისს ჯიქურ იხმარს, მეორე დღეს დაბრუნდება და მედუქნესაც ზედ მიატყნავს. ამ ვარიანტში რაჟდენის ბოროტება ცოტა არ იყოს იუმორისტულ სახეს იძენს. გოგოლს აქვს ნათქვამი «რევიზორში»: «Александр Македонский великий человек, но зачем стулья ломать?!» გამგელებულ რაჟდენს თარგმანში მედუქნის ყველაზე ჩაპუტკუნებული ქალიშვილი ვუწილადე.

ამ ჩვენს კამათ-ჭიდილში ოთარმა ერთხელ ძალზე მნიშვნელოვანი რამ მითხრა: «შენ ზედმეტად ნათელს ჰფენ ჩემს ნაამბობს, მე კი ხანდახან თვითონაც არ ვიცი ბოლომდე, რა ხდება». არა მგონია, რომ თარგმანში «გოდორის» ფანტასმაგორიული სამყარო შეიცვალა. ჩემი აზრით, ფანტასმაგორია განსაკუთრებულ ზომიერებას მოითხოვს.

ყველამ ვიცოდით, როგორი უტეხად მომთხოვნი, შეიძლება ითქვას, კერპი იყო ოთარი თარგმანის შეფასებაში და საერთოდ – ლიტერატურაში. «გოდორის» თარგმანზე მუშაობისას ჩემდა გასაკვირად გამოირკვა, რომ მეც არანაკლებ ჯიუტი გამოვდექი. არცერთი ეპიზოდი, რომელშიც დარწმუნებული ვიყავი, არ გადამიკეთებია, მიუხედავად ავტორის მოთხოვნილებისა. ალბათ იმიტომ, რომ ჩვენს გარდა იყო დიდი რომანის ჭეშმარიტება, რომელიც თავისას მოითხოვდა.

დაკვირვებული მკითხველი აღმოაჩენს, რომ «გოდორის» რუსულ ვარიანტში არაა ერთი საკმაოდ მოზრდილი ფრაგმენტი – სადაც სოხუმთან, სანგარში ილუპება მართლაც საწყალი ანტონი. მისი დალუპვის უცნაური ეპიზოდი ჯერ ელიზბარს დაესიზმრა, მერე კი ცხადში ზუსტად განმეორდა. მათი ახლო-ახლო დამონტაჟება ნამეტნავად ალიტერატურებდა ომის ამბავს, რომელსაც, ცოტა არ იყოს, ისედაც აკლდა დამაჯერებელი ყოფითი სამხედრო ფაქტურა.

ამ კრიტიკულმა შენიშვნამ ერთი პატარა, მაგრამ მრავალმნიშვნელოვანი ამბავი გამახსენა: მე და რეზო ჭეიშვილი მისი მანქანით სადღაც მივდიოდით და ვუამბობდი, თუ როგორ მომხვდა შიგ გულისგულში «გოდორის» დიდებული და მწარე ტრაგიზმი, «კაი ხანია, დიდი არაფერი მითარგმნია, «გოდორის» თარგმნა კი აუცილებლათ მაქვს განძრახული» – ვუთხარი. რეზოს ჩემსკენ არც მოუხედავს, ისე, საჭეს ჩაჭიდებულმა, ჩაიბუზღუნა თავისი ცოტათი ჩახრინწული ხმით: «მე მისი არც ერთი სიტყვა არ მჯერა». გამიკვირდა. დამამახსოვრდა. ვიდრე ორივენი ცოცხალი გვყავდნენ, არავისთვის მომიყოლია რეზოს ნათქვამი. ახლა კი ეს უკვე ლიტერატურული ისტორიის ფაქტია. ორი დიდებული მწერალი გვყავდა. არც ერთი, არც მეორე არ ჩამოუვარდებოდა მსოფლიო დონის ოსტატებს. ძალიან კი განსხვავდებოდნენ ერთმანეთისგან. ოთარ ჭილაძე ოპიზარების ბადალი ოქრომჭედელი იყო, პაუსტოვსკის მიერ აღწერილი სტატივით «ოქროს ვარდს» სჭედავდა. რეზო ჭეიშვილს კი მინდორში მოწყვეტილი საპოვნელა ერჩივნა.

როგორც მთარგმნელი, ერთ დაკვირვებას გაგიზიარებთ.

ოთარის პროზა თავისი ერთგვერდიანი ფრაზით, დახვეულ-დახვეწილი სინტაქსით, მეტაფორებითა და ალუზიებით, სათარგმნელად უფრო ადვილი გამოდგა, ვიდრე რეზოს მინიმალისტური თხრობა. ოთარის თხრობა ბრწყინვალედ დამუშავებულ ევროპულ მატრიცაზეა აწყობილი, რეზომ კი ქართულის საოცარი ტევადობა დამანახა. არაა გამორიცხული, რომ

ოთარის მეშვეობით მეც გამოვქედე ოქროს ვარდის ასლი – რუსული «გოდორი», მაგრამ რეზოს საპოვნელას ძებნა უშედეგოდ დამთავრდა.

ალექსანდრე ებანოიძე

16. XII. 2015. მოსკოვი

სალამი, ძმაო, ოთარ!

ხუთიოდე დღის წინ შენი «გოდორის» კითხვა დავამთავრე. მინდა დიდი და ბრწყინვალე წარმატება მოგილოცო! არც კი მახსოვს ასეთი ტკივილი და აღტაცება განმეცადოს ლიტერატურისაგან, ახალგაზრდობაში თუ მომხდარა უკანასკნელად მგონი სამოციანი წლების დამლევს, როცა ფოლკნერის «Шум и ярость» ითარგმნა რუსულად.

გამოგიტყდები, უცნაური შეგრძნება დამეუფლა: ათ წელზე მეტია, რაც საქართველოს ახალი უბედურებები დაატყდა თავს და გამოირკვა ის, რაც ჩემზე უკეთ მოგეხსენება და რაც შენს რომანშია ასე თვალნათლივ დანახული და აღწერილი. მანამდე – «ძველ სახლში», იყო ზოგი რამ (თუ ბევრი რამ), შეიძლება მოგონილი, თუ მოჩვენებითი, რითაც მოგვექონდა თავი, ცოტა არ იყოს ვიბლინძებოდით კიდეც. ამ წლების განმავლობაში კი გამწყრალმა უფალმა მოჩითული ფარდა აგვხადა, თუ საბანი წაგვადრო – და ვაი, სირცხვილო! რა დაგვემართა? ერთმანეთს დავერიეთ, პატიოსანი დავჩაგრეთ, ქურდი ვახარეთ, საფლავები წავბილწეთ, ომი წავაგეთ, აფხაზეთი დავკარგეთ, ოსები ვერ შევირიგეთ, ჩეჩნები შემოვისიეთ, რუსებს სიმართლის თქმა ვერ გავუბედეთ, მრეწველობა მოვშალეთ, ხალხი დავამშიეთ, ახალგაზრდობა გავრყვენით და დავირბიეთ – ზოგი თურქეთში, ზოგი ევროპაში, აღარც კინო გვეხერხება, აღარც ფეხბურთი და აღარც ქალების ჭადრაკი (მამაკაცებს აღრეც არ გვექონდა მაგის ჭკუა). ესე იგი – დავიბენით, დავიფანტეთ, დავგლახაკდით; ლუდოვიკო ბოლონიელის თქმის არ იყოს – გაქრა ქვეყანა, კაჭაჭადავლილი

ველების გარდა აღარაფერი დარჩა... რავარი ასატანია ასეთი ტკივილი და სირცხვილი?

და აი, რატომ ვარ შენი უზომოდ მაღლიერი – შენმა წიგნმა ეს ლაფი და სირცხვილი თითქოს ჩამომრეცხა, ჩამომბანა, იმედი დამიბრუნა და სიამაყეც კი მაგრძნობინა. მართლაც ხომ შეუძლებელია ეს დიდებული ანტიკური ტრადედია, ნიჭის, ვნებისა და ინტელექტის ღონიერი ნაყოფი სიცარიელედან ან ნაგვის გროვიდან ამოზრდილიყო. ალბათ ერის სიღრმეში დარჩენილია ის, რამაც შენ ეს წიგნი გიკარნახა, გათქმევინა, მისი სრულყოფა (СОВЕРШЕНСТВО) განაპირობა. მოგეხსენება, შენი პირველი რომანის თაყვანისმცემელი გახლავარ; ჩემის აზრით, ემოციური ძაბვით, ტევადობით, სრულყოფით «გოდორი» მას არ ჩამოუვარდება, ოღონდ ამ წიგნში დატრიალებული ამბები სამიათასიწლისწინანდელი კი არა – დღევანდელია. პირველ რომანს ანტიკურ ამფორაში ჩასხმა ძალზე მოუხდა; მე თუ მკითხავ, «გოდორიც» ანტიკური ტრადედიდანაა ამოზრდილი. ალბათ ეს ბუნებრივიცაა – ჩვენ ხმელთაშუა ზღვის ცივილიზაციის მკვიდრნი ვართ და ესქილე, ევრიპიდე და არისტოტელე ახლოს არიან – ჩვენთან თუ არა, შენთან მაინც, ძვირფასო ოთარ. გადაჭარბების რომ არ მეშინოდეს, იგი როგორ ვიტყოდი? შეიძლება განცდილი უბედურებანი ამ წიგნის შესაქმნელად დაგვატყდა თავს. და კიდევ ერთი რამ: შენმა წიგნმა დაგვანახა, რამხელა ენერჯია გააჩნია ლიტერატურას ახალმოდური მატრიაზობის გარეშე – არც პოსტმოდერნიზმი, არც მინიმალიზმი, არც სხვა იზმები თუ ტოლკიენები – მხოლოდ მნიშვნელოვანი სათქმელი და სიტყვის ტევადობა.

ამ პანეგირიკის მერე, ცოტა არ იყოს, მეუხერხულება თემის დადაბლება: ალბათ ზედმეტიცაა იმის თქმა, რომ ძალზე მოწადინებული ვარ, «გოდორის» თარგმანი ჩემს ჟურნალში დავბეჭდო. გარდა იმისა, რომ ჟურნალი ცოცხალ ინტერესს იწვევს რუსეთში და რუსულ პრესაში, იგი დღესაც ევროპაში გასვლის საუკეთესო საშუალებად რჩება. დამეთანხმები, ესეც

გასათვალისწინებელია, რადგან ახლანდელი «მნათობი» დაბეჭდვისთანავე რარიტეტია; თავის დროზე ხელნაწერი «ვეფხისტყაოსნის» რაოდენობა ალბათ საგრძნობლად აღემატებოდა დღევანდელ «გოდორის» ტირაჟს.

მაგრამ ამ საკითხზე მოლაპარაკება მომავლისთვის გადავდოთ. დღეს კი მე მინდა კიდევ ერთხელ მოგილოცო დიდი და ჭეშმარიტი წარმატება და მადლობა გადაგიხადო სიყვარულით, უღრმესი პატივისცემით და მოწიწებით.

ჩემი დიდი მოკითხვა და საუკეთესო სურვილები თამაზს!

თუ მოიცლი და ორიოდე სიტყვით თარგმანის თაობაზე შენს მოსაზრებებს გამანდობ, მადლობელი ვიქნები.

იყავი კარგად!

შენი ალექსანდრე (საშა) ებანოიძე

P.S. ნუთუ თავიდან ასე გქონდა ჩავიქრებული და დაგეგმილი, რომ მედუადან დაწყებული, ქრონოლოგიურად დღევანდელ დღეს ლიზიკოს უახლოვდებოდი, თუ ეს თავისით ასე მოხდა, ასე დალაგდა?

12.12.2002

ჩემო საშა, მინდოდა ტელეფონით დაგლაპარაკებოდი, მაგრამ ბოლოს მაინც წერილის მოწერა ვამჯობინე – გცალია თუ არ გცალია, ტელეფონს მაინც უნდა უპასუხო, წერილს კი მაშინ წაიკითხავ, როცა საამისოდ მოიცლი. სხვათაშორის, საჩქაროს არც მე გწერ რამეს. უბრალოდ, თუკი არ გადაგიფიქრებია ჩემი რომანის თარგმნა და ჩვენი თანამშრომლობა კვლავაც გრძელდება, მინდა ჩემი მოსაზრება გაგიზიარო რომანის სათაურთან დაკავშირებით. ჩვენი ბოლო საუბრის შემდეგ, შეიძლება ითქვას, განუწყვეტლივ ამაზე ვფიქრობ და რაც დრო გადის, მით უფრო არ მიმაჩნია სწორად სათაურის შეცვლა. წიგნს რუსულადაც და ნებისმიერ სხვა ენაზეც ის უნდა ერქვას, რაც ქართულად ჰქვია, რაც «მშობელმა»

დაარქვა თავიდანვე. სათაური – კარგია თუ ცუდი, მოგვწონს თუ არ მოგვწონს – კი არ უნდა შეიცვალოს, რაც შეიძლება მაქსიმალურად ზუსტი შესატყვისი უნდა მოეძებნოს იმ ენაზე, რომელზედაც ითარგმნება. «Корзина», რომ ნამდვილად არ ვარგა, ამაში იოლად დამარწმუნე. მაგრამ, საბედნიეროდ, სხვა სიტყვებიც მრავლად მოიძებნება რუსულში უაღრესად ქართული «გოდორის» შესატყვისი, რომლებიც არც აზრობრივი სისავსითაა და არც გარეგნული შთამბეჭდაობით ჩამოუვარდებიან ორიგინალს.

ეს სიტყვები, რა თქმა უნდა, შენთვისაც ცნობილია, მაგრამ მაინც ამოვიწერე, რათა ჩემი თვალითაც შეხედო ერთხელ კიდევ. მე მგონი, ნამდვილად კარგი სათაური იქნება, ვთქვათ, «Кошан», «Кошница», ანდა «Корин» (ნიკო ჩუბინაშვილის «ქართული ლექსიკონი»). კიდევ უფრო მომხიბვლელად მეჩვენება დალის «Кошник» და «Кошь».

ამას, რასაკვირველია, ავტორის «პრინციპულობა» არ მალაპარაკებს. თუმცა, ნამდვილად პრინციპულ საკითხად ვთვლი და ვერანაირად ვერ ვამართლებ ამა თუ იმ ნაწარმოების გადატანას სხვა ენაზე შეცვლილი სათაურით. სათაური ნაწარმოების გასაღებია. ეს ჩემზე კარგად მოგეხსენება და, იმედი მაქვს, ანგარიშს გაუწევ არამარტო ჩემს სურვილს, არამედ ამგვარ პოზიციასაც. მოკლედ, თუ არ დაგეზარება და ერთხელ კიდევ (თანაც ჩემი თვალითაც) შეხედავ ზემოთ მოყვანილ სიტყვებს, ალბათ შევთანხმდებით. როგორც უკვე ვთქვი, შეიძლება მოგწონდეს ან არ მოგწონდეს ნაწარმოების სათაური, მაგრამ, ხანდახან, მაინც უნდა დახუჭო თვალი, თუნდაც ავტორის ხათრით (ბოლოს და ბოლოს, ის აგებს პასუხს მკითხველის წინაშე), მით უფრო, თუკი თავად ნაწარმოები მოგწონს და არამარტო მოგწონს, თარგმნი კიდევ.

აი, მხოლოდ ამ ორი სიტყვის სათქმელად მოგწყვიტე სამუშაოს და მეტს აღარ შეგაწყენ თავს. გისურვებ ყოველივე კარგს და, არ

დაგიმალავ, შიშითა და მღელვარებით ველოდები... ღმერთმა ხელი მოგიმართოს.

ოთარ ჭილაძე

20 აპრილი, 2003

ჩემო საშა!

ეს წუთია დავამთავრე შენი შესანიშნავი თარგმანის კითხვა. გამარჯვებაც ამას ჰქვია! თუ თარგმნი, ასე უნდა თარგმნო! შენ წარმოიდგინე, მეც კი ამაღელვა ჩემმა «შედევრმა» და, უპირველეს ყოვლისა, ეს შენი დამსახურებაა – სიმართლე გითხრა, არ ველოდი, შესაძლებელი თუ იქნებოდა მისი ასე სრულყოფილად და თითქმის უდანაკარგოდ გადატანა მეორე ენაზე. ყოჩაღ, ძმაო! და, რასაკვირველია, მადლობელი ვარ იმ შიშისთვის და მღელვარებისთვის, რითაც ამ თარგმანს ვკითხულობდი. დიდი მადლობა. ამჯერად, სხვა სიტყვა არ მაქვს აღტაცებისა და კმაყოფილების გამოსახატავად.

მართალია, ძალიან მომთხოვნი ავტორი ვარ, რასაც ცხოვრებული ელიზბარც^[3] «მსაყვედურობდა», ჩემი შენიშვნების სიმრავლით შეწუხებული, მაგრამ ამავე დროს, დათმობებზე წასვლაც მახასიათებს, ხაზგასმულად ვამბობ, თუკი ამით წიგნს არაფერი უშავდება. მაგალითისთვის, თავიდანვე გეთანხმები იმ ორი ფრაგმენტის ამოღებაში, რომლებიც ფანქრით შემოგიხაზავს. თუკი რუსულად ცუდად ჟღერს, ანდა «აკრძალულ ილეთად» შეიძლება მოეჩვენოს ვინმეს, კი ბატონო. ღმერთმა დაგვიფაროს. თუმცა, არა მგონია, ბევრად განსხვავდებოდეს რუსი და ქართველი მკითხველი ზნეობრივ-მორალური თვალსაზრისით. ამ გახსენებაზე, ბარემ «ზუგდიდთან» დაკავშირებითაც ვიტყვი ორ სიტყვას. რასაკვირველია, მასალა სუსტია, მაგრამ პათოსია უაღრესად მნიშვნელოვანი. გრძნობენ, «სერიოზულ მოვლენასთან» აქვთ საქმე. ოღონდ, ჯერჯერობით, ცოდნა და გამოცდილება არ ყოფნით ნაგრძნობის გასაცნობიერებლად. მაგრამ არ უნდა

დაგვავიწყდეს, ჯერ კიდევ რომ ბავშვები არიან ისინი, ზუგდიდელი სტუდენტები, და არა პროფესიონალი ლიტერატორები. პირადად ჩემთვის, ეს უაღრესად მნიშვნელოვანი ფაქტია. დაწიოკებულ, გადატაკებულ, უფსკრულის პირას მდგარ ქვეყანაში თვრამეტი-ცხრამეტი წლის გოგო-ბიჭებს წიგნი უჭირავთ ხელში და, რაც მთავარია, აღელვებთ, აგანგაშებთ წიგნიდან ამოკითხული ამბები. მოკლედ, «ლიტერატურული ცხოვრებით» ცხოვრობენ და თუნდაც მარტო ამით ამართლებენ ყველა ჩვენგანის (მწერლები მყავს მხედველობაში) არსებობას ამ ქვეყანაზე. ამიტომ, ჩვენც შევუდგეთ საქმეს და მომავალი რუსი მკითხველის ინტერესების გათვალისწინებითაც, ზოგი რამ თავიდანვე გავარკვიოთ. პირველ რიგში, ციფრებსა და ქართულ სიტყვებთან დაკავშირებით. თითქმის არცერთი ციფრი არ ემთხვევა დედნისეულს. მე ვწერ, ვთქვათ, «ორმოცსაუკუნოვანს», თარგმანშია – «ოცსაუკუნოვანი»; მე ვწერ «ექვსასს», თარგმანშია «ხუთასი» და ა. შ. უპირატესობა ალბათ მაინც დედნისეულს უნდა მივანიჭოთ, თუნდაც ავტორის «არაობიექტურობის» გამოსავლენად... რაც შეეხება ქართულ სიტყვებს, მაქსიმალურად უნდა შეიცვალოს რუსული შესატყვისებით. ჩემი აზრით, ამგვარი ლინგვისტური ეგზოტიკურობა მხოლოდ აუბრალოებს და არასერიოზულობის ელფერს ანიჭებს ტექსტს. თუმცა, გარკვეული დოზით, არათუ დასაშვებია, არამედ გამართლებულიც. ამ თარგმანთან დაკავშირებით, საუკეთესო მაგალითია, ვთქვათ, კლავას აჩემებული ფრაზა. ანდა იგივე «გოდორი». «გოდორი» ნამდვილად შესანიშნავი მიგნებაა და, მე რომ მკითხონ, სხვა ენებზეც არ უნდა ითარგმნოს სათაური, თუკი ითარგმნა საერთოდ. თუმცა, რამდენადაც ვიცი, გერმანიაში უკვე კითხულობენ (ქართული იცის მთარგმნელმა), საფრანგეთში კი რუსულ პუბლიკაციას ელოდებიან. აქვე გამოვთქვამ ჩემს გაკვირვებას რამდენიმე ჩემთვის მნიშვნელოვანი ფრაგმენტის გაქრობის თაობაზე. ვგულისხმობ საკნიდან სიკვდილმისჯილის გამოყვანის მეთოდს, რომელიც, რა თქმა უნდა, მე არ მომიგონია. «Железный крюк»-ს, რომელსაც მერე მაინც ახსენებ და საკმაოდ ეფექტურადაც,

თავისი დატვირთვა აქვს. საერთოდ რომანში ტყუილად, უფუნქციოდ არაფერია ნახსენები, აუცილებლად დაგვხვდება წინ, აუცილებლად გაგვახსენებს თავს. ჩემი თვალსაზრისით, თუკი ამის შესაძლებლობა არსებობს, არც არაფერი უნდა მოაკლო სათარგმნელ მასალას და არც არაფერი მიუმატო. ამიტომ, ნუ ვიჩქარებთ ამოღებას. მეორეც ერთი, ხალხით გატენილი კამერიდან კი არ გამოყავს ანტონ კაშელს სიკვდილმისჯილი, არამედ ერთადგილიანი კამერიდან, სადაც, სხვათაშორის, არც ნარი დგას, თივა ყრია მხოლოდ იატაკზე საწოლის მაგივრად. ასე რომ, ჯალათი კი არ არის ობობა, როგორც შენ წერ, მსხვერპლი ცდილობს დამალვას ობობასავით (უფრო ზუსტად, ჯოჯოსავით) კედლის ბზარებში. ეს ჩვეულებრივი მეტაფორაა და მეტი არაფერი. ჯალათი სპეციალური რკინის კაუჭიანი ჯოხითაა «შეიარაღებული» და იმის კაუჭს ვერავინ დაემალება, გინდა ჯოჯოდ იქცეს, გინდა ობობად. ასე რომ, «რკინის კაუჭის» აღდგენა, მე მგონი, აუცილებელია.

ასევე აუცილებელია და ძალიან გთხოვ, აღადგინო, ანუ მთლიანად თარგმნო «სანგრის» სცენა – ჯერ ელიზბარის წარმოდგენაში გათამაშებული და მერე, როგორც არის. უიმისოდ, ჩემი აზრით, რომანის კონსტრუქცია ირღვევა, რამდენადაც არამარტო სანგარში, არამედ მთელს რომანში რეალურისა და ირეალურის საზღვრების დადგენა, ცოტა არ იყოს, ძნელია.

ჩემი შენიშვნები ძირითადად ენობრივ თუ აზრობრივ უზუსტობებს ეხება, ანუ, ყველანაირად ვცდილობ, რაც შეიძლება უკეთ გაგარკვიო ჩემს აბრაკადაბრაში. ასე რომ, თუ რომელიმე შენიშვნა გაუგებარი ან მიუღებელი აღმოჩნდება შენთვის, დამირეკე და ყველაფერს გავარკვევთ. შენი თარგმანიდან გამომდინარე, ჩვენ იოლად უნდა ვუგებდეთ ერთმანეთს. თუმცა, ძალიან ხშირად, რასაც მე შეგნებულად ვაბუნდოვნებ, შენ რენტგენოლოგის კეთილსინდისიერებით ცდილობ გამოამჟღავნო და განმარტო. ამის მაგალითად «ელიზბარის სიზმარიც» კმარა, რომელსაც, შენგან განსხვავებით, ერთ-ერთ მნიშვნელოვან პასაჟად

ვთელი მთელ რომანში და ეს თვალსაზრისი კიდევ უფრო განმიმტკიცდა თარგმანის წაკითხვის შემდეგ – ბრწყინვალედაა თარგმნილი. სხვა სიტყვა არ არსებობს. იგივე ითქმის მთელ წიგნზე. ჩემს შენიშვნებსაც მხოლოდ ეს განაპირობებს. იმედი მაქვს, დარწმუნებული ხარ, ცუდს არაფერს გირჩევ. ამ ეტაპზე მე უფრო კრიტიკულად ვარ განწყობილი წიგნის მიმართ, ვიდრე შენ, რადგან ახლა ვარ მკითხველი და შემფასებელი. მწერლობისა რა მოგახსენო, მკითხველი კი ნამდვილად არა ვარ ცუდი. მთარგმნელებთან მუშაობის საკმაოდ დიდი გამოცდილებაც მაქვს და, სხვათაშორის, მიუხედავად ცხარე კამათისა და ხანგრძლივი წინააღმდეგობისა, ბოლოს ყველა მთარგმნელი ერთნაირად აღიარებს ხოლმე ჩემი შენიშვნების სიზუსტესაც და სამართლიანობასაც. არც თავს გაწონებ, არც შენი გულის მოგებას ვცდილობ – რაში გვჭირდება, ან რაღა დროისია – უბრალოდ, გულწრფელად ვამბობ ყველაფერს, შენი ნამდვილად რომ დიდი ოსტატობით მოხიბლული. უფრო მეტსაც გეტყვი (ჩემდა საზიანოდ), თუ არ გაითვალისწინებ შენიშვნებს, ალბათ ბევრი არაფერი დააკლდება წიგნს, მაგრამ თუ გაითვალისწინებ, ბევრს მოიგებს. არაფრის დაკლებას ბევრის მომატება რომ სჯობს, მე მგონი, იოლად შევთანხმდებით... დანარჩენ ჩემ შენიშვნებს ტექსტში იხილავ, რაკი თავად დამრთე ამის ნება.

ერთხელ კიდევ ყოჩაღ და დიდი მადლობა. შეხვედრამდე

შენი ოთარი,

12 ნოემბერი, 2003

ჩემო ძვირფასო საშა!

კიდევ ერთხელ წავიკითხე (ახლა უკვე ოფიციალურად გამოქვეყნებული) «გოდორი» და როგორც არ უნდა გაგიკვირდეს, კიდევ უფრო მომეწონა. ნამდვილად ბრწყინვალე თარგმანია. სხვა სიტყვა არ არსებობს. ეს კი (თარგმანის მაღალი ხარისხი), პირველ რიგში, გრძნობების მოთოკვასა და აღტაცების დამალვას

მაიძულებს (თუნდაც, როგორც თანაავტორს) და, ამავე დროს, მავალდებულებს, ვიყო მაქსიმალურად, გნებავს, დაუნდობლად კრიტიკული. ესე იგი, თუკი სხვა შემთხვევაში შეგნებულად ავარიდებდი თვალს (შეიძლება, სულაც სავალდებულო თავაზიანობის გამოც), ახლა გამადიდებელი შუშით ვეძებ და ვუკირკიტებ ნებისმიერ, უმნიშვნელო შეცდომასაც კი, და, რაც მთავარია, ვჩქარობ, შენც გაგიზიარო, სულერთია, ამჯერად მაინც გაითვალისწინებ, თუ ახლაც არ ჩათვლი ყურადღების ღირსად, რაც, არ დაგიმაღავ, დიახაც რომ, ძნელად ასახსნელი საქციელია სწორედ შენგან, მთარგმნელისგან, რამდენადაც, ჩემი ღრმა რწმენით, მთარგმნელის ერთერთი მთავარი მოვალეობაა, რაც შეიძლება სრულად და ზუსტად (სხვათაშორის, დედნისეულ ლაფსუსიანად) გადაიტანოს სათარგმნელი ტექსტი თავის ენაზე, არავის ათქმევინოს (ამის თქმის მსურველი კი ბევრი იქნება), მთარგმნელს ქართული უჭირს, ავტორს რუსულიო. რატომ, თორემ კი?! შენისთანა ქართული თბილისში არ იცის ბევრმა და არც მე ვარ ისე მწყრალად რუსულთან, «оползень»-ი და «лави́на» ვერ გავარჩიო ერთმანეთისგან. მე მგონი, ყველაფერი მაინც ჩვენი – მთარგმნელისა და ავტორის – განსაკუთრებული ურთიერთობის შედეგია. ხუმრობით რომ ვთქვათ, ჩვენი ურთიერთობაც «გოდორის» მთავარი გმირების – რუსეთისა და საქართველოს – ურთიერთობის ადეკვატურია, ანუ რუსეთი (ამ შემთხვევაში მთარგმნელი) თავისი შეცდომების გამართლებას უფრო ცდილობს, ვიდრე საქართველოს (ამ შემთხვევაში ავტორის) სამართლიანი შენიშვნების გაზიარებას... ხუმრობა იქით იყოს და, სხვანაირად მართლა გაუგებარია, რატომ არ მიჯერებ, რომ ლიზიკოს «небрежно» (დაუდევრად) ჰქონდა ხალათის ქამარი განასკვული და არა «надежно» (საიმედოდ), თითქოს ფეფე ძალით უპირებდა ხალათის გახდას; რატომ არ მიჯერებ, რომ ბარმენი ვერ ილაპარაკებს «ჩერეზ სტოიკუ», რადგან იმ ოხერ ბარში «სტოიკა» საერთოდ არ დგას; რატომ არ მიჯერებ, რომ «სხვებისგან რალაციით განსხვავებულმა ვაგონმა» კი არ მიიყვანა ფეფე და მამამისი სასაფლაოზე, არამედ ტრამვაიმ, რომელიც სხვა ტრამვაებისგან

განსხვავებით, მხოლოდ და მხოლოდ, ერთი ვაგონისგან შედგებოდა; რატომ არ მიჯერებ, რომ რაჟდენ კაშელი «самую пышнотелую»-ს კი არ ირჩევდა დაწიოკებული ოჯახის ქალიშვილებიდან, არამედ ქალს კაცისგან ვერ არჩევდა საერთოდ, სულერთი იყო მისთვის, და ერთ დღეს რომ «мать семейства»-ს აუპატიურებდა, მეორე დღეს «глава семейства»-სთან სჩადიოდა იგივეს; რატომ არ მიჯერებ, რომ ანტონ კაშელი კი არ იყო ობობასავით «неторопливый и уверенный», არამედ მისი მსხვერპლი (სიკვდილმისჯილი) მიძვრებოდა კედლის ბზარში, ჯოჯოსავით (ხვლიკის მაგვარი ცხოველია), რათა როგორმე დამალვოდა ანტონის რკინის კაუჭებიან ჯოხს; რატომ არ მიჯერებ, რომ «от их тайных ночных бдений» კი არ გაიცია ლიზიკომ საკვერცხეები, არამედ მთავრობის სასახლის კიბეზე ჯდომით, ასე ვთქვათ, «მჯდომარე აქციაში» მონაწილეობით; რატომ არ მიჯერებ, რომ სანგარში მთვლემარე ელიზბარი თავის ყოფილ კოლეგებს, უფროს მეგობრებს ელაპარაკება, რომლებიც ბუნებრივი სიკვდილით გარდაიცვალნენ 80-90-იან წლებში და თუნდაც მარტო ამიტომ ვერ იქნებიან «დახვრეტილები»; რატომ არ მიჯერებ, რომ ლიზიკო ხან სისხლიან ტახს კი არ კოცნის და ხან ტალახში ამოგანგლულ მამას, არამედ – «ტახის სისხლსა და ტალახში ამოსვრილ მამას»; მხოლოდ მამას, რომელიც ერთდროულად ტახის სისხლშიცაა ამოსვრილი და ტალახშიც; რატომ არ მიჯერებ, რომ ბიჭები «на дне окопа» სხედან და არა «на дне океана»; რომ «რეგულარული» რუსულადაც რეგულარულია და არა «мутный»; რომ ბორია სოხუმელია და არა შორაპნელი; რომ მშობლის «როლი» მშობლის «მოვალეობა» (обязанность) არ არის და ასე შემდეგ, ასე შემდეგ... მაგრამ რაკი მთავარი სირთულე დაძლეულია, ანუ რაკი რუსული «გოდორი» უკვე არსებობს და, რაც მთავარია, თავად რუსი ჭაშნაგირებისგან შემოწმებულ-შეფასებული, რასაკვირველია, მეც მიხარია, მეც კიდევ ერთხელ გილოცავ... და მაინც, მაინც კი არა, მით უფრო გულდასაწყვეტია შენი თითქოს დემონსტრაციული უყურადღებობა ჩემი შენიშვნების მიმართ, რადგან ვერც რუსი ჭაშნაგირები (ჩემთვის ნამდვილად პატივსაცემი პიროვნებები),

შეამჩნევენ იმას, რისი შემჩნევაც მე შემიძლია. ამჯერად, საქორწილო კაბის იმ უჩინარ ლაფსუსებზეა ლაპარაკი, რომელთა შესახებაც მხოლოდ თერძმა იცის და რომელთა შემჩნევა, არათუ მექორწილებს, თავად პატარძალსაც გაუჭირდება. ამიტომ, მივაფურთხოთ ეშმაკს და ერთხელ კიდევ (ახლა უკვე მშვიდად, აუღელვებლად) ჩავყვით ტექსტს (სადაც ყველა შენიშვნა ფანქრითაა აღნიშნული!) და შეძლებისდაგვარად გავასწოროთ, რისი გასწორებაც შეიძლება, ვიდრე ეს საჟურნალე პუბლიკაცია წიგნის სახეს მიიღებდეს; იქამდე ტექსტი ჯერ კიდევ ჩვენ გვეკუთვნის, ჩვენ გვემორჩილება და როგორც გვენდომება, ისე მოვექცევით, ანუ, იმდენჯერ და იმდენნაირად შევცვლით, რამდენჯერაც საჭიროდ მივიჩნევთ; ხოლო, წიგნად გამოსული, უკვე სხვათა საკუთრება გახდება და შენიშვნებსაც სხვები მოგვცემენ... დარწმუნებული ვარ, ბევრი უზუსტობა შეგნებულად გაქვს დაშვებული, ასე ვთქვათ, მკაცრი სიმართლის შესარბილებლად, მკითხველის «დასაზოგად», რაც არასოდეს არ იძლევა სასურველ შედეგს, პირიქით, კიდევ უფრო გვიხანგრძლივებს გაურკვეველობის ბურუსიდან გამოსვლის პროცესს. ამის მაგალითად, ანინსკის წერილიც კმარა. ისეთი ბრწყინვალე კრიტიკოსიც კი, როგორც ანინსკია და რომელსაც განსაკუთრებულ პატივს ვცემ, არა მხოლოდ ჩემდამი გამოჩენილი ყურადღების გამო, იძულებული გამხდარა პოლიტიკური ტრაქტატივით წაეკითხა ეს ჩვეულებრივი მხატვრული ნაწარმოები... მოკლედ, როგორც ხედავ, შენმა «გოდორმა» არა მარტო ამაღელვა, ათასნაირი მოსაზრებაც გამიჩინა და, შენ წარმოიდგინე, ზოგიერთი მათგანი შეიძლება მართლა იმსახურებდეს ყურადღებას. მაგრამ მოსაზრებებზე სხვა დროს ვილაპარაკოთ. დარწმუნებული ვარ, ამით არ დამთავრდება ჩვენი თანამშრომლობა. ასე რომ, გილოცავ რა დიდ გამარჯვებას, კიდევ მრავალ ახალ გამარჯვებასაც გისურვებ!

ძმურად ოთარ ჭილაძე

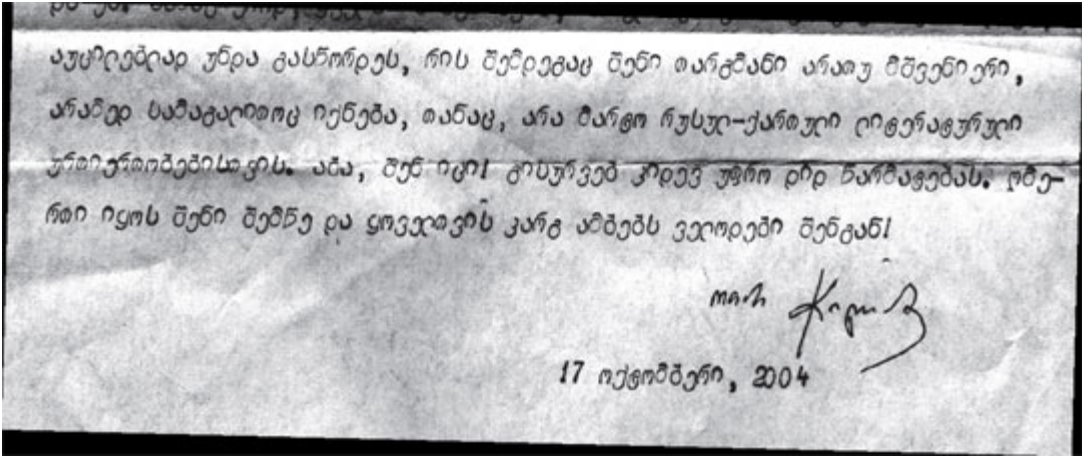
5 მაისი, 2004 წელი

ძმაო საშა!

ვეცადე ყურადღებით წამეკითხა (მერამდენედ?) შენი თარგმანი, რომლის სიმშვენიერესაც თითქმის ყველა რეცენზენტი აღნიშნავს განსაკუთრებულად და, რაც მთავარია, სამართლიანად. მეც სიამოვნებით ვეთანხმები ყველა მათგანს, მიუხედავად იმისა, რომ (ვიმეორებ!) იმათთვის საერთოდ არ არსებობს ის, რისი შემჩნევაც მხოლოდ მე შემიძლია. ხოდა, რაც შევამჩნიე, აღვნიშნე კიდევ. ჩემი აზრით, ყველაფერი გარკვევითაა მითითებული, თუმცა, ზოგიერთი ხაზგასმული სიტყვა თუ წინადადება შეიძლება ამავე სახით დარჩეს, თუკი ვერ შეეღწევი. არც მე მიმაჩნია მათი დატოვება დიდ ცოდვად. უბრალოდ, კიდევ უფრო დაიხვეწებოდა ტექსტი. ეს არის და ეს. სამაგიეროდ, ყველა ის შენიშვნა, რომელსაც ჩემი «კომენტარიც» ახლავს, აუცილებლად უნდა გასწორდეს, რის შემდეგაც შენი თარგმანი არათუ მშვენიერი, არამედ სამაგალითოდ იქნება, თანაც, არა მარტო რუსულ-ქართული ლიტერატურული ურთიერთობებისთვის. აბა, შენ იცი! გისურვებ კიდევ უფრო დიდ წარმატებას. ღმერთი იყოს შენი შემწე და ყოველთვის კარგ ამბებს ველოდები შენგან!

ოთარ ჭილაძე

17 ოქტომბერი, 2004

ვალერი ლიპნევიჩი

დაკარგული ღირსების ძიებაში

ოთარ ჭილაძე, «გოდორი». რუსულიდან თარგმნა ა. ებანოიძემ.
«დრუჟბა ნაროდოვ», 2004, 3-4

ოთარ ჭილაძე პოეზიისა და პროზის გზას საქართველოს ისტორიაში ალბათ ყველაზე უფრო უღრუბლო პერიოდში დაადგა. ეს ამ ისტორიის საბჭოური პერიოდი გახლდათ, რასაც ავტორი თავის დღევანდელ რომანებში თითქოსდა ივიწყებს. მაგრამ აი, რას წერს ამ დროის – გასული საუკუნის 60-80-იანი წლების შესახებ გიორგი ნიჟარაძე, ერთ-ერთი მცირეთაგანი, ვინც დღეს საქართველოში საღად და გამჭრიახად აზროვნებს: «ცენტრი ჭარბად აკმაყოფილებდა საერთო-რესპუბლიკურ მოთხოვნებს,

მრავლად იყო «ფულიანი» თანამდებობა, ჰყვავდა ხელოვნება და სპორტი, ჩამოსულები მუქთად სვამდნენ ღვინოს და ქვეყანაში სილალისა და თავისუფალი აზროვნების «არასაბჭოური» სიტუაციის შემხედვარენი გაოცებას ვერ მალავდნენ. საბჭოთა წყობას ყველა ხმამაღლა ლანძღავდა, ის კი არავის მოსდიოდა თავში, რომ მისი დღეები უკვე დათვლილი იყო.»

სწორედ ამ ეპოქაში, რომელიც მასობრივი ცნობიერების მიერ ბუნებრივად მიიჩნეოდა, – ქვეყანამ ეს დაიმსახურა: ნახევარმა მილიონმა ქართველმა ფაშიზმთან ბრძოლას შესწირა თავი, პოლიტიკური რეპრესიების მსხვერპლზე რომ აღარაფერი ვთქვათ, – გაჩნდა შესაბამისი ისტორიული ფუნდამენტის შექმნის აუცილებლობაც. ხომ შეუძლებელია, ასეთი მშვენიერი ნაგებობა

ჰაერში იყოს გამოკიდული და ოდენ შემთხვევითი და უცხო ძალების თამაშს წარმოადგენდეს.

ოთარ ჭილაძე ამ აუცილებლობას უმძაფრესად შეიგრძნობდა. მან, როგორც პოეტმა, შორით, მითოლოგიური ისტორიით დაიწყო, რაკი რეალურ ისტორიაში, თემურ-ლენგის გამანადგურებელი თავდასხმებიდან მოყოლებული, ქართველებს ერთიანი სახელმწიფო არასოდეს ჰქონიათ. რომანმა, «გზაზე ერთი კაცი მიდიოდა» საყოველთაო მოწონება დაიმსახურა. სავარაუდოდ, არამხოლოდ იმის გამო, რომ ეროვნულ ლიტერატურაში ნიჭიერ და ახალ სიტყვას წარმოადგენდა, არამედ იმიტომაც, რომ ავტორმა მარჯვედ და ნატიფად მოახერხა ეროვნული თვითშეგნებისათვის მამებელი ნაწარმოების შექმნა. ამასთან, ავტორი მასში მსოფლიო ლიტერატურის მწვერვალთა ცოდნის დემონსტრირებას ახდენს და მკითხველსაც ერთგვარად აზიარებს ამ ცოდნას, თითქოსდა პროვინციალიზმის კომპლექსისაგან თავის დაღწევაში ეხმარება, მაგრამ, ამავდროულად, სწორედ ამ კომპლექსს ავლენს და ადასტურებს. მიმზიდველი აღმოჩნდა ფროიდისტული მოტივებიც. პერსონაჟების ქმედებებს არაცნობიერის სტიქია განაპირობებდა და არა ის გონივრულ-რაციონალური საწყისი, რომელიც პარტიის დირექტივებთან იგივდებოდა.

ოთარ ჭილაძე თანდათან თანამედროვეობისკენ მიიწევდა და საბჭოთა პერიოდის ბოლო რომანებში, «რკინის თეატრი» და «მარტის მამალი» XX საუკუნის დასაწყისსაც მიადგა. თუმცა, ამ გზაზე აშკარა დანაკარგები განიცადა. ეს არაერთი ეროვნული მწერლის ხვედრი გახლდათ: ნიჭიერ და მრავლისაღმთქმელ დასაწყისს თანდათანობით დაღმასვლა მოჰყვა, რაც მისი ნაწარმოებების რეგულარული ბეჭდვის პირობებთან შეგუებას უკავშირდებოდა. ყოველივე ამასთან, ნიჭის მქრქალი გამობრწყინება მაინც შეიმჩნეოდა. მაგრამ რაოდენობაზე აშკარა ორიენტაცია ხარისხისათვის მავნებელი გამოდგა. სათბურის პირობების შექმნა, ზოგადად, დამლუპველია ეროვნული ლიტერატურისათვის.

ამ გაგებით, «მარტის მამალი» ოთარ ჭილაძის რომანებიდან ყველაზე უფრო «საბჭოური» გამოდგა. ის სავსებით მშვიდად შეიძლება მოთხრობის მოცულობამდეც შეიკვეცოს. ჩემი ღრმა რწმენით, ჭილაძე მაინც მონოლოგური აზროვნების მატარებელია, შინაგანი წყობით – ლირიკოსი და მის თითოეულ, თუნდაც ყველაზე ხელმოცარულ ნაწარმოებშიც კი პოეტური ტექსტების ნაკუწებს, ჩასმულ ნოველებსა თუ ეტიუდებს ვპოულობთ.

მშვენიერია სცენა უკანასკნელი რომანიდან, სადაც პერსონაჟი ქალი მანქანიდან გადმოხტება და მაყვლის ბუჩქნარში გარბის. საინტერესოა, რომ მთარგმნელის, ა. ებანოიძის საკუთარ პროზაშიც გვხვდება გოგონა მაყვლის ბუჩქში, თუმცა ის «გოდორის» პერსონაჟთან შედარებით უფრო პატრიარქალურია და ნაკლებად ჰგავს ლიმონოვის სტილში გამოსახულ ისტერიკისკენ მიდრეკილ ქალს. ვფიქრობ, რომანის რუსულ ენაზე თარგმნის იმპულსი მთარგმნელს სწორედ ამ პარალელებმა მიაწოდა, სამყაროს გრძნობადი სფეროს მსგავსმა აღქმამ და საქართველოს მაღლიანმა ბუნებამ, რომლის ფონზეც ორივე ავტორის ბავშვობა წარიმართა.

ბუნების დიად სიმშვიდესთან კონტრასტი ოთარ ჭილაძის როგორც ადრეულ, ისე შემდგომდროინდელ ნაწარმოებებშიც შეინიშნება. ადამიანთა მოუსვენრად ხმაურიანი, შფოთიანი ცხოვრების საპირისპირო პოლუსს ყოვლისმცოდნე და სევდიანი დედის მღუმარე თვინიერება შეადგენს. თუმცა ადრეულ რომანებში არაერთხელ გვხვდებოდნენ ამ საფუძვლიანი, ურყევი სიმშვიდის მატარებელი მამაკაცი პერსონაჟებიც. ერთი ლირიკულ-ფილოსოფიური ოაზისიდან მეორეში გაღწევისას მუდამ ხელახლა ვრწმუნდებით იმაში, რომ ჭილაძე პოეტია. სულ ერთია, რამ უბიძგა მას პროზის გზაზე შედგომისკენ, ის ამ გზას ეულად, პოეტისათვის საკადრისი სიამაყით ადგას და გამუდმებით იცვლის პერსონაჟთა ნიღბებს, რომელთა მიღმა მუდამ თვითონაა.

«გოდორში» უკლებლივ ყველა მთავარი პერსონაჟი (ლიზიკოც, მისი მამა ელიზბარიც, ელიზბარის ანტიპოდი რაჟდენ კაშელიც, და ამ უკანასკნელის ვაჟი ანტონიც) შინაგანი მონოლოგის

ერთფეროვნებით, ცოტა არ იყოს, დამღლელია. მკაცრად აგებული სიუჟეტის არარსებობის პირობებში მონოლოგთა ჯამი ერთმანეთზე შეწებებული საწუწნი კანფეტების შთაბეჭდილებას გვიტოვებს. რაოდენ საკვირველიც არ უნდა იყოს, მეორეხარისხოვანი პერსონაჟები, რომლებიც ავტორს უშუალოდ არ უკავშირდებიან, ბევრად უფრო ბუნებრივად და თვითმყოფადად გამოვიდნენ. თუნდაც, ქათქათაკბილებიანი ყუბანელი კაზაკი ავიღოთ, ანდა არხანგელსკელი სნაიპერი გოგონა. შინაგანი მონოლოგი ავტორს აშკარად საკუთარი სათქმელის უნაშთოდ ამოთქმის შესაძლებლობით აცდუნებს. არადა, რახანია, ცნობილია, რომ მუდამ სჯობს, რაღაც უთქმელი დავტოვოთ. მკითხველის წარმოსახვა თავისუფლებას ითხოვს, მას საყელურისა და ღვედის გარეშე უყვარს გასეირნება.

თუმცა, ჭილაძის პროზა თავისუფლებასთან, ზოგადად, მწყრალადაა. სხვა თუ არაფერი, ისეთი ტექსტი, სადაც აბზაცი მოცულობით მთელ თავს უტოლდება, თავისთავად აეჭვებს მკითხველს. ოღონდაც, ესაა, ვინც ოთარ ჭილაძის რომანს იღებს ხელში, უნდა გაითვალისწინოს, რომ მთავარი პერსონაჟი აქ მაინც თვით ავტორია, ვისთვისაც ნებისმიერი თემა მხოლოდ და მხოლოდ საკუთარი შინაგანი სამყაროს დემონსტრირების საბაზს წარმოადგენს. ამიტომაც ჭილაძის პროზის ფასეულობას თემები და პრობლემები კი არ შეადგენს, – ისინი მუდამ მხოლოდ საბაბია, – არამედ ის «ფსკერის შლამი», მკითხველის ცნობიერებაში რომ ილექება: მოსაზრებებში, აფორიზმებში, მეტაფორებში. შესაძლებლადაც კი მიმაჩნია მწერლის რომანების ერთგვარი დაიჯესტის შექმნა, სადაც მისი ლირიკული გადახვევების მოზაიკა იქნება წარმოდგენილი. სწორედ ამ მონაკვეთებში ზოგჯერ სინამდვილის უეცარი შეცნობა (ინსაიტი) ხდება. ყოველივე დანარჩენი, პირველ ყოვლისა კი, მკითხველზე ვითომდა უფრო ღრმა და ქვეცნობიერი გავლენის მოხდენის მცდელობები, ძვირი და, რაც მთავარია, ფუჭი ხარჯი გახლავთ. ეს მადნის ის ათობით ტონაა, რასაც რადიუმის სულ ორიოდე გრამი ამართლებს.

ჭილაძის უკანასკნელი ორი რომანი – «აველუმი» და «გოდორი» – რომლებსაც ერთურთისგან მძიმე განსაცდელის ათწლეული ჰყოფს, ეგრეთ წოდებული შემოქმედებითი ინტელიგენციის პრობლემებს ეძღვნება. «აველუმში» (1993) ოთარ ჭილაძემ, როგორც იქნა, პირველად მიაღწია თანამედროვე ეპოქის აღწერამდე. ანალიზის ობიექტი ამჯერად გახდა საბჭოთა მწერალი, საბჭოთა ინტელიგენტი, რომელიც სინამდვილეში არც ერთია, არც მეორე. გმირი საკუთარ «სიყვარულის იმპერიას» აგებს და ამ ილუზიებში ცხოვრობს. «აველუმმა» ყოვლად წინააღმდეგობრივი გამოხმაურებები ჰპოვა. ზოგი – ქართველებისათვის დამახასიათებელი სიმხურვალით – ამ რომანს ჭილაძის შემოქმედების მწვერვალად აცხადებდა, სხვა კი – აშკარა მარცხად. უეჭველია, რომ მწერალმა ეროვნული ინტელიგენციის ცნობიერებაში ძალზე მტკივნეულ წერტილებს მიაგნო. როგორც შოთა იათაშვილმა აღნიშნა: «იმ მწერლისათვის, რომელმაც ახალ საზოგადოებაში, ახალ ეპოქასა და ახალ მენტალურ სივრცეში ამოჰყო თავი, სიკვდილ-სიცოცხლის საკითხად იქცა განვლილი ცხოვრების ზონდირება და მისი შეფასება ისეთ აბსოლუტური კატეგორიებთან მიმართებაში, როგორცაა თავისუფლება, სიყვარული, სიმამაცე.»

«გოდორში» ჩნდება მწვავე, დინამიკური პუბლიცისტიკა. სწორედ ის გვხვდება გულზე, გვიმტკიცებს, რომ ავტორიც ჩვენი თანამედროვეა და იგივე გზა გამოიარა, მასაც ჩვენსავით უცდება ფეხი, ეცემა, სისხლი სდის. ამავდროულად, ცდილობს, არ დაკარგოს ჯერ კიდევ შერჩენილი ღირსება – როგორც პიროვნული, ისე ეროვნული. ღირსების გარეშე ხომ მომავალი წარმოდგენელი ხდება. რომანის დამაგვირგვინებელი ლექსი გვეუბნება: «სამარადისოდ და უკვალოდ ის ქრება მხოლოდ, რის დაკარგვასაც ვეგუებით.» რომანის მთავარი გმირი კი არაფერს შეჰგუებია. რომანის საზრისი, მისი გაცნობიერებული და საჭირბოროტო სოციალური ზეამოცანაა, ქართველი ინტელიგენტის დაკარგული ღირსების ნებისმიერ ფასად აღდგენა. დღესდღეობით ავტორს

უკვე აღარც მითოლოგიური ძიებებისათვის სცალია. ფუნდამენტად რაღაც უფრო სადა და ახლობელი ესაჭიროება. მართალია, მომენტებში ამ ერთბაშად აორთქლებული ღირსების ძებნა შეიძლება, ოდენ საბჭოთა ხელისუფლების მიერ დაპურებული ლიტერატორის ისტერიკად მოგვეჩვენოს. განსაკუთრებით კი მაშინ, როცა ის ობივატელურად ცდილობს, რაღაც არ უნდა დაუჯდეს, დამნაშავენი გამონახოს. ასეთ დროს უკლებლივ ყველას გადასწვდება: რუსეთსაც, საბჭოთა წყობასაც, მშობლიურ საქართველოსაც. თუმცა «ყოფიერების სიდუხჭირის» შესახებ სასოწარკვეთილი ღრიალი მართლაც მთელი სიმძაფრით გვიჩვენებს, თუ რა ჭეშმარიტად ფანტასმაგორიულ მდგომარეობაშია ის ქართველი ინტელიგენტი, ვინც კვლავინდებურად გრძნობს ქვეყნის ბედზე საკუთარ პასუხისმგებლობას, მაგრამ თანამედროვეობის რეალიებში სრულიად გზააბნეულია. უკანასკნელი რეალიები კი ასეთია: მრავალბინიანი კორპუსის გაჭვარტლულ სადარბაზოში, დენით დაწყებული და წყლით დამთავრებული, არანაირი ყოფითი პირობები რომ არ გააჩნია, მწერალი საერთო კოცონზე იმზადებს სადილს სადღაც ნაპოვნი კომბოსტოს ფოთლებითა და კარტოფილის ნაფცქვენებით. მიუხედავად ამისა, რომანის პერსონაჟი ელიზბარი, თვით ავტორის მსგავსად, ახალი დროის კრუნჩხვებით გატანჯულ სამშობლოს არ ტოვებს. ბოლო წუთამდე ცდილობს წერას. ვიდრე, ბოლოს და ბოლოს, აფხაზეთის საზღვარზე, სანგარში არ ამოჰყოფს თავს (სინდისის გარდა, ამ ომში, სხვა არაფერი ექაჩებოდა). ეს ომი მწერალს ძალიან ფართო გაგებით, დასავლეთისა და აღმოსავლეთის ომის სახით აქვს წარმოდგენილი, რომელიც ჯერ კიდევ მაშინ გაჩაღდა, როცა «რომის პაპმა პიუს მეორემ ბიზანტიიდან თურქების განდევნა განიზრახა». ბუნებრივია, ასეთ მსოფლიო-ისტორიულ ღონისძიებაში მის გმირსაც უსათუოდ უნდა მიეღო მონაწილეობა. არსებობს ისეთი დრო, როდესაც უნდა დადუმდე, ხოლო ჩვეული და ოდესღაც კომფორტული მწერლური საქმიანობის გაგრძელება იმ მოკლული, მოუწველავი ძროხის გამოწველას ჰგავს, რომლის

დაბერილ ჯიქანს – და არამხოლოდ მას – ელიზბარი სანგრიდან ხედავს. მაშასადამე, მწერალი მაინც აღიარებს, რომ ზნეობრივი ზოგჯერ ესთეტიკურზე უფრო მაღლა დგას. და ამ გაგებით ის, რასაკვირველია, ტოლსტოისეული მძლავრი საწყისის მემკვიდრედ გვევლინება. რაც სრულ შეუსაბამობაში მოდის ძალაუფლების თამაშებისაგან გამიჯნული, სულიერ-შემოქმედებით ინტერესებს მოკლებული უბრალო ადამიანისადმი ქედმაღლურ ზიზღთან, რასაც ჭილაძესთან არცთუ იშვიათად ვამჩნევთ.

გარკვეულ მომენტამდე დიდი ინტერესით ვკითხულობთ ამ ახალ ოთარ ჭილაძეს, სინამდვილის მწვავედ შემფასებელს, გამოთქმებში მოურიდებელსა და ტლანქს. ვიმეორებ, ქვეყნის მითოსურ-ისტორიული სიდიადის შესახებ ის ახლა კრინტსაც აღარ ძრავს. მისი თქმით, ქართველი ალექსანდრე პირველის დაშლილ-დაქუცმაცებულ ქვეყანას რუსმა ალექსანდრე პირველმა მოუყარა თავი იმპერიის ფაშვში, რათა მომავალში მხოლოდ იმპერიის უკანა ხვრელიდან მოვლენოდა საქართველო ქვეყანას... უკვე სხვა ნივთიერებად გარდაქმნილი...

უნებურად ჩნდება კითხვა: რომელ ფაშვში უყრიან თავს დღევანდელ საქართველოს? გათვალისწინებული თუა რაიმე ხვრელი, რომლითაც ის ქვეყანას მოევლინება?

«სხვა ნივთიერებად» საქართველო მის ისტორიაში რუსეთის ჩარევამდე ბევრად ადრე იქცა. ჯერ კიდევ პიუს მეორის დესპანს (რომანის ბოლო ფურცლებზე ის საგიჟეთის მაცხოვრებლის სახით წარმოგვიდგება, რომელიც თბილისში ქუჩის მოძრაობის მოწესრიგებას ცდილობს, რასაც, აშკარაა, მართლაც, გიჟის გარდა არავინ ითავებს!) ძველ ადგილას აღარ დახვდა XI საუკუნეში ხანმოკლე აყვავებაგამოვლილი ის ფეოდალური საქართველო, იქ რომ ეგულებოდა. «მონური კანონებით ცხოვრობენ, სამარცხვინო ეამაყებათ, ადამიანურისა კი რცხვენიათ». ბიბლიური წინასწარმეტყველის ღირსებით აღბეჭდილი ამ სიტყვებით ჭილაძე მხოლოდ თავის თანამედროვეებს როდი გულისხმობს. რომანის

პუბლიცისტური მონაკვეთები მძლავრად და უმწარესად ხმიანებს, მათ უკან გამოგონილი პერსონაჟი კი არა, თვით მწერალი დგას. თუმცა, ვფიქრობ, მათ რომ რომანისგან დამოუკიდებლად, წმინდა პუბლიცისტიკის სახით ეარსება, მეტ სიმძაფრესა და შთამბეჭდაობას შეიძენდა.

«სამშობლო გაყიდე და ოქროს უნიტაზი იყიდე!» – ეს აშკარად იმ ძალაუფლების მოყვარული პოლიტიკური ელიტის დევიზია, რომელსაც ერთ დროს თვით მწერალიც მიეკუთვნებოდა. საბჭოთა ძალაუფლებას ისევე, როგორც ყოველ წესიერ და პატიოსან იმპერიულ ძალაუფლებას, ყველაზე მეტად ეროვნული ფსევდოელიტური წრეების შექმნა უყვარდა. ანუ ისეთი ელიტისა, რომელიც ხალხზე მეტად საკუთარ კეთილდღეობაზე ზრუნვითაა დაკავებული. დღეს მთელ პოსტსაბჭოთა სივრცეში სწორედ ეს ელიტები განაგებენ ხალხთა ბედისწერას ამ ხალხთა სურვილისა და იმედების საწინააღმდეგოდ. ქართული ელიტა ამ მხრივ გამონაკლისს არ წარმოადგენს. აი, დავით ბერიტაშვილის მოწმობა: «ის [ელიტა] მხოლოდ საკუთარი თავისა და საკუთარი კლანის მატერიალურ უზრუნველყოფას ესწრაფვის, არ იხდის გადასახადებს, თავს არიდებს ჯარში სამსახურს, ურიგდება კრიმინალს, გულგრილად შესცქერის ასობით ლტოლვილის ხვედრს, მზადაა, ნებისმიერ დანაშაულზე წავიდეს, ოღონდაც საკუთარი თავი და ძალაუფლება შეინარჩუნოს. მან ფაქტობრივად თავისი ხალხი მიატოვა.» ანუ, კიდევ ერთხელ დაადასტურა, რომ სახელდობრ ელიტასთან, როგორც ასეთთან, საერთო არაფერი აქვს. მაშ, რას წარმოადგენს ეს ელიტა? როგორც უმოწყალოდ შენიშნავს ჭილაძე, ეს ნაძირლებისა და არისტოკრატების მუდმივად განახლებადი კავშირი გახლავთ. მასვე ეტმასნებიან ლიტერატორები და სხვა ეგრეთ წოდებული «კულტურის მოღვაწენი».

შესანიშნავადაა აღწერილი საბჭოთა მწერლების რაჟდენ კამელის აგარაკზე სტუმრობა. ეს უკანასკნელი, ხრწნაშეპარული სოციალიზმის პირობებისათვის შესაბამისად, მეცენატობასა და

ლიბერალობას ეთამაშება. ის დღეს გულითადად ებაასება ინტელიგენტებს, კონიაკ «ენისელითა» და ბლით უმასპინძლდება, მაშინ, როდესაც მისი წინაპარი ჯერ კიდევ პისტოლეტის დახმარებით დამაჯერებლად აწარმოებდა მოლაპარაკებებს. ხოლო მისმა შთამომავალმა, შესაძლოა, ამ უბადრუკი სოციალური ფენის სამართავად ახალი, სრულიად ცივილიზებული ხერხიც გამონახოს, – იმ ინტელიგენციისა, გამუდმებით ასე ყეყეურად რომ ირგებს უზენაესი მსაჯულის როლს.

კაშელების გვარის ისტორია ერთობ მითოსურ-ბიბლიურ სტილშია გადმოცემული; მისი მამამთავარი წნორის აკვანში გაიზარდა. სწორედ წნორის კალათის, გოდრის მეტაფორა უდევს საფუძვლად ნაწარმოების სახელწოდებას. მისი გაშიფრვის შესაძლებლობები ძალზე ფართოა. როგორც ჩანს, ნებისმიერ დახშულ სივრცეს ძალუმს ურჩხულების შობა. ურჩხულები კი, თავიანთი ბუნებით, მომწიფების ფაზაში შიშისმგვრელი სამყაროსაგან ერთგვარ დამცავ ნაჭუჭს საჭიროებენ. შემდგომში ისინი სამყაროზე შურს იძიებენ განცდილი შიშისა და იმ შეზღუდული სივრცისათვის, რომელშიც დიდხანს იყვნენ გამოკეტილნი. გოდორი – ეს, შესაძლოა, თვით საქართველოა; ის განწირულია, ზიდოს ხვედრი, რომელსაც თავს ვეღარ აღწევს. ელიზბარს, მისი ქვეყნისა და ხალხის მსგავსად, მოსძალებია უძლურება, რომელიც მისი მშთანთქავი ურჩხულის ფაშვიდან გამოყოლილ შოკს წარმოადგენს, ეს ზოგადეროვნული სენია – მგუდავ წყვდიადასა და უმოძრაობაში ექვსასწლიანი ყოფის შედეგი. მაგრამ გოდორი აგრეთვე ნებისმიერი ბუდეცაა, რასაც ყოველი ცოცხალი არსება იკეთებს და, ვიდრე ძალუმს, გარეშე თავდასხმებისაგან იცავს. ამ გაგებით, ყველანი მუდამ «გოდორში» ვართ და მისგან თავის დაღწევა არავის ძალუმს.

დაბოლოს, რაღა თქმა უნდა, ავტორის ფროიდისტული გატაცების შესაბამისად, გოდორი უნდა განიმარტოს, როგორც ყოვლისშემძლე «ის», როგორც «ინსტინქტთა მოთუხთუხე ქვაბი.» სწორედ მას ემსახურება თავისი მოდგმის ღირსეული წარმომადგენელი რაჟდენ კაშელი. მის სრულ ანტიპოდად ელიზბარი გვევლინება.

სწორედ ისაა უზენაესი «მე»-ს, სინდისის მატარებელი. საპირისპირო პოლუსები კი, როგორც ცნობილია, მუდამ მიიწევენ ერთურთისაკენ. მაგრამ, თუკი ელიზბარის შემთხვევაში ეს მისწრაფება გარკვეულწილად იძულებითია, კაშელის მისდამი, უფრო სწორედ კი მისი ქალიშვილისადმი ლტოლვა სრულიად ბუნებრივია. ქალი მისთვის არამხოლოდ მიმზიდველი ეროტიკული ობიექტი, არამედ ძალაუფლების საბოლოოდ გამტკიცების საშუალებაც გახლავთ. ნორჩ ლიზიკოს რაჟდენ კაშელის ყოვლისშემძლეობა ხიბლავს, რომელიც ახალ დროებაში განსაკუთრებით აშკარა გახდა. შეიძლება წარმოვიდგინოთ რომანის ბულვარული ვარიანტები, სადაც ცენტრალური ადგილი დაეთმობოდა რაჟდენ კაშელის სიყვარულს იმ სათბურის ყვავილისადმი, მთელი ხალხის მსგავსად, უდარდელი ცხოვრების გოდორში რომ აღიზარდა და მისი მიტოვება არ ემეტება. ოღონდაც წინათ ეს მისი მამის გოდორი იყო – ძალზე კარგი და საპატიო, ახლა რომ სულმთლად დაძველებულა და დაშლილა. ქალიშვილი მამას უსასტიკესად სდებს ბრალს იმაში, რომ მან ამ გოდორის შენარჩუნება ვერ შეძლო: «მთელი ცხოვრება კოლეგებს ხუმრობასა და ლაზღანდარობაში ეპაექრებოდა, ვიდრე ყველანი ვიხრწნებოდით და დღითი დღე სულ უფრო დაბლა ვეცემოდით.» სწორედ ეს გახლავთ ელიზბარის დანაშაული და ამისათვის ქალიშვილი მას გულში ლახვარს სცემს. იმისთვისაც, რომ დილაობით აბაზანაში ღიღინებდა ხოლმე. მართალია, ლახვარი და მკვლელობა მხოლოდ წარმოსახვითია, მაგრამ ფაქტი ფაქტად რჩება: შვილები უმოწყალოდ უსწორდებიან მშობლებს. წარმოსახვითი თრილერი სულ ადვილად შეიძლება სინამდვილედ იქცეს.

რაჟდენ კაშელის ვაჟის, ანტონის წყალობით – რომელიც სულიერად მწერალ ელიზბარის შვილი იყო და ასეთად დარჩა, როდესაც მის მკლავებში დალია სული, – ლიზიკოს ახალ, მყარ და საიმედო გოდორში გადასახლება ხორციელდება. ოფიციალურად ის ანტონის ცოლია, მაგრამ მოულოდნელად საკუთარ გულში მისი

მამისადმი აკრძალულ ლტოლვას აღმოაჩენს. ეს სულაც არ არის გასაკვირი: რაჟღერ კაშელი მრავალი წლის მანძილზე უღვივებდა ამ გრძნობას, ფრთხილად და ვერაგულად რყვნიდა ახალგაზრდა ქალის სულს. სიმართლე რომ ვთქვათ, ამ დაჟინებულ განზრახვას ერთგვარი ხელოვნურობის დალი აჩნია, ის მთლიანად ავტორის ნებითაა ნაკარნახევი. ზოგადად ავტორისეული ვოლუნტარიზმი ჭილაძის უმთავრეს ნაკლოვანებად მიმაჩნია. უეჭველი ნიჭის მიუხედავად, ის უფრო ხშირად კი არ ქმნის, არამედ თხზავს, არად აგდებს საგანთა ბრძენ ლოგიკას, რომელიც მხოლოდ დროდადრო თუ შემოიჭყიტება ლირიკულ სარკმელში და, მბრძანებლური «მინდა!»-თი დამფრთხალი, ისევ მიიმალება. თუმცა შემოქმედების არსი, როგორც მას ბელარუსი პოეტი ალეს რიაზანოვი განსაზღვრავს, ასევე ვოლუნტარისტია, ოღონდაც საკუთარ თავთან შეჭიდებული – უსუსური «მსურს...»

ჭილაძის პროზას მუდამ ახასიათებდა ადამიანში მიმდინარე პროცესებისადმი მოჭარბებული ყურადღება. მისი პერსონაჟების სამყარო ისეთია, როგორადაც ისინი ამ სამყაროს ხედავენ და აცნობიერებენ. მაგრამ თუკი რომანის პირველი ნაწილი, – პირობითად, ცბიერი გველის, კაშელის მიერ შეცდენილი ლიზიკოს დაცემამდე, – შინაგანსა და გარეგანს შორის წონასწორობის კალაპოტში მიმდინარეობს, მეორე, პირიქით, ზმანებებისა და სიზმრების სამყაროში ეშვება, სადაც შესაძლებელი არსებულთან თანაბარუფლებიანად ცოცხლობს. მხოლოდ ცნობიერებაში გაცხადებული სინამდვილე მუდმივად გვეცლება ხელიდან. თუმცა ავტორი არც ისწრაფვის მისი დაკონკრეტებისაკენ. შედეგად მკითხველს გამუდმებით უწევს შეიკავოს ბუნებრივი სურვილი იმის დადგენისა, თუ რა ხდება სინამდვილეში და რა – მხოლოდ პერსონაჟთა ცნობიერებაში. მამის მიერ ვაჟის ცოლს ხელყოფის მცდელობა? და ანტონის რისხვა, როგორც რისხვა აქილევსისა, მთელი რომანის საფუძვლად რომ იქცა? ან იქნებ მამამ რძალს მხოლოდ ხელისგულები დააფარა შიშველ მხრებზე და გზააზნეული ქალიც მის ალერსს სიხარულით დაჰყვა? ასეა თუ ისე,

ამის შემდეგ რაჟდენ კაშელს ჯერ საკუთარი ვაჟი კლავს, შემდეგ ცოლი, შემდეგ ისინი ერთად მიწაში მარხავენ მრუში მამის გვამს. შემდეგ გვამს წყალში აგდებენ. ყველა ამ მანიპულაციის შემდეგ ჩვენი ორგზის მკვდარი სამზარეულოში თავგადახვეული ზის, შემდეგ სულით ავადმყოფთა კლინიკაში მოინახულებს ლიზიკოს, რომელმაც თითქოსდა მისგან ბავშვი გააჩინა, მერე კი ვენები გადაიჭრა...

ეს ყოველივე გარკვეულწილად მცდელობებია, რომანი უფრო ჩამორევი, დეტექტიურად ნარკოტიკული გახდეს. თუმცა მათ, ვინც ამგვარ დანამატებს საჭიროებს, არც რომანი სჭირდებათ და არც მისი პრობლემატიკა.

რომანი მთავრდება ლიზიკოს გამოღვიძებით მას მერე, რაც ის უაღრესად შინაარსიან სიზმრებში დაფარფატებდა. აშკარაა, რომ პერსონაჟი ქალი, რომელმაც ვენები გადაიჭრა, როგორღაც მრავალტანჯულ საქართველოსთან ასოცირდება. თუკი კაშელის ვაჟი ანტონი ელიზბარის სამყაროსთან ზიარების შემდეგ იღუპება, ლიზიკო კაშელის სამყაროსთან ურთიერთმეხების შემდეგ მაინც განაგრძობს სიცოცხლეს. ამგვარად, ელიზბარისეული საწყისი, ასე თუ ისე, იმარჯვებს – ყოველ შემთხვევაში, ისტორიის იმ წერტილში, რომანის ფინალს რომ ემთხვევა. კაენის და აბელის ურთიერთდაპირისპირება ხომ გრძელდება. ამას ნაწარმოების ღია დასასრული ადასტურებს. თუმცა ის დაღმართზე გაქანებულ დატვირთულ ურემს ჰგავს, როცა მეურმე-ავტორმა ცხენებს მათრახი შემოჰკრა და სადავეს ხელი უშვა.

«გოდორი» უფრო გართულებული ტექსტია, ვიდრე რთული. ის მრავალშრიანია; როგორც ესთეტიკურად, ისე იდეურადაც, წინააღმდეგობრივი, მაგრამ, ყველაფრის მიუხედავად, დღევანდელიობას შეესაბამება. მკაცრად რაციონალურ ჩონჩხთან გამუდმებით ურთიერთქმედებს უზუსტესი, თუმცა კერძო ინტუიციური მიგნებების ჯამი, რომელიც, ამავედროულად, ანგრევს კიდევ ამ ჩონჩხს. მთარგმნელიც ხელს უწყობს მათ და

მისტვის ჩვეული ოსტატობით ართმევს თავს ასეთი წინააღმდეგობრივი და გართულებული ტექსტის თარგმნას. კითხვისას ზოგჯერ ისეთი განცდაც კი გვეუფლება, თითქოს რომანი თავდაპირველად რუსულადვე დაიწერა. იქნებ იმიტომაც, რომ რუსებს ქართველებთან უკვე ძალზე ბევრი აქვთ საერთო – როგორც კარგი, ისე ცუდიც. და სწორედ წარსულის ეს ტვირთი არ გვიშვებს, ერთურთს საბოლოოდ დავმორდეთ. შეძლებს კი საქართველო, სამულველ წარსულს გამოეთხოვოს და სხვასთან წავიდეს?

შეიძლება ითქვას, «გოდორი» ნანგრევების რომანია. უაზრო გმინვა იმპერიის ნაშთებზე, ნამდვილი დამნაშავეებისა და განტევების ვაცების ძიება და, ბრმა რისხვით, ჯერ კიდევ შემორჩენილის სასოწარკვეთილი განადგურება. და ეს – მაშინ, როდესაც ნაგვის ალაგება და მიცვალებულთა საიმედოდ დაკრძალვაა აუცილებელი. გავიხსენოთ, რომ ახალ ეპოქაში ქართველებმა სხვებზე ადრე დაიწყეს მიცვალებულთა მიწიდან ამოთხრა. სიცოცხლის გასაგრძელებლად დავიწყებაა აუცილებელი. რადგანაც არაფერია ახალი ამ ცისქვეშეთში. კაცობრიობას მის მიერ ჩადენილი ყველა სიგიჟე რომ ახსოვდეს, აქამდე დიდი ხანია, ამოწყდებოდა. მხოლოდ დავიწყება იძლევა სიახლისა და წინსვლის ილუზიას. ინტელიგენციის მუდმივი და საპასუხისმგებლო საქმიანობაც არსებითად სწორედ ესაა – მეხსიერების ზღვარისა და ზომის განსაზღვრა.

რუსულიდან თარგმნა თამარ კოტრიკაძემ

3. პოეზია

ნინო სადღობელაშვილი

* * * (როცა სიყვარული არ არის ჩემში)

როცა სიყვარული არ არის ჩემში,
დღე იწყება იმაზე ადრე, ვიდრე ოდესმე
და კარადაშიც ზედმიწევნით წესრიგია და
ტანისამოსი ისე მორჩილად იხრჩობს თავს
საკიდებზე,
თითქოს უკვე დიდი ხანია, ეს ფინალი გადაეწყვიტოს.
რადგან, როცა ჩემში არ არის სიყვარული,
ტანისამოსიც სულერთია.
«სულერთი» კი დიდი სიმსუბუქეა წუთისოფელში.
როცა ჩემში სიყვარული არ არის,
ვემსგავსები მონადირე ძაღლს,
რომელიც ცდილობს, რამეზე დაიგლიჯოს ცხვირი და ყველაზე
ხალხმრავალ, უხეო ადგილშიც თავისი წილი
მხეცი იპოვოს.
გავდივარ გარეთ და ყოველივე საამურად
ნაცრისფერია.
ვესალმები გამვლელებს,
შეიძლება, ავტობუსში უმწეოებს ბილეთიც ავუღო,
გულდასმით ვითვლი წუთებს და ვანგარიშობ:
ამ ქუჩიდან იმ ქუჩამდე 20 წუთი,
ანუ დღის ფულის მეოთხედი,
ფულს კი თონის პურის სუნი აქვს და
სულაც არაა ბინძური ან საშიში,
ის ძვალავითაა და ყელში სანამ გაგეჩხირება,
უნდა გამოხრა.
როცა ჩემში სიყვარული არ არის,
მშვიდად ვთხრი ლოგინის სანგარს,
რომ ათასობით კილომეტრგავლილმა
ჩავფლა შიგ ჩემი დაღლილი ხორცი,
და სანგარი უნდა იყოს, რაც შეიძლება, ღრმა,

რაც შეიძლება, ჯოჯოხეთის წარმოდგენებით,
რადგან როცა სიყვარული არ არის ჩემში,
მე არ ვიცი რასთან მქონდა ბოლო ომი,
რას შევეწირე.
როცა სიყვარული არ არის ჩემში,
ვხედავ, როგორ იცვლებიან ჩემ გარშემო
ადამიანები,
ისინი ხდებიან აგრესიულები, მარტოსულები,
ზოგიერთი – ფსიქიკურადაც შეიძლება აიშალოს,
რადგან მე ვუშვებ მათკენ უსიყვარულობის სხივებს და
ვინ იტყვის, რომ ეს მზე არ წვავს!
როცა ჩემში არ არის სიყვარული, მას კარგავს გარშემო ყველა და
მე აღარც ლოგინის სანგარი
მშველის,
რადგან ყველა შეუძლებელ წარმოდგენას
ჯოჯოხეთზე
ჩემივე უსიყვარულობით ვჯობნი!
და მე ვხდები ბუზისხელა,
მატლისხელა და ფრჩხილისხელა
და ვიძალები ასანთის კოლოფში,
სანამ მოვა ვინმე,
წამომკრავს ხელს და
შედედებული ჯოჯოხეთის – გოგირდის თავით
სამყაროს ცეცხლზე
არ წამიკიდებს!..

ზავი

როცა წავედი
შეუძლებლის კარის სამტვრევად,
ხორცი შენთან დავაგდე,
როგორც ჩვარი,
რომლითაც შეგეძლო,
დამტვერილი ოთახები გამოგეწმინდა.
შენ ამ ჩვარს მოთმინებით უფრთხილდებოდი,
უსიტყვოდ გადაგქონდა ნივთიდან ნივთზე
როცა ის თვალში ან ფეხებში
გეჩხირებოდა.
გალიზიანებული გუმანით გრძნობდი,
რომ ეს ერთადერთი იყო,
რაც დაგიტოვე,
რაც გავიმეტე,
როცა წავედი
შეუძლებლის კარის სამტვრევად,
და ჩვენ ორივე ვთანხმდებოდით
ამ სარფიან, უტკივილო გარიგებაზე,
შენ მეფურად ეპყრობოდი იმას,
რაც გერგო,
პატივით ამტვრიანებდი,
ჭუჭყის ბიისფერ კრისტალებში
აბანავებდი,
ისევე, როგორც მე ვიყავი კმაყოფილი
და გზადაგზა
ბედნიერების ქვირითს ვყრიდი,
როცა მივდიოდი
შეუძლებლის კარის სამტვრევად.
მე ამას ვერ გავბედავდი,
რომ არ მცოდნოდა, რომ

შინ შენ დაგტოვე,
რომ არ მცოდნოდა, რომ
იჯექი სახლში მშვიდად და
ოდნავ მოშიებული,
დასცქეროდი ფეხქვეშ მოკრიალე
ჩემი ხორცის ჩვარს და
ყველაფერზე გელიმებოდა,
როცა ამ დროს
მე სულ სხვაგან,
შეუძლებლის კარებს ვამტვრევდი...

ჩვენ - წყვილი ლიანდაგი

ჩვენი გზები წყვილი ლიანდაგია და ისინი
ერთმანეთს ვერასოდეს გადაკვეთენ.
ჩვენ ერთმანეთთან ძალიან ახლოს ვართ,
შეგვიძლია, თითის წვერებით შეხება,
შეგვიძლია, ერთმანეთის მხრებზე ჩამოყრდნობა და
თავის მიღებაც,
მაგრამ ამ გზებმა ერთმანეთი გადაკვეთონ –
არ შეგვიძლია.
ჩვენ ვუყურებთ ერთმანეთის ცხოვრებას
როგორც პარალელურ კადრს
საკუთარ ფოტოფირზე,
ვსუნთქავთ ერთმანეთის ნატკეპნ ყვავილებს,
ჩვენ მივდივართ გვერდიგვერდ და
ერთმანეთს მიბჯენილი გზები ხანდახან
ძვლებივით გვტკივა...
ასე ვივლით სულ,
გვერდიგვერდ დავწვებით სხვებთან,
სხვებისგან გავაჩენთ შვილებს,
სხვებს ჩავკიდებთ ხელს და
წავალთ ხავერდოვან საღამოებზე,
სხვებთან ერთად დავესწრებით
ვარსკვლავებიანი ზამთრის აღლუმებს,
სხვებთან ერთად ჩავერთვებით
უთვალავ ომში და
ერთმანეთის ჭრილობებს
შორიახლოდან დავათვალიერებთ...
სულ ასე ვივლით,
შეიძლება, ერთმანეთის თვალსაც მოვეფაროთ,
მაგრამ განგების უტყვი ტალღა
რომელიმეს, როგორც ნიშანს,

მაღევე ამოატივტივებს,
შეიძლება, დაგვავიწყდეს კიდევ ერთმანეთი,
მაგრამ გზა, რომელიც
გვერდიგვერდ მიდის,
ვინმე უცხო მგზავრს, როგორც წერილს,
შენიდან ჩემკენ გადმოაგდებს,
ანაც პირიქით...
რადგან არის ასეთი სიყვარულიც –
წყვილმა ლიანდაგმა მორჩილად, მშვიდად და
ერთგულად უნდა იაროს
და არასოდეს გადაკვეთოს თავისი თავი,
რადგან, ესე იგი, ეს გზები
რადაც სხვას, სულ სხვას და იდუმალს ნიშნავს,
რადგან, ამ გზებმა
თავის თავს რომ გადაუხვიონ,
სხვაგან დაირღვევა დიდი წესრიგი!..
ნეტავი მათ, ასეთ შეყვარებულებს,
ნეტავი მათ, გზებს და ლიანდაგებს,
სამყაროს ჯებირს!..

დედას

სამარის კარამდე ხომ
ნუკრივით უნდა გდიო,
აიმ კარში როგორ შემოგყვე!
ან წინ როგორ გადაგიდგე და
ბავშვური სიცელქით პირველი შევხტე!
დაიგეშებიან ღრუბელ-წვიმები და
დამწყევლიან დედის წინ მორბენალ შვილს...
განა იმას იფიქრებენ, რომ
სიცოცხლისგან დადიდებული თვალები
ველარ დავატე შინ,
წავუგორე შენგან მონაქსოვ გზას და
ამაშიც, ამაშიც გადაგისწარი...
არა, ამას როგორ იფიქრებენ
საათის ხმას შეჩვეულები,
სამყაროს კანონიერ მიქცევ-მოქცევას შეჩვეულები და
ამ ჩვევაში გაბრუებულნი...
ვინ რა იცის,
მე უშენოდ იქნებ სულის ძაფიც გამიწყდეს და
ველარ გავმთელდე,
ვინ რა იცის,
შენი კაბის სუნმა იქნებ ისე მომწამლოს,
რძეც კი გამიქვავოს მკერდში...
ორით მეტი ჭალარით წინ ვარ და
ორით მეტი სიზმრით,
კანონი თუა
ესაა წინმავალის კანონი.
ჯერ მე ვიყავი და მერე შენ,
მაყვლის მინდორი უხილავი თითით მოგილობე,
გაგაჩინე და შემოგიშვი,
გულისძირში მამაჩემი შეგაყვარე და

გავაზამთრე, მე რომ გეშვი,
ჯერ მე ვიყავი და
შენი გამძლეობის გამო
დედაჩემად გაჩნდი.
სამარის კარამდე მტვერივით უნდა გდიო და
იქ თუ შეგასწრებ,
რას ეტყვი
საათის ბილიკზე მავალთ?..
ისეთს არაფერს,
იყო-თქო ჯიუტი ბავშვი,
მთელი ცხოვრება
წვიმასავით თავქვე ეკიდა და
ზევიდან ისეთებს ხედავდა!
სიცოცხლისგან დახელილი თვალები
ველარსად დაატია და
წინმავალის დიდი უფლებით
წავიდა-თქო შინ.

* * * (ვინც ჩადგება ჩემში)

ვინც ჩადგება ჩემში
ქათამივით,
და პირით და ფეხებით ერთდროულად
გამქეჩავს...
ვინც ჩემივე თავიდან
გადამხვეტავს,
ერთად მოგროვილს
გამირიალებს,
იმ გაფანტულსაც ფეხისწვერით
წაეკიდება –
წიავს წაუპნევს...
ვინც ჩადგება ჩემში
ქათამივით
და მერე ღმერთს ახედავს...

მაცივარი

თბილია ჩემი მაცივარი,
უვარსკვლავო ზეცის ფიფქმა გააღლო.
თბილად მოუდის რძის ბილიკი,
თალიდან შიშველ კედელ-კედელ,
დნება ფერები
იმ გარდასულ სანოვაგეთა,
წუთმონაცვლებით მოწვეთავენ
ჟოლოების მარინადები,
გზაგზა ფორთოხლის აჩრდილებით ნათდებიან,
ან ქაშაყებს, უფრო სწორად –
მათ მომჯაო და ნაცრისფერ
ნაკვალევებს ეცეკვებიან...
თბილია ჩემი მაცივარი,
რადაც უსაზღვრო გარინდებით,
მდორედ, ტაატით
ლღვება მასში მთელი ცხოვრება,
ეს სითბო ისე მომთენთავია,
ისე დიდხანს ნაოცნებარი –
რომ ერთ დღეს უნდა გამლხვარიყო
ყველა ყინული
და გული ზეცის უფსკრულისკენ
დაიძვრებოდა!..
ეს სითბო ისე ნაზად მწამლავს,
ისე ფაქიზად,
რომ აღარც მახსოვს,
როგორ მედგა სამყაროში მე
მაცივარი
და სიყვარულის თეთრი ყინულით
შიგ ყველაფერი დიდხანს,
საღად ინახებოდა.

4. პროზა

ჯუდი ლი

წიგნების მღეჭველი

2-3 კვადრატული სანტიმეტრის ზომის ფურცელი მოხია, პირში ჩაიდო და წუწნა დაუწყო. ეს მონაკვეთი განსაკუთრებით ეგემრიელა, მაგრამ არც ფურცლის ხევა აუჩქარებია და არც მშვიდი, გაწონასწორებული პირის მოძრაობა გადაზრდია გამალებულ ღეჭვაში. სავარძელზე მდორედ გადაწოლილი, გაფითრებული, გამხდარი, ლურჯთვალედახუჭული, მშვიდად იკმაყოფილებდა თავის არც თუ ისე პატარა ეგოს – წიგნის ფურცლების წუწნის პროცესი მისი ცხოვრების ყველაზე ბედნიერი წუთები იყო. ამიტომ ცდილობდა, ისინი საათებად, დღეებად, თვეებად, წლებად და თუნდაც საუკუნეებად ექცია (მის თავს გადამხდარი უცნაური ამბის გამო, დასაშვებად მიაჩნდა საკუთარი უკვდავობის ლეგიტიმურობა და ლოგიკურობა).

ჯერ ერთ ფურცელს მოწყვეტდა. მერე აუღელვებლად დაანაწევრებდა მას მცირე ზომის ნაჭრებად და თითოეულ მათგანს ნელ-ნელა ადნობდა პირში. ზოგი ფურცელი უფრო მალე იშლებოდა, ზოგს სამეტყველო ორგანოში დაყოვნება დიდხანს უწევდა. ილუსტრირებული წიგნების შემთხვევაში ღეჭვაც საჭირო იყო, მაგრამ – მოზომილი, მიზანმიმართული და ეტაპობრივი.

ქალაქში დატანილი ლიტერატურით კვების დიდი ხნის სტაჟი ჰქონდა უკვე. ჯერ კიდევ 12 წლის იყო, წიგნის კითხვა მისი შექმით რომ ჩაანაცვლა. «პატარა უფლისწულს» ეცნობოდა, როდესაც დაუოკებელი სურვილი იგრძნო, ფურცლები დაეგლიჯა და პირში მოექცია. ჯერ პაწაწინა ნაწილი მოხია, დაყნოსა – მადისაღმძვრელი სურნელი ასდიოდა. ფრთხილად დაიდო ენაზე, ნერწყვით დაასველა – ეგემრიელა. ენით სასაზე გაიკრა, ქუთუთოები ერთმანეთს მიაწება და თანდათან წუწნის ინტენსივობას უმატა. შემდეგ უფრო დიდი ნაგლეჯი ჩაიდო პირში და ღეჭვას მოჰყვა. იმ წუთიდან დაწყებული, რაც პირველი ლუკმა გადაყლაპა, ვერცერთი ასო ვეღარ გაარჩია და ვერაფერი გაიგო, რა ეწერა

შემდეგ ფურცლებზე. წიგნის შინაარსის გაცნობის მიზნით მთელი წიგნი შემოეხ-შემოეჭამა. მაგრამ წინადადებების ერთმანეთთან დაკავშირება უჭირდა. აზრის გამოტანაც რთული იყო. რაც უფრო მეტი მონდომებით ხევდა ფურცლებს და ყლაპავდა, მით უფრო ბუნდოვანი ხდებოდა წიგნში მოთხრობილი ამბავი. ბოლოს, ძალაგამოცლილმა, უნებურად, ღეჭვის ტემპს უკლო.

წინადადებებიც უფრო გასაგები გახდა. «ევრიკა!» – იყვირა და დარჩენილი ერთადერთი ფურცელი, სადაც მოთხრობელი იმაზე წუხდა, რომ ბატონისთვის პირსაკრავის დახატვა დაავიწყდა, ნელ-ნელა, მცირე ნაგლეჯებად დააბინავა კუჭში. ფინალი იმდენად საინტერესო აღმოჩნდა, იძულებული გახდა, შეეძინა იგივე წიგნი და თავიდან ბოლომდე გულდასმით ჩაეწუწუნა.

ასე იქცა წიგნის მკითხველი წიგნის მჭამელად. თუმცა კიდევ უფრო საინტერესო რამ წინ ელოდა: დროთა განმავლობაში მიხვდა, რომ მისი ჯანმრთელობის მდგომარეობა შეჭმული წიგნების ლიტერატურულ ღირებულებაზე იყო დამოკიდებული. თუ მდარე ხარისხის ნაწარმოებს ღეჭავდა, მისი ჯანმრთელობის მდგომარეობა უარესდებოდა. ცუდად გრძნობდა თავს მაშინაც, როცა ჩვეულებრივ ადამიანურ საკვებს გეახლებოდათ. ამიტომ, ჯერ კიდევ თინეიჯერი იყო, როდესაც მის მენიუმში საკვები მთლიანად გაქრა. წიგნის წუწუნის დაუოკებელი სურვილის დამალვა დროთა განმავლობაში შეუძლებელი გახდა.

ღირექტორმა მშობლები რამდენჯერმე დაიბარა მათი შვილის «არაადეკვატური ქცევის გამო, რომელიც გარშემომყოფი მოზარდების ფსიქიკაზე უარყოფით ზეგავლენას ახდენდა», ბოლოს კი მემო სკოლიდან საერთოდ გარიცხეს. წიგნებისადმი მისი ლტოლვის საკმაოდ სწრაფად გავრცელებულმა ამბავმა იმდენი ქნა, რომ მემოს უმაღლესში ჩაბარების მშობლებისეული სურვილის განხორციელება ეჭვქვეშ დააყენა. გარკვეული პერიოდის შემდეგ კი განუხორციელებელ ოცნებად იქცა ერთადერთი ვაჟი «ბედნიერი, წარმატებული, რეალიზებული და დაოჯახებული» ენახათ.

მას შემდეგ, რაც მემორიუმ საკუთარი მენიუდან ადამიანური საკვები მთლიანად ამოიღო და ეს «პატარა უფლისწულის» შექმნიდან სულ რამდენიმე თვეში მოხდა, ერთ მშვენიერ დღეს იგი ახალი აღმოჩენის წინაშე დადგა: საკუთარი ბუნებრივი მოთხოვნილების დაკმაყოფილების შემდეგ, უნიტაზში ჩვეული განავლის ნაცვლად უცნაური ფიგურა დახვდა. ჩასარეცხად ვერ გაიმეტა, ისეთი ფერადი და მშვენიერი იყო ექსკრემენტისგან შექმნილი ეს ნივთი. უნიტაზიდან ამოიღო და თვალყურებას შეუდგა. ტაძარს ჰგავდა. კარგად რომ დააკვირდა, პარიზის ღვთისმშობლის ტაძარი ამოიცნო. სწორედ «პარიზის ღვთისმშობლის ტაძრის» აღწერას წუწნიდა ყველაზე დიდი მონდომებით ჰიუგოს ამ ნაწარმოების ჭამისას. ამიტომ დასკვნების გამოტანა არ გასჭირვებია. მაგრამ საოცარი ის იყო, რომ მისი ქმნილება ზედმიწევნითი სიზუსტით იმეორებდა ტაძრის ყველა დეტალს. ფაქტობრივად, მისი მაკეტი იყო.

პირველი სერიოზული კონფლიქტი დედასთან სწორედ ამის გამო მოუვიდა. მას შემდეგ, რაც უამრავი ასეთი ნივთი დაუგროვდა, არც მეტი, არც ნაკლები, თბილისის ყველაზე პრესტიჟულ საგამოფენო დარბაზში მოინდომა მათი გამოფენა. დედამ აღშფოთებულმა შესძახა:

– ნუთუ საკუთარი ძღწერის გამოფენას ამ წმინდა დარბაზში აპირებ?

ამ დღის შემდეგ მშობლებმა საბოლოოდ შეიმუშავეს შვილის არც ისე ჯანსაღი ფსიქიკური მდგომარეობის შესახებ თეორია. თუმცა, მისი სულიერად დაავადებულთა დაწესებულებაში გადაყვანა არც უფიქრიათ, ვერ ენდობოდნენ ექიმებს, რომელთა პრაქტიკაშიც ასეთი «პაციენტი» არასდროს ფიგურირებდა. ამიტომ, როგორი გულმოდგინებითაც მემოს დაბადების შემდეგ საზოგადოებაში მის რეალიზებაზე, განვითარებასა და განათლებაზე ზრუნავდნენ, ისეთივე გულმოდგინებით მოუსპეს გარემოსთან კომუნიკაციის თითქმის ყველა შესაძლებლობა საკუთარ ვაჟს (ეს მაშინ არც ისე

რთული იყო. ინტერნეტი და კავშირგაბმულობის თანამედროვე საშუალებები საქართველოში ჯერ არ არსებობდა).

– ეს ერთადერთი გამოსავალია, ხალხი რას იტყვის. ჩვენთან იყოს და ჩვენ მივხედოთ – ჩურჩულებდნენ მშობლები და თვალები წყლით ევსებოდათ. თუმცა, მოგვიანებით ბედს შეეგუენ და ამ თემასაც ტაბუ დაადეს. ფაქტი კი ფაქტად დარჩა: მემორი უამრავ წიგნს შთანთქავდა თავის ოთახში გამოკეტილი და უფრო და უფრო ორიგინალურ ქმნილებებს აგროვებდა.

როცა დედა გარდაიცვალა, მამამ მემოს კარზე მიუკაკუნა, რომ ეს ამბავი მისთვის გაეზიარებინა. როცა იქიდან პასუხი ვერ მიიღო, კარის შეღება სცადა. დაკეტილი იყო. გასაღები მოიტანა, გააღო. მემო ოთახში არ დახვდა. შეუძლებელი იყო ოთახიდან გაპარვა – ამაზე ხომ საგულდაგულოდ იზრუნეს. სივრცე მოათვალიერა. ოთახში მხოლოდ მემორის ნამუშევრები და ერთადერთი წიგნი დარჩენილიყო.

* * *

საქართველოში 21-ე საუკუნე იდგა. თუმცა, ევროპის ქვეყნებთან შედარებით, ეს მხოლოდ მე-20 საუკუნის დასაწყისი თუ იყო. მაგრამ კალენდართან რას გახდები. თბილისის მერიამ, უფრო კონკრეტულად კი, თბილისის განვითარების ფონდმა ისტორიული სახლების რეაბილიტაციის ფარგლებში, ერთ-ერთი ძველი საცხოვრებელი სახლის რეაბილიტაცია გადაწყვიტა. ფონდის დირექტორთან 2016 წლის მაისში ზარი გაისმა:

– დიახ, გისმენთ. – უპასუხა ბატონმა ირაკლიმ საქმიანი ტონით.

– ბატონო ირაკლი, ეს უნდა ნახოთ. თქვენ რომ სახლის რეაბილიტაცია დაგვავალებთ, იმ სახლში ისეთი რამ დაგვხვდა, აუცილებლად უნდა ნახოთ. უთქვენოდ ხელს ვერ ვახლებთ.

– მერიაში დედაქალაქის მთავრობის სხდომაა. როგორც კი დამთავრდება, მოვალ – უპასუხა ბატონმა ირაკლიმ.

რამდენიმე საათის შემდეგ კი საჭირო მისამართს ესტუმრა საკმაოდ მოკრძალებული მანქანით, ოფიციალურ სამოსში გამოწყობილი. დინჯი ნაბიჯებით შევიდა ოთახში.

– კედლები ლამის ჩამოიქცეს, კარი კი ისე მაგრად იყო დაკეტილი, სხვა ვერაფერი მოვიფიქრეთ, მისი შემტვრევა მოგვიხდა. – მოუბოდიშასავით ერთ-ერთმა მუშამ.

ბატონმა ირაკლიმ ძველ ოთახს მოავლო თვალი. ცარიელი კედლებით შემოღობილი პატარა სივრცე წიგნის თაროებით იყო სავსე. თაროებზე კი უნიკალური ფიგურები ელაგა. სქლად დადებული მტვერი და აბლაბუდა ვერ ფარავდა მათ ფერადოვნებას და ბრწყინვალეობას. ზოგი გრანდიოზული შენობის მაკეტს წააგავდა, მაგრამ გამოუცდელი თვალითაც კი შეინიშნებოდა ორნამენტების, ფრაგმენტების სიზუსტე, ორიგინალური სტილი და მომხიბვლელობა. აქ იყო სკულპტურები, სხვადასხვა შინაარსისა და დატვირთვის მქონე, ზოგიერთი იმდენად უცხო დიზაინით, მისი არსისა და დანიშნულების გარკვევა ჭირდა. თუმცა, ბატონი ირაკლი მაშინვე მიხვდა, რომ საქმე მნიშვნელოვანი ისტორიული ღირებულების მქონე ნივთებთან ჰქონდა. ნივთებთან, რომლებიც არა მხოლოდ საქართველოს, არამედ მსოფლიო ისტორიას ჰყვებოდნენ. თითოეული მათგანი ისტორიული კულტურის უნიკალური შედეგრი იყო.

– ამ ქმნილებების ადგილი მუზეუმშია – თქვა მან და კმაყოფილმა დაამატა – დანარჩენს საქმეში კომპეტენტური ადამიანები მიხედავენ.

– ბატონო ირაკლი, ეს წიგნი? – იკითხა მუშამ.

თაროებზე ერთადერთი წიგნი იდო სქელი მუყაოს ყდით და დიდი წარწერით: ...

– ყველაფერს შესაბამისი ხალხი მიხედავს. თქვენ თქვენი საქმე დაასრულეთ. – უპასუხა ბატონმა ირაკლიმ და ოთახიდან გავიდა.

– აუ, ამას რა ვუყოთ? – იკითხა მუშამ და თანამშრომელს მის ზურგს უკან მოფარებულ ღამის ქოთანზე მიუთითა.

– კაი რა, შე ჩემა, მაგას ხო არ აჩვენებ ირაკლის. გადაუძახე ნაგავში, ჩვეულებრივი გარშოკია რა – თქვა მეორემ და მშვიდად ჩაიფრუტუნა.

5. კრიტიკა

მარიამ წიკლაური

უკანმოტოვებული ჰორიზონტები

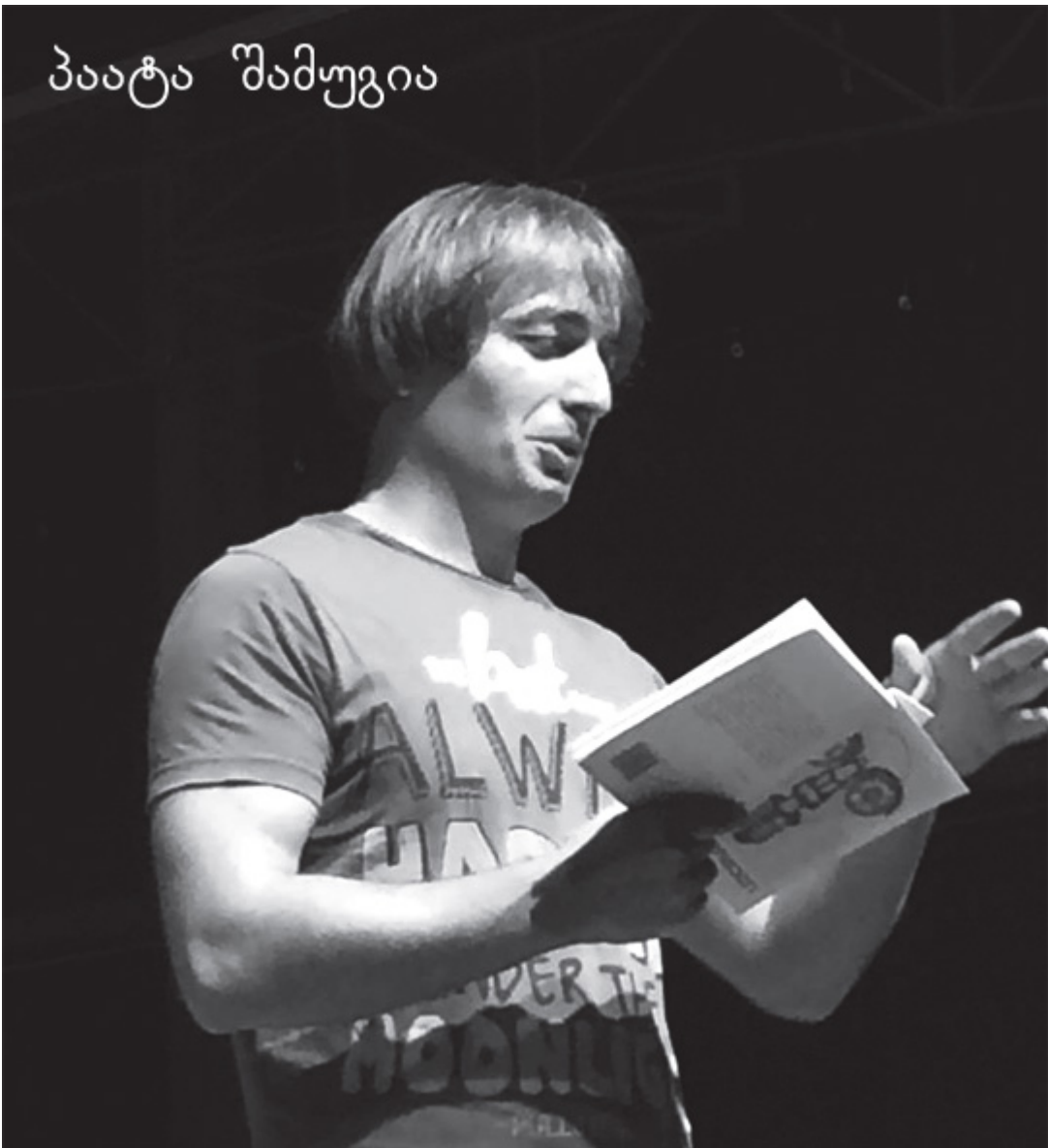
ჩემო საყვარელო მეგობარო, არ დამელოდო, ვერ გამოვალ. განა სახლიდან, ჩემი თავიდანაც კი. გაუწყებ, რომ სრულიად მომიცვა დღეს პოეზიამ, მზემ და შამუგიამ. ღიმილაკწერტილი.

ძალიან ჭკვიანი ბიჭია, დროის სრულად შემგრძნობი! – საბოლოოდ ასე დავასკვენი.

და მესმის, რატომ მიიღო ეს ჯილდოები, რატომ ითარგმნა, რატომ მოიწონეს ასე.

ნათლად და ზუსტად მესმის!

ახლა უფრო, როცა ფურცელზე წიგნად წავიკითხე ერთად თავმოყრილი მისი ნაწარმოებები. რა უცნაური სიტყვაა ეს ნა-წარ-მო-ები. მართლა აწარმოებს ეს ავტორი ლექსს. ვაღიარებ, ეკრანიდან აღქმა მიჭირს ტექსტების. დაილოცოს ეს ქალაქი და ნაბეჭდი წიგნი. მართალია, მისი ყველა წიგნი ვერ ვნახე, თუმცა ბოლო სამი წიგნად და ზოგიც ელვერსიად, მაინც მიქმნის აზრს. ცუდი მეხსიერება მაქვს, ტექსტებს ვერ ვიმახსოვრებ, მაგრამ ვიმახსოვრებ განწყობილებებს. ჩემთვის ტექსტი ასე იკირება გონებაში თუ სულში – განწყობად. და შემიძლია ამ განწყობილებათა მოზაიკით ზუსტად გავიყვანო თავი ნებისმიერი დაბურული ტყიდან ბილიკზე, ბილიკიდან მთავარ გზაზე, გზიდან – შინისკენ. ეს «შინ» ყველა ავტორთან და ავტორიდან უნდა შევქმნა, სხვანაირად მათთან ვერ ვახდენ იმას, რასაც მოშინაურება, მისაკუთრება, დასაკუთრება ჰქვია. ამაზე მეტს არ გავაგრძელებ. ადამიანი მთელი თავისი დიდებულებით მაინც ქიმიანა. სულ იმაზე ვართ დამოკიდებული ვის რა ნივთიერება და ფერმენტი რა ოდენობით და პროპორციებითა გვაქვს. მე ეს განწყობილებათა მეხსიერების «მოლეკულები» მაქვს ეტყობა უხვად, რომელიც რაღაც ინტუიტიურ გეშს მიქმნის სიტყვიერებისადმი. და ეს ტექსტები, ეს უთვალავი ტექსტი ჩვენს ირგვლივ, უთვალავზეც

ბევრად მეტი, კეთილშეუავებულის ჰაერი ს, ნიადაგის თუ წყლის მსგავსად ისევე აყალიბებს ჩვენ გონებას, ფსიქიკას, გარეგ

ნობასაც კი, როგორც ეთნიკური სამშობლო. ენა, როგორც მონაპოვარი, პოეტების წყალობით ცოცხლობს და რეგენერაციის შიდა ძალებს წარმოშობს. პოეტი – როგორც ენის მსახური. ზოგი – «სტოლნაჩალნიკური» პედანტიზმით, ზოგიც – დაუმორჩილებელი. მსახურთა ის კასტაც არსებობს, რომლებიც განსაკუთრებული გამომგონებლობით, ხან ცნობისწადილით, ხან ბავშვური სიცელქით ათასგვარ რამეს შეჰყრიან და შეამთხვევენ ამ ენას. მით უფრო, პოეზიის ენას. ისიც ვალდებულია, გამოავლინოს რეაქციები ამაზე, იცოცხლოს, იპოვოს გამოსავალი, მოერგოს მათ

ახირებებს, ხან თამაშში აჰყვეს, ხან იხალისოს მათთან ერთად, ხან კი, თავადაც გაოცებული ამ მაკვარანცი ბავშვების გადამკიდე, იმგვარ კონტრთამაშებში შეიტყუოს პოეტები, როგორსაც არავინ ელის. ასეთია ენა – საშუალებაც, სიმდიდრეც, არსიც, მეხსიერებაც, სისხლიც, ენერჯიაც და ის მზე, სულ სხვა უხილავი მზე, რომლისკენაც მუდამ მიცოცავს პოეტის სასიცოცხლო მორჩი.

ასეა პაატაც. მას სრულიად გააზრებული გზა აქვს ნაპოვნი, მართალია გუშინდელისა არ იყოს, დღესაც გეტყვი, შთაგონების და ე.წ. გასვლების რა მოგახსენო, მაგრამ დღეს უფრო მივხვდი ამ ადამიანს, ჩავხვდი, ანუ.

და ვამბობ, რომ იგი ერთ-ერთი ყველაზე ჭკვიანი პოეტია. ჭკვიანი კაცია.

სრულიად მართავს პოეტურ საქმიანობას, და პოეზიის საგანს.

ანუ ისაა ერთგვარი «განვითარებული ტექნოლოგია» პოეზიაში.

ეს ცოტას არ ნიშნავს, ბევრსაც კი ნიშნავს. მით უფრო საკუთარ წვენში ჩახარშული პოეზიისთვის. გასვლის მცდელობა არა ტრანსული, არა მეტაგზების ძიება შთაგონებაში, არამედ გასვლა ახალ საარსებო არეალში. დინოზავრებს რომ ბალახი და ფოთოლი გამოელიათ და რომ გადაშენდნენ, ასეთი ზღაპარიც ხომ გახსოვს, მეგობარო, დედამიწური ზღაპრებიდან? ჰოდა, პოეზია არ ილევს «საცმუცნს», «საბალახოს»... ის თვითონვე თავის წიაღში უშვებს თამაშის ახალ და ახალ წესებს. და ერთდროულად ხარობს სრულიად სხვადასხვაგვარი ძალისა და შინაარსის «საკვებით». იცის, ეს გადაარჩენს. იცის, ახლა ასეა საჭირო! სხვა გვარებს აღარც ჩამოვთვლი. იცი, შენც მშვენივრად. ის წერილი კი გამახსენდა «დინოზავრის ნაკვალევზე რომ საშიში იყო სიარული». კი, სულ აშინებენ ამათ, მაგრამ მგონი თავად არიან უფრო მშიშრები და ამათი ეშინიათ. ჰო, წესით უნდა გეშინოდეს პოეტისა და წინასწარმეტყველის, ტაკიმასხრისა და მცნობის, ქადაგისა და

მისნის. კურთხეულია მათი სითავხედე და თავგასულობა.
კურთხეულია მათი უძლურებაც, მეგობარო.

ამ ბიჭმა ეს ყველაფერი კარგად იცის.

აი, როგორ გითხრა: გონებითი, საღი გონებითი მიდგომებია ეს პოეზიის საგნისადმი და დაფუძნებული არა ემოციურ გამლიზიანებელზე, არამედ რაციონალიზმზე, მაგრამ ძალიან კარგად, ზუსტად ისე, როგორც დღევანდელობას ესაჭიროება ეს. ამ პოეტის მიერ შესწავლილს ჰგავს დღევანდელობა. შესწავლილს! აღარ ეძებს ის, სად და რაშია არსებობის გამართლება. მისთვის მხილებულია ის, მიგნებულია, დაკონკრეტებულია, რასაც ვთქვათ, სხვა პოეტი მუდმივად დაეძებს. გაცნობიერებული აქვს, რაა და როგორია «დღევანდელობა».

აქ სიტყვა «დღევანდელობა», შეიძლება მეტსაც ნიშნავდეს დროის კონტექსტში. ცრუა ეს სიტყვა – «დღევანდელობა». ზოგჯერ ის ნიღბად აქვს აკრული მთლად მარადისობას თუ არა, მის ახლო მეგობარს მაინც. მარადისობის მეგობარი ვინღააო, იკითხავ. მარადისობის მეგობარი ადამიანია, კაცობრიობაა. კაცობრიობა კი თავისი არსით, ადამიანივით, მხოლოდღა მცდელობაა, უთვალავი მცდელობა არსებობისა ხანგრძლივ დროში, ნებისმიერ დროში და ძნელ დროშიც, მით უფრო. ამ ხანგრძლივ მცდელობათა შესანიშნავი გამოვლენაა ამ ჭკვიანი ახალგაზრდა კაცის მცდელობა, იყოს ასეთი პოეტი! იშვიათად ახასიათებს ქართულ პოეტურ სამყაროს ასე გააზრებული, გათვლილი, ჯენტლმენური მიდგომები პოეტური საქმიანობისადმი პოეტთა მხრიდან. ის არ აწუხებს დიდად და არც თავს იწუხებს ძველი სალოცავების და კერპების წინაშე მუხლმოყრითა და ლოცვების აღვლენით. მე ვგულისხმობ წინასწარ გადაწყვეტილების გააზრებას, რისთვის იყენებ დარგს სახელით «პოეზია», თორემ რამდენიმე დიდებული ავტორი გამინაწყენდება, რომ არ ვთქვა მათი დამოკიდებულებაც შემოქმედებისადმი, ხშირად ნაკვები მთელი სიცოცხლის ტოლი ენერგიით, ტკივილით, ტანჯვით. შენც ხომ იცი, მეგობარო, ზოგი

ნიკა ჯორჯანელი

იმათგ
ანი
მშვენი
ვრად.
კარგა
ხანია,
თავად
ვე
იქცა
სიტყვ
ად. ეს
მთელ
ი
მისტი
კაა.
სიტყვ
ის
გარემ
ე
ალარც
არსებ
ობენ.

ისინი შთანთქა სიტყვის მისტერიამ, როგორც უძირო მორევმა.
ისინი უკვე ცხოვრების გარეთ, უცხოვრებო პოეტებად იქცნენ. ასეც
ხდება თურმე. პოეზიას ხომ ყველაფერი ეპატიება, თუ თავს
დაუხრი, შეიძლება შხამიანი ობობასავით მოგექცეს. და, ჩვენში
რომ ვთქვათ, პოეტიც ხშირად ჰგავს ამ შხამიან, ჯიუტ ობობას.

ეს კი, აი, ნათელი მაგალითია მცხოვრები პოეტისა – ცხოვრებიანი.
საბოლოოდ დავასკვენი და ხელიც მოვაწერე მისი, როგორც
თანამედროვე, საინტერესო პოეტის უპირატესობას! ვის წინაშე, თუ
მკითხავ, გეტყვი, ალბათ მათ წინაშე, ვინც მხოლოდ საკუთარ
განცდისმიერ პოეზიას ქმნის და საკუთარ თავსვე იმშვიდებს, ვინც

ლიტერატურის კარზე ხელგაწვდილ ღარიბი ნათესავით ატუზულა და წყალობას ელის, ვინც ვერაფრით გაიაზრა, რა უნდა... ვინც იმას იფიცებს, რაც არსად უნახავს, ვისაც ის უყვარს, ვინც არასდროს შეიყვარებდა, ვინც იმას ემსახურება, ვისაც არ იცნობს.

თავად წიგნებიც ნახე, როგორ აქვს შექმნილი – სულ რაღაც 15 ლექსი და პოემა. ხედავ, ამ სიტყვა «პოემასაც» როგორ გაბედულად ეთამაშება?! კაცია ადამიანი?! ლექსია პოემა?! თურმე არის, მთავარია, დაარქვა სახელი.

ეს წიგნის აგების მოცულობითი ამბავიც სრულიად გონებითი მიდგომით! ზუსტად იმდენია, რამდენიცაა საჭირო. ზომიერებაც სტილია.

ანუ ესაა კაცი, რომელმაც აჯობა არჩევანს და თავად აირჩია იგი საგამარჯვებოდ! ხელისმსახურად! ვერ ვიტყვი, რომ ის წყალგამყოფია ლიტერატურულ თუ მენტალურ რელიეფზე, წინააღმდეგობებით, პროტესტით სხვებსაც უსახელია თავი, მაგრამ ეს რაღაც სრულიად მისანდობელი, სრულიად მართალი, სრულიად განცდილი თვითობაა. სადღაც უკან რომ მოიტოვებს ჰორიზონტს, იმგვარი შეუპოვარი არჩევანია!

და ამ ყველაფერს ხელი აშკარად შეუწყო მისმა ინტელექტუალურმა სისავსემ. მეტყვი ალბათ, სხვაც ხომავს განათლებული, სხვაც ხომ წერს კარგ პოეზიას? როგორ არა, რამდენი მერე?! მაგრამ ამგვარი თავისუფლების ხარისხი აქვთ? ამგვარი პოზიციის უპირატესობა პოეზიის მიმართ აქვთ? ძალიან ძნელად, პოეტმა დათმოს და პოზიცია პოეზიაზე წინ დააყენოს. პოეტები ხშირად თითქოს ერთგულებისთვის და მორჩილებისთვის ისჯებიან, ილექებიან. აქ კი, აი, სახეზეა ჯილდო გაბედულებისთვის. თუ ჩვენ ყველანი ვართ ჯარისკაცები, ის სხვაზე გაბედული ჯარისკაცია. ის თამამად ოცნებობს გენერლობაზე! მას შეუძლია, თამამად თქვას ის, რაზეც ოცნებობს! ღმერთო, დასწყევლე, იქნება და ოღრაში ახლგაზრდაა და პოეზიის

შესამოსელის მძიმე, შავი ხავერდის ნაოჭებს მიღმაც სულ მისი დასაპყრობ-დასაუფლებელი ადგილები ელანდება. იფრთხილებს პოეზია, მას ბევრის ვნებიანი მზერა დაულანდავს. ის თავად იტოვებს არჩევანის უფლებას. ხანდახან სწორედ ასეთ სითავხედეს ანებივრებს. ნება მისია.

ლელა სამნიაშვილი

ვინ იყო წელს მასთან ერთად წარდგენილი «საბაზე»: ლელა სამნიაშვილი და ნიკა ჯორჯანელი, მეტსვერ ვიხსენებ. ა, გამახსენდა, სოსო

მეშველიანი, ფიჭვის ტყის ჰაერივით რომ შემოუბერა ამ ქალაქურ

ჩახუთულობაში. ნუთუ ნიკაში პოეზიით გატაცება მეტია, ვიდრე ამას დღევანდელი ითხოვს? და პაატა დღევანდელიობას მეტად გრძნობს? გაცილებით ახალია? გაცილებით რჩეული? მეტყვი, რა ვიცით ჩვენ, რას ითხოვს დღევანდელიობა? გიპასუხებ, რომ ითხოვს ახალ მცდელობას, როგორმე მაინც უკეთესობისკენ შეცვალოს თავისი თავი! ბევრს ცდილობს. ჰოდა, ეპოტინება ყველა სიახლეს, ყველა ნოვაციას. ბევრში ძველ, ნაცად ხერხებს ცნობს და აპრიორში უარს ამბობს მათ ხელახალ გამოყენებაზე. თან დრო ეწურება, თითქოს და მარტივ, სხარტ და ეფექტურ გამოსავალს ეძებს. რისკების მეტად სჯერა!

ნიკას მუხლჩაუხრელი შრომაც და ნიჭიც, რომელიც კლასიკური გაგებით, პოეზიის სამსახურს ხმარდება, უარყოფილია და უპირატესობა მინიჭებული აქვს თავისუფლებას, რომელსაც პაატა ატარებს შინაგანად მეტად, ვიდრე სხვა... არ ვიქნები ალბათ და ვერც ვიქნები ძალიან კატეგორიული, მაგრამ ვფიქრობ, იშვიათად შეუძლია ადამიანს სრულიად განთავისუფლდეს გარკვეული ტრადიციისგან, რათა ახალ ტრადიციას დაუდოს სათავე. ნიკას მსგავსი პოეტები შეუძლებელია წარუმატებელი იყვნენ, ისინი ერთგული ჯარისკაცები არიან, ძველი კასტაა, მათ თავის პატივს ყოველთვის მიაგებს პოეზია, მაგრამ იგივე მისი აღმატებულება, პოეზია ყოველთვის დაისვამს ახლოს პაატასნაირ(ებ)ს. აქ არც ვიცი, მხოლოდობით თუ მრავლობით უნდა ვთქვა ეს სიტყვა? განა ბევრია პაატაც?

ლელა ვახსენე და ქალების ამბავი – ცალკე თემაა. ძლიერი ქალები გვყავს დღეს, ისე, როგორც არასდროს! ქალებშიც წარმატების ხარისხს განსაზღვრავს რაღაც ამგვარი ე.წ. კეთილშობილური აღვირახსნილობა, არა ამ სიტყვის პირდაპირი გაგებით, არამედ ტრადიციასთან მიმართებითი თვალსაზრისით. ქალებზე რამდენ რამეს არ ლაპარაკობენ, ხო, მეგობარო? არა უშავს. აი, ილაპარაკებს ევროპა და აჰყვებიან. აი, ნახავ. ვინ იცის, ერთმანეთსაც გადაასწრონ ლაპარაკში. ეს დღევანდელიობის მონაპოვარია: ეს ეროტიკული პოეტური სტრიპტიზი საკუთარი ვნებების,

ტკივილების ასე გზაზე გადმოფენა და ნიაღვარი. მოდი და გაუძელი ასეთ გამღიზიანებლებს. გაუძელი ამდენი წლის გამომწვევდელ კომპლექსების დამარცხებისას ამოტყორცნილ ენერგიას. უარის თქმა ყოველგვარ «სისუსტის» იარლიყებზე, ყვავილებზე, მარაოებზე, დაკოდილ გულებზე, ახლა ქალები კამიკაძეობაზე აწერენ ხელს პოეზიაშიც, პროზაშიც, ყველგან. არ დაუშვებენ, მათ სუსტი სქესის წოდება მიანიჭო. დღეს ქალის მხარეზეა სამყარო. დღეს ქალის დროა. ქალი ხომ თავისი ბუნებით უფრო დიდი გარანტია ყველაფერი კარგის გადასარჩენად დედამიწაზე. გადასარჩენი კი ბევრია. მათ შორისაა ნიჭიერებაც, სუფთა, სუსტი, მსხვრევადი, უმწეოც კი, თავადვე რომ ავიწყებენ, რამხელა შინაგანი ძლიერება უდევს საფუძვლად. ჰო, მთავარია, ნიჭი გადარჩეს! პოეზიაშიც არის რაღაც «ბეჭდების მბრძანებელივით» დამაბრმავებელი, ეფექტებით და არის სრულიად ნახევარტონებით, ნახევარბგერებით შექმნილი გამჭვირვალე სამყაროები. მათ თავისი ძლიერება აქვთ, რაღაც დიანური და არა დიონისური, განუმეორებელი სიზუსტით შექმნილი პოეზიის კინოენა. და აქვე ამ სიტყვის ალიტერაციად – კოინე, თავთავიანთი კოინეებით. ასეთები არიან ჩვენი ქალები. მათ ესმას მეწამული ფერის მულეტი უღიზიანებთ «მდედრი ხარის» ვნებებს, მათ უნდა დაამტკიცონ, რომ «თავის თავზეც მეტნი» არიან ... და რა გგონია, მეგობარო, ჩვენი გეოპოლიტიკური მდებარეობა ამ დედამიწაზე მხოლოდ პოლიტიკის თავში სახლელია? არა, აბა დააკვირდი? არცერთ პოეზიას ასე ძალუმად არ უწევს ამ ორი მონსტრის, აზიისა და ევროპის ერთდროული სიყვარულის, შიშის, მორჩილებისა და (გან)თავისუფლების ვნებათა ტარება თავის თავში, როგორც ჩვენი ქალების პოეზიას. იფიქრე ამაზე. იქნებ ვცდები, მაგრამ ეს დიდი და ბედისწერული ამბავი მუდმივად მისცემს სიღრმეს და ძალას იმას რასაც ერთობლიობაში ქალი პოეტები ქმნიან აქ.

პოეტების დიდი გამარჯვება, საერთო მონაპოვარი, ალბათ ისიც იქნება, როცა საზოგადოება ნიჭის უპირატესობას ირწმუნებს,

ერთგვარ სამართლიანობას იგრძნობს ნიჭის მხარდაჭერის საქმეში.
დიდებულია, როცა საზოგადოებას ღირებულებად უქცევ
ნიჭიერებას!

კინოზე უარს გეუბნები, მაპატიე.

რალაც პოეტური ამბების დღე მაქვს და უარს გეტყვი
დიკაპრიოზეც. კატოს უთხარი და ერთად წახვალთ. იმედია, ის
მაინც შეძლებს ამოყურყუმალებას თავისი ექსპერიმენტებიდან.
ცოტას ამოისუნთქავს მაინც. დოლაბები ჰკიდია ფრთებზე,
ფეხებზე კი არა, ზღაპრის პერსონაჟით. მე ისე ვარ დღეს,
გადამავიწყდა კიდეც, რომ დღეს კინოში დამპატიჟე. აი, დიკაპრიო,
ჩვენი უოსკარო და გლობუსიანი... დიახ, ბედიც ბევრს წყვეტს,
მაგრამ ნიჭი, რომელიც ანათებს, რომელიც კამკაშებს, ვერაფრით
დამარცხდება. მით უფრო, ნიჭი, რომელიც მხოლოდ შენია,
მხოლოდ შენი, მხოლოდ შენთვის მონიჭებული, და რომელსაც
მაქსიმალურად გასცემ სხვებისთვის. ხედავ, ისევ წავბორძიკდი ამ
სიტყვების შინაგან სკვნილებზე: ნიჭი-მონიჭება-მო-ნი-ჭე-ბუ-ლი...

სხვა თემაა, თუ ოდესმე ნიჭზე, როგორც საცდელად მოცემულ
ფაქტორზე ვისაუბრებთ. ნიჭით, მგონია, იცდება კიდეც ადამიანი...
ცდა-გამოცდა... რა მალფუჭებადი გაგვაჩინა ღმერთმა და რამხელა
პასუხისმგებლობა აგვკიდა იმ არსებებს, რომლებსაც მხოლოდ 5
გრადუსიანი ტემპერატურული გადახრა ან სულ რალაც 50-ით
მომატებული წნევა გვკლავს. ისე ვფიქრობ კიდეც, ჩემ კრებულს
ასე დავარქვა «მალფუჭებადი ადამიანი»... თუმცა, არ მინდა,
ცოდოა ადამიანი ასეთი განაჩენისთვის. პაატასთან სხვანაირადაა,
არავითარი განაჩენი, უბრალოდ ერთი დიდი მუდმივი სიგნალი
«აზრზე მოდი, ადამიანო, გადარჩი ადამიანო»! ხომ გახსოვს
კლასიკა-ფრაზა «ლიტერატურა ცხოვრების სარკეა», ჰოდა ასეა,
სარკეა პაატაც. მაგრამ მარტო საზოგადოებას არ ახედებს, თვითონ
თავის თავის სარკეცაა, სადღაც შორს არაა ის, ის თვითონაა ამ
პოეზიის ნაწილი. თავისთავისთვისაც ქმნის მას. ანუ, სათავისოდ!
და პატივმისაგებელია მისი «თვითობა» (ეს დეფინიცია-ტერმინი

რენე
გენონ
იდან
სულ
მახსო
ვს)!
მოკლ
ედ,
ასეა.
შამუგ
იას
პოეზი
ა არის
იმ
ადამი
ანის
პოეზი
ა,
რომე

ლმაც იცის, უნდა გადარჩეს, უნდა მოიპოვოს ცხოვრების უფლება, უნდა იარსებოს დამოუკიდებლად! გამარჯვებულმა! ესაა შეუპოვარი ადამიანის პოეზია. დღევანდელიობას ის არ ემორჩილება არც დღევანდელიობამდე არსებულ რაღაც კანონებს! მერე რა, თუ ეს კანონები შეუვალი, მშვენიერი და წმიდათაწმიდაცაა?! დიდი ამბავი?! აი, იცის ამ პოეტმა, რომ ის, როგორც ადამიანი, ბედს ჭედს და არაფრად დაგიდევთ ისეთ ზედმეტ და მოუხერხებელ თვისებებს, როგორცაა რიდი, პატივისცემა, მოწიწება და მისთანანი. მას აქვს სიმართლე – უსამართლობის მხილება! აი, ეს სიმართლეა მისი ბრძოლის იარაღი! საკუთარი გონებით ცდილობს გადარჩენას, სჯერა თავისი თავის. იცის, რომ ცხოვრებას უნდა აჯობოს რეალურად, დღესვე და არა მომავალში. ცხადში და არა წარმოსახვაში! თავისი

ხელისმოსაკიდებელი ყური უნდა უპოვოს, მიუხედავად იმისა, რომ ყველა ჩაფრენილია უკვე მის ერთადერთ ყურზე.

კარგია ეს ამბავი თავისებურად, სამაგალითოც კი, მაგრამ ყველას ეს არც შეუძლია, არც სურს, არც გააზრებული აქვს და, იქნებ სავნოც იყოს ყველასთვის სამაგალითოდ რომ იქცეს. მისი განცდები არაა ხელოვნური. გამოცდილი, ნაცხოვრები განცდებია, ცოცხალიც.

მე მიყვარს, როცა ცოცხალია განცდა! ახლახან აი, სოსო მეშველიანზე დამემართა ასეთი რამ: ძალიან ცოცხალია მისი განცდაც, ძალიან მართალი, მაგრამ სრულიად სხვა რამაა და თავისთავად კარგი. სხვა სუნთქვავა, სხვა თავისუფლება სოსოც. სხვა სიმართლე. ამას წინათ სოსოზე ვწერდი და მთელი წერილი წამეშალა.. ასეც ხდება ხოლმე, ის კი მახსოვს რომ მისი სახელის და გვარის გადათამაშებით დავიწყე წერილი. აი, დაახლოებით ასე: ეს ჩვენი ბრძენი პოეზია, ეს ჩვენი სალოსი, ჩვენი ღვთიური შლეგი, ხანდახან უცნაურად ახერხებს და ნიშანს გვაძლევს: სოს! სოს! სოს...ო, მიშველეთ, მიშველეთ... მეშველა... მიშველიანო... ჰაერი მჭირდება, სუფთა ჰაერი და აი, ასე, მოვიდა სოსო მეშველიანი სუფთა ლექსებით, ცოცხალი ლექსებით... გზას შემდგარი მარადი მგზავრის სათქმელით, არაფრით რომ არ უშვებს მშობლიურ წიაღს დამაკავშირებელ თოკს ხელს. დედამიწის შორეულ კუთხეებამდე რომ მიაქვს ფილტვებში ჩაგუბებული მშობლიური ჰაერი, სურნელი, სიტყვა, ხილვები. ასეთი პოეტები არიან ხიდეები, რათა სამყარო არ დაინგრეს და მისი შორი და ერთმანეთისთვის გაუცხოებული ნაწილები, საწინააღმდეგო ნაპირები, ერთმანეთს დაუკავშირდეს. ცოცხალი ხსოვნის, ცოცხალი რწენის პოეტები. შენც ხომ ასე ხარ ჩემო მეგობარო? რა ნამდვილია შენი განცდებიც, რა სანდოა შენი პოეზიის სიმართლევც, მაგრამ თქვენ გირჩევნიათ იტანჯოთ და შეეწიროთ ყველაფერს, თქვენ ღვთისსაგმობელ სიტყვას ვერ დაგაცდენინებთ ვერავინ. რასაც ამბობთ, იმასაც ისე, ბოლომდე ვერც ამხელთ, იმხელაა თქვენი ტკივილები, ატლანტებად ყოფნა გირჩევნიათ ამ სამყაროში, გგონიათ, თქვენ

რომ ამ ტკივილებს გამოეცალოთ, ცა ჩამოენგრევათ ადამიანებს თავზე... ჰოდა, არ აჩეჩებთ ხელში თქვენ ტკივილებს სხვებს და არ გარბიხართ შვებისკენ. დგახართ ასე შეყუდებულები საკუთარ, ადამიანადყოფნის ტანჯვებს, დგახართ და დგახართ. უმადურ ადამიანებს (ხედავ, ამ ალიტერაციულ ნასკვს?) კი ავიწყდებით კიდევ, მათ საკუთარ დამსახურებად მიაჩნიათ, რომ ცა თავზე არ ემხოზათ... ველარც გამჩნევენ...

ეს კი... ეს ჩვენი მთავარი გმირი...

ეს ყველაფერს აპროტესტებს. მაგრამ ახლა კოვზი ამასაც უვარდება ნაცარში, რადგან, ყველაფრისადმი პროტესტი მე პირიქით, მის საოცარ ღვთისმოსავ ღრმა მორჩილებაზე მიმითითებს, რომელსაც ის ალბათ ყველაზე მეტად ეწინააღმდეგება თავის თავში.

ჰო, წელიწადნახევარი მორჩილი ყოფილა ეს კაცი, სრულიად ახალგაზრდა. კარგია პოეტისთვის ამხელა დიაპაზონში მოაქციოს და წვრთნას თავის გონებაც, სულიც, სხეულიც... ფუფუნებაა, რომ მკითხო, ეს... კითხულობ და ლამის ფართხალის კოეფიციენტი გამოთვალო, რამდენადაც მეტს ფართხალებ სარწმუნოებრივი პასუხისმგებლობისა თუ «ბორკილებისგან» თავდასალწევად, იმდენად მეტად უვარდები ღმერთს ხელებში. ასეც შეიძლება თქვა: «მე ვფართხალებ, მაშასადამე ვარსებობ»!

შენ რომ ვერაფრით წყვეტ, მონასტრის გზას დაადგე, თუ რა ქნა ამ ცხოვრებაში, ამან უცებ, კოლხური სისხარტით მოახერხა, ბევრი რამ ენახა და გამოეცადა, შეესრუტა ყველაფერი. არავითარი მოსანელებელი ფერმენტის ნაკლებობა. ყოჩაღია, ნიჭიერია და ნიჭის მმართველიც.

ადრე, როცა ფაშისტურ გერმანიასთან დიდ ომს აწარმოებდა მსოფლიო, და ჩვენი პოეტებიც ჩართულნი იყვნენ ამ ომში, ომის ამგვარი გააზრებები არ ჰქონდათ იმ პოეტებს, ახლა ჩვენს ომგამოვლილებს რომ აქვთ. ეს კიდევ რაღაც ახალი ნაკადია თანამედროვე პოეზიაში – ომგადატანილი, ომგამოვლილი, და არა

მეომარი ჯარისკაცის პოეზია... შორს წაგვიყვანს და აღარ
გავაგრძელებ. რომელ ერთზე მოვყვე? მათში ომი არ
დამთავრებულა, გრძელდება ომი, არც არასდროს დასრულდება...
ახლა სიტყვაში ფეთქდება ნაღმები, სიტყვებში ითხრება სანგრები,
სიტყვებში გხვრეტენ და სიტყვებს აქვს სისხლის გემო...

თუმცა, ვინც გადარჩა და წერს, აშკარაა, ის ამ ომს სულ სხვანაირად
დაატარებს თავის თავში. რისი «მე შენი თმები დამაბრუნებენ»,
რისი «ბალყარეთის მთებში ვწევარ». სულ, სულ სხვანაირი ომია
მათში გადარჩენილი. ახლებში, სულ სხვა შეურაცხყოფის
ჩაყლაპვა, სულ სხვა სიმწარე. არ შეიძლება, ასეთი კაცი ლამაზ,
ხავერდოვან ლექსებს გიწერდეს. კონვენციურ ტრფობას
უცხადებდეს სიტყვებს. ვთქვი ეს და კონტრარგუმენტად შაკო
ბაკურაძე გამახსენდა, რობერტ მესხი გამახსენდა. ვერასდროს
იპოვი კანონს, რომელიც ყველა პოეტს მოერგებოდა, ვერასდროს...
«ომზე და ომის პოეტებზე» დაწერდა ადამიანი, მაგრამ ის, ვინც
დაწერს, თვითონაც ომგამოვლილი უნდა იყოს...

ის უნდა წინააღმდეგობის პოეტად იქცეს!

ის უნდა გადარჩეს!

მან უნდა გაიმარჯვოს!

ის უნდა ეცადოს და ახალი სამშობლო შექმნას, ახალი სიტყვა,
ახალი მკითხველი, ახალი სიბრძნე, ახალი ენა, რომლითაც ყველა
«მამაზე» ერთად გაიმარჯვებდა!

რა ქნას, თუ ამდენ სიმახინჯეს, ამდენ მანკიერებას, ამდენ
უსამართლობას ცხვირში ატენის თავისი ჭკვიანი ლექსებით
თავისდაუნებურად დაბერებულ, გახრწნილ, გულღვარძლიან
ცხოვრებას?

ეს ისეთი რამაა, ვერც ამით გაასწორებ, მაგრამ მიახლი მაინც
სათქმელს და გულს მოიფხან, სხვა რა?!

აბა, რა?!

სხვა ის, რომ იცი, შენ მაინც არ უნდა ემსგავსო, არც აჰყვე, არც ტაში უკრა, ზედაც არ მიაფურთხო!

არაფერი გინდოდეს მაგისი!

გულისგულში მაინც ღმერთის გჯერა, არ გაიწირები.

და თუ მაინც გარდუვალობაა განწირულება, ხომ მიახალე მაინც, რისი ღირსიც იყო ეს ბებერი ძუკნა?!

მეგობარო, რამდენი ვწერე, ამასობაში მზეც გადასულა, აივნის კარს მივკეტავ, თორემ ოთახი გამიცვივდება. მაინც რანაირი გაზაფხულივით დღეა დღეს, მაინც რანაირად იცის ხოლმე ამ ბუნებამ სიცოცხლის იმგვარად ჩვენება, ლამის მოუბოდიშო, ეს რეები ვიფიქრეო. ამ იანვარშიც რომ მზეა, ჰორიზონტის ორთავე მხარეს მზეა აქ... სულ მზეა...

აი, ის კი არასდროს იტყვის ბოდიშს!

მან იცის, რომ ადამიანი ძალიან დასუსტდა ამდენი მანკიერებით და არაა საჭირო ეს ბოდიშები და ენისმოჩლექვა.

მამასავითაა ეს ბიჭი – მკაცრი მაფხიზლებელი მოლიმარი ხალხის!

რომ ჰკითხო, ესეც იგივეს იტყვის, დესაკრალიზაციაო და თავად რომ ნეოსაკრალიზაციის შემოქმედნი არიან, ამაზე, უბრალოდ, დღეს არ ლაპარაკობენ.

მშვიდად ვარ, მე, ე.წ. უფროსი თაობა, ამიტომაც. და, როცა ვთვლემ, მეც უკანმოტოვებულად ვხედავ ჰორიზონტს.

2016, იანვარი

ლელა კოდალაშვილი

პური სჭირდებოდა და ქვა მისცეს

იშვიათია უცხოელი პოეტი, რომელიც ჩვენთან მარტო ლიტერატურით დაინტერესებულ ადამიანებს კი არა, ჭრელზე ჭრელ საზოგადოებასაც შეუყვარებია და წლების მანძილზე შეუნარჩუნებია მის მიმართ ინტერესი.

თითქმის არ მეგულება ჩემი და ადრეული, ან ცოტა მომდევნო თაობის ადამიანი, ზეპირად რომ არ ახსოვდეს რობერტ ბერნსის რომელიმე ლექსის თუნდაც რამდენიმე სტრიქონი. ეს, ერთი მხრივ, ცხადია, ცნობილი თარგმანების დამსახურებაცაა.

მაგრამ, აბა, გავიხსენოთ, რამდენი სხვა შესანიშნავი ავტორი ბრწყინვალედ უთარგმნიათ ქართველებს, მაგრამ ასეთი გახალხურება, ლამისაა, ახალ ქართულ ფოლკლორად ქცევა, იშვიათად თუ ვინმეს რგებია წილად.

ვფიქრობ, რამე მისტიკასთან ნამდვილად არა გვაქვს საქმე. რობერტ ბერნსი თავადაც ხალხის წიაღიდან, მოტლანდიური ეთნოსიდან ამოზრდილი შემოქმედია და მას მერე, რაც მისმა ტექსტებმა ერთგვარი ლიტერატურული იერარქიები გაიარა — გამოქვეყნდა, წიგნებად აიკინძა და სხვადასხვა ენებზე ითარგმნა, ამით თითქოს ერთგვარი რედუცირება განიცადა და საბოლოოდ კვლავ ხალხს დაუბრუნდა, რადგან ამ ყველაფერს ბინა წიგნების თაროებსა და ბიბლიოთეკებში არა აქვს. ბერნსის ლექსების ადგილი თითქოს ზეპირსიტყვიერებაში, ადამიანების ერთმანეთთან ნათქვამ ფრაზებსა და სადღეგრძელოებშია.

ესეც რომ არ იყოს, ჩვენში დღემდე ასე ესმით — პოეტი უნდა იყოს ღარიბი, ცხოვრობდეს ბოჰემური ცხოვრებით, უყვარდეს ალკოჰოლი და წამდაუწუმ ეხვეოდეს სასიყვარულო თავგადასავლებში. ის, ვინც ამ «მოთხოვნებს» ვერ პასუხობს, რატომღაც სკეფსისის ობიექტია და ხალხი მას ერთგვარი ეჭვითაც კი უყურებს. ხალხურობასთან შედარებით, ალბათ ერთ-ერთი არამთავარი, მაგრამ მნიშვნელოვანი მიზეზი, რის გამოც რობერტ ბერნსი ქართველებმა შეიყვარეს, ეს მომენტიც იყო. გაცილებით საქმიანი მიზეზი მის მიერ მოპოვებული პრიმატისა, მისი ლექსების სიმარტივე და სისადავეა. ალბათ ძნელად წააწყდებით ქართულ პოეზიაში ასეთ ლალ და, ერთი შეხედვით, უდარდელ ტექსტებს. ქართველი რომანტიკოსები ხომ დრამატიზმით, ტრაგიზმით, წარსულისადმი დარდით და აწმყოსადმი სამდურავით იყვნენ სავსენი. აბსოლუტურად განსხვავებულია ბერნსის მიდგომა სამყაროს მიმართ. მას აქვს უნარი, დაინახოს მარტივი მშვენიერება და მიუხედავად მისი ბანალურობისა, შემჩნევისა და აღნიშვნის ღირსი გახადოს. ის სამყაროს ერთგვარ სოლარიზაციას ახდენს და თითქოს ამის გამო ყველაფერი ერთნაირად ღირსშესანიშნავი, გაჩახჩახებული, მზით გასხივოსნებული ხდება. აღარ არსებობს ღრმა და დაფარული, აღარ არსებობს ჩამუქებული და ჩაჭაობებული მხარე ცხოვრებისა, რადგან იქაც კი სხივი ეფინება. ყოველ შემთხვევაში, ბერნსის ტექსტები ამ სხივის როლში ნამდვილად გვევლინება.

რამდენიმე საუკუნის წინ მცხოვრებ პოეტებს შორის ბევრია, ვისაც დღესაც სიამოვნებით ვკითხულობთ, მაგრამ იშვიათია ისეთი, ვისი შემოქმედებაც ისეთივე აქტუალური და თანამედროვეა, როგორც მაშინ იყო. რობერტ ბერნსიც სწორედ ასეთია. აი, კიდევ ერთი მიზეზი, რატომ უყვართ და არ ივიწყებენ.

მისი ლექსები მარტივი და ადვილად აღქმადია, ისევე, როგორც ხალხური პოეზია, რომელიც დატვირთულია სტრიქონებს იქით დაფარული ტკივილით, რომელსაც ხშირად იუმორით ან ირონიით ფარავს:

«ჩაქჩაქებდეს წინ და უკან
ბედისწერა — ბრმა ჯაგლაგი:
ჩემკენ, ჩემგან, – როგორც უნდა,
ნუ დატკეპნის სულ ერთ ადგილს!
რაც მომადგეს – ჯაფა, შვება,
სიხარული, გინდა დარდი,
მე ამ სიტყვებს შევაგებებ:
– აკაკუნებთ? შემობრძანდით!»

ასეთად ვიცნობთ მას ჯერ მარშაკის რუსული, შემდეგ კი მურმან ლებანიძის, თამარ ერისთავის, გივი გაჩეჩილაძის ქართული თარგმანებით, ასეთია ის სულ ახლახან, «ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობის» მიერ წიგნად გამოცემულ გია გოკიელის თარგმანებში.

გია გოკიელის სახელი აქამდე ლუის კეროლის სახელთან ასოცირდებოდა, რადგან ამ რამდენიმე წლის წინ გამოცემულმა მის მიერ თარგმნილმა «ელისმა», შეიძლება ითქვას, სრული ფურორი მოახდინა საზოგადოებაში. ეს გახლდათ წლების მანძილზე ნამუშევარი, ფილიგრანული ოსტატობით შესრულებული თარგმანი.

სიტყვა «ფილიგრანული» შემთხვევით არ მიხსენებია ამ მთარგმნელთან კონტექსტში. ალბათ იმიტომ, რომ ამის თქმის საშუალებას მისი ნამუშევრები და ზოგადად, მუშაობის პროცესი მაძლევს. გია ნელა, აუჩქარებლად ხვეწს დეტალებს, თითოეულ სიტყვასა თუ სტრიქონს. დიდხანს უკირკიტებს კონკრეტულ ადგილებს ტექსტში, ზომავს და წონის შერჩეულ სიტყვას, ხანდახან ერთ-ორ მეგობარსაც ეკითხება აზრს, მერე ისევ თვითონ უღრმავდება ნიუანსებს და საბოლოო განაჩენი გამოაქვს რომელიმე სიტყვისა თუ ფრაზის სასარგებლოდ.

გია გოკიელი თვითონვე აღიარებს, რომ, რა უცნაურიც არ უნდა იყოს, ლექსები არასოდეს უწერია... ანუ მისთვის უცხოა რითმაზე და რიტმზე თავაუღებელი მუშაობა და ამ დროს, ახერხებს, თავი

გაართვას ისეთ რთულ ლექსს, როგორსაც ლუის კეროლთან ვაწყდებით. რობერტ ბერნსიც, მოგეხსენებათ, კონვენციურ ლექსებს წერდა, შეიძლება, შინაარსობრივად იოლად აღქმადს, მაგრამ რითმისა და შინაგანი თუ გარეგანი რიტმის თვალსაზრისით ხანდახან არც თუ ისე მარტივს.

ბევრი თვლის, რომ კონვენციური ლექსის თარგმნისას მხოლოდ აზრობრივი მხარე უნდა იყოს სრულად გადმოტანილი სხვა ენაზე, ხოლო რითმა ცალსახად უნდა უგულებელვყოთ. რადგან, თუ ასე არ მოვიქცევით, მთავარი — სათქმელი, მუდამ განზე დარჩება და ხელთ მხოლოდ ლექსის ტკბილხმოვანება შეგვრჩებაო. მაგრამ გია გოკიელს არჩევანი, შეიძლება ითქვას, რომ არ ჰქონდა, რადგან რობერტ ბერნსი რილკე არ არის, რომ რთული პოეტური მეტაფორები და ალუზიური ტროპები ვეძებოთ. ბერნსის ლექსებს სიტყვა და რითმა

თითქოს თანაბრად ქმნის. რომელიმე თუ გამოაკლდა, ტექსტი,

უბრალოდ, სახეს დაკარგავს. სწორედ ამიტომ, მთარგმნელს განსაკუთრებული მუშაობა სჭირდება, რათა ზუსტად გადმოსცეს ის ინტონაცია, მეტრულ-რიტმული სტრუქტურა, რომელიც ორიგინალში იგრძნო, გადმოსცეს იმ ზუსტი საზომით, იმ შინაგანი ორგანიზებულობით, რომელიც თითოეულ სტრიქონში სიტყვათა იმ კონკრეტული კომბინაციის შედეგად მიიღწევა.

აღბათ სწორედ ამიტომ იკითხება ეს წიგნი ბუნებრივად, ძალდაუტანებლად, სიმსუბუქის უზომოდ დიდი განცდით. აღბათ ასე ხდებიან ავტორები რაღაცით უფრო ახლობელნი და შინაურნი იმ მთარგმნელების ხელში მოხვედრით, რომელთაც უნარი აქვთ, სარკესავით აირეკლონ ერთ ენაზე წაკითხული მეორე ენაზე «გამოსახულების» მისაღებად.

რაც შეეხება ბერნსის თემებს... მის ტექსტებში დიდი დოზით იგრძნობა ფოლკლორი. არ არის საჭირო რომელიმე ძველი ბალადის, ან, უბრალოდ, არქეტიპის ცოდნა... ხალხური საწყისი მისი კალაპოტია. ის ისრუტავდა ისტორიას, უყვარდა ნაციონალური ბალადები. პრობლემურ თემებსაც არ გაურბოდა – გმობდა რელიგიურ შეზღუდულობას, აქილიკებდა პერსონაჟებს თავისეული, კეთილიუმორისტული რაკურსიდან, თავისუფლებას უმღეროდა, უფრო სწორად, ლამისაა, ქადაგებდა მას. ბერნსის მაშინდელი სამშობლო ხომ დაახლოებით დღევანდელ საქართველოს ჰგავდა მენტალური, მსოფლმხედველობრივი შეზღუდულობით. სხვის საქმეში ცხვირის ჩაყოფა, გაკიცხვა ამა თუ იმ საქციელის — ეს ყველაფერი წნეხავდა ინდივიდუალიზმისა და სითამამის ნებისმიერ გამოვლინებას მაშინდელ შოტლანდიაშიც. იქაც, როგორც ჩვენთან, სამღვდელოება გაქნილი და გაზულუქებული წევრებისგან შედგებოდა.

*«არა, მე მგონი,
სულ არ გატყუებს
ამ კაცის თვალთა მზერა:
იმ წამსვე გჯერა –*

*მათი პატრონი
ცრუა და გაიძვერა».*

– სარდონიკულად ამხელს ის ერთ მღვდელს, რომელზეც თურმე ამბობდნენ, რომ მატყუარა მზერა აქვსო.

ბერნსი ხანდახან წაიხულიგნებს კიდეც. ამ მხრივ მან, შეიძლება, ფრანსუა ვიიონიც კი გაგახსენოთ. გია გოკიელისეულმა რიტმმა არ შეიძლება, არ გაგახსენოთ დავით წერედიანისეული... მერე – თემებზე მსუბუქი ხტომა, ერთ კონტექსტში სხვადასხვა სურათების ხატვა, კადრების მონაცვლეობა, ინტონაცია, სიტყვის «თავისუფალი ვარდნა» რითმებად, დაახლოებით ისეთი დინამიკით, მულტიპლიკაციურ ფილმებში რომ ვაწყდებით...

*«სმით! მეგობარო, ძმაკაცო ღვიძლო,
შენებრ მარჯვე ქურდს მე სხვას არ ვიცნობ:
რაღაც ჯადოს ფლობ, რითაც აღვიძებ
გულებში ვნებას –
ვერცერთმა კლიტემ ჯერ ვერ გაუძლო
შენს ხელოვნებას.»*

ან:

*«შემწვარი ხორცი მიეც ბატონებს, –
წვერზე წურწურით ქონი ჩამოდნეს;
ზინზილები კი მამაც დრაგუნებს
და სეფე ქალებს;
მუშას ვისკი და ლუდი არგუნე, –
რამდენსაც დალევს».*

შეუძლებელია, არ აღინიშნოს ბერნსის სარკაზმი... მისი სიტყვა ზუსტ სამიზნეებს პოულობს, ირონია მოზომილია, მაგრამ საკმაოდ მწარე. ის უპირისპირდება მთელ სტერეოტიპულ სამყაროს, თან ისე, რომ არ კარგავს მშვიდ და უდარდელ ტონს. ასეთ მომენტებში უფრო ნათლად ჩანს ის დაფარული ტკივილი, რომელსაც საზოგადოება აყენებდა მას, დაჭაობებული, კლიშეებში ჩაკირული,

სხვებზე მოჭორავე ხალხი, რომელსაც ყოველთვის ღირსეულად უპირისპირდებოდა პოეტი:

*«დინჯად და მძიმედ დაიარებით,
გეტყობათ, ბრძენი ხალხი ბრძანდებით.
თავქარიან კაცს გმობთ ხელალებით,
დააყრით სიცილს.
მიშტერებიხართ ზეცას თვალებით, –
ჩანს გეზი იცით...»*

წიგნის ბოლოთქმაში მთარგმნელი წერს, რომ ბერნსს შეიძლება მე-18 საუკუნის ბოზ დილანი ვუწოდოთ, ან ბოზ დილანს ვუწოდოთ მე-20 საუკუნის რობერტ ბერნსიო. ბერნსს თავისი ხანმოკლე სიცოცხლის მანძილზე ექვსასამდე ლექსი დაუწერია, რომელთა თითქმის ნახევარი სიმღერების ტექსტებია. აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ მუსიკას თავად არ ემნიდა. საამისოდ ის უკვე არსებულ სიმღერებს, ძირითადად კი ფოლკლორს იყენებდა.

ცალკე საუბრის თემაა ბერნსის ბიოგრაფია. საუბრის დასაწყისში ვახსენე მისი ე.წ. პოეტური თვისებები, თუმცა, ყველაფერი ასე ზერელედ და ორი სიტყვით სათქმელი არ არის. მას ჰქონდა საკმაოდ მძიმე ცხოვრება მატერიალური თვალსაზრისით. გარდა ამისა, პირადი ცხოვრება – აქტიური და თავგადასავლებით სავსე, რაც, თავის მხრივ, დიდ ენერგიას მოითხოვდა მისგან.

ამ ყველაფრის შესახებ გაცილებით თანმიმდევრულად და ამომწურავად მთარგმნელის მიერ დაწერილ ბოლოთქმაში წაიკითხავთ. და სანამ ბოლოთქმას მიადგებით, გელით ლექსები, ძირითადად ის ლექსები, რომლებიც აქამდე არ უთარგმნიათ ქართველებს. ვფიქრობ, ეს გემოვნებითა და საქმის ცოდნით შედგენილი უდახვეწილესი კრებული უდიდეს სიამოვნებას განაცდევინებს ყველა ნათელ და კეთილშობილ ადამიანს. ღრმად მწამს და მჯერა, რომ მხოლოდ ასეთებისთვისაა ეს ლექსები.

პური სჭირდებოდა და მისცეს ქვა — უთქვამთ ინგლისში, როცა მისი ქანდაკება დაიდგა. ვფიქრობ, ეს ფრაზა ზუსტად გამოხატავს არამხოლოდ ბერნსის ბედს, არამედ უამრავი იმ ხელოვანისას, რომლის ცხოვრებამაც შიმშილსა და ეკონომიკურ სიდუხჭირეში გაიარა და მხოლოდ სიკვდილის მერეღა დააფასეს.

6. მწერლის ბიოგრაფიიდან

კონსტანტინე კიკნაძე

მეცამეტე მოციქული

თავდაპირველად «მეცამეტე მოციქული» ერქვა მაიაკოვსკის პოემას, «ღრუბელი შარვლით». ცენზურამ ასეთი სათაურით დაბეჭდვის უფლება მაშინ არ მისცა პოეტს.

ეს არის პოემა სიყვარულსა და აუხდენელ ოცნებაზე. ახალს არაფერს ვიტყვი, თუ გავიხსენებ, რომ ჩვენი საზოგადოების დიდმა ნაწილმა იცოდა, თითქოს ეს იყო რევოლუციური პოემა. ჩვენ გვინდა, ამ გენიალური ნაწარმოების ლირიკულ მხარეზე გავამახვილოთ ყურადღება. მოკლედ მოგითხროთ რამდენიმე ეპიზოდზე პოეტის ცხოვრებიდან, რაც საფუძველი გახდა პოემის დაბადებისა და განსაზღვრა მისი შინაარსი. მაიაკოვსკი ისე, როგორც მისი ლირიკული გმირები, მთელი ცხოვრება დიდ სიყვარულს ეძებდა. სიცოცხლის ბოლოს, წლებით დამძიმებული, ის ისევ ყმაწვილური გრძნობითაა ღია სამყაროსთვის.

«ვუყვარვარ? არა? ვემკითხავები ჩემ თავს
და ვიმტვრევ თითებს და აქეთ-იქეთ ვისვრი;
და მიხაკები მაისის თვეში თენთავს
ვარდის გვირგვინებს შეტბორებულებს ნისლით.»

* * *

«ახლა ღამის ორია, ალბათ უკვე იძინებ,
ცაში ირმის ნახტომის ვერცხლისფერი თვალია;
მე შენ არ შეგაშინებ ტელეგრაფის ციმციმით –
შენი გამოღვიძება ცოდვასა და ბრალია.
«ინციდენტი დამთავრდა,» ამ დროს ასე იტყვიან,
ნავი შეყვარებულთა უკვე დამსხვრეულია;
ანგარიში გასწორდა, შუბლზე სიმწრის ხვითქია
და წუხილის ყულაბა მოტირალი გულია.
გინდა ახლა სამყაროს დუმისლს ყური ათხოვო,
ღამე ცაზე ვარსკვლავებს მიჯრით ჩამოარიგებს;

ძილ-ბურანშიც საუბრობ და სიტყვით იახლოვებ,
ჩავლილ საუკუნეებს და მტვერწაყრილ თარიღებს.»

(თარგმნეს ზაალ ებანოიძემ და კონსტანტინე კიკნაძემ)

ასეთია სტრიქონები მაიაკოვსკის დაუმთავრებელი ლექსებიდან.

ცოტა ძნელია, პოეტის ჩახლართული ურთიერთობების გამო,
გავიგოთ, ვის ეკუთვნის ეს სტრიქონები. ალბათ ლილის, ტატიანა
იაკოვლევას ან ვერონიკა პოლონსკაიას; ან, შეიძლება, მისი ერთ-
ერთი პირველი გატაცების გამოძახილია...

ვერა შეხტელი მდიდარი ოჯახის შვილი იყო. მაიაკოვსკი მათ
სახლში 1913 წლის 5 მარტს აღმოჩნდა, ვერას ძმის მიწვევით.

ფიოდორ შეხტელი, ვერას მამა, პეტერბურგის სამხატვრო
აკადემიის პრეზიდენტი, სტროგანოვის სამხატვრო-სამრეწველო
სასწავლებლის პედაგოგი, ითვლებოდა რუსული მოდერნის მამად
არქიტექტურაში. ის იყო საკმაოდ გავლენიანი კაცი, დიდძალი
ქონების და რამდენიმე სახლის პატრონი მოსკოვში. რევოლუციის
შემდეგ ფიოდორ შეხტელმა ცხოვრება დაამთავრა კომუნალურ
საცხოვრებელში, სადაც არ მოინახა ადგილი მისი უნიკალური
ბიბლიოთეკისათვის, განადგურდა შეუდარებელი კოლექცია –
თურქული გრავიურების, რუსული ფერწერის უნიკალური
ნიმუშები და ბევრი სხვა. თავად უფროსი შეხტელი უშედეგოდ
ცდილობდა ეპოვნა რაიმე სამსახური როგორც მხატვარს, თუნდაც
ეხატა ბოლშევიკური პლაკატები რუსეთის სატელეგრაფო
სააგენტოში. ეს იყო მოგვიანებით, მაშინ კი, როცა მაიაკოვსკი ვერას
ძმის მიწვევით აღმოჩნდა შეხტელების სახლში, ოჯახის უფროსი
შედიოდა «ქალაქის მამების» წრეში. დაკავებული იყო
მეცენატობით, მეგობრობდა ჩეხოვებთან, სტანისლავსკისთან,
აშენებდა მოსკოვის თეატრის შენობას ქალაქისათვის საჩუქრად...

შეხტელები ცხოვრობდნენ მდიდრულად და მხიარულად იმ 1913
წელს. თეატრი, კონცერტები, ვერნისაჟები, საღამოები
თავისუფალი ესთეტიკის საზოგადოებაში დიდ დიმიტროვკაზე

და სხვა. მათი სახლი იზიდავდა ქალაქის ელიტას არაჩვეულებრივი ინტერიერით, შესანიშნავი ბიბლიოთეკით და სტუმართმოყვარეობით. ყველასათვის საყვარელი უმცროსი გოგონა, ვერა, ჯერ კიდევ სრულიად ბავშვი, რომელიც სწავლობდა გიმნაზიაში, გატაცებული იყო მხატვრობით, მუსიკალური და ლიტერატურული საღამოებით. წერდა ლექსებს. დედა ხშირად ავადმყოფობდა და ქალიშვილს ყურადღებას ვერ აქცევდა. გოგონა იყო უფროსი ძმისა და მისი მეგობრის, ვასია ჩეკრიგინის მზრუნველობის ქვეშ.

ერთ მშვენიერ დღეს ოჯახის მშვიდი ცხოვრება ლევ შეხტელისა და ვასია ჩეკრიგინის მეგობრის, ვლადიმირ მაიაკოვსკის შემოჭრით დაირღვა. ისინი ერთად სწავლობდნენ სტროგანოვის ფერწერის სასწავლებელში. მის გამოჩენას უარყოფითად შეხვდა უფროსი შეხტელი, რომელსაც არ უყვარდა სკანდალების მოყვარული სტუდენტი, თუმცა აქ ის საკმაოდ თავაზიანად იქცეოდა.

ვერა, როგორც მისი წრის ბევრი გოგონა, წერდა დღიურებს.

დღიურები და სხვა რელიკვიები, რომლებიც აკავშირებდა ვერას მაიაკოვსკისთან, ნათესავებმა მისი გარდაცვალების შემდეგ მუზეუმს გადასცეს.

ვლადიმირ მაიაკოვსკისა და ვერას რომანი, რომელიც 1913 წლის ზაფხულში დაიწყო, აისახა არა მხოლოდ ვერას ჩანაწერებში, არამედ მაიაკოვსკის ლექსებშიც. დღიურში ასახული მოვლენებისა და პოეტური ტექსტების შედარება გარკვეულ წარმოდგენას გვიქმნის პოეტის ადრეულ მხატვრულ სამყაროზე. მდიდარი ოჯახის განებივრებული გოგონას ჩანაწერები საკმაოდ ბანალურია, მაგრამ იგივეს ვერ ვიტყვით დღიურის პერსონაჟებზე. ვერა საკმაოდ ნიჭიერი დამწყები მხატვარია, ხოლო მისი რჩეული ცნობილია, როგორც ახალგაზრდა, გენიალური პოეტი, რომლის მსოფლმხედველობა გაცილებით უფრო ფართოა, ვიდრე ამ ჭაბუკური რომანის საზღვრები. ვერასთან ურთიერთობა, მათი სიყვარულის ისტორია, სულიერი ტკივილები, რომელიც პოეტმა

მიიღო ამ რომანის განმავლობაში, ასახვას პოულობს არა მხოლოდ იმ პერიოდის, არამედ უფრო გვიანდელ პოეზიაშიც, შევიდა რა პოეტის მეტატექსტში.

პირველი ჩანაწერი ვერას დღიურში (1913 წლის 5 მარტი), ჩასმულია წითელ კვადრატში, როგორც ღირსშესანიშნავი დღე.

5
მარტი
,
ოთხშ
აბათი
«გიმნა
ზიაში
ვიყავი
,
ჩვენთ
ან იყო
მაიაკ
ოვსკი.
.. მე
ხშირა
დ
ვხვდე
ბი მას,
დღესა
ც კი
შევხვ
დი
ტრამვ
აიში
და მე
ის
მაინტ

ერესებს. ის ფუტურისტია, მაღალი წრის კაცი, ერთი სიტყვით, ჩემი ბანაკიდან. მიყვარს საინტერესო ადამიანები.»

იმავე დღეს:

«მაიაკოვსკი იყო ჩვენთან, ის თავაზიანად დაინტერესდა ჩემით. თავი უბრალოდ ეჭირა. ეწეოდა. ვიყავით მაიაკოვსკისთან. განვიხილეთ ტიცციანის ძველი ნახატები.»

ვერას ერთ-ერთ გვიანდელ ჩანაწერში ვკითხულობთ ისტორიას მაიაკოვსკისთან პირველი შეხვედრის შესახებ: «ეს იყო 1913 წლის მარტი. გავიდა უკვე მეოთხედი საუკუნე, მაგრამ ის დილა დარჩა ჩემს მეხსიერებაში ისე მკაფიოდ, თითქოს გუშინ მოხდა... მივრბივარ ტრამვაის გაჩერებისაკენ. გიმნაზიისკენ მივიჩქარი. ტრამვაისთან დავინახე ჭაბუკი, რომელმაც იმდენად დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა, რომ ეს მოგონება დღემდე ცოცხლობს ჩემში. უზარმაზარი ფიგურა ოთხკუთხედი მხრებით, ფართო მოსასხამით, მუქი ნაცრისფერი შლაპით, გრძელი თმებით, ფერმკრთალი სახით, არაჩვეულებრივი მუქი თვალებით – ამ ყველაფრით მაშინვე გამოარჩევდით მას. ახალგაზრდის სახე არ ამოდიოდა ჩემი გონებიდან, მეჩვენებოდა, თითქოს ვიღაცა ჩამჩურჩულებდა: «აი, ის» და წარმოიდგინეთ, როგორი იყო ჩემი გაოცება, როცა გიმნაზიიდან დაბრუნებულმა წინკარში შევნიშნე შლაპა. ასეთი შლაპა მხოლოდ მისი შეიძლებოდა ყოფილიყო.

...თავქუდმოგლეჯილი ავვარდი ზემოთ (ჩემი და ჩემი ძმის ოთახები ზედა სართულზე იყო). ჩემი ძმის ოთახში სარწეველაზე გაშლართული იჯდა ის... მახსოვს, როგორ ამიძგერდა გული, როგორ დამეხვა თავბრუ.

«ქალიშვილო, ჩვენ დღეს ერთად ვიმგზავრეთ ტრამვაითი», მოურიდებლად მითხრა ვლადიმირ ვლადიმირის ძემ და ხელი გამომიწოდა».

ახალგაზრდების ურთიერთობა სწრაფად ვითარდებოდა. გაჩნდა სიმკვათია, საერთო ინტერესები. ვერას მოგონებებში

ვკითხულობთ: «ჩვენ როგორღაც სწრაფად დავმეგობრდით. მეორე დღეს ვლადიმირ ვლადიმირის ძე ისევ მოვიდა და მთელი ზაფხული ჩვენთან იყო. ყოველდღე თავს ვიყრიდით ოთხეული: ჩემი ძმა, ვასილ ჩეკრიგინი, მაიაკოვსკი და მე. ჩვენ გვაერთიანებდა პროტესტი, ბუნტი ხელოვნებაში დამყაყებულ ფორმების წინააღმდეგ. ვკამათობდით, ვსაუბრობდით, ვემზადებოდით გამოფენებისათვის. დილაობით (როგორც მოწმობს ჩანაწერები დღიურებში) მაიაკოვსკი ელოდება ვერას ტრამვაის გაჩერებაზე.

«6 მარტი, ოთხშაბათი

დილით მაიაკოვსკისთან ერთად წავედი გიმნაზიაში.

7 მარტი, ხუთშაბათი

ვიყავი გიმნაზიაში, ინგლისური მქონდა. ვიყავი ვერასთან კროკეტზე, მე, ვასია, ფაბრი, ობოლენსკი, მაიაკოვსკი და ლიოვა.

8 მარტი, პარასკევი

...გუშინ მაიაკოვსკისთან ვიყავით. ის სალამოს მოვიდა. მოვიდა მეორედ. ძალიან საყვარელია, როგორც ჩანს, შეყვარებული ვარ მასზე. მგონი, ელსნერზე მაღალია. მოგვიანებით ფედია მოვიდა, ალგებრას მიხსნიდა. ღმერთო, როგორი არარაობაა მაიაკოვსკისთან შედარებით... მშვენიერია, ის სულ რაღაც 20 წლისაა. მეგონა, უფრო მეტის იქნებოდა.

11 მარტი, ორშაბათი

მაიაკოვსკი მოვიდა სალამოს. მე ის მომწონს, თუმცა, სულ ელსნერს ლანძღავს. მაიაკოვსკი ძალიან ჭკვიანია, სწორედ ამიტომ სძულთ ის.

14 მარტი, ხუთშაბათი

ჩაიზე იყო მაიაკოვსკი. დილით მამა ლანძღავდა მას, როგორც ეს უკვე შემოვიდა პროგრამაში, ამბობდა, რომ ის მე ხელს მიშლის და ა.შ. რაღაც უაზრობაა, მაგრამ ამას ყურადღებას არ ვაქცევ.

15 მარტი, პარასკევი

მაიაკოვსკის ვხვდები დღეში ორჯერ. ის დიდებულია, მაგრამ სამწუხაროდ მე ისე მიყურებს, როგორც პატარა გოგონას. დედა წევს, მას და მამას მაიაკოვსკი სძულთ, ამბობენ, რომ ის თავხედია და კიდევ ამბობენ, რომ ის მე ხელს მიშლის. ეშმაკმა იცის, რა ხდება.»

მომხიბლავი და დელიკატური მაიაკოვსკი, როგორც მასზე წერდა ვერა, მათ პატარა საზოგადოებაში ვერ ჩაეწერა. ეს იყო იმ ახალგაზრდების წრე, რომლებიც შეხტელების ოჯახში თავისიანებად ითვლებოდნენ. ე.წ. ქალაქის «მამების» ბავშვები, მაშინდელი «ოქროს ახალგაზრდობა». ამ წრეში მაიაკოვსკი არ მიიღეს და არც თავად ცდილობდა ის ამას. მაიაკოვსკი ვერაზე ოთხი წლით უფროსი იყო. მხოლოდ ასაკი არ განასხვავებდა მათ, ვალოდია თავისი ტალანტით და გენიალობით სრულიად სხვა სამყაროს ეკუთვნოდა.

ვერას მშობლებს მაიაკოვსკის იქ ყოფნა აღიზიანებდათ და ეს მაშინ, როცა მათ არაფერი იცოდნენ მისი რევოლუციური წარსულისა და დაპატიმრების შესახებ.

«16 აპრილი, სამშაბათი

სალამოს მაიაკოვსკიმ შემოიარა და კონკრეტულად დღეს, მე ის შემიყვარდა. მაგრამ, როგორც ჩანს, ის ჩვენზე ნაწყენი იყო და სულ რაღაც ოცი წუთი გაჩერდა.

18 აპრილი, ხუთშაბათი

მაიაკოვსკი შუადღით მოვიდა, შემდეგ გავისეირნეთ... რაღაც კატასტროფა გამოვიდა, მაგრამ რა მოხდა, არ მახსოვს. ის ძალიან მოღუშული იყო, სულ დუმდა. ჩემთან ერთად მიხაკების გაყიდვაზე უარი თქვა. ძალიან უხეშად გამოვემშვიდობე, შეტრიალდა და წავიდა.»

ვერას დღიურებიდან აშკარად ჩანს მშობლების უარყოფითი დამოკიდებულება მაიაკოვსკისადმი. ამის საპირისპიროდ გოგონას სულ უფრო და უფრო უყვარდებოდა ის.

«11 მაისი, შაბათი

...ვალოდის თითქმის ყოველდღე ვხედავ სიზმარში. სულ ველოდები, შევხვდე კუნცევოში, ცხადში...

13 მაისი, ორშაბათი

ლიოვა გავაგზავნე მაიაკოვსკისთან, მაგრამ თქვეს რომ ის აგარაკზე გადავიდა, სულ ვეძებ მას. სოფელში და კუნცევოში ვიყავი. მოვიწყინე. ის, რა თქმა უნდა, არ იყო.

14 მაისი, სამშაბათი

დილით, ჩემდა სასიხარულოდ, მოვიდა ვალოდია მაიაკოვსკი. ძალიან გამეხარდა. ყოველგვარი იმედი მქონდა გადაწურული... ჩვენ ვისხედით, ვსეირნობდით, წავედით «დაწყევლილ ადგილას». ის სადილზე დარჩა (მამა პეტერბურგშია). 2 საათზე ვისადილეთ. ესე იგი, ივლის, სასიამოვნოა. თუმცა, ცდილობს, რომ კუნცევოდან წავიდეს. ამბობს, რომ ძალიან მოსაწყენია...

15 მაისი, ოთხშაბათი

...აგარაკზე იყო მაიაკოვსკი, ცოტა ხნით შევხვდით. ის მამასთან შეხვედრას ერიდება და ამიტომ მის გამოჩენაზე იმალება... ამინდი გაფუჭდა, არადა, ხვალ სტუმრები უნდა მოვიდნენ.

16 მაისი, ხუთშაბათი

ბევრი სტუმარი იყო...იყო მხიარულება... ვსეირნობდით, ვგორაობდით თივაზე ალიონას ფარდულში, ზოგიერთი ჩოგბურთს თამაშობდა, სადამოს ვსეირნობდით ნავით, ვალოდია საოცრად უსვამს ნიჩბებს...»

დღიურებში ცოცხლდება მაიაკოვსკის პირველი წიგნის, «მე»-ს, გამოცემის ისტორია.

«17 მაისი, ხუთშაბათი

...მაიაკოვსკი, ლიოვა და მე წავედით მოსკოვში. მაიაკოვსკის წიგნი გამოვიდა ლიოვასა და ვასიას ნახატებით. მამა დუმდა (ვფიქრობდი, იხმაურებდა), აღშფოთებული იყო. წიგნი საყვარელია, ვალოდიას კარგი ლექსები აქვს. ვასიას ნახატები შესანიშნავია, ლიოვასიც ასევე, ორის გარდა.»

წიგნის გამოსაცემად მზადება იყო ოთხთა საიდუმლო. ეს იყო მათი სიურპრიზი. ვერა წამით არ ტოვებდა ახალგაზრდების მხიარულ კომპანიას. წიგნი გამოვიდა 300 ეგზემპლარად. გამოცემა იქცა ლიტერატურულ ფაქტად, გამოიწვია ინტერესი. მოვიდა ახალი პროექტი, ვლადიმირ მაიაკოვსკი, ტრაგიკული «მე»-თი, საშინელით, დაუცველი. არცთუ გასაგები ყველასთვის.

ვერას სიყვარული მაიაკოვსკისადმი მთელი ცხოვრება გაგრძელდა. როცა ისინი ერთმანეთს შეხვდნენ, ვერა გიმნაზიის დამამთავრებელ კლასში იყო. ერთ-ერთ გვიანდელ წერილში ის წერს მაიაკოვსკის დას, ლიუდას, რომ «ჯერ კიდევ ხედავს ვალოდიას სიზმარში». დღიურები, მოგონებები და ნახატები მოწმობს, რომ ეს იყო ორმხრივი გრძნობა, უანგარო და გულწრფელი. ვერასთვის მთელი ცხოვრება, მაიაკოვსკისთვის წუთიერი, წარმავალი, თუმცა დასამახსოვრებელი. ის მაშინ ახალგაზრდა იყო და როგორც ჩანს, აღიარებისა და დიდების სურვილი უფრო ძლიერი აღმოჩნდა მასში. მიუხედავად ამისა, მაიაკოვსკის ლექსებში და პოემებში არის მოტივები, რომელიც ეხმიანება 1913 წლის ცხელ ზაფხულს. ვერას უნდოდა, რომ ყველგან და ყველგან მის გვერდით ყოფილიყო. მოგონებები და დღიურები მოწმობს, რომ ინიციატივა ურთიერთობებში მთლიანად მას ეკუთვნის. ცოტა ხნის შემდეგ «ვლადიმირ ვლადიმირის ძის» ნაცვლად ჩანაწერებში გვხვდება «ვალოდია», შემდეგ «მიყვარს, მიყვარს, მიყვარს», შემდეგ კი «საიდუმლო». შეყვარებულების ნდობით აღჭურვილი პირია ვასია ჩეკრიგინი,

რომლის ოთახში, «კოლოკოლნიკოვის» ჩიხში, ხვდებიან ისინი ერთმანეთს.

«ჩვენ ვიკრიბებოდით ძველებურად ოთხეული (ჩეკრიგინი ჩვენთან ცხოვრობდა ზაფხულში აგარაკზე) – იგონებს ვერა – ვისხედით მთელი დღის განმავლობაში პატარა სტუდიაში... ვსეირნობდით ნავით მდინარე მოსკოვზე... განსაკუთრებით ხშირად დავდიოდით «სოლდატენკოვსკი კუზნეცკის» პარკში, ეგრეთ წოდებულ «დაწყველილ ადგილას», რომელიც აღწერილი აქვს ტურგენევის. საუკუნოვან მუხასთან ვაფენდით მაიაკოვსკის მოსასხამს, ყველა ვთავსდებოდით ზედ და ვსაუბრობდით.»

ივნისში ლევ ჟეგინი სამოგზაუროდ წავიდა საზღვარგარეთ, ვასია ჩეკრიგინი კი სამშობლოში, უკრაინაში დაბრუნდა. მათი გამგზავრების შემდეგ ვერას კატეგორიულად აუკრძალეს მაიაკოვსკისთან შეხვედრა, მაგრამ მათ არ შეუწყვეტიათ ურთიერთობა. ვერა იგონებს: «მე განადგურებული ვიყავი, თუმცა მშობლების აკრძალვამ საპირისპირო შედეგი გამოიღო. ჩვენ ვაგრძელებდით შეხვედრას ფლატესთან. მდინარესთან გამოჩნდებოდა მაიაკოვსკის მოღუშული ფიგურა, ვსხდებოდით ნავში და დიდხანს ვსეირნობდით მდინარეზე, ან მივდიოდით ტყეში.»

მიუხედავად მშობლების აკრძალვისა, ვერა ჯიუტად ცდილობდა შეხვედროდა საყვარელ ადამიანს. მთლიანად ენდობოდა გულისთქმასა და ინტუიციას. დროდადრო მაიაკოვსკი გაუჩინარდებოდა. ის ცდილობდა, უარი ეთქვა ვერაზე. თვლიდა, რომ მათ სიყვარულს მომავალი არ ჰქონდა. საუბარიც კი არ შეიძლებოდა იმაზე, რომ მდიდარი და გავლენიანი ფიოდორ შეხტელი დათანხმდებოდა მისი ქალიშვილისა და საექვო რეპუტაციის ფუტურისტი პროექტის შეუღლებას.

ვერა იგონებს ერთ-ერთ დრამატულ მომენტს თავისი ცხოვრებიდან: «შემოდგომაზე ვლადიმირ ვლადიმირის ძე რაღაცნაირად მოწყენილი და დათრგუნული გახდა. ერთხელ,

როცა ველოსიპედით მივუახლოვდი, მან მკაცრად მითხრა, დაემჯდარიყავი და მომესმინა. მითხრა, რომ მოვიდა უკანასკნელად, რომ მე უნდა დავამთავრო გიმნაზია და რომ მან გადაწყვიტა, წავიდეს... მახსოვს, არაფერი ვუპასუხე. ეს ძალიან მძიმე განცდა იყო. ყველაფერი გახდა მოსაწყენი და უინტერესო ჩემს ცხოვრებაში...

ასე გავიდა თვე და აქ მოხდა რაღაც უჩვეულო შემთხვევა, რომელიც შეიძლება, აიხსნას მანძილზე აზრის გადაცემის შედეგად. თუმცა მაშინ მე ეს მივიღე, როგორც სასწაული. ვზივარ ბაღში, ძალიან მოწყენილი, რაღაცას ვკერავ და უეცრად... გამიჩნდა ისეთი შეგრძნება, თითქოს მაიაკოვსკი მეძახდა. დავაგდე სამუშაო და გავიქეცი მდინარისკენ, ჩვენი შეხვედრის ადგილას, სადაც ტრადიციულ მოსასხამზე იწვა ვალოდია. მე ხმა ვერ ამოვიღე, მისი სიტყვები კი ახლაც ჩამესმის ყურში, თითქოს ეს გუშინ იყო: «ვარენკა, თავი ვერ შევიკავე, დავბრუნდი!»

ბევრი გადავიტანე, კარგიც და ცუდიც, მაგრამ არ მახსენდება მას შემდეგ ჩემს ცხოვრებაში რაიმე ყოფილიყოს უფრო ძვირფასი, ვიდრე ეს სიტყვები.»

შემდეგ მოხდა ის, რაც უნდა მომხდარიყო. ადრე მრავალჯერ ნათქვამი სიტყვების მიუხედავად, რომლებიც ხშირად გვხვდება დღიურებში: «ვერა, ჯერ კიდევ პატარა ხარ. ვერა, უნდა მოვიცადოთ»... მათ აღარ მოიცადეს. ჩასხდნენ ნავში და გაცურეს მდინარე მოსკოვზე. ვალოდიამ თქვა მხოლოდ ერთი სიტყვა, «ვერონიკა».

მთელი სექტემბერი მაიაკოვსკი მოსკოვში რჩებოდა, ისინი ხშირად ხვდებოდნენ ერთმანეთს. ვერას ჩანაწერებით და ნახატებით თუ ვიმსჯელებთ, ეს პერიოდი მისთვის მღელვარებით აღსავსე და შემაშფოთებელია. ლექსები, რომელსაც ვერა იმ დროს წერდა, მოწმობს, რომ მაიაკოვსკის სიყვარული ავსებდა მთელ მის არსებას, უნდოდა, რომ ყოფილიყო სულ მასთან, ენახა ის, გაეგონა მისი ხმა. მაიაკოვსკი შემდგარია დიდების გზაზე. ამ პერიოდში იბეჭდება

მისი სტატიები კინემატოგრაფზე და კულტურაზე
«კინოჟურნალში», ამთავრებს მუშაობას ტრაგედიაზე «ვლადიმირ
მაიაკოვსკი». ვერა საკმაო წარმატებებს აღწევს, როგორც მხატვარი,
ღებულობს მონაწილეობას სხვადასხვა გამოფენებში. მისი
ნახატების გარკვეული ნაწილი მაიაკოვსკისთან მის
ურთიერთობას ეხება. ერთ-ერთ ნახატზე ქალი ლურჯ
ტანსაცმელში ეხვევა მამაკაცს, რომელიც თავს ქალის მკერდში
მაღავს, მაგრამ მისი ტუჩები, მაიაკოვსკის მსხვილი ტუჩები,
განსაკუთრებით გამოკვეთილი ნახატზე, როგორც
სიურეალისტური დეტალი, აშკარად ასოცირდება სტრიქონებთან:

«ვიოლინოზე სიყვარული ნაზებს გადააქვთ.
ტლანქებმა ტიმბანს სიყვარულით ხმა ააყოლონ.
მაგრამ ჩემსავით გადმოზრუნდნენ, ძალა სადა აქვთ,
თავით-ფეხამდე ირგვლივ იყოს ტუჩები მხოლოდ!»

(მთარგმნელი გიორგი გაჩეჩილაძე)

ვერა პარიზში გაემგზავრა, გიმნაზიის დამთავრების შემდეგ,
საიდანაც 1914 წლის ზაფხულზე, მაიაკოვსკის სახელზე
გამოგზავნილ ღია ბარათზე გამოსახულია პარიზის
ღვთისმშობლის ტაძრის ქიმერები. ეს ფაქტი და ვერას შობლების
მხრიდან სრული უარყოფა აისახა პოემაში:

«წამოეწია შუაღამე.
მკაცრი და ავი,
წამოეწია,
მოუქნია ნაჯახი მყისვე!
და ჩამოვარდა მეთორმეტე საათი ისე,
როგორც სიკვდილით დასჯილის თავი.

მინებს აწყდება ლეგა წვიმა
შესაბრალისი.
მანჭავს ვეება სახეს ვნებიანს
და ისე ღმუის,

თითქოს პარიზის
ღვთისმშობლის ტაძრის ქიმერები იღრინებიან.»

(მთარგმნელი ვახტანგ ჯავახიძე)

უკვე ასაკში შესული ვერა იგონებს მის ცხოვრებაში უმთავრეს დღეებს მაიაკოვსკის უფროსი დისადმი მიწერილ წერილში (28 ივლისი 1954 წელი): «მე მინდოდა ჩვენი ურთიერთობებისაგან, ვლადიმირ ვლადიმირის ძისგან, სწორედ ის ნამდვილი, დიდი, რაც დარჩა ჩემში მთელი ცხოვრების განმავლობაში.

მე ყოველთვის ვცდილობდი მელაპარაკა მასთან ამ საკითხზე, მაგრამ... გაუბედავი ვიყავი და მეშინოდა დამენგრია რაღაც, გამომეწვია მისი გაკიცხვა და გამენადგურებინა, ის, რაც იყო.

მე ცოტა უფროსი და გამოცდილი რომ ვყოფილიყავი... ახლა ჩემთვის ცხადია, რომ პირველ წელს, ყოველ შემთხვევაში მე ასე მეჩვენება, ვალოდია ელოდა ჩემგან არა მხოლოდ დიდ გრძნობას (ამაში ის დარწმუნებული იყო), არამედ ალბათ ბრძოლას ნამდვილი ცხოვრებისათვის. მე კი მაშინ ამას ვერ ვაცნობიერებდი და უბრალოდ ვიტანჯებოდი... ვერ ვპოულობდი ჩემში ძალას, რომ მელაპარაკა... მაგრამ რაც არ უნდა იყოს, ის იმდენად მნიშვნელოვანი იყო ჩემთვის, რომ დარჩა მთელი ჩემი ცხოვრების ფუნდამენტად».

შექტელების ოჯახში შემოინახა ლეგენდა, თითქოს ვერა და მაიაკოვსკი აპირებდნენ საიდუმლოდ დაეწერათ ჯვარი. მათი ოჯახის ერთ-ერთი წევრი, ქალბატონი მარტა იგონებს: «...მას კარგად ესმოდა, რომ მშობლები არასოდეს დათანხმდებოდნენ მათ შეუღლებას, მაგრამ მიუხედავად ამისა, შეეცადა მაიაკოვსკისთან ერთად გაქცეულიყო. ვეროჩკა ცრემლმორეული ეხვეწებოდა მამას, მიეცა მისთვის პასპორტი, თითქოსდა გიმნაზიის მეგობარ გოგონებთან ერთად საფრანგეთში სამოგზაუროდ მიდიოდა, მაგრამ ის არ გაუშვეს და ეს იყო ნამდვილი ტრაგედია...»

«მაიაკოვსკის მოტრფიალენი დინასტიაა დედოფლებისა» – თქვა ავტორმა მისი ცხოვრების ქალბატონებზე, რომლებიც უყვარდა და რომელთაც შეიყვარებდა.

ისე მოხდა, რომ მშვენიერმა ელიჩკა კოგანმა, შემდგომში ფრანგმა მწერალმა ქალმა, ელზა ტრიოლემ ვერ ჰპოვა ასახვა მაიაკოვსკის პოეზიაში. მაგრამ იყო «სასტიკი რომანი», ტკივილებით სავსე, რომლის შესახებ ვკითხულობთ ელიჩკას ბიოგრაფიულ მოთხრობებში: «მარწყვი» (1926) და «ატმის ხის ქვეშ დამარხული რვეულები» (1940).

არაჩვეულებრივი გარეგნობის ახალგაზრდა, ლამაზმა ბიჭმა, რომელშიც ელზამ შეუცდომლად დაინახა გენიოსი, წაუკითხა ლექსი: «მისმინეთ!», თუმცა არა მისადმი მიძღვნილი. მაშინ მან ეს არ იცოდა. მთავარი იყო რომ ასეთი ლექსი დაიწერა. სწორედ იმ დროს აღმოაჩინა ელზამ მასში შემოჭრილი დიდი გრძნობა, რომელმაც მთელი მისი ცხოვრება შეცვალა.

გადაეშვა რა სიყვარულის მორევში, ელიჩკამ გადააბიჯა კოგანთა ოჯახის ქცევის მკაცრ კანონებს. მას ძალიან უნდოდა გაეცნო უფროსი დისა და მისი მეუღლისათვის «თავისი» მაიაკოვსკი. ლილის არ მოსწონდა უმცროსი დის ურთიერთობა ფუტურისტ პროეტთან, როგორც ის ამბობდა, ვიღაც მაიაკოვსკისთან. თუმცა ვალოდია ამ დროს პოპულარული იყო და ლილიმ ის ნახა მთელი თავისი ბრწყინვალეობით ბალმონტის საპატივცემულოდ გამართულ ღონისძიებაზე.

მაიაკოვსკის წარდგენა ბრიკების ოჯახში 1915 წლის ივლისის ბოლოს მოხდა. მამის სიკვდილის შემდეგ, ელზა მივიდა უფროს დასთან პეტერბურგში და მიიყვანა, მისი მტკიცებით, გენიალური პროეტი.

ლილი იგონებს: «მოგვესალმა, გამომწვევად მიყურებდა მე, მოიღუშა, მითხრა: «თქვენ საშინლად გამხდარხართ...» და გაჩუმდა...მე ვედრებით ვუჩურჩულე ელზას: «ნუ თხოვ მას,

წაიკითხოს» ელზამ არ გამიგონა და ჩვენ პირველად მოვისმინეთ მაშინ «ღრუბელი შარვლით». კითხულობდა გასაოცრად.

მაიაკოვსკი იდგა ზურგით კარის ჩარჩოს მიყრდნობილი. პიჯაკის გულის ჯიბიდან ამოიღო პატარა რვეული, ჩაიხედა მასში და ჩაიდო იმავე ჯიბეში. შემდეგ მოავლო თვალი ოთახს, როგორც დიდ აუდიტორიას... და დაიწყო კითხვა დაუვიწყარი ხმით:

«დიახ, ეს მოხდა ოდესაში.

ახლა ცხადია,

ეს არ ყოფილა არც ბოდვა და არც მალარია.»

(მთარგმნელი ვახტანგ ჯავახიძე)

ჩვენ ავწიეთ თავები და კითხვის დასრულებამდე არ მოგვიცილებია მზერა თვალთ უნახავი საოცრებისათვის.

მაიაკოვსკის არცერთხელ არ შეუცვლია პოზა. არავისთვის შეუხედავს. ის ჩიოდა, უკმაყოფილებას გამოთქვამდა, დასცინოდა, ითხოვდა, ვარდებოდა ისტერიკაში, აკეთებდა პაუზებს კითხვისას. აი, ის უკვე ზის მაგიდასთან და ითხოვს ჩაის. მე აჩქარებით ვუსხამ ჩაის სამოვარიდან, ვდუმვარ, ელზა კი ზეიმობს...

მაიაკოვსკი იჯდა ელზას გვერდით და სვამდა ჩაის მურაბით. ის ილიმოდა და მიყურებდა დიდი, ბავშვური თვალებით. მე დაგვარგე ლაპარაკის უნარი. მან დადო რვეული მაგიდაზე, გადაშალა პირველ გვერდზე და მკითხა: «შეიძლება მოგიძღვნათ თქვენ?»

არა ელიჩკას, რომელიც იჯდა მის გვერდით, არამედ, უფროს, გათხოვილ დას მიუძღვნა მან თავისი გენიალური პოემა.

ისევ ლილის მოგონებებიდან: «როდესაც ვკითხე, როგორ შეუძლია მას დაწეროს პოემა ერთ ქალზე (მარიაზე) და მიუძღვნას სხვას (ლილის), მაიაკოვსკიმ მიპასუხა «რომ სანამ იწერებოდა «ღრუბელი», ის გატაცებული იყო რამდენიმე ქალით, რომ მარიას სახე ყველაზე ნაკლებად უკავშირდება ოდესეულ მარიას და რომ

მეოთხე თავში ადრე იყო არა მარია, არამედ სონკა. შემდეგ გადაკეთდა, რომ ქალის სახე კრებითი ყოფილიყო. სახელი მარია დატოვა იმიტომ, რომ ჩათვალა უფრო ქალურად. ეს პოემა არავიზე არ იყო დაპირებული და ის სუფთაა თავისი თავის წინაშე, როცა მომიძღვნა მე.»

პოემის ლირიკული გმირი ატარებს ემბლემატურ სახელს, მარიას. მის ერთადერთ პროტოტიპად, წლების განმავლობაში, თვლიდნენ მარია დენისოვას, რომელიც მაიაკოვსკის შეუყვარდა ოდესაში, ფუტურისტული ტურნეს დროს, 1914 წელს. ამ რომანის შესახებ მოგვითხრობს ვასილი კამენსკისა და დავით ბურლიუკის მოგონებები.

ვასილი კამენსკი იგონებს, რომ ის და მისი მეგობრები გაოცებული იყვნენ, როცა დაინახეს იშვიათი სილამაზის გოგონა, რომელიც მოდიოდა დასთან და სიძესთან, ცნობილ ინჟინერთან ერთად. «ჯოკონდა» – თქვა ბურლიუკმა. ეს ის პერიოდია, როცა ლუვრიდან ამ გენიალური ნახატის გატაცების და შემდეგ მუზეუმში დაბრუნების გამო (1911-1913) ყველა ჯოკონდაზე საუბრობდა და ეს სახელი აისახა პოემაში.

«გახსოვთ?

აქებდით მაშინ

ჯეკ ლონდონს,

ფულებს,

სიყვარულს,

ვნებას,

ძიებას, –

მე კი მჯეროდა:

თქვენ იყავით ტურფა ჯოკონდა,

რომელიც უნდა მოიტაცონ აუცილებლად!

და მოიტაცეს.

კვლავ ავყვები გულის ხვაშიადს,

კვლავ ავენტები სიყვარულით განაწამები.

არაფერია!

დამწვარ სახლშიაც

ცხოვრობენ ზოგჯერ უსახლკარო მაწანწალები!»

(მთარგმნელი ვახტანგ ჯავახიძე)

ახალგაზრდა უცნობის იშვიათი სილამაზით გაოგნებული მაიაკოვსკი დაბნეული დაემშვიდობა ბურლიუკსა და კამენსკის. სადღაც გაუჩინარდა. მოიმიზეზა, თითქოს რაღაც საქმეები ჰქონდა.

მეგობრები ხელოვნებაზე ლაპარაკობდნენ, ბურლიუკმა შეწყვიტა საუბარი და თქვა: «რაც შეეხება ამ... ჯოკონდას, ვალოდიასათვის ეს საოცრებაა... თუ იღბალი გაუღიმებს... ის ახალგაზრდაა... სცადოს ბედი...»

კამენსკი იგონებს: «დავინახე, რომ ზუსტად ამ დროს ეტლით ჩაიქროლა მაიაკოვსკიმ. მასთან ერთად ვიღაც იყო, როგორც ჩანს ის.

დოდიჩკა, შეხედე, შეხედე... ვალოდია... ის მარტო არ არის...»

მეორე დღეს მაიაკოვსკიმ მეგობრებს ერთ-ერთ არაჩვეულებრივ სახლში მიწვევის შესახებ აცნობა.

ისევ კამენსკის მოგონებებიდან: «ერთი საათის შემდეგ ჩვენ უკვე ბინაში ვიყავით იმ ინჟინერთან, რომელიც დავინახეთ რიშელიეს ძეგლთან მეუღლისა და «ჯოკონდას» თანხლებით. სადილი გადაიქცა პოეზიის დღესასწაულად. ჩვენ გამუდმებით ვკითხულობდით ლექსებს. ვსაუბრობდით რაღაც საზეიმო ამბებზე. ვალოდიას ხუმრობებს შეეძლო გაემხიარულებინა ჰერცოგ რიშელიეს ძეგლიც კი. ის საუბრობდა ბევრს, მხიარულად და ჭკვიანურად. ცდილობდა, რაღაც არ უნდა დაჯდომოდა, მოეწონებინა თავი იქ მყოფთათვის და პირველ რიგში, რა თქმა უნდა, მარია ალექსანდრეს ასულისათვის. მან იოლად შეძლო სასურველი შედეგის მიღწევა... და როგორც ამბობდნენ: ის იყო დაუვიწყარი.

საზეიმო სადილიდან დაბრუნებულებმა, სასტუმროში დიდხანს ვერ შევძელით დაწყენარება, უზარმაზარი შთაბეჭდილების გამო, რომელიც მოახდინა ჩვენზე მარიამ.

ბურლიუკი ღრმავროვნად დუმდა, აკვირდებოდა ვალოდიას, რომელიც ნერვიულად დააბიჯებდა ოთახში და არ იცოდა, რა ელონა, სად წასულიყო, რა ექნა ამ უეცრად თავს დატეხილი სიყვარულისთვის... ბოლთას სცემდა და თან კითხულობდა: რა ვქნა? როგორ მოვიქცე? დავწერო წერილი? მაგრამ ეს სისულელე ხომ არაა?.. მე თქვენ მიყვარხართ და მერე რა?.. ვუთხრა ყველაფერი ერთად? ის დაფრთხება... და ყველას შეეშინდება... იტყვიან, ყვითელი ხალათი და უეცრად...

და მან ბავშვურად, ფაქტიურად უმწეოდ, მოგვმართა ჩვენ: «მოდით, წავიდეთ ზღვასთან. მე არასოდეს მინახავს ზღვა ღამით. ვფიქრობ, ეს უნდა იყოს შესანიშნავი. – წავიდეთ...»

ჩვენ წავედით სანაპიროზე და დიდხანს ვუყურებდით მდუმარების მუქლურჯ დიდებულებას, რომლის ზემოთ ეკიდნენ ლამაზი, სიმშვიდის მომგვრელი ვარსკვლავები.

ვალოდია თავისთვის ჩურჩულებდა:

– გენიალური ღამეა... საკმარისია... წავიდეთ... ის მიდიოდა წინ მარტო, მაღალი, ჩამოსხმული, შავგვრემანი.

ბურლიუკი ფილოსოფოსობდა თავისთვის:

ასეთებს ბუნება ქმნის მარტოსულებად. მე არ მჯერა წარმატების. პირველი სიყვარულიდან არასდროს არაფერი გამოდის. ჯოკონდა მხოლოდ ნაწარმოებია. მას შეიძლება უბრალოდ უყურო, მაგრამ თუ ის ეტყვის ოჯახის წევრებს, ან ახლობლებს, რომ უყვარს პოეტი, მას შეშლილად ჩათვლიან და ჩაკეტავენ»

მიუხედავად ამისა, ფუტურისტების საღამოებზე, 16 და 19 იანვარს, რომელიც ტრიუმფით მიდიოდა ოდესის რუსულ თეატრში, წინა რიგებში იჯდა ულამაზესი მარია. მაიაკოვსკი იმედოვნებდა და

ემზადებოდა გადამწყვეტი შეხვედრისათვის. კამენსკი ასე ახასიათებს მაიაკოვსკის ფსიქოლოგიურ მდგომარეობას იმ დღეებში: «მან სრულიად დაკარგა მოსვენება, არ ეძინა თავად და არ გვაძინებდა ჩვენ».

ბურლიუკი პირდაპირ ეუბნებოდა:

«ტყუილად იტანჯები ვლადიმირ ვლადიმირის ძევ და ჩვენც ტყუილად გვაწვალებ. დამერწმუნეთ, პირველი სიყვარულიდან არასდროს არაფერი გამოდის. ეს ცნობილი ჭეშმარიტებაა».

ახლოვდებოდა წასვლის დრო. წინ იყო გასტროლები: კიევი, კიშინიოვი, ნიკოლაევი, მაგრამ მაიაკოვსკის არ უნდოდა ოდესიდან წასვლა. მეგობრები ეუბნებოდნენ:

«– აუხსენი ხვალვე. ერთი თვის შემდეგ შეგიძლია ისევ დაბრუნდე ოდესაში.

– მე ასე არ მინდა. ხვალ ოთხზე ის მოვა, მე ვეტყვი ყველაფერს და დარწმუნებული ვარ, მარია დამთანხმდება, მაგრამ თუ...

მწარედ ჩაიღიმა ფიქრებში წასულმა ვალოდიამ.»

მარია დენისოვა მართლაც მივიდა მასთან სასტუმროში, თუმცა ევროპულ და ამავე დროს პროვიციულ ოდესაში ეს სარისკო იყო წესიერი ქალიშვილის რეპუტაციისათვის. საუბარი შედგა, მაგრამ შედეგი არ იყო სასიხარულო.

დათქმულ დღეს მეგობრებმა დატოვეს ქალაქი.

ისევ კამენსკის მოგონებებიდან: «...საერთაშორისო ვაგონის კუპე... ვსაუბრობთ, რომ რაღაც უნდა გავაკეთოთ დიდი, მონუმენტალური, მარადიულობაზე გათვლილი... ვსაუბრობთ სპეციალური მიზნით – ავანთოთ ვალოდია.

ის კი გაფანტული უყურებდა ფანჯარაში მორბენალ პანორამას და ღლინებდა სევერიანინის ცნობილი ლექსის დასაწყისს:

ეს იყო ზღვასთან...

იმეორებდა გამუდმებით, სხვადასხვა კილოზე.

და მალე, მოღუშული ღიმილით, დაიწყო გამეორება, რითმულად ცალ-ცალკე ამბობდა თითოეულ სიტყვას, ტკივილი იქცეოდა სტრიქონებად:

«დიახ, ეს მოხდა ოდესაში.

ახლა ცხადია.

ეს არ ყოფილა არც ბოდვა და არც მალარია.

ოთხზე მოვალო, – მითხრა მარიამ.

დაიგვიანა.

უკვე ათია.»

(მთარგმნელი ვახტანგ ჯავახიძე)

მარია დენისოვამ უარი უთხრა მაიაკოვსკის, თუმცა არ უთქვამს,

რომ არ უყვარდა. ხასიათის სიმტკიცემ შეაძლებინა, წინ

აღდგომოდა მამაკაცურ მაგნეტიზმს და მომხიბვლელობას.

სიტუაცია ევგენი ონეგინის სცენარს მოგაგონებდათ. მაიაკოვსკი,

ბურლიუკთან და კამენსკისთან საუბრისას, იმეორებდა სიტყვებს

ტატიანას წერილიდან: «წერილს გწერთ, მეტი რა შემეძლება...»

ოდესის სასტუმრო ნომერში მან მოისმინა თითქმის პუშკინის

ტატიანას სიტყვები:

«ისევ მიყვარხართ რად ვიცბიერო?

მაგრამ სხვისი ვარ აწ და მარადის!»

(მთარგმნელი ოთარ ჭელიძე)

მარია დენისოვა სხვისი საცოლე იყო უკვე. ის 1914 წელს გათხოვდა

და მეუღლესთან ერთად გაემგზავრა შვეიცარიაში. თუმცა მალე

გასცილდა მეუღლეს. პირველი ქორწინებიდან ქალიშვილი დარჩა.

რუსეთში დაბრუნებული მარია, სადაც უკვე სამოქალაქო ომი

მიმდინარეობდა, აკეთებს არჩევანს. 1919-1921 წლებში

ხელმძღვანელობს სამხატვრო-სააგიტაციო განყოფილებას, ჯერ

ცხენოსანთა პირველ, ხოლო შემდეგ მეორე არმიაში. ღებულობს

მონაწილეობას ბრძოლებში, იყო დაჭრილი. მეორედ გათხოვდა გენერალ ეფიმ შადენკოზე.

სანამ რუსეთში დაბრუნდებოდა, მარია ოთხი წელი ეუფლებოდა მხატვრობისა და ქანდაკების ხელოვნებას ჟენევაში. ბედმა ის კვლავ შეახვედრა მაიაკოვსკის. მათი მეგობრობა სიცოცხლის ბოლომდე გაგრძელდა. ვალოდია ეხმარებოდა, ზრუნავდა მასზე, რაც ხშირად ხდებოდა მარიას მეუღლის ეჭვიანობის მიზეზი.

შემონახულია გვიანდელი წერილები, რომლებიც მოწმობენ რომ ვალოდია გვერდით ედგა მარიას შემოქმედებითი პროექტების განხორციელებაში.

1928 წლის 21 დეკემბრის წერილში ის წერს: «ჩემო ძვირფასო ვლადიმირ ვლადიმირის ძევ!

გთხოვთ, გაუფრთხილდეთ ჯანმრთელობას. ძალიან შევწუხდი, როცა გავიგე, რომ თქვენ უკან დაიხიეთ. რა თქმა უნდა, ჯანმრთელობის თვალსაზრისით, თორემ, ცხადია ლიტერატურაში თქვენ სწორ გზაზე დგახართ. ვისურვებდი, მეხილა კიდევ ერთი-ორი მონუმენტალური ნაშრომი... ჩემო ძვირფასო, გაუფრთხილდით თავს. უცნაურია, თქვენ ყოველმხრივ უზრუნველყოფილი ხართ და ვერ ახერხებთ თქვენს გარშემო შექმნათ ისეთი ცხოვრებისეული გარემო, რომელიც ჩვენ თქვენს თავს დიდხანს შეგვინარჩუნებდა.

მაგრად გართმევთ ხელს, ყოველთვის ჩემო კეთილო და ახლობელო.

მარია.»

არის სხვა წერილები, სადაც მარია თხოვს მაიაკოვსკის თანადგომას თავის საქმიანობაში, შუამდგომლობას ლუნაჩარსკისა და სხვა თანამდებობის პირებთან, იმ წინააღმდეგობის დაძლევაში, რომელიც საკმაოდ ძლიერდებოდა მაშინდელ საბჭოთა ბიუროკრატიაში. ერთ-ერთ ასეთ წერილზე (შავ ვარიანტზე) არის მინაწერი: «ქმარს გავცილდი, წავედი საერთო საცხოვრებელში...

და ყველაფერი სკულპტურის გამო. სახლის საქმეები მართმევდა მთელ დროს. მთხოვა, დამიყოლია დავბრუნებულიყავი, მემუქრობდა თავის მოკვლით, მაგრამ წასვლა აუცილებელია, მუშაობას არ მაცლის. სახლის მშენებლობა. ეგოიზმი, ტირანია...»

ამ წერილებიდან ჩვენს თვალწინ იშლება ულამაზესი სულის ადამიანის ფსიქოლოგიური დრამა. უარი თქვა დიდ სიყვარულზე და ამით ტრაგიკული გახდა როგორც თავისი, ალბათ მაიაკოვსკის ბედიც.

«Allo,
ვინ რეკავს?
ვინ არის ნეტავ?
დედა ხარ?
დედა!
ვერ არის კარგად შენი ვაჟი!
ოხრავს მწუხარედ.
გულის ხანრძარში იფერფლება
მისი ოცნება.
ოლიასა და ლუდას უთხარით,
დებმაც იცოდნენ, –
ველარ მორჩება.
ტუჩებზე დალი დასტყობია უღიმღამობის,
და ყოველ სიტყვას ისე ანთხევს,
ისე წარმოთქვამს, –
თითქოს შიშველი კახპა გამორბის
ცეცხლმოდებული სამეძაოდან.»

(მთარგმნელი ვახტანგ ჯავახიძე)

ძლიერ ადამიანებს შეუძლიათ ბრძოლა საკუთარ თავთან. გენიალური პოეტი, ლამაზი და ძლიერი ახალგაზრდა კაცი, დიდებისა და პოპულარობის ზენიტში მყოფი, ისევ დიღემის წინაშეა. მას უყვარს საოცრად ლამაზი ქალიშვილი, რომელიც არ არის მის მიმართ გულგრილი, მაგრამ ბედი თითქოს დასცინის.

ცხოვრებისეული გარემოებების გამო, მან უარი უნდა თქვას იმ უდიდეს გრძნობაზე, რომლის გარეშე ცხოვრებას მისთვის აზრი არა აქვს:

«კი არ მითხარი –
მომახალე:

«იცი –
ვთხოვდები!»

გათხოვდით.

რა ვქნა?!

მეც გავხდები უფრო გულცივი.

ხედავთ – მშვიდი ვარ! –

ცხედრის

პულსივით.»

(მთარგმნელი ვახტანგ ჯავახიძე)

როცა დიდ სიყვარულთან გაქვს საქმე, შეუძლებელია გაექცე საკუთარ თავს, «მარტო დარჩე შიშველ სურვილთან».

«ეს მე ვარ თვითონ.

ველარ ვაცხრობ მზერას დამუხტულს.

ნეკნებს ვეყრდნობი,

მარტო ვრჩები შიშველ სურვილთან:

უნდა ამოვხტე!

უსათუოდ უნდა ამოვხტე!

ვერა!

ვერასდროს ამოხტები თურმე გულიდან!»

(მთარგმნელი ვახტანგ ჯავახიძე)

უდავოა, რომ პოემის ტრაგიკული პათოსი გამოწვეულია ბევრი გარემოებით: ბიოგრაფიული, ისტორიული, ფილოსოფიურ-ეთიკური ხასიათის, უფრო ფართო, ვიდრე სასიყვარულო წარუმატებლობა, თუნდაც დრამა. მაიაკოვსკი ტრაგიკული პიროვნებაა. ეს ჩანს მის სხვა ნაწარმოებებშიც: ტრაგედია

«ვლადიმირ მაიაკოვსკი», პოემები «ადამიანი», «ამის შესახებ», «ხერხემლის ფლეიტა» და ა.შ. მაგრამ ფაქტია, რომ მარია დენისოვასთან შეხვედრამ მისცა იმპულსი გენიალური პოემის დაბადებას.

იმისათვის, რომ გავიგოთ, თუ როგორია მაიაკოვსკისათვის პროტოტიპისა და მხატვრული სახის ურთიერთმიმართება, შეიძლება მოვიყვანოთ კამენსკის მოგონება. ფუტურისტული ტურნედან დაბრუნების შემდეგ, მაიაკოვსკიმ დაპატიჟა კამენსკი თავისთან, დედისა და დების სანახავად. საუბრობდა შთაბეჭდილებებზე. კითხულობდა ნაწყვეტებს პოემიდან. კამენსკი იგონებს: «ცრემლმორეულმა დედამ ჰკითხა ვალოდიას:

«– ახლა სად არის, ის, მარია?»

– არ გინდა დედა ახლა ამაზე საუბარი, ნაზად უპასუხა ვალოდიამ და ხელი მხრებზე მოხვია, – მე ვწერ მხოლოდ ლექსებს...»

მიუხედავად იმისა, რომ მაიაკოვსკის შემოქმედება ძალზე პირადულია, ის შემდგომში აღარასდროს აკეთებს კომენტარს თავის ლირიკულ გმირებსა და მათ პროტოტიპებზე, ცდილობს გამიჯნოს პოეზია ცხოვრებისეული რეალიებიდან.

მარია დენისოვა სიცოცხლის ბოლომდე ფიქრობდა, რომ მარია პოემიდან – ეს არის მხოლოდ თავად, რომანტიკული შორეული და სუფთა გოგონა 1914 წლის ოდესიდან, ხვდებოდა, თუ რა ცუდი სამსახური გაუწია საკუთარ თავს, როცა უარი თქვა დიდ სიყვარულზე.

საინტერესოა მაიაკოვსკის შეხედულებები პოეზიაზე ამ პერიოდში. სამწუხაროდ მაშინდელი პრესა დაკავებული იყო მხოლოდ ფუტურისტების ლანძღვით და კრიტიკით. ადგილობრივი ხელისუფლება კი ყველგან ცდილობდა ჩაეშალა მათი ხმაურიანი გამოსვლები. მხოლოდ რამდენიმე პროვინციულმა გაზეთმა შემოგვინახა, შედარებით ნორმალური ანგარიში მაიაკოვსკის გამოსვლების შესახებ. ქალაქ ნიკოლაევის ადგილობრივ გაზეთში

ერთ-ერთმა ჟურნალისტმა, ნეჟდანოვმა გამოაქვეყნა წერილი, სადაც არის მოყვანილი მაიაკოვსკის სიტყვები ფუტურიზმის შესახებ. შეიძლება ვთქვათ, რომ ასეთია მისი დამოკიდებულება პოეზიასთან იმ წლებში. ის ამბობდა: «ფუტურიზმის პოეზია, ეს არის ქალაქის პოეზია, რომ ქალაქმა გაამდიდრა ჩვენი განცდები და შთაბეჭდილებები ახალი ქალაქური ელემენტებით, რომელსაც არ იცნობდნენ წარსულის პოეტები, რომ ქალაქი ცვლის ბუნებასა და სტიქიას და თვითონ ხდება სტიქია, რომლის წიაღშიდაც იზადება ახალი, ქალაქის ადამიანი...

...შეიცვალა ცხოვრების რიტმი. ძველი პოეზიის წყნარი, მშვიდი, აუჩქარებელი რითმები აღარ შეესატყვისება თანამედროვე ქალაქელის ფსიქიკას. «ციებცხელება», აი, რა ახასიათებს თანამედროვე ეპოქას.» საუბრობდა ასევე სიტყვის თვითკმარ მნიშვნელობაზე პოეზიაში, რომ «სიტყვას აქვს თავისი არომატი, ფერი, სული, სიტყვა ცოცხალი ორგანიზმია და არა მხოლოდ ნიშანი რაღაც ცნების განსაზღვრისათვის. სიტყვას შეუძლია დაუსრულებელი კადეცია, როგორც მუსიკალურ გამას.»

პოემის მეოთხე თავში მოვლენები ვითარდება მოსკოვში, ამ ნაწილში მარიას პორტრეტში აშკარად იკვეთება «სონკას» კონტურები, მაიაკოვსკის ღრმა და ტრაგიკული სიყვარული.

სოფია შემარდინა, მინსკელი გოგონა, ბესტუჟევის უმაღლესი კურსების მსმენელი, ლიტერატურულ წრეებში ცნობილი იყო უბრალოდ, როგორც სონკა. ამ ბავშვური სახელით შევიდა ის ბევრი ცნობილი ხელოვანის ლირიკულ ნაწარმოებში. მას მიუძღვნეს თავისი სტრიქონები ფიოდორ სოლოვიოვმა და იგორ სევერიანინმა.

ისე მოხდა, რომ სონკამ გააცნო მაიაკოვსკი და სევერიანინი ერთმანეთს 1913 წლის შემოდგომაზე. ის იგონებს: «მას შემდეგ, რაც ისინი ერთმანეთს გავაცანი, სევერიანინმა აღიარა მაიაკოვსკი... როცა მე მივდიოდი მინსკში, სევერიანინი მაცილებდა ცისფერი ვარდებით და მაიაკოვსკი იებით. მაიაკოვსკი ხუმრობდა ამასთან

დაკავშირებით: «შენ გაცილებს თანამედროვეობის ორი უდიდესი პოეტი». სევერიანინს კი ტრაგიკული სახე ჰქონდა.»

სოფია შემარდინაზე მზრუნველობა პეტერბურგში იმ დროისათვის ცნობილმა და სოლიდურმა ლიტერატორმა, კორნეი ჩუკოვსკიმ იტვირთა, რომელიც ამბობდა, რომ სონკას მშობლებს იცნობდა.

შამარდინას მოგონებებში ვკითხულობთ: «მაიაკოვსკი ვნახე და მოვუსმინე პირველად 1913 წელს სამედიცინო ინსტიტუტში. ლექციას ფუტურისტების შესახებ კითხულობდა კორნეი ჩუკოვსკი...

ლექციის შემდეგ კორნეი ჩუკოვსკიმ გამაცნო მაიაკოვსკი... ჩვენ წავედით კაფე «მაწანწალა ძაღლში», სადაც მიდიოდა მაიაკოვსკი. ჩვენ მივედით «ძაღლში» 12 საათისათვის... მე ვიჯექი მას და ჩუკოვსკის შორის, ბედნიერი და ამაყი – პოეტის ყურადღებით.»

მათი ურთიერთობა სწრაფად განვითარდა და სიყვარულში გადაიზარდა.

მაიაკოვსკის პოპულარობა დღითიდღე იზრდებოდა. ძლიერდებოდა სიყვარული. სონკა სულ უფრო და უფრო იძირებოდა გრძნობის მორევში. მასთან ერთად დაიწერა შესანიშნავი ლექსი «მისმინეთ».

შემონახულია მოგონება იმის შესახებ, თუ როგორ დაიბადა ეს ლექსი: «მივდიოდით ეტლით... ვბრუნდებოდით რომელიღაც საღამოდან. ცა მოქუფრული იყო. მხოლოდ ხანდახან გამოჩნდებოდა ვარსკვლავები და იქვე, ეტლში დაეწყო ლექსი სტრიქონებად. მისმინეთ, თუკი ვარსკვლავებს ანთებენ ცაზე – მაშასადამე ეს საჭიროა?..

მაშასადამე ყოველ საღამოს,
ამ გადაჟანგულ სახლების თავზე
აუცილებლად ბრწყინავდეს უნდა,
ერთი ვარსკვლავი რა არის,

მაგრამ

ერთი ვარსკვლავი თუნდაც?!

(მთარგმნელი მორის ფოცხიშვილი)

ეჭირა ჩემი ხელი და მელაპარაკებოდა ვარსკვლავებზე. შემდეგ მეუბნება: «გამოდის ლექსი, მაგრამ მე არ მგავს, ვარსკვლავებზეა! ძალიან სენტიმენტალურია? მაინც დავწერ, მაგრამ არ დავბეჭდავ.»

ვარსკვლავური იყო 1913 წელი ვლადიმერ მაიაკოვსკისათვის. დაიდგა მისი პიესა, ტრაგედია «ვლადიმირ მაიაკოვსკი» თავად ავტორის რეჟისურით. დარბაზი სავსე იყო ლიტერატორებით, მხატვრებით, მსახიობებით, ჟურნალისტებით და მთავრობის წევრებით. ყველა ცდილობდა მოხვედრილიყო სპექტაკლზე. მიუხედავად კრიტიკისა პრესაში, პრემიერას საოცარი წარმატება ხვდა წილად.

ცნობილი რეჟისორი და ახალი თეატრის თეორეტიკოსი, მღებროვი იგონებს: «გამოვიდა მაიაკოვსკი, ავიდა სცენაზე გრიმის გარეშე, საკუთარ პიჯაკში. ის იყო თითქოს ბრბოზე მაღლა, ქალაქს ზემოთ. ის ხომ ქალაქის შვილია, ქალაქმა დაუდგა მას ძეგლი. რატომ? თუნდაც იმიტომ, რომ ის პოეტია. «დამცინეთ – თითქოს ამბობდა მაიაკოვსკი – მე ვდგავარ, როგორც ძეგლი თქვენს შორის. იცინეთ, მე პოეტი ვარ. მე ვარ ღარიბი და პრინცი ერთდროულად. მე რაინდი ვარ ერთი საათით. ჩემი სიმდიდრე და ჩემი ნუგეში სიყვარულია. ჩემი სიხარული ისაა, რომ მე ვარ პოეტი. მე მისწრაფება ვარ, თქვენ კვარცხლბეკი. თქვენ ჯოგი ხართ, მე ბელადი. მაგრამ მე მიყვარხართ თქვენ. მე მარტოსული ვარ, მშიერი და მწირი. რატომ? მხოლოდ იმიტომ, რომ მე ვარ პოეტი, მხოლოდ იმიტომ, რომ მე ვგრძნობ და ვიტანჯები. აი, ჩემი ოცნებები, თქვენ არ შეგიძლიათ მიიღოთ ის, აი, ჩემი ტრაგედია, თქვენ ვერ შეძლებთ ზიდოთ ეს ტვირთი.»

სონკა ესწრებოდა რეპეტიციებსა და პრემიერას, ის იგონებს: «...მე უკვე ვიცი ზეპირად პროლოგი, უკვე ბევრჯერ მაქვს მოსმენილი,

როგორ კითხულობს მაიაკოვსკი. მიყვარს «მოხუცი კატებით»
მაიაკოვსკისთან ერთად. «მე – ათასწლოვანი მოხუცი ვარ»...
ხშირად კითხულობს... და თავის ხმას უსმენს... აი თქვა ასე –
გაიარა ოთახში, გაიმეორა. აი, გადააადგილა სიტყვა. აი, შეცვალა
სხვა სიტყვით. და დიდხანს ელოლიავება თითოეულ სტრიქონს. მე
უკვე მივავიწყდი, ვზივარ კუთხეში, გაუნძრევლად... უცებ
შეჩერდა და მეკითხება: «მოგწონს?»

უეცრად იწყებს სხვისი სტრიქონების კითხვას...

მაიაკოვსკის ხმა! ეს უნდა მიგესმინათ.»

რატომღაც უყვარდა ახმატოვას ლექსები («ახმატინა» – ასე ეძახდა
ხუმრობით) – «ბიჭმა მითხრა მე, რა მტკივნეულია ეს და ბიჭი
ძალიან შემეცოდა...»

არ მახსოვს ჩვენი შეხვედრების არც თანმიმდევრობა და არც
თარიღები. როცა 18-19 წლის ხარ, არ ფიქრობ, რომ ოდესმე
მოგიწევს გაიხსენო, მაშინ რა იყო.»

მაიაკოვსკისა და სონკას რომანი, რომელსაც ლამაზი გაგრძელება
შეიძლებოდა ჰქონოდა, უხეშად შეწყდა. საქმეში ჩაერია კორნეი
ჩუკოვსკი. რომელსაც მისი თანამედროვეები, ინტრიგებისკენ
ლტოლვის გამო, ეძახდნენ «იუდას ტერიოკიდან».

1914 წელს ჩუკოვსკიმ გაავრცელა ჭორი, თითქოს მაიაკოვსკის
სჭირდა ისეთი დაავადება, რომ მასთან ურთიერთობა საშიში იყო
არა მხოლოდ რეპუტაციისთვის, არამედ ჯანმრთელობისთვისაც.

შემარდინამ, კორნეი ჩუკოვსკისთან შეხვედრის დროს,
გულუბრყვილოდ მოუყვა მას მაიაკოვსკისთან თავისი
ურთიერთობების შესახებ. რომ ის ფეხმძიმედ იყო პოეტისგან.
ჩუკოვსკიმ მას უთხრა, რომ მაიაკოვსკი ავად იყო ვენერიული
დაავადებით, რომ ის საშინელი მექალთანეა, რომ მასთან
ურთიერთობა საშიშია და სიტყვა ჩამოართვა დამფრთხალ
გოგონას, რომ აღარ შეხვდებოდა ვალოდიას. სონკამ აქ დაუშვა
კიდევ ერთი საბედისწერო შეცდომა, დაუმალა მაიაკოვსკის

ჩუკოვ
სკის
ნაამბ
ობი.
თავის
მოგონ
ებებშ
ის
წერს:
«შემდ
ეშ
დაიწყ

ო ჩემი პეტერბურგული დღეების უმძიმესი პერიოდი, რომელიც დამთავრდა ნაყოფის განადგურებით და ეს მაშინ, როცა საოცრად გამიმძაფრდა დედობის სურვილი. მხოლოდ შიშმა, რომ მეყოლებოდა მახინჯი და ავადმყოფი ბავშვი, მაიძულა დავთანხმებულიყავი მის მოშორებაზე.

ეს გააკეთეს ჩემმა «მეგობრებმა». მაიაკოვსკის დანახვაც არ მინდოდა და ყველას ვთხოვე, არაფერი ეთქვათ მისთვის ჩემს შესახებ»

მაიაკოვსკიმ მძიმედ განიცადა სონკასთან დაშორება და მისი უარი ურთიერთობაზე, უშედეგოდ ცდილობდა გაერკვია, რა ხდებოდა. ეჯახებოდა მხოლოდ ცივ უარს.

სოფიას ჩანაწერებში არის პატარა დიალოგი მაიაკოვსკისთან, რომელიც შედგა 1914 წლის ზაფხულში: «ურთიერთობის გარკვევის უკანასკნელმა მცდელობამ... მხოლოდ დააჩქარა ჩვენი სიყვარულის დასასრული. იყო კი ეს სიყვარული?»

«– შენ უნდა დამიბრუნდე მე.

– არ ვარ ვალდებული.

– გინდა რამე?

– არაფერი.

– გინდა რომ ჩვენ დავქორწინდეთ?

– არა.

– ბავშვი გინდა?

– შენგან არა.

– მე მივალ დედაშენთან და მოვუყვები ყველაფერს.

– არ მიხვალ.»

ამ პერიოდის მოვლენებმა ასახვა ჰპოვა პოემის მეოთხე თავში.

«პოეტი

სონეტს უმღერს ტიანას,

მე

კაცი ვარ და

სურვილებს ვენდე, –

სხეულს გთხოვ,

როგორც გთხოვს ქრისტიანი:

«პური ჩვენი არსობისა

მომეც ჩვენ დღეს!»

მე ისე ვშიშობ,

არ დამავიწყდეს

შენი სახელი, –

როგორც პოეტი –

არ დაავიწყდეს

ტანჯვით ნაპოვნი

სიტყვა ახალი.

მე სიყვარულით

გავუფრთხილდები

შენ ლამაზ სხეულს –

ნაზს და ვნებიანს,

როგორც
ერთადერთ
ფეხს ხეიბარი
ჯარისკაცები უფროთხილდებიან.

მარია –
არ გსურს?
არ გსურს და ნუ გსურს!
მე
ისევ წავალ
და ცრემლებს დავღვრი,
და გულს წავიღებ,
სუსტსა და უძლოურს,
ვით ლიანდაგზე
გადაჭრილ თათს
მიათრევს
მაღლი.»

(მთარგმნელი ვახტანგ ჯავახიძე)

სიყვარულს ადამიანი სიგიჟემდე და თვითმკვლელობამდე
მიჰყავს, მაგრამ სამყარო დუმს, პასუხს ვერავის მოსთხოვ.
ცხოვრება თავის კალაპოტში მიედინება. სამყარო ვერც კი გრძნობს
შეყვარებულის გულში დატრიალებულ ქარიშხალს. ამბოხი ამაოა,
ყველაფერი სიჩუმეში იძირება.

«ეი, შენ!
ქუდი მოიხადე!
ცაო მაღალო!
მოვდივარ –
თავი უნდა დახარო!

თათზე
ვარსკვლავთა ტკიპებიანი
ყური უდევს და სძინავს სამყაროს.»

(მთარგმნელი ვახტანგ ჯავახიძე)

ლილი ბრიკი, რომელიც კარგად იცნობდა მაიაკოვსკის, წერდა:
«მაიაკოვსკი იყო მარტოსული არა იმიტომ, რომ ის არ უყვარდათ,
არ აღიარებდნენ, ან არ ჰყავდა მეგობარი. მას ბეჭდავდნენ,
კითხულობდნენ, დარბაზები იყო გადავსებული, თვლა არ ჰქონდა
მის ერთგულ ადამიანებს, ის უყვარდათ. მაგრამ ეს ყველაფერი
ზღვაში წვეთია ადამიანისთვის, როცა მას «გაუმადლარი ქურდი
ჰყავს სულში», რომელსაც უნდა, რომ წაიკითხოს მან, ვინც არ
კითხულობს, მოვიდეს ის, ვინც არ მოვიდა, უყვარდეს მას,
რომელსაც, როგორც მას ეჩვენებოდა, არ უყვარდა...»

7. ახალი თარგმანები

ნორბერტ ბოლცი

ვის ეშინია ფილოსოფიის?

ნორბერტ ბოლცი (დ. 1953) თანამედროვე გერმანელი ფილოსოფოსი, მედიის და კომუნიკაციის თეორეტიკოსი, დიზაინის მკვლევარი და გერმანიაში არასიმულაციური ნონკონფორმიზმის უმნიშვნელოვანესი წარმომადგენელია. ის ამჟამად ბერლინის ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორია. ბოლცის მედიათეორია, რომელიც მისი უფროსი თანამედროვისა და XX საუკუნის დიდი გერმანელი მედიათეორეტიკოსის, ფრიდრიხ კიტლერის შეხედულებებიდან ამოიზარდა, კომუნიკაციით და მედიით რელიგიის ჩანაცვლებას წინასწარმეტყველებს, ამის მიზეზად კი ბოლცი თანამედროვე საზოგადოებაში მზარდ სეკულარიზაციას და ათეიზმის ინტენსიურ გავრცელებას ასახელებს. რაკი, ბოლცის თანახმად, ნებისმიერი საზოგადოების, მასების და მათი იმედების საფუძველი რელიგიური და ირაციონალურია, ასეთი რეალობა დაკავშირებულია ზოგადადამიანურ შიშებთანაც, რომელთა მართვის იდეალურ ბერკეტებს ფლობენ მასმედიის იდეოლოგები. ბოლცის ტოტალური კრიტიკის უკან, პირველ რიგში, ნიცშეს ტრადიცია დგას და, შესაბამისად, ავტორის ანალიზი ცრულტერნატივების, ცრუოპოზიციონრების და ცრუმირების ინდუსტრიას არავითარ გამოსავალს და «გასაძვრომებს» არ უტოვებს. განსაკუთრებით მძაფრია მისი რეაქცია ინდივიდუალური თავისუფლების და ერთეულის, განსაკუთრებულის, მარტოსულის შევიწროების სულისკვეთებაზე, რომელსაც ის განიხილავს, როგორც დროის სულისკვეთებას (რაც, მისი აზრით, «ინდივიდუალისტთა ჯოგების», «კრიტიკულების», «ორიგინალურად მოაზროვნეთა» თუ თვითკრიტიკის ჰედონისტთა წარმოების ინდუსტრიაა). ბოლცის მხილების საგანია ნებისმიერი ნილაზი, მემარცხენეების მიერ იქნება იგი მორგებული თუ – მემარჯვენეების მიერ. «პოლიტკორექტულობა», «კარგი ადამიანი», «კულტურული დიალოგი» და სხვა მსგავსი ცნებები,

ბოლცის აზრით, ის კლიშეებია, რომელთა ნიცშეანური დემონტაჟიც ყველაფერს თავ-თავის ადგილს მიუჩენს. რა თქმა უნდა, არც ერთი ავტორი, რომელსაც ის დადებით კონტექსტში ციტირებს, შემთხვევით არ არის ნახსენები, ამ ავტორებს ბოლცი ან ანგარიშგასაწევ თანამოაზრეებად მიიჩნევს ან – დიდ წინაპრებად. ეს განსაკუთრებით XX საუკუნის უდიდეს გერმანელ მწერალზე, ერნსტ იუნგერზე ითქმის. იგივე ეხება გერმანული სოციოლოგიის კორიფეს, «სკეპტიკური გენერაციის» ავტორს ჰელმუტ შელსკის (რომლის იდეებიც ერთ-ერთი მთავარი წყარო იყო, მაგალითად, ფრანკფურტის კრიტიკული სკოლისთვის). რა თქმა უნდა, არც რილკეს ლექსის – «აპოლონის არქაული ტორსი» – ბოლო სტრიქონის გამეორებით («Du musst dein Leben ändern» – «შენ უნდა შეცვალო შენი ცხოვრება») მთავრდება შემთხვევით 2012 წელს დაწერილი ეს სტატია. აქვე ხაზგასმით უნდა დაზუსტდეს, რომ ბოლცის სახით ქართველი მკითხველის ცნობიერებაში არ შემოდის მორიგი «მნიშვნელოვანი ინტელექტუალი», რომლის «გადაბირება», დეკორირება და სოფისტური ციტირება ისევე იოლი შეიძლება აღმოჩნდეს, როგორც – 60-იანი წლების მეამბოხეების ან თანამედროვე სააზროვნო კონიუნქტურისთვის სავსებით მისაღები მრავალი ფილოსოფოსის თუ კულტუროლოგის. არც ინსტრუმენტული ლიბერალიზმის ან ნეომარქსიზმის პოზიციებიდან რეაქციონრად თუ რადიკალად მისი გამოცხადება (ანუ «ჩაშვება-შეჩვენება») ჩანს იოლი საქმე. ერთი სიტყვით, ეს ავტორი მართლაც არ არის იმ ტრივიალური ინტელექტუალური ლიტერატურის წარმომადგენელი, რომლის ატაცებაც განსაკუთრებით უყვართ ყველგან და, მაშასადამე, ჩვენშიც.

მთარგმნელი

ფილოსოფია განყენებული და თავისუფალი აზროვნებაა. მაგრამ, რა თქმა უნდა, ყოველთვის ხდებოდა მისი ინსტიტუციონალიზება, პარადიგმებში მოქცევა, სააზროვნო სტილებზე მიბმა. დღეს ფილოსოფია, უმთავრესად, უნივერსიტეტების – ე. ი. მოხელეების

და მეცნიერებათა
დეპარტამენტის – მიერ
პრეზენტირდება. ამას
შეესატყვისება ჩვენი
სასწავლო
დაწესებულებების
ხელწერაც: მათ ხომ უკვე
სწავლება კი არა,
მითითებების მიცემა
სურთ. სასწავლო გეგმები
გონს აახლებენ და
აზროვნებას ოვალურ
ფორმებს ანიჭებენ. სწორედ
უნივერსიტეტები ქმნიან
შთაბეჭდილებას, რომ
ფილოსოფია დიახაც ის
არის, რასაც განათლების
წარმოების ევროპელი
სტრატეგები იმ სიბრიყვედ
სახავენ, სტუდენტური
თავებიდან რომ უნდა

განიდევნოს.

მართალი აღმოჩნდა მაქს შელერი: თანამედროვე უნივერსიტეტი უკვე «უნივერსიტას» კი არა, უმაღლეს პროფესიულ სასწავლებელთა ნაკრებია. ჩვენ ის გვთავაზობს უგონო ფილოსოფიას, უსულო ფსიქოლოგიას, უსაზოგადოებო სოციოლოგიას. მარტობას და თავისუფლებას – დღეს ერთსაც და მეორესაც ებრძვიან. ჰუმბოლდტის უნივერსიტეტის წარმატება ბოლონიის პროცესით იზომება. სრულიად ბუნებრივად მიიჩნევა და თავხედურად ინათლება სტუდენტობა პრაქტიკულ თაობად, ვინაიდან ვეღარავინ ბედავს, პროფესიაზე სტუდენტური სწავლების მკაცრი მიზმულობა ექვეყნებ დააყენოს.

მართული სწავლება, ამასობაში, მგზნებარე დამცველებს ჰპოვებს იმ სტუდენტების სახით, რომლებიც განათლების დაგეგმვას შეისწავლიან. სამსახურის გამო შფოთვა მყარ, მოთხოვნად ცოდნას ითხოვს. არარეგლამენტირებული აზროვნება კი რეალობის მოთხოვნებს ვერ აკმაყოფილებს. შეუძლებელია მისი დაყვანა ტესტებისა და ტრენინგების იმ სქემამდე, რომელიც ბაზრის მოთხოვნების მოპასუხე ინტელექტის პერმანენტული თვითკონტროლის ინსტიტუციონალიზებას ახდენს.

სიტყვათშეთანხმება, რომლითაც დღეს თეორიულ ცნობისმოყვარეობას კვლავ მანკიერებად გარდასახავენ, ასე ჟღერს: «პრაქტიკულად მნიშვნელოვანი». ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა წარმომადგენელთათვის, მოცალეობის ამ პარტიზანთათვის, ეს სასიკვდილო განაჩენია. ცენტრალური ევროპის სოციალ-დემოკრატიული გაუმჯობესებისთვის ხომ არაფერი, რასაც ისინი ემსახურებიან, მნიშვნელოვანი არ არის. ჰუმანიტარები ყურადღებას იქცევენ – არც მეტი, მაგრამ არც ნაკლები.

მაგრამ არა მხოლოდ ჰუმანიტარული მეცნიერებანი – დღეს ყველა სასწავლო პროცესი სარისკოა, რადგან ყველა მათგანის ზურგს ერთი კითხვა ამძიმებს: იქნება თუ არა ის შემდგომში გამოსადეგი? ამიტომაც არის თავისთავად ცხადი, რომ პროფესორებისგან მათი შრომის «პრაქტიკულ მნიშვნელოვნებას» მოელიან. დღესდღეობით რომ გარკვეული სააზროვნო სტილის მოთხოვნაა შესაძლებელი, ეს აზროვნების შეცვლილი პირობებით აიხსნება. ანტიკურ ხანაში აზროვნების პირობა მოცალეობა იყო, შუა საუკუნეებში – ბერობა, დღეს კი ასეთი პირობა სახელმწიფო მოხელეობაა.

დღესდღეობით უნივერსიტეტებს შესრულებული სამუშაოს შედეგები სამ – ერთმანეთისგან უადრესად განსხვავებულ – ველზე მოეთხოვებათ, კერძოდ: სამეცნიერო კვლევა, სწავლება და პრაქტიკა. ამრიგად, პროფესორის მაღალი ხელოვნება ისე მოქცევაში მდგომარეობს, თითქოს ეს შედეგები ერთმანეთს

ეხმატკბილებიან. გონივრული დაკვირვება კი გვიჩვენებს, რომ ისინი ერთმანეთს გამორიცხავენ:

სამეცნიერო კვლევა ჭეშმარიტებას უმიზნებს;

სწავლება აზრის გადაცემას ემსახურება;

პრაქტიკა მოითხოვს ოპერაციონალიზმს.

მავანი მცირეწონიანი კი არა, სწორედ იურგენ ჰაბერმასი იყო, ვინც ერთ დროს უნივერსიტეტებისგან არათანადროულობის ინსტიტუციონალიზებას მოითხოვდა. აი, ჰაბერმასის უმაღლესი ხმა: «თავისუფლება რაღაც ძველმოდურია». არადა, მაშინ, მთელი ნახევარი საუკუნის წინ, ზოგ-ზოგებს ჯერაც ახსოვდათ, რომ სწავლულის ერთგვარი სამოქალაქო ასპექტიზმი მეცნიერების მსახურებაში მდგომარეობდა – ასე ცხოვრობდა, მაგალითად, ჰელმუტ შელსკი. მისი გმირისთვის, ვილჰელმ ფონ ჰუმბოლდტისთვის, უნივერსიტეტი იმ სამოქმედო ადგილს წარმოადგენდა, სადაც ადამიანი წმინდა მეცნიერებას ეწაფება. ამ საქმისთვის თავისუფლება აუცილებელია, მარტოობა კი – სასარგებლო.

მაგრამ მერე ევროპული უნივერსიტეტი საუკეთესო სურვილებით ნაგებმა ორმა უტოპიამ დაანგრია. ჯერ მოხდა, რომ შიგნიდან გაჩნდა თავდაპირველად სტუდენტური მოძრაობის მიერ მანიფესტირებული უტოპია, კერძოდ – სწავლების და სამეცნიერო კვლევის დემოკრატიზება მართვაში ხმის უფლების მოპოვებისა და ჯგუფური უნივერსიტეტის გზით. მაგრამ ერთობ მალე გამოაშკარავდა: მეტი დემოკრატიის გაბედვა მეტ ბიუროკრატიასთან შეგუებას ნიშნავს. მეტი დემოკრატია, ცხოვრების ყველა სფეროში, მეტ ბიუროკრატიას წარმოშობს, ვინაიდან ხალხი მოელის, რომ მის მოთხოვნებს სახელმწიფო ისე დაიცავს, როგორც უფლებებს. მაქს ვებერის სიტყვები რომ დავიმოწმოთ: განათლების მიღება გონით-არისტოკრატიული

საქმეა. მეტი დემოკრატია იქ უნდა გაბედონ, სადაც მისი სამოქმედო ასპარეზია.

დღეს უნივერსიტეტი იმით არის დაღდასმული, რასაც ერთხელ ფრანც რონნებერგერმა «ემანსიპირებული მმართველობა» უწოდა. თვითმმართველობის მიზანი ავტონომია იყო, შედეგი კი – ბიუროკრატია. პოლიტიკურ სისტემას ეს სრულიად აწყობს, რადგან სამინისტრო ბიუროკრატიაში «თვითმმართველობის» სახით უნივერსიტეტებში ის საკონტაქტო პირი შექმნა, ვისთანაც მას უპრობლემო კომუნიკაცია შეუძლია. ცალკეული პროფესორის ურჩობა აქ უკვე ხელისშემშლელი ვეღარ იქნება. ასე გადაიქცა დეკანატები «სერვის-ცენტრებად». იმავედროულად კი განზრახ ვერ ამჩნევენ, რომ კომპეტენტური თვითმმართველობის კოლოსალური შრომითი ძალისხმევა სერიოზულ თეორიულ მუშაობას ვეღარ უძლებს. ეს ნებისმიერი ანგაჟირებული დეკანისთვის ნაცნობი ჭეშმარიტებაა.

საუკეთესო სურვილით ნაგები მეორე უტოპია, რომელმაც გერმანული უნივერსიტეტი დაანგრია, გარედან მოსული უტოპიაა და დღეს ის ლამაზ სახელ ბოლონიას უკავშირდება. იგულისხმება მოდულებით და პროექტებით სწავლებისა და კვლევის ევროპულად ნორმირებული მექანიზაცია. ჰუმბოლდტის იდეასთან შედარებით, უბრალოდ რომ ითქვას, საქმე ეხება სახელმწიფოს კუთვნილებაში გონის გადაცემას ანუ გონის ნაციონალიზაციას.

ხოლო რაკი კვლევა, განსაკუთრებით კი ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა წარმომადგენლის კვლევა, ისე კარგად ორგანიზებასა და კონტროლს არ ექვემდებარება, როგორც სწავლება, ამიტომაც გაისმის ყველგან დამაშინებელი სიტყვა «დასპონსორება». სინამდვილეში, უნივერსიტეტი უფრო და უფრო აშკარად გადაიქცევა სპონსორებისა და თავაზიანი ექსპერტული დასკვნების სამყაროდ. როგორც ერნსტ იუნგერის რომანში

«ჰელიოპოლისი» ვკითხულობთ: «პროფესორები ნანადირევის მოტანაში იწაფებიან».

პასუხისმგებელი პოლიტიკოსებისგან ვგებულობთ, რომ ამ პროცესის კრიტიკოსების სახით საქმე «გუშინდელეებს» ეხებათ. სწავლით აღტაცება, სტუდენტთა გაციკროვნებული თვალები – ეს ყველაფერი ხომ რა ხანია წარსულს ჩაბარდა. ვინც ბრმა და უგრძნობი არ არის, ბოლონია-უნივერსიტეტებში ყველა უსიხარულობისა და გონითი სტერილურობის ატმოსფეროს გრძნობს.

პროექტებისა და მოდულების არაჯანსაღი სული რომ წინააღმდეგობის გარეშე ვრცელდება, ამას, რა თქმა უნდა, ობიექტური მიზეზებიც აქვს. დიდი ხანია, რაც ცალკეული მეცნიერი თავისი შესაძლებლობების საზღვრებს ვეღარ სცდება, და, ამიტომ, საბუნებისმეტყველო და ტექნიკურ დარგებში უნივერსიტეტის საწარმოო ხასიათი ის ბედია, რომელთან შეგუებაც აუცილებელია. სწავლება და კვლევა, აღზრდა და მეცნიერება უფრო და უფრო დააშორა მოდერნმა ერთმანეთს. ეს უნდა ვაღიაროთ. მაგრამ, სწორედ ამის გამო, ნიჭიერი სტუდენტისთვის იმაზე დიდი საგანმანათლებლო გამოცდილება არ არსებობს, ვიდრე – მისი პროფესორის კვლევაში ჩართულობა. სულ მცირე, ჰუმანიტარულ მეცნიერებებში მაინც არის ეს ჯერ კიდევ შესაძლებელი.

ამის ნაცვლად კი სტუდენტებს ბოლონიაზე აქვთ სწორება, ზუსტად ისე, როგორც მოსწავლეებს – პიზაზე, იმის ნაცვლად, რომ განათლება მიიღონ. როგორც მასწავლებლებს აიძულებენ, რომ მშობლების ამოცანა იტვირთონ, ასევე აიძულებენ პროფესორებს, რომ მათ მასწავლებლების ამოცანა იტვირთონ. სინამდვილეში, როცა საუბარი ბოლონიის პროცესზეა, სწორედ სკოლად უნივერსიტეტის გადაქცევა იგულისხმება. აი, აქ უპირისპირდება უმაღლესი პროფესიული სასწავლებელი უნივერსიტეტს, პროფესიული მომზადება კი – განათლებას.

ლათინისტმა ბერტ ბრეტმა გვასწავლა, ვიკითხოთ: ჩუი ბონო? ვინ რჩება ბოლონის პროცესით მოგებული? მოგებული არიან, ჯერ ერთი, მმართველობის წარმომადგენლები, რომელთა მნიშვნელობა უკვე გროტესკულად არის გაბერილი. მოგებულებს განეკუთვნებიან სამეცნიერო კომისიების ფუნქციონრებიც. მთავარი მოგება კი პოლიტიკურად კორექტულთა ხონჩაშია. მათ წარმატებით დაარწმუნეს პოლიტიკოსები, რომ უნივერსიტეტები პლურალისტური ინსტიტუციებია, რომლებიც პროპორციულად და კვოტებით უნდა შეივსოს. ახალი სიტყვა «Diversity» სხვას არაფერს ნიშნავს, თუ არა – პოლიტიკურად ორგანიზებული გარკვეული ჯგუფებისთვის უპირატესობის მინიჭებას, მაშასადამე, ჯგუფების წილის გაზრდას. პრეტენდენტის იდეოლოგიურ შეფერილობას უფრო მძიმე წონა აქვს, ვიდრე – მის ხარისხს. ყოვლის უწინარეს, შინაგანი მოწოდების თავისუფლებას რადიკალურად შეუკვეცა ფრთები გათანაბრების პოლიტიკამ და კვოტირებამ. აი, ასე მივიღეთ ახალი ტიპი: კვოტური ქალი, რომელიც საკუთარი თავით ამაყობს.

დღესდღეობით, ყველაზე მეტად, სწორედ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტების სტუდენტებს და პროფესორებს აქვთ კარგი შანსი, რომ მათთვის სრულიად უცხო სამყაროს სათბურებში მოიკალათონ. ეს, ალბათ, სტუდენტური მოძრაობის შედეგად მიღებული უმძიმესი ტვირთია. დღეს ეს მოძრაობა მეორდება, როგორც პოლიტიკორექტულობის ფარსი. მის «დისკურსში» თავი მოუყრიათ ენობრივ ჰიგიენას და მორალიზმს, თვალთმაქცობას, სოციალურ კიჩს და ტოლერანტობის პოლიტიკურად საშიშ გაუკუღმართებას. ჟღერადობა კი, სხვათა შორის, უფრო და უფრო მკვეთრი ხდება, რადგან ის, ვინც თეორიულად გზას ველარ იკვალავს, პოლიტიკურად აგრესიული ხდება.

ჩვენი საზოგადოება, რომელსაც აღარც რელიგიაზე და აღარც სამოქალაქო ტრადიციასა და საღ ადამიანურ აზრზე ორიენტირება ძალუძს (ან არ სურს), სიკეთის იმ ტერორის უნებისყოფი

მსხვერპლად გადაქცეულა, უნივერსიტეტებში, რედაქციებსა და ანტიდისკრიმინაციულ სამსახურებში რომ იჩეკება. სხვათა შორის, ამ ტერორს ოფიციალურად პოლიტკორექტულობადაც ვერ მოვიხსენიებთ – ეს პოლიტიკურ არაკორექტულობაში ჩაგვეთვლება. ალან ჩარლზმა და ჰერვი სილვერგლეიტმა თავისუფლების აკადემიური ლალატის შესახებ ერთ შთამბეჭდავ, სუნთქვის შემკვრელ რეპორტაჟში თანამედროვე უნივერსიტეტი თავისუფალი საზოგადოების უდიდეს მტრად მონათლეს, ვინაიდან ის სტუდენტებს აღარ ექცევა, როგორც ინდივიდებს, არამედ მხოლოდ – როგორც ჯგუფური იდენტობების განსახიერებებს, და მათ, ამის შესაბამისად, ჯგუფური წესით ასწავლის.

სულის ახალი ინჟინრები ენობრივი კოდებით, ჯგუფური იდენტობის გაძლიერების განაწესებით და «sensitivity»-ის და «awareness»-ის ტრენინგ-კამპით (Camp – აღნიშვნის ციფრული კოდური სისტემა) მუშაობენ. ვინც სიტყვა «ინდივიდს» იყენებს, მაშინვე ეჭვს აღძრავს, რომ ის ჯგუფის წმინდა სულის წინაშე სცოდავს. პოლიტკორექტულობის ამ «აჩრდილების უნივერსიტეტში», რა ხანია, თავისუფალ ინდივიდთა ღია დისკუსია ცენზურით, დაშინებით და ინდოქტრინაციით არის ჩანაცვლებული.

ჯგუფურობის არაჯანსაღი სული, პირველ რიგში, სასწავლო დაწესებულებებში ვრცელდება. ჰუმბოლდტის «მარტოობისა და თავისუფლების» ნაცვლად იქ, უკვე დიდი ხანია, «სოციალურმა სწავლებამ» შეაღწია. სკოლებსა და უნივერსიტეტებში ჯგუფი სისტემურად აძევებს მარტოობის უნარ-ჩვევას. ჩვენი ახალი მასობრივი დემოკრატია, ჩანს, პრინციპულად დაუცველია ამ კონფორმიზმის წინააღმდეგ. ეს დემოკრატია კოოპერაციის სოციალურ სიკეთეებს აზვიადებს და ოდენ კერძო ცხოვრებაში ფრთაშესხმად მარტოობის კულტურას უსპობს იმას, ვინც რაღაცისთვის მარტო იბრძვის. მარტოობა სხვა არაფერია, თუ არა –

თავისუფლების ფასი, მარტოობის უნარი კი ამიტომაც არის თავისუფლების პირობა.

დიდი ხანია, მარტოობის და თავისუფლების ჰუმბოლდტიანურ სულთან არც უნივერსიტეტების სამეცნიერო პრაქტიკას გააჩნია რამე საერთო. მეცნიერთა ყოვლისმომცველი კოლაბორაცია და ცივილიზაციური პროგრესის სამსახურში ჩაყენებული მათი ერთობლივი შრომა ადამიანს თავისი სუბიექტურობის დავიწყების შესაძლებლობას სთავაზობს. მეცნიერება, დიდი ხანია, ჯგუფურობის კულტის მსახურად არის გადაქცეული. ხოლო პოლიტიკური კორექტულობის ტიპობრივი კამპუს-ფენომენი გვიჩვენებს, რომ დღეს მეცნიერება კი არ იდევნება, არამედ თავად მეცნიერებაა ერეტიკული სულის დევნის ორგანიზატორი. დღეს უნივერსიტეტებშიც დაიშვება სულელად ყოფნა, მაგრამ არ დაიშვება პარტიის ხაზიდან გადახვევა.

ბევრი პროფესორი რეაგირებს შექმნილ სიტუაციაზე შინაგანი ემიგრაციით ან გარესაუნივერსიტეტო რეპუტაციაში გაქცევით. ამ დროს პროფესორი, როგორც წესი, თავის აკადემიურ თავისუფლებას ისე ახორციელებს, როგორც ურჩობას. ნუთუ, არ დადგა გაერთიანება «მეცნიერების თავისუფლების» რეაბილიტაციის დრო? პროგრამა მარტივი და ნათელი იქნებოდა: კვლევის და სწავლების თავისუფლება. კიდევ უფრო უბრალოდ და ჰუმბოლდტის სულისკვეთებით რომ ითქვას: მარტოობა და თავისუფლება. აქედანვე გამომდინარეობს პასუხი უნივერსიტეტის საზოგადოებრივ ფუნქციასთან დაკავშირებით, კერძოდ: სწრაფი რეაგირებისთვის მზადყოფნა. საქმე პროფესიულ მომზადებას კი არა, ცხოველმყოფელ სულს ეხება – ეს არის ჰუმბოლდტის აქტუალობა.

ახლა უკვე მზად ვართ მთავარი კითხვის დასასმელად: რა ვაკეთოთ? შეგვიძლია, ჩვენს თავს ერთი პარადოქსით ინსპირირების უფლება მივცეთ, რაც პოლიტიკორექტულთათვის მკრეხელობა, განათლების დამგეგმავთათვის კი სიგიჟეა:

მოსწავლეთათვის და სტუდენტთათვის შესაძლებლობათა რამდენადაც უფრო მეტ თანასწორობას მივალწევთ, მით მეტად აშკარა გახდება განსხვავება მიღწეულ შედეგთა ხარისხობრივ მაჩვენებლებს შორის. შესაძლებლობათა თანასწორობა წარმატებულთ და წარუმატებელთ უფრო გამოკვეთს, ვინაიდან შესაძლებლობათა გამოყენების უნარი თანაბრად არ იყოფა. აქედან კი გამომდინარეობს, რომ წარმატების მისაღწევად მკაცრი სელექციის გაბედულება უნდა გამოვიმუშაოთ. წარმატებას კორექტულები კი არა, საუკეთესონი უნდა აღწევდნენ – ეს ეხება სწავლის პროცესსაც და კათედრებსაც. როცა ეს ზღურბლი გადაილახება, მაშინ გაილება აკადემიური თავისუფლების კარი. უნივერსიტეტები სტუდენტებს მათ მომხმარებლებად კი არა, ზრდასრულ ადამიანებად უნდა აღიქვამდნენ. და არც მეცნიერებასთან ზიარებას უნდა წარმოიდგენდნენ ისინი, როგორც მოხელეების გამოზრდის პროცესს.

მაგრამ უნდა ვაღიაროთ, რომ ეს ყველაფერი მხოლოდ იდეალისტურად ჯერარსული მოთხოვნებია იმ რეალობის მიმართ, რომელმაც ჩვენი სასწავლო დაწესებულებების მერმისი ზუსტად ისე დააპროგრამა, როგორც ეს ჯერ კიდევ ასორმოცი წლის წინ ჰქონდა ფორმულირებული ახალგაზრდა ნიცშეს: «ერთი მოლაპარაკე პირი და ძალიან ბევრი ყური, ორჯერ ნაკლები მწერელი ხელით – ეს არის გარეაკადემიური აპარატი, ეს არის უნივერსიტეტის ამოქმედებული სასწავლო მანქანა». ამ მანქანის უკან კი დგას «სახელმწიფო, ზედამხედველის ერთგვარად დაძაბული გამომეტყველებით, დროდადრო იმის შესახსენებლად, რომ სწორედ ის არის ამ უჩვეულო სამეტყველო და სმენითი პროცედურის დანიშნულება, მიზანი და უმაღლესი გამოვლინება». ასე ამბობდა ნიცშე.

მას მერე აკადემიური თავისუფლება ფარსად გადაიქცა. «სახელმწიფო, როგორც განათლების გზამკვლევი ვარსკვლავი!» – ეს იყო ნიცშეს დამცინავი ფორმულა იმათ მიმართ, ვისაც გონი სძულს, ვისაც ფილოსოფიის ემინია. ეს ფორმულა დღეს

აქტუალურია, როგორც არასდროს; უბრალოდ, დღეს ამ გზამკვლევ ვარსკვლავს პრუსია კი არა, ბრიუსელი ჰქვია. იქ გაიცემა იმ ახალი კონფორმიზმის დირექტივები, რომელიც კურიოზულად უწოდებს თავის თავს სწორედ რომ საპირისპიროს: «მრავალფეროვნებას». კარგი ევროპელისთვის ხომ თვალსაზრისის თავისუფლებაზე ძვირფასი არაფერია. მაგრამ თვალსაზრისის თავისუფლება და სიტყვის თავისუფლება ხომ სწორედ განსხვავებულ თვალსაზრისს, უთანხმოებას აყენებს თავისუფლების იდეის ცენტრში. ევროპული პოლიტიკის ელიტა ამ ცნობიერებისგან უსასრულოდ არის დაშორებული. განსხვავებული თვალსაზრისები დღეს იმაზე უფრო მკაცრად სანქციონირდება, ვიდრე – განსხვავებული ქცევები. ეს სანქციები, როგორც წესი, არა დისკუსიებს, არამედ გამორიცხვებს ემსახურება.

ერთი შეხედვით შეიძლება ვიფიქროთ, რომ აზრები, ყველაფრის მიუხედავად, თავისუფალია. მაგრამ შეცდომაა იმის დაჯერება, რომ ის, ვისაც მეტყველებას და წერას უკვეცავენ, კვლავაც თავისუფლად აზროვნებას შეძლებს. არ არსებობს აზროვნების თავისუფლება ნააზრევის საჯაროდ გაზიარების შესაძლებლობის გარეშე. ეს ეხება არა მხოლოდ იმ მცირე ნაწილს, რომელიც წერს, არამედ – სწორედ იმ უმრავლესობას, რომელიც კითხულობს. ადამიანთა უმრავლესობისთვის აზროვნების თავისუფლება სხვას არაფერს ნიშნავს, თუ არა – მხოლოდ შესაძლებლობას, რომ არჩევანი გააკეთოს იმ მწირ თვალსაზრისებს შორის, რომლებიც საჯაროდ მოლაპარაკე და მოკალმოსნე უმცირესობის მიერ არის გავრცელებული. აი, ამიტომ ანადგურებს განსხვავებულ თვალსაზრისთა დადუმება-ჩახშობა თვით აზროვნების თავისუფლებას.

მასობრივ-დემოკრატიულ საზოგადოებაში ერთეულთა ხმა ღირებულებას ვერ შეიძენს. კიდევ უფრო ძლიერია საზოგადოებრივი აზრის ზეწოლა ერთეულებზე და მათ შეხედულებებზე. იზოლაციის შიშით შეპყრობილი ადამიანი განუწყვეტლივ თვალს ადევნებს საზოგადოებრივ აზრს. და

«საზოგადოებრივი» აქ სხვას არაფერს ნიშნავს, თუ არა – თვალსაზრისს, რომლის გამოხატვაც იზოლაციის შიშის გარეშეა შესაძლებელი. ანუ ჩვენ მცდარი შეხედულების ქონა კი არა, ამ შეხედულებასთან ერთად მარტოყოფნა გვაშინებს. მსოფლიოს იზოლაციის შიში მართავს.

ის, ვისაც სხვათა რისხვა აშინებს, იოლად უერთდება მოჩვენებითი უმრავლესობის თვალსაზრისს მაშინაც კი, როცა რაღაც ამ უმრავლესობაზე უკეთ იცის. ის თავად დუმდება, რათა თავის კარგ რეპუტაციას საფრთხე არ შეუქმნას. აი, ეს არის იმ დინამიკის ათვლის წერტილი, რომელსაც ელიზაბეთ ნოელე-ნოიმიანმა «დუმილის სპირალი» დაარქვა. ამ სპირალს დღეს პოლიტიკორექტულები იყენებენ. იგი, ერთი მხრივ, თემისა და თვალსაზრისის ერთმანეთში განზავებით არის ნიშანდებული, ანუ მავანს გარკვეულ თემასთან დაკავშირებით მხოლოდ ერთი თვალსაზრისი უნდა გააჩნდეს. მეორე მხრივ, საქმე გვაქვს მორალიზების გზით მედიის სამარცხვინო ბოძზე მოხვედრასთან. პოლიტიკურად არაკორექტულებს საჩვენებელ პროცესს უმართავენ.

ეს ყოველივე გაუბედაობას თესავს. საკუთარ თვალსაზრისთან ერთად იზოლაციაში მოქცევის შიშით შეპყრობილი ადამიანები განუწყვეტლივ ადევნებენ თვალს საზოგადოებრივ აზრს ანუ – იმას, თუ რას ამბობენ და რას ფიქრობენ სხვები. მაგრამ ის, რასაც სხვები ამბობენ, ძირითადად, კარგად დანაწევრებულ უმცირესობათა თვალსაზრისია. სხვა სიტყვებით: მედიადემოკრატია ადამიანებს იმ ენით ამონებს, რომელიც უმრავლესობის კატეგორიულ ენად არის წარმოჩენილი, სინამდვილეში კი ის კარგად ორგანიზებულ უმცირესობათა მიერ იქსოვება. ასე რომ, საზოგადოებრივი აზრი, უმთავრესად, ხმათა უმრავლესობის კი არა, ორთოდოქსულობის გამოთქმას ემსახურება. ამ ორთოდოქსულობას დღეს პოლიტიკორექტულობა ჰქვია.

აქვე შევნიშნოთ: უმრავლესობას შეიძლება სრულიად განსხვავებული თვალსაზრისი გააჩნდეს, მაგრამ სწორედ უმრავლესობასთან დაკავშირებით ის ხშირად ტყუვდება, ვინაიდან არავინ იცის, გამოთქმული თვალსაზრისი დამოუკიდებელ შეფასებას გამოხატავს, საინფორმაციო კასკადს თუ – თვითცენზურას. რთულია იმის აღიარება, რომ ჩვენ უმწეონი ვართ საიმისოდ, რომ საკუთარი თვალსაზრისი გაგვაჩნდეს ავღანეთზე, იმპლანტაციის საპრივილეგიო დიაგნოსტიკაზე თუ განვითარებადი ქვეყნების საგარეო ვალებით გამოწვეულ კრიზისზე. ამიტომაც ვართ პროპაგანდისტების მოწყვლადი და ამიტომაც ვიხრებით იქით, საითაც ქარი დაუბერავს. გულუბრყვილობა იქნებოდა, პოლიტიკოსების მხრიდან მეტი თავშეკავების მოლოდინი რომ გაგვჩენოდა. მაგრამ სწორედ აქ მართებთ პასუხისმგებლობა ნამდვილ ჟურნალისტებს.

როცა ჩვენს საზოგადოებაში საჯარო აზრი გამოითქმის, ასეთ აზრთან დაპირისპირების გაბედულება უკვე აღარავის გააჩნია. საჯარო აზრის ზეწოლა იმდენად ძლიერია, რომ ის საკანონმდებლო იძულებასაც კი აუფასურებს. ასე დულს და გადმოდულს ინტელექტის მარადიული მშვიდობა. ამიტომაც აღარ არსებობენ დიდი მოაზროვნეები. განსხვავებული აზრი, თუკი იგი მაინც გაბედავს და სამალავიდან თავს გამოყოფს, სოციალურად ისჯება და ოსტრაკიზმის სამსჯავროზე წარდგომისთვის იწირება. მართალია, სოციალური არატოლერანტულობა დღეს ფიზიკური ზარალით არავის ემუქრება, მაგრამ იმან, ვინც განსხვავებულად აზროვნებს, თავისი აზრი ან უნდა შენიღბოს ან მის გათვალსაჩინოებას მოერიდოს.

სხვათა შორის, პოლიტკორექტულობის საუკეთესო განსაზღვრებას ჯერ კიდევ თომას მანის «არაპოლიტიკურის განაზრებებში» ვხვდებით: «სიქველის აღორძინება პოლიტიკური იერით, მორალური ბიუროკრატიაში სენტიმენტალურ-ტერორისტულ-რესპუბლიკური ფორმის კვლავ-შესაძლებლად-ყოფნა, ერთი სიტყვით: იაკობინელის რენესანსი».

ლუთერი ჯერაც პოლიტიკურ მონობაში სულიერ თავისუფლებას ქადაგებდა; ჩვენ კი დღეს პოლიტიკურ თავისუფლებაში სულიერი მონობის მოწმენი ვართ. ახალი იაკობინელები ჩაგვძახიან, რომ ბევრი გამოთქმული აზრი ღირსებას, ნირს და პატივს შეურაცხყოფს. გერმანიაში ერთობ იოლია გამღვივებლობის ბრალდებით ადამიანის გაჩუმება. არადა, შეხედულების ამორალურობაც კი არ უნდა ხდებოდეს იმის მიზეზი, რომ ასეთი შეხედულების აღიარებას ან დისკუსირებას ფრთები ეჭრებოდეს. ერთადერთ ადამიანსაც რომ გააჩნდეს განსხვავებული აზრი, გადამწყვეტ უმრავლესობას მისი ჩაჩუმების უფლება არ უნდა ჰქონდეს.

ის, ვინც დისკუსიას კრძალავს, საკუთარ თავს უმწიკვლოდ და უშეცდომოდ აცხადებს. საკუთარ უშეცდომობაზე ასეთი პრეტენზია კი სხვას არაფერს ძალავს, თუ არა – შეცდომის გამოსწორებისთვის მზადყოფნის უძღურებას. შეცდომის გამოსასწორებლად გამოცდილება არ კმარა; გამოცდილების ინტერპრეტირებაც აუცილებელია, ამისთვის კი დისკუსიაა საჭირო. ამიტომ არ შეიძლება საწინააღმდეგო პოზიციის და განსხვავებული აზრის თავისუფლების შეზღუდვა. მხოლოდ იმ შემთხვევაში შემიძლია ჭეშმარიტებად ჩემი საკუთარი თვალსაზრისის გამოცხადება და დაცვა, როცა ვიცი, რომ სხვებს საწინააღმდეგო აზრის გამოთქმის თავისუფლება აქვთ.

ახალ იაკობინელებს კი ამ ყველაფრის საპირისპიროდ, საბრძოლო მზადყოფნაში მოჰყავთ ჯადოსნური სიტყვები «მულტიკულტურალიზმი», «პატივისცემა» და, ბოლო დროს, «მრავალფეროვნება». ეს ცნებები იმით სულდგმულობენ, რომ ისინი გაუაზრებელი რჩებიან. მულტიკულტურულად განწყობილი ხომ მხოლოდ მაშინ შეიძლება იყო, როცა წამყვანი კულტურა არსებობს. ტოლერანტული ვერ იქნება ის, ვისაც არ გააჩნია საკუთარი ღირებულებები, რომლებიც უნდა დაიცვას. ვინც საკუთარ თავში დარწმუნებული არ არის, ის ვერც გახსნილი იქნება. მე ჩემს რწმენას იმიტომ ვიცავ, რომ სრული შეგნებით

ვაცნობიერებ ალტერნატიულ რწმენათა არსებობას. შესაბამისად, არ არის აუცილებელი იმის პატივისცემა, რის მიმართაც ტოლერანტული ვარ. ტოლერანტობა სხვა არაფერია, თუ არა – ურთიერთგანსხვავებული რწმენის მქონეთა თანაარსებობის ატმოსფერო. მშვიდობიანი თანაარსებობა მხოლოდ კონსენსუსზე უარის თქმით არის შესაძლებელი.

ახლა ორიოდ ნაბიჯით უკან დავიხიოთ და ეს მთლიანობა ცოტა უფრო ფართო კონტექსტში წარმოვიდგინოთ. აზროვნების თანამედროვე კონფორმიზმი სამყაროს დემითოლოგიზების, მისი განჯადოების შედეგია – მოკლედ, ეს არის განმანათლებლობის თანამდევი მოვლენა. ჩვენ იმიტომ ვამბობთ იმას, რასაც სხვები ამბობენ, რომ ზურგსუკან კანონის, ადათ-წესების და ტრადიციის საყრდენს ვერ ვგრძნობთ. სწორედ ამ სპეციფიკურად თანამედროვე დაურწმუნებლობას მივყავართ პირდაპირი გზით კონფორმიზმთან: გონების ემანსიპაციამ საზოგადოებრივი აზრის მონებად გვაქცია.

დღესდღეობით კონფორმიზმი საინფორმაციო კასკადების, მაშასადამე, სოციალური მიბაძვის გზით წარმოიშვება. როცა მავანმა არ იცის, თუ რა უნდა აკეთოს, მართლაც სრულიად პრაქტიკული საქციელია იმაზე ორიენტირება, რასაც სხვები აკეთებენ. შესაბამისად, ადამიანები საკუთარ თვალსაზრისებს და ინფორმაციებს კი აღარ ენდობიან, სხვებს უერთდებიან. ეს მით უფრო სწრაფად ხდება, რაც მეტად ვიწროა ჯგუფური კავშირები. ეს საინფორმაციო კასკადები იოლად იღებენ სოციალური კასკადების ფორმას – მაგალითად, როცა ადამიანებს იმიტომ იპყრობთ XY-ის შიში, რომ სხვა ადამიანები ამჟღავნებენ XY-ის შიშს.

ანთროპოლოგი იტყოდა: ადამიანი მიმმხრობია. საკითხს თუ პოლიტიკის ჭრილში განვიხილავთ, უნდა ვაღიაროთ, რომ თანამედროვე დემოკრატია კონფორმიზმს თანაუგრძნობს.

ტექნიკური თვალთახედვით, კონფორმიზმი მასობრივი მედიის ეფექტია. შევაჩეროთ ჩვენი ყურადღება ამ საკითხზე.

რაც უფრო კარგად აწესრიგებენ მასობრივი მედიები საზოგადოებრივ აზრს, მით მეტია ალბათობა, რომ ადამიანთა უმრავლესობა ადამიანთა უმრავლესობის შეფასებაში ცდება. ეს მცდარობა შემდეგ საზოგადოებრივი აზრის შესახებ საზოგადოებრივ აზრში ძლიერდება. ხოლო როცა უმრავლესობა უმრავლესობაში ცდება, ამ მოვლენის საფუძველი შიშის დინამიკა უნდა იყოს, რომელიც ისევე ძველია, როგორც – დემოკრატია: უმრავლესობისგან მოკვეთის შიში.

მაშასადამე, საზოგადოებრივი აზრი ის კი არ არის, რასაც ადამიანები ფიქრობენ, არამედ – ის, რასაც ადამიანები ფიქრობენ იმაზე, თუ «რას ფიქრობენ ადამიანები». და მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები პირველ რიგში იმას გვაუწყებენ, რომ უმრავლესობას ერთი და იგივე აზრი აქვს. მაგრამ როცა ამბობენ, რომ საზოგადოებრივი აზრი საკუთარი აზრის დამონებას განასახიერებს, ეს მხოლოდ იმას როდი უნდა ნიშნავდეს, რომ მე სხვათა აზრის გადამღები ვარ. მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები, პირველ ყოვლისა, ნერგავენ ალქმის სქემებს და «მნიშვნელოვან» თემებს, რომლებზეც დიდი ხნის მანძილზე «აზრის არქონა» შეუძლებელია. ჩვენ ვიჟდინთებით მათი ორმნიშვნელოვანი კოდით: ან მომხრე უნდა ვიყოთ ან – მოწინააღმდეგე. ვინც არ არის ატომური ელექტროსადგურების ან ფასიანი უმაღლესი განათლების მოწინააღმდეგე, ის მომხრე გამოდის და თავის თავს აშიშვლებს. და სწორედ აქ გადაიქცევა თავისუფლება მონობად. საკუთარ თვალსაზრისთან ერთად იზოლაციაში აღმოჩენის შიში ადამიანებს აიძულებს, განუწყვეტლივ თვალი ადევნონ საზოგადოებრივ აზრს – რას ამბობენ და რას ფიქრობენ. მაშასადამე, არსებობს ევოლუციაზე სოციალური ზეწოლა უფრო და უფრო მზარდი კონფორმულობის მიმართულებით. ტრადიციისგან გონების ემანსიპაციამ წარმოქმნა

ორიენტაციის ვაკუუმი, რომელიც საზოგადოებრივი აზრის ძალადობას მოუგერიებელს ხდის.

ეს კონფორმიზმი რომ ჩვენთვის მიმზიდველი გახდეს, მას მისივე საპირისპირო სახით შემოგვასაღებენ – სახელდობრ, როგორც ინდივიდუალიზაციას. ყველა ლაპარაკობს ინდივიდუალობასა, მრავალფეროვნებასა და თვითრეალიზებაზე – და ყველა ერთსა და იმავეს ფიქრობს. ასე წარმოიქმნება სხვადაყოფნის კონფორმიზმი. სწორედ გაბატონებული საზოგადოებრივი აზრი ახდენს ნონკონფორმიზმის გარკვეული ფორმების კულტივირებას. გავიხსენოთ თუნდაც საზოგადოებრივ-მემარჯვენე ტელევიზიით ჰომოსექსუალური გაერთიანებებისა და შერეული ოჯახების (Patchwork-Family) გაუთავებელი პროპაგანდა. ქალები წარმოგვიდგებიან, როგორც მკაცრები, უხეშები და აგრესიულები, მამაკაცები კი – მგრძნობიარენი და იოლად მოწყვლადები. უკვე წლებია, რაც უპირატესად გასართობი მედიაპროგრამები გვიჩვენებენ ძლიერ ქალებს და სასაცილო კაცებს; ბავშვებს, რომლებიც თავიანთ მშობლებზე ჭკვიანები არიან და მათ გარეშეც იოლად გააქვთ თავი; სასიამოვნო იმიგრანტები, რომლებსაც ადგილობრივი «მემარჯვენეები» ცემენ; ჰომოსექსუალები, რომლებიც კულტურულ, პოლიტკორექტულ ცხოვრებას ეწევიან. ისინი, ყველანი, ალან ბლუმის მშვენიერ ფორმულირებას რომ მოვუხმო, არიან ნონკონფორმიზმის მსახიობები კონფორმიზმის სცენაზე.

მრავალფეროვნება, ყველა პოლიტკორექტული სახელმწიფო დაწესებულებისა და უნივერსიტეტის ეს საკულტო ცნება, სინამდვილეში კონფორმიზმია და მეტიც არაფერი. ჩვენ აქ საქმე გვაქვს კლასიკური კულტურული შოვინიზმის მარტივ ინვერსიასთან. დასავლეთი არაფრად ღირს, აზია და აფრიკა სანიმუშო მაგალითებია. მაშასადამე, მრავალფეროვნება ყოფილა: ყველა მინუს ერთი. და ეს ერთი სწორედ თეთრი ადამიანების დასავლური კულტურა გამოდის. აი, ასე გვევლინება სხვადაყოფნა შეშლილის დამაწყნარებელ პერანგად. პოლიტკორექტულობა სხვა

არაფერია, თუ არა – ფარსად ქცეული განმანათლებლობა: შენ არ უნდა გაგაჩნდეს ცრურწმენები! ყველა თანაბრად განსხვავებულია!

ამასთან, დროის ჰორიზონტები ისე იხურება, როგორც – ნიცემეს ცხოველებისთვის, რომლებიც წამიერების პალოზე არიან მიბმული. ყველაფერი, რაც პოლიტკორექტულობის კულტურას ისტორიულად წინ უსწრებდა, რეაქციულად ცხადდება.

მე, როგორც ყველა სხვა, ნებისმიერი ვარ. ეს ძნელად ასატანია, ამიტომ ხარბად ეჭიდებიან ერთადერთობისა და იდენტობის შემოთავაზებებს. თანამედროვე საზოგადოებაში თითოეულის ზრდადი ჩანაცვლებადობა და დამოკიდებულადყოფნა ინდივიდუალობის ღირებულებებმა უნდა აანაზღაურონ. მაგრამ ამ ინდივიდუალობის მიზანი სავსებით საერთოა: ყველა სხვისგან განსხვავებულ სხვად ყოფნა. მაშასადამე, ჩვენ აქ საქმე გვაქვს ერთგვარ თამაშ-პარადოქსთან «იყავი სპონტანური»: უგანე ნაჩვევს!

არადა, თუ ჩვენი კულტურა ნებისმიერს ერთადერთობას ჰპირდება, მაშინ ამ მიზნისკენ სავალი ერთადერთი გზა დადარჩენილა: ასლი. აი, ასე ვაწყდებით მეტროპოლისების ქუჩებში ინდივიდუალისტთა ჯოგებს. მათი ლურჯი თმა და პირსინგები, მაგრამ აგრეთვე მათი «აუთენტური» თავხედობა და მათი სწრაფვა «გახსნილობის» გამოხატვისკენ სხვას არაფერს მანიფესტირებს, თუ არა – მოდური ნონკონფორმიზმის იძულებით ხასიათს.

თუმცა ლურჯთმიანებზე უფრო შემაწუხებლები არიან კრიტიკულები. ათწლეულების განმავლობაში სტაბილურ თვითგაურკვევლობაში ჩავარდნილ კრიტიკულ ცნობიერებებს თავი «სხვაგვარად» ეჭირათ ანუ მომხმარებლური ცთუნებებისგან ვერმოსყიდულები და დროის სულისკვეთების მიმართ იმუნურები რჩებოდნენ. მაგრამ ისინიც სხვა არავინ არიან, თუ არა – მათთვისვე საძულველი მოდური პიჟონები, სხვადაყოფნის კონფორმისტები. მემარცხენე ინტელექტუალი თავისარიდებას ბიზნესად აქცევს; მისი პოზიტიურობა ნეგატიურობაა. ის «ანტის»

მარკეტინგს ფლობს. კრიტიკულები ერთ დროს სალონური სოციალისტები იყვნენ, დღეს კი ისინი თოქშოუს ვარსკვლავები არიან. მათ უხდებათ ნეგაცია.

იოლია იმის ჩვენება, თუ როგორ გახადა ბოლო 150 წლის განმავლობაში საზოგადოების პერმანენტულმა კრიტიკამ თანამედროვე საზოგადოება კრიტიკის მიმართ იმუნური. მას მერე «კრიტიკული ცნობიერება» მოდური საქონელია, რომლის შეძენაც მასმედიის ბაზარზე შეიძლება. ჯერ კიდევ წლების წინ მარტინ ვალზერმა «სიკეთის ბანალობის» შესახებ ერთ თავის გრანდიოზულ სიტყვაში კრიტიკული საკვირაო გამოსვლების ჟანრი ამხილა. პოლიტკორექტულობის ეს სალაცხო წარმოადგენს სტანდარტიზებულ რეფლექსს იმაზე, რომ საზოგადოება, რა თქმა უნდა, კრიტიკულ გამოსვლას მოელის. ჩვენს საზოგადოებაში არაფერი ჩანს იმაზე ბუნებრივი, ვიდრე – საზოგადოების კრიტიკა. იმან, ვინც დღეს XY-ის წინააღმდეგ ან დასაცავად იბრძვის, უნდა გაითვალისწინოს, რომ მას პროტესტის ადრესატები კეთილგანწყობით მოუთათუნებენ ზურგზე ხელს და პროტესტანტს სოლიდარობას გამოუცხადებენ.

საზოგადოებაში, რომელსაც თვითკრიტიკა ტკბობას ანიჭებს, ძნელია განზემყოფის მაგიური ადგილის მიგნება. ბიურგერის დაფრთხობა და ბოროტების ყვავილების კრეფა უკვე სახალხო სპორტად არის გადაქცეული. აქ კონფორმიზმის სამი აქტუალური ფორმის გამოყოფა შეიძლება. სხვებისგან განსხვავებულ სხვადაცოფნის სურვილზე და ე. წ. «კრიტიკულ პოზაზე» ეს-ესაა ვისაუბრეთ. მესამეა უძღურების ქედმაღლობა, აგრესიული, თვითდაჯერებული მორალიზმი, რომლისთვისაც ერნსტ იუნგერის ზუსტი ფორმულა ასე ჟღერს: «სინდისის მწველავი, ახალი პროფესია».

კრიტიკა თავის დონეს კარგავს, როცა მას გაბედულება არ სჭირდება. ეს განმანათლებლობის დიალექტიკის ერთი დეტალია: კრიტიკის წახალისება კრიტიკის კორუმპირებას ნიშნავს.

დახასიათება, რომელიც ქრისტიან ვერნიკემ Non Governmental Organizations-ს მოუძებნა, მემარცხენე ინტელექტუალებზე ზედგამოჭრილია: ისინი არიან «სიმშვიდის მოლაქუცე დამრღვევები». მათზე უარს არავინ ამბობს. თვით როტარი კლუბმაც კი მონდომებით ჰკითხა ცოტა ხნის წინ თავის წევრებს: «ვადიართ ორიგინალურად მოაზროვნეები?». ორიგინალურად მოაზროვნე უყვართ, რადგან დღეს ისედაც არავინ ცდილობს პროვოკაციების გზით თავისი თავის პროვოცირებას.

ორიგინალურად მოაზროვნე ის უხერხული სულია, რომელიც თავს მოხერხებულად გრძნობს. ის მოშინაურებულ ცხოველთა უთანხმოების ფიგურაა. ის უშიშრად იცავს უმრავლესობის პოზიციას. მისი ბიოტოპი თოქმოუა. თალკ გერმანულად «ლაცობად» ითარგმნება, და უხერხული სული ამ მედიუმში თავის ჯადოქრობას ალალებს. მას მერე, რაც მე-19 საუკუნის მიწურულის ბიურგერებმა ბოჰემის ანტიბიურგერულობას ალლო აუღეს, ჩვენი კულტურა ფასეულობათა გადაფასების პაროდის გვთავაზობს. თვით «ორთოდოქსულმა» და «ერექტიკულმა» ერთმანეთს თავდაპირველი თეოლოგიური ურთიერთგანმასხვავებელი ნიშნები გაუცვალეს. დღეს ყველას ორიგინალურად მოაზროვნეობა და არაკონვენციონალურობა მოსურვებია, სწორედაც არაორთოდოქსულობა – პირველ რიგში ეკლესიათა წარმომადგენლებს. ან, სულ მცირე, არაბიურიკრატიულად მოქცევა სურთ – პირველ რიგში ბიუროკრატებს.

ამოსაცნობი ნიშნების გაცვლიდან ნონკონფორმიზმის დიალექტიკამდე ერთი ნაბიჯია. ჯერ კიდევ ჩესტერტონმა მიიყვანა ბოლომდე ეს აზრი და ცბიერად ამტკიცებდა, ორთოდოქსულობაზე ამაღელვებელი არაფერიაო. თანამედროვედ, სნობად, შეშლილად ყოფნა მარტივია. აი, ჯანმრთელობის შენარჩუნება და სრულ ჭკუაზე ყოფნა კი მართლაც შთამბეჭდავი თავგადასავალია. მას მერე, როცა არალეგიტიმური ნორმალიზდება და ნორმალურობა სტიგმად იქცევა, ჩნდება

ადამიანი, რომელსაც თავისი საღი ადამიანური გონება შეუნარჩუნებია, როგორც – რეაქციონერს. სინამდვილეში იგი მხოლოდ იმის დანახვის და გამოთქმის გაბედულებას ამჟღავნებს, რაც აშკარაა. არ უნდა აქციონ ეს სალანძღავი სიტყვა საპატიო სიტყვად ჭეშმარიტების მეგობრებმა ანუ ფილოსოფოსებმა? პოლიტიკორექტულობის კულტურაში რეაქციონერი განასახიერებს ჯანმრთელი ადამიანური გონების ერესს. ჩვენ მას მალე დავუბრუნდებით.

პოლიტიკა ინარჩუნებს ორიგინალურად მოაზროვნეებს და თავაზიანობის მეცნიერებს, რათა ნებისმიერი ნამდვილი განსხვავებულის წინააღმდეგ თავისი თავის იმუნიზება შეძლოს. ეს მკაფიოდ აჩვენა სარაზინის შემთხვევამ. არავინ ისე არ აშინებს თანამედროვე მასობრივი დემოკრატიის მთავრობას, როგორც – დამოუკიდებლად მოაზროვნე ადამიანი. ნიცშემ თქვა ერთხელ, დიდ ადამიანს თვალსაზრისის არ ეშინიაო. დღეს ეს ფრაზა ისე აქტუალურია, როგორც არასდროს, რადგან დღეს განსხვავებული აზრი იმაზე უფრო მონდომებით კონტროლდება, ვიდრე – განსხვავებული ქცევა. განსხვავებულ აზრზე პოლიტიკოსები და მათი ნდობით აღჭურვილი მედია-პირები საპირისპირო თვალსაზრისით კი არა, აღშფოთებით რეაგირებენ. არსებობს ერთგვარი პროგრესული გადასახადი აზრებისთვის, რომლებიც პოლიტიკურ კორექტულობას აცდენილნი არიან.

ნამდვილი ნონკონფორმიზმი ფილოსოფიის არსია, და შეკითხვა «რას ნიშნავს აზროვნება?» დღეს უნდა ნიშნავდეს შეკითხვას აზრთა სხვადასხვაობის შესაძლებლობის თაობაზე. თავისუფლების ცენტრში განსხვავებული აზრის ღირებულება დგას, აზრთა დაუსჯელი სხვადასხვაობის თავისუფლება.

უდავოა, რომ დღევანდელი გერმანული უნივერსიტეტებისგან ხსნას არ უნდა ველოდეთ. მეცნიერთა მხოლოდ მცირე რაოდენობა ესწრაფის ცოდნას შინაგანი მოწოდების საფუძველზე. მაგრამ აღარც მასობრივი მედია უპირისპირებს პოლიტიკას ამა თუ იმ

მაკორექტირებელ ინსტანციას. ეს არა მხოლოდ ისევ და ისევ კულტურკრიტიკულად დამტუქსავ ბულვარულ პრესაზე ითქმის, არამედ – სწორედ ე. წ. სერიოზულ მედიებზეც, პირველ რიგში კი – საზოგადოებრივ-მემარჯვენე ტელევიზიაზე. ისინი ჩვენში კონფორმიზმის ნამდვილი სათბურებია. განმანათლებლობა გერმანული ჟურნალისტიკის სასიცოცხლო მნიშვნელობის სიცრუეა. მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებს თუ განმანათლებლობაზე მათი ტრადიციული პრეტენზიის გამართლება სურთ, უნდა მოინდომონ და მაყურებელს აზრთა სხვადასხვაობა წარმოუჩინონ. განმანათლებლობის უდიდესი მტერი ერთ ყაიდაზე აზროვნებაა.

კრიტიკული ჟურნალისტიკა პოლიტკორექტულობის და მისი «ვერბალური ეგზორციზმის» ჩიხში მოექცა და მას მერე მასობრივი მედიები ანტიკური ეპოქის ცენზორებივით ფუნქციონირებენ. უკვე დიდი ხანია, პოლიტკორექტულობის ფუნქციონირებმა სოციალური კონტროლის ის ადგილები დაიკავეს, რომლებიც საკამათოა. ასე ამორებენ ისინი ერთმანეთს მორალს და საღ ადამიანურ აზრს. პოლიტკორექტულობა იმას კი არ ცდილობს, რომ განსხვავებული აზრის სიყალბე დაამტკიცოს, არამედ – იმას, რომ განსხვავებულად მოაზროვნეებს ბრალი დასდოს ამორალიზმში. განსხვავებულ აზრს უკვე აღარ აკრიტიკებენ, ის უბრალოდ ეზიზღებათ.

ინფორმაციებისა და შეხედულებების ერთმანეთში აღრევით მედიები აწარმოებენ «საზოგადოებრივ აზრს», რომლის შესახებაც ყველანი ფიქრობენ, რომ ისინი ამ «საზოგადოებრივ აზრს» იზიარებენ. ამ «სახეზემყოფი» უმრავლესობის ტირანია საზოგადოებას თავს ახვევს არა მხოლოდ კონსენსუსს, არამედ აზრთა სხვადასხვაობასაც აძევებს. ანგლოსაქსურ ენობრივ სივრცეში სიტყვა «Silencing» განსხვავებული აზრის ჩაჩუმებას ნიშნავს.

ნონკონფორმიზმი შემეცნებითი პრობლემა არ არის. საქმე გაბედულებას და შიშს ეხება. და ამ საკითხში ახალმა დრომ

ნიშანდობლივი ძვრა განიცადა. ადრე ადამიანებს სიცრუის თქმის ეშინოდათ, ანუ მათ არასწორი შეხედულების ფლობის შიში ჰქონდათ. დღეს მათ მხოლოდ იმის ეშინიათ, რომ თავ-თავიანთ შეხედულებებთან ერთად მარტო არ აღმოჩნდნენ. მე-19 საუკუნის დიდი თეოლოგი სიორენ კირკეგორი ამ ფენომენს ერთადერთობის შიშს უწოდებდა. თანამედროვე მასობრივი დემოკრატიისთვის სწორედ ეს არის დამახასიათებელი. მისი თემაა ჯგუფი, თემი, გუნდი; მისი ანათემაა ერთადერთი, თავისებური. დღეს ჯგუფურობასთან და მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებთან დაპირისპირების საკითხი დგას. მაგრამ თავისუფლება მხოლოდ მცირედთათვის არის ისეთი მნიშვნელოვანი, რომ მისი დაცვა გაბედოს. არ ეკუთვნოდე ჯგუფს – ეს ხომ ნიშნავს, სოციალიზმის სულიწმიდის წინაშე სცოდავდე. ის, ვისაც გამომიჯნვა სურს, ასოციალურად მიიჩნევა.

ახლა კი მთელ ჩვენს გაბედულებას თავი უნდა მოვუყაროთ და რეაქციული თეზისი დავიცვათ: სიცოცხლეში მნიშვნელოვანი ის არის, რაც ყველასთვის არ ფასობს ანუ – ერთადერთი და გამორჩეული. ყველაფერს, რაც გამორჩევით ძვირფასია, ჩვენ განსაკუთრებულ ინდივიდებს ვუმაღლით. მაგრამ საზოგადოებრივ აზრს ამის აღიარება არ სურს. და ხომ არც არის გასაკვირი, რომ საშუალო და ჩვეულებრივ თავებს არაფერი გაეგებათ ორიგინალობის მნიშვნელობისა.

რაკი ის, ვინც ერთადერთია, გამოჩაკლისიც არის, მას ყოველთვის ერთი და იგივე ბედი ელის: ხროვა დაგეშილია წამებულზე და განტევების ვაცზე. აი, რატომ იყო ჯონ სტიუარტ მილის აზრით ნონკონფორმიზმის მაგალითის მიცემა უდიდესი სამსახური, თანამედროვე საზოგადოებისთვის რომლის გაწევაც ერთადერთს შეუძლია. თანამედროვე საზოგადოების გმირს სწორედ იზოლაციის შიშის გადალახვა ძალუძს. რაკი მასისთვის და მისი მედიასაშუალებებისთვის ერთადერთი სხვას არავის წარმოადგენს თუ არა – სოციალურ მტერს, ეს ერთადერთი იძულებული ხდება – ინიღბებოდეს და იმალებოდეს. ის ხდება ტყედმავალი, ანარქი,

უკუღმართი. აი, ეს იყო, როგორც ცნობილია, ერნსტ იუნგერის დიდი თემა.

თუ საზოგადოებრივი წესრიგი პოსტპოლიტიკურად გაქვავებულია, თავისუფლების ადგილი იქ არის, სადაც ლევიათანი ვერ მოგვძებნის. მაგრამ «არა»-ს თქმას სწავლა უნდა. მარტოხელა მგლის «არა», ყოვლის უწინარეს, პროტესტის იმ შაბლონებისთვის «არა»-ს გამოცხადებაა, რომლებიც თავს მოგვახვია კრიტიკული ცნობიერების ტრადიციამ. რაც 1968 წლის ამბოხის მერე მემარცხენე ინტელექტუალებს დაემართათ, ერთ უბრალო ფორმულამდე დაიყვანება: კრიტიკული ცნობიერება პოლიტკორექტულობად გარდაიქმნა. ბერლინელმა ფილოსოფოსმა პეტერ ფურთმა, რომელიც უბადლოდ იცნობს მემარცხენე სცენას, თავის ბრწყინვალე გამოსამშვიდობებელ ლექციაში ჩვენთვის გადამწყვეტი მნიშვნელობის მქონე ურთიერთკავშირი აღნიშნა: პოლიტკორექტულობა კონფორმიზმის ძალაუფლებაა, რომელიც სხვებს თვალთმაქცობას აიძულებს. ამ იძულებისგან თავისდაღწევა იმ გაბედულებას მოითხოვს, რომელსაც სამოქალაქო სიმამაცეს უწოდებენ.

თვალთმაქცობა სკანდალებით იკვებება. ამ სკანდალებს კი მასმედია ლამაზი რეგულარობით ამზადებს. იმის ნაცვლად, რომ ამ ერთგვარ შებრუნებულ მორალიზმზე ვიწუწუნოთ, იმის გააზრება სჯობს, თუ რაში მდგომარეობს მათი სოციალური ფუნქცია. იოლია იმის მიხვედრა, რომ სკანდალები ხელს უწყობს ინტეგრაციას, ისინი ჩვენს საზოგადოებას ამთლიანებს. ამ ინტეგრაციის მარტივი იმაში ჩანს, რომ არა მხოლოდ განტევების ვაცი ისჯება, არამედ – ნებისმიერიც, ვინც განტევების ვაცს არ დასჯის. ამ დროს სკეპტიკოსიც კი ეჭვიმტანილი ხდება, რადგან ეს სკეპტიციზმი დისიდენტობის წანამძღვარია. ასე აჩქარებს პროცესს ეჭვი.

ამ შინაგანი კავშირების დეტალური ანალიზი ჰანს მათიას კეპლინგერის დიდი დამსახურებაა. მან თავის წიგნში

«სკანდალირების ხელოვნება და ჭეშმარიტების ილუზია» აჩვენა, რომ ნებისმიერი სკანდალი მედიის ხელოვნების ნაწარმოებია. მისი ცენტრალური თეზისი ასე ჟღერს: მედიის სამარცხვინო ბოძზე განტევების ვაცის გაკვრა-სკანდალირება თანამედროვე მასობრივი დემოკრატიის საჩვენებელი პროცესია. ამ დროს ე. წ. «ანგაჟირებული» ჟურნალისტების შემთხვევაში, უპირატესად, დომინირებს გაზვიადებული მორალური თვითრწმენა. ამაოა მათთვის იმის შეხსენება, რომ ჟურნალისტები კი არ უნდა მოძღვრავდნენ, არამედ იუწყებოდნენ. მათ საქმიანი ინფორმირება კი არა, მორალური კონტროლირება სურთ.

სანიმუშო შემთხვევების ანალიზი, რომლებითაც კოპლინგერი თავის თეზისს აძლიერებს, მკაფიო და ერთობ შთამბეჭდავია. ამ ყველაფრის ცოდნა შესაძლებელია. მაგრამ მსგავსი ცოდნა სრულიად უშედეგოდ უნდა დარჩეს. მასმედიაში მასმედიაზე ღია და მასების გასანათლებელი ლაპარაკი შეუძლებელია.

სკანდალირება, რომელიც დაუშვებელი ხინჯის აღმოჩენას მოითხოვს, სინამდვილეში «სკანდალს», მორალური ნორმების დარღვევას, შებრკოლების ლოდს მაღავს. ნებისმიერი ატრიბუცია იმავდროულად გამართლებაც არის; ნებისმიერი ბრალდება იმავდროულად მიტევებაც არის. ეს რენე ჟირარმა ნათლად აჩვენა თავის თეორიაში: ყველას წინააღმდეგ ყველას ომი ერთის წინააღმდეგ ყველას ერთსულოვნებით მთავრდება. ეს «ერთსულოვნება მინუს ერთი» ნონკონფორმისტის ბედს განსაზღვრავს. ის შემარიგებელი მსხვერპლია, რომელიც მრავალს ზიზღის საფუძველზე აერთიანებს. ეს ყველაფერი ისევე ფუნქციონირებს, როგორც ძველ დროში – სამსხვერპლო თხა, რომელსაც უდაბნოში განდევნიდნენ, ველურ ადგილებში აძევებდნენ, სადაც მას თან უნდა წაეღო ადამიანთა დანაშაული.

ასე რომ, განტევების ვაცის მექანიზმი ისეთივე ძველია, როგორიც – საზოგადოება. მაგრამ ბევრი რამ მეტყველებს იმაზე, რომ თანამედროვე სამყაროში ეს მექანიზმი უფრო და უფრო

მნიშვნელოვანი, დაუნდობელი და ყოვლისმომცველი ხდება. ცივილიზაციის თხელ საფარველქვეშ აგრესია იზრდება. ეს დამლუპველი დინამიკა დიფერენცირების საპირისპირო პროცესის შედეგია. რაც უფრო მეტ თანასწორობას მოელიან ადამიანები და რაც უფრო ნაკლებად ახერხებენ ერთმანეთისგან მტერ-მოყვრის გარჩევას, მით მეტად აგრესიულები ხდებიან ისინი. ვინც მტერს არა, მაგრამ თავის მსგავსს კი ხედავს, განტევების ვაცს მოითხოვს. ამ როლისთვის კი დღეს უწინარეს ისინი ჰყავთ ნიშანში ამოღებული, ვისაც ჭეშმარიტების-კენ-სიმამაცე ჰყოფნის. ასეთია, მაგალითად, კარლ შმიტი. ერთ თავის წერილში, სიკვდილამდე ცოტა ხნით ადრე, იგი წერდა: «დისკუსიის უუნარო დროში საკამათო ავტორად ყოფნა უმაღლესი პრედიკატია, მაგრამ ვაი მას, ვინც ასეთი ტიტულის კონკრეტული მატარებელია!».

ჩვენი დროის ერთ-ერთი იშვიათ რეაქციულ წერილს «თხის ხმამაღალი სიმღერა» (Anschwellender Bocksgesang) ჰქვია. მასში ჭეშმარიტების-კენ-სიმამაცე განმარტებულია, როგორც «გამიჯნვის სიმამაცე». ეს მამაკაცური ძალისხმევაა. ნამდვილი ნონკონფორმიზმის პოლიტიკური ბირთვი ერთადერთის თავისუფლების პრივილეგიაა. და ვინც ამ პოზიციას იკავებს, იგი მაშინვე სახელმწიფოს ნომერ პირველ მტრად ცხადდება, ვინაიდან ჭეშმარიტება, რომელსაც ის თავისი არსებობით იცავს, საზოგადოებრივად გამოუსადეგარია. ამ შინაარსის ამოკითხვა პირუკუც შეიძლება იმაში, რომ მეინსტრიმი პოლიტიკური კლასების მიერ უფრო და უფრო აღვირახსნილად კანალიზდება თეთრი ტყუილების არხებით. თეთრ ტყუილებში იგულისხმება დადებითად შეფუთული გაზვიადებები, რომლებითაც არასრულწლოვან მოქალაქეებს სწორი მიმართულებით მიერეკებიან – მოკლედ, ეს კეთილი ადამიანების პროპაგანდაა.

საკმარისია ზოგიერთი იმ პოლიტიკური ველის დასახელებაც კი, რომლებზეც გერმანიაში ჭეშმარიტებისკენ სწრაფვის საზოგადოებრივი სიმამაცე უნდა გამოიცადოს, რათა დავინახოთ, თუ რამდენად დაუჯერებელია დღეს ნამდვილი

ნონკონფორმიზმი: რადიკალური ფემინიზმი, ინტეგრაციის ტაბუ, კლიმატური აპოკალიფსი და ანტიამერიკანიზმი.

წარმოვიდგინოთ, ვინმემ რომ თქვას: ფანატიკური ფემინიზმი სულიერი ავადმყოფობაა, რომელიც მედიასა და უნივერსიტეტებში მასობრივი გავრცელების მიზეზით არის შერაცხილი ინტელექტის ახალ ფორმად.

ან ასე რომ თქვას: ამჟამად უცხოელთა მიმართ «ისლამოფობიად» გადანათლული მტრული დამოკიდებულების წინააღმდეგ გამოცხადებული ომი ცუდებს და ბოროტებს იმ მიზნით ქმნის, რომ კარგებმა და კეთილებმა საკუთარ თავს ყველაფრის უფლება მისცენ.

ან: კლიმატური აპოკალიფსი პროდუქტია პოლიტიკური და მედიალური შიშის ინდუსტრიისა, რომელიც უნუგეშობას გვინერგავს და ჩვენს არასაიმედო მდგომარეობას შთაგვაგონებს.

ან – ასე: ანტიამერიკანიზმი მსოფლიო რელიგიაა, რომელიც რადიკალურ დამარცხებულთა შურს ზუსტად ისე ემსახურება, როგორც – მემარცხენე ინტელექტუალთა სამარცხვინო სიამაყეს.

ასეთი გამონათქვამების ავტორის მიმართ საზოგადოების განაჩენი ძნელი წარმოსადგენი არ უნდა იყოს: რეაქციონერი. აი, ასე უნდა ზღოს იმან, ვისაც მგლებთან ერთად ყმული არ სურს. საქმე დიახაც «არა»-ს თქმით ჭეშმარიტების და თავისუფლების დაცვის სიმამაცეს ეხება. საამისოდ სწორედ ის სიქველეებია აუცილებელი, რომლებიც შემთხვევით როდი ჟღერს ყავლგასულად:

გულწრფელობა და კეთილსინდისიერება, შინაგანი ცეცხლი და ენთუზიაზმი, უპირველესად კი – ურჩობა. ეს ყველაფერი პარლამენტებში ისევე არ მოიძებნება, როგორც – რედაქციებსა და ფაკულტეტებზე, რადგან საკარიერო გეგმები დღეს ძნელად ჰგუობენ ამ სიქველეებს. ამიტომაც უნდა ჰქონდეთ ჭეშმარიტების მეგობრებს ხანდაზმულთა სიუხეშის იმედი. რაც უფრო ასაკოვანია ადამიანი, მით უფრო მეტის გარისკვა შეუძლია.

ოღონდ ნებისმიერი რისკის უკან ანგარიში დგას, და ეს არსებითად განასხვავებს რისკიან ქმედებას უგუნური გაბედულებისგან. ეს უნდა გაითვალისწინოს ყველამ, ვისაც ფორმულის – «ჭეშმარიტების-კენ-სიმამაცე» – დაკონკრეტება სურს. კი, მაგრამ როგორ არის შესაძლებელი ჭეშმარიტების-კენ-სიმამაცის რისკის გამოთვლა? ვისაც ცოტაოდენი ცხოვრებისეული გამოცდილება და ადამიანთა შეცნობის უნარი აქვს, ამაში არ შეცდება. სიმამაცის სიმულირება შეუძლებელია, და არც ლაჩრობის დისიმულირებაა შესაძლებელი. მაგრამ სიმამაცე არა მხოლოდ ლაჩრობას უარყოფს, არამედ – უგუნურ გაბედულებასაც, ე. ი. ტინგიცობას. ამიტომაც უნდა ვიკითხოთ, როდის გარდაიქმნება ჭეშმარიტების-კენ-სიმამაცე სიბრიყვედ.

თანამედროვე მასობრივი დემოკრატია სამართლიანად ხედავს რეაქციონერში თავის უდიდეს მტერს. ამ ბანაკში ადამიანის გამოსამწყვდევად დღეს უკვე საკმარისია ისეთი სამოქალაქო ღირებულებების დაცვა, როგორებიც თავისუფლება და პიროვნული თვითგამორკვევაა. ნებისმიერი, ვინც საკუთარ დემონს მიაყურადებს, რეაქციონერია, ვინაიდან ის ყურს არ უგდებს იმას, რასაც მას ჯგუფი ეუბნება. უფრო მარტივადაც შეიძლება ითქვას: «რეაქციონერი» ნიშნავს იმის კარიკატურას, რასაც მემარცხენე ინტელექტუალები ვერ იტანენ. საპირისპიროდ დასკვნის გამოტანის მეთოდს თუ გამოვიყენებთ, აქედან გამომდინარეობს, რომ იდეა, რომელსაც მეინსტრიმი რეაქციულად არ აღიქვამს, არაფრად ვარგისია.

რეაქციონერს გააჩნია ძალა, თავის მტრებში ჩლუნგი მრისხანება გამოიწვიოს. ამის ერთი მიზეზი ის არის, რომ რეაქციონერი რევოლუციონრის მოქმედი ანალიტიკოსია. მეორე მხრივ, რეაქციონერი კარგი ადამიანის აბსოლუტური მტერი გამოდის, რადგან მისთვის უდავო მოცემულობებია პირველყოფილი ცოდვა, ბოროტება, უსაფუძვლო აგრესიულობა და მტრობა. ერთი სიტყვით: რეაქციონერი იმუნურია პოლიტიკური დილეთანტების მორალიზმის წინააღმდეგ. შესაბამისად, ჭეშმარიტების-კენ-

სიმამაცის შესახებ ჭეშმარიტების-კენ-სიმამაცე იმაში მდგომარეობს, რომ – კიდევ ერთხელ მოვუხმობ თომას მანს – «რეაქციის ცნებით ჩვენში გამოწვეული მოცახცახე შიშისგან გავთავისუფლდეთ». ამას ამბობს ნაფტა «ჯადოსნურ მთაში», და აქ მას უნდა დავეთანხმეთ. რაც გერმანიაში ბევრ ინტელექტუალს აზროვნებას უბრკოლებს, რეაქციონერად მისი გამოყვანის შიშია.

რეაქციონერმა იზოლაციის შიშის დაძლევა შეძლო. ჯვარი, რომელიც მან იტვირთა, მტკივნეული სიმართლის თქმაში მდგომარეობს. წერის ხელოვნება კი იმაში მდგომარეობს, რომ ამ ჭეშმარიტების დასაცავად არ უნდა მოკვდე. რეაქციონერი ნამდვილი სკანდალონია, იგი შებრკოლების ლოდია – და ამიტომაც არის განმანათლებლობის განტევების ვაცი. მას ჯერ ცილს სწამებენ, მერე კანონგარეშედ აცხადებენ, ბოლოს კი მან, როგორც კანონგარეშემ, თავი უნდა დაიმკვიდროს. ერნსტ იუნგერმა თავის გატანა-დამკვიდრების ამ ფორმას, რომელიც კანონგარეშედ გამოცხადებას მოსდევს, ერთხელ «ტყედმავლობა» უწოდა. ამ მეტაფორით ნათელიყოფა, რომ რეაქციონერი არასდროს არის დამარცხებული. ის უძლებს; ის ინარჩუნებს დაკარგულ პოზიციას და მას დასაკვირვებელ სადგურად აქცევს. მას შეშლილობის შებორკვა სურს, ან – უკან, ჭეშმარიტებისკენ. რეაქციონერი ხომ არასდროს არის რელატივისტი; მან იცის, რომ ჭეშმარიტება არსებობს.

ბრწყინვალე რეაქციონერი ქარიზმატული და ასკეტურია. ეს ის თვისებებია, რომელთა სეკულარიზება შეუძლებელია, და ამიტომაც რეაგირებს ამ თვისებებზე მეინსტრიმი ალერგიულად. კიდევ უფრო მარტივად რომ ითქვას: ქარიზმა და ასკეტიზმი მოდად ვერ გადაიქცევა. ერთიც და მეორეც ყოველდღიურობის მიღმურია. ყოველდღიურობისმიღმურობა კი ვლინდება ადმატებულის ნონკონფორმიზმში – კერძოდ, საშუალოობა-ჩვეულებრიობის ბლოკის საწინააღმდეგოდ. თუმცა რეაქციონერი არა მხოლოდ ადმატებულობის ტაბუს არღვევს, არამედ – ტრანსცენდენტურობის ტაბუსაც. მისი ჭეშმარიტების-კენ-სიმამაცე

ანგრევს ფუნქციონალიზმს, სოციალური სისტემების გამოუვალ იმანენტურობას. და როცა ვხედავთ, თუ რა იოლად აქცევს «მსოფლიო საზოგადოება» საკუთარი ფუნქციონირების ნაწილად წინააღმდეგობის გამომხატველ ნებისმიერ სიტყვას, ნებისმიერ საპროტესტო ჟესტს, უნდა დავასკვნათ: «ტრანსცენდენტურობა» დღეს ერთადერთი ძირგამომთხრელი ცნებაა. ნებისმიერი განზემდგომის კონკრეტული უტოპია პარადიგმების დიდი ცვლილებაა. ოღონდ რეაქციონერი მხოლოდ ერთადერთის, განსაკუთრებულის შემობრუნებას უმიზნებს. შემობრუნდი, შენ უნდა შეცვალო შენი ცხოვრება – ან, სულ მცირე: შენი აზროვნება.

გერმანულიდან თარგმნა დათო ბარბაქაძემ

ედუარდ ლიმონოვი

ამერიკული არდადეგები

როგორც ჩანს, იცხოვრო ისე, რომ არავის აწყენინო, შეუძლებელია. თავის დროზე არც ისე ცოტა ადამიანს ვაწყენინე. უკვე ვაწყენინე რამდენიმე პროტოტიპს, პიროვნებებს, რომლებიც ჩემი წიგნების გმირების პროტოტიპებად გამოვიყენე. ისინი დარწმუნებულნი არიან, რომ სინამდვილეში სულაც არ არიან ისეთები, როგორებადაც გამოვიყვანე. ერთნი სიკვდილს მპირდებიან, მეორენი – სასამართლოში ჩივილს. უფრო ლმობიერი პროტოტიპები კი

უბრალოდ, მწერლის ცემით იმუქრებიან.

კიდევ, უამრავი ქალი გავანაწყენე. ამ ცხოვრებაში ერთმა ქალმა ძალიან მაწყენინა და რამდენიმემ არც ისე სერიოზულად. სამაგიეროდ, მე ქალების მთელ ბატალიონს ვაწყენინე. და ალბათ, კიდევ ამდენივეს წყენინება მომიწევს.

დღეს კალიფორნიის პატარა ქალაქიდან წერილი მივიღე – მშრალი პასუხი ჩემს საახალწლო ბარათზე. ათობით აკურატულ, მაგრამ ბრაზიან სტრიქონს შორის იყო შემდეგი: «კატრინმა შემატყობინა, იმიტომ არ მწერდი, რომ ჩემთვის «ცრუ იმედები» არ მოგეცა. არ იდარდო, შენ მიმართ არანაირი იმედები არ გამაჩნია, და

წარმოიდგინე, ამ დღეებში ძალიან, ძალიან ბედნიერი ვარ, უფრო ბედნიერი, ვიდრე წლების განმავლობაში».

«ჰეი-ჰეი, მოეშვი, თუ შეიძლება, – გავიფიქრე მე. – მოეშვი. რა დაგიშავე? გაგქურდე? ბედნიერი ხარ, არა? მიხარია. მე კი სამწუხაროდ ჯერ კიდევ უბედური ვარ».

შემთხვევით კალიფორნიის პატარა ზღვისპირა ქალაქში მოვხვდი. ასევე შემთხვევით, აქამდე ორჯერ ვიყავი ამ ქალაქში – 1978 წელს რამდენიმე საათით და 1980 წელს ორი ღამე გავათენე. იქნებ, ყველაფერი დაპროგრამებულია იქ, «მათთან», სადაც ყველაზე დიდ კომპიუტერში, სპილოს, ვეშაპისა და ჩემი გენეტიკური კოდის კონსტრუქციებთან ერთად დაპროგრამებულია ჩემი ბედისწერაც, სად და ვის შევხვდები და რომელ ქალაქში ან დედაქალაქში ჩავალ.

ლოს-ანჯელესის ინტერნაციონალური ლიტერატურული კონფერენციის შემდეგ, როგორც კი უკან მოვიტოვე, უნდა გამოგიტყდეთ, ერთგვარი დანანებით, სასტუმრო «ჰილტონი», პროფესორები და ლიტერატურული «ჯგუფები», ორ მეგობარ მწერალთან ერთად, უსაქმურობისგან, – წინ მთელი ზაფხული იყო, ფული კი მქონდა, – მივემგზავრებოდი ავტომობილით ჩრდილოეთისკენ.

მაისის საოცარი დილა იყო, მზიან კალიფორნიაში მზე აცხუნებდა, მანქანის ღია ფანჯრიდან ველური ქარი გვიქროდა, რომელიც მყარ ჯარისკაცულ ქოჩორს მიშლიდა და ცხოვრებაც მაგრად მიდიოდა. აი, მაშინ მოვწიე სიგარეტის უკანასკნელი ღერი და ნამწვი ფანჯარაში მოვისროლე, რისი გაკეთებაც გამომშრალ კალიფორნიაში თავისი ხშირი ხანძრებით, არ შეიძლება. 500 დოლარია ჯარიმა. მოწევას სიცოცხლის ჭარბი შეგრძნების გამო შევეშვი. ბედნიერების სიჭარბისგან მაისის ამ დღეს. და დღემდე არ ვეწევი.

სადღაც, შვიდი საათის შემდეგ ამ ქალაქში აღმოვჩნდით. უკვე ბნელოდა, რადგან გზად ერთი-ორი საათით გერმანულ რესტორანში შევჩერდით სასადილოდ. რამდენიმე წუთში, მას შემდეგ, რაც ჰაივეი ნომერ ხუთიდან გადავუხვიეთ, მოხვევისას ჩვენი ფარების სხივმა სიბნელიდან გამოგლიჯა ვიღაცის სახლის მწვანე ღობესთან შიშისგან გაქვავებული ირმების არც ისე დიდი, გრაციოზული ჯოგი.

ორიდან ერთ-ერთი მწერალი უკვე ნახევარი წელია, რაც ამ ქალაქში ცხოვრობდა, მაგრამ ჩვენთვის ყველასთვის მის ვიწრო ბინაში გაჩერება, რომელსაც ის ქირაობდა, აშკარად უხერხული იქნებოდა – იატაკზე ძილი მოგვიწევდა, ამიტომ დავლიეთ ორი კათხა ლუდი, კვლავ მანქანაში ჩავლაგდით და გავემგზავრეთ მის ერთ-ერთ ნაცნობთან, რათა ღამე გაგვეთია.

ყველა ეს განთავსება და გადაადგილება შენთვის მოსაწყენი იქნება, მკითხველო, ალბათ ასჯერ მაინც წაგიკითხავს, კალიფორნიაში მანქანებით როგორ გადაადგილდებიან მწერლები და მათი გმირები. ამიტომ შენთვის მსურდა წარმომედგინა მხოლოდ ძირითადი – მომხდარის ექსტრაქტი, ის, რის გამოც ქალაქი საწერ მანქანაში შევაცურე. კერძოდ კი, ჩემი შეხვედრა ჯულისთან, 26 წლის შვედურ-გერმანული წარმოშობის ამერიკელ გოგოსთან. ამ შეხვედრის შედეგად ორი თვით დავრჩი ქალაქში და შევიძინე გამოცდილება, რომელიც აქამდე არ გამაჩნდა, კერძოდ კი, არაჩვეულებრივად «წესიერ», წარმოუდგენლად დადებით და გაწონასწორებულ და ასევე რელიგიურ (მის აპარტამენტებში სამი (!!!) ბიბლია დავითვალე) ქალთან თანაცხოვრების გამოცდილება. ამ გამოცდილების მიღების შემდეგ ცოტათი უფრო სევდიანი გავხდი.

ტანადი, უბრალო, მაგრამ ღამაზი სახით, ქერა, როგორც ჩვენ, რუსები ვამბობთ – წელამდე თმებით, ის სიბნელიდან მომევილინა, პირდაპირ სიმწვანიდან, და ასეთი საზაფხულო ყვავილებიანი კაბით, კაბა-სარაფანში მკლავების გარეშე, შემოვათრიე ის ჩემს

ცხოვრებაში, ხოლო როდესაც მომბეზრდა, ივლისის მიწურულის ერთ საკმარისად ცივ დილას ჩემი ცხოვრებიდან მოვისროლე. და მე მივდიოდი ადგილობრივი პატარა აეროდრომის მობეტონებულ მოედანზე, ის კი კარებში იდგა და ჰაეროვანი კოცნებით მაცილებდა. მას დაბნეული სახე ჰქონდა.

ჩვენ, ადამიანებად წოდებულ ცოცხალ არსებებს, ყველაფერი დროებითი გვაქვს. და მხოლოდ დროებითობის ხარისხი განასხვავებს ერთ კავშირს მეორისაგან, შეხვედრას და შეხვედრას. ზოგიერთი სახე დიდხანს რჩება ჩვენს ცხოვრებაში, ზოგიერთი კი მხოლოდ დროებით – ერთი ღამით, კვირით, წელიწადით. ზოგიერთი სახის გაშვება არ გვსურს, ზოგიერთისგან კი შვებით ვთავისუფლდებით, მაგრამ ნებისმიერ შემთხვევაში, უკან მოხედვისას, მე ვხედავ, მე უეცრად ვხვდები, რომ ცხოვრება – ეს ძალიან მოსაწყენი ბიზნესია.

მის ცხოვრებაში უეცრად, ღამით, ჩემი დიდი გადასარევი ევროპული ჩემოდნით, საბეჭდი მანქანით და ხელნაწერებით სავსე ჩანთით შევიჭერი. დასაძინებლად მის ლივინგრუმში, დივანზე მოვეწყვე, ისე, რომ დიდად ნებართვა არც მითხოვია და იქ მარტოს მეძინა ექვსი ღამე. ზუსტად 6 ღამე დამჭირდა იმისთვის, რომ 1981 წელს ლუთერანის სათნოება დამერღვია და მეშვიდე ღამეს გადავბარებულყავი მის საძინებელში. ჩვენს დროში, მკითხველო, ექვსი ღამეა საჭირო იმისთვის, რომ ძალიან პატიოსანი ქალის ფეხებს შორის განლაგებული ციხესიმაგრე აიღო. არ ვიცი, ბევრია თუ ცოტა?

არასდროს წარმომედგინა თავი კაზანოვად, გოგონა, რომელსაც გამუდმებით თავს ვაბეზრებდი, მომწონდა. იმის თქმა, რომ შეგნებულად მოვატყუე, თავი მოვაჩვენე შეყვარებულად, ტყუილი იქნებოდა. შეერთებულ შტატებში პარიზში გატარებული მძიმე ზამთრის და რამდენიმე დეპრესიის შემდეგ ჩავედი, მტკიცე გადაწყვეტილებით, რომ უახლოეს დროში ცხოვრების მუდმივ მეგზურს ვიპოვიდი. ჯული – მასწავლებელი, მხოლოდ ახლა

(თებერვალში) რომ გამოექცა ალკოჰოლიკს, რომელთან ერთადაც ორი წელი იცხოვრა და ეხმარებოდა მას, სავსებით უხდებოდა ამ როლს. ივლისის ბოლოს ჩემთვის კვლავ ნათელი იყო, რომ ის ცხოვრების თანამგზავრად შემეფერებოდა, ისე როგორც არცერთი სხვა ქალი. უბრალოდ მე არ შევეფერებოდი.

ექვსი დღე სამაგალითოდ ვიქცეოდი. «სამაგალითოდ» – არაა შესაფერისი სიტყვა. მე ვიყავი მამაკაცი ოცნებიდან, ფეთქებადად მხიარული, გონებამახვილი და უბრალო. დაჟინებით მოვითხოვდი, რომ ყოველ ლანჩზე ახალ რესტორანში წავსულიყავით. სასადილოდაც რესტორნებში მივდიოდით და თუმცა ჯული დროგამომშვებით მორცხვად მიმითითებდა, რომ ზედმეტად ბევრ ფულს ვხარჯავ, მე, ენერგიული, ხმაურიანი დენდი, გარუჯული, თეთრ პიჯაკსა და თეთრ ტუფლებში, – «პარიზელი ტიპი», როგორც გამოთქვამდნენ ძველი რუსი მწერლები, ნელა, მაგრამ დანამდვილებით ექვსი დღე და ღამე ვსანსლავდი მკაცრი პროტესტანტის ნებას.

სახიფათო მწერალი, ამორალური მოუსვენარი ტიპი ევროპიდან, პარიზული ტროტუარების ჭირი უეცრად მობრუნდა, დატრიალდა საკუთარი თავის ირგვლივ და მეზობლის ბიჭად გადაიქცა, რომელთან ერთადაც კიბის საფეხურებთან მჯდომარენი სვამენ ლუდს, ან გადაილაპარაკებენ კარგად შეკრეჭილ ბუჩქებს იქიდან, ორ კალიფორნიულ და ვისკონსურ სახლს რომ ყოფს. ვცდილობდი, ვყოფილიყავი უბრალო და გასაგები.

როცა ჩვენი ერთობლივი ცხოვრების მესამე დღეს, მან სნიკერსის თასმების შეკვრისას, გამომიცხადა, რომ სირბილს აპირებს, მე იმწამსვე სიხარულით მოვემზადე, რათა ერთად გვერბინა, თუმცა, ცხოვრებაში არასდროს მირბენია და აპრილში პარიზში მარჯვენა ფეხის სისხლძარღვების ოპერაცია გადავიტანე, ხოლო მარცხენა ფეხის მუხლისთავი დღემდე მიყანყალეებს. მასთან ერთად მხნედ და ენერგიულად გავირბინე რამდენიმე მილი ულამაზეს ბილიკზე ოკეანის სანაპიროს გასწვრივ, მაგრამ გარბენის შემდეგ უეცრად

აღმოჩნდა, რომ ის ჩვეულებრივ ბევრად ნელა დარბოდა, ვიდრე ჩემთან ერთად.

როდესაც ოფლში ამოწურულებმა დავასრულეთ სირბილი, შხამისფერ-ყვითლად შეღებილ წყლის ავზთან, შევხედე რა ჩემი ახალი მეგობრის იერს, მივხვდი, რომ წარმოუდგენლად სწორი ნაბიჯი გადავდგი. ჩემმა აქციებმა უცებ რამდენიმე პუნქტით აიწია. პარიზელი მწერალი აღმოჩნდა არა განებივრებული პედერასტი, არამედ ნამდვილი მამაკაცი. ჯულიმ მოულოდნელად დაიჭირა ჩემი ხელი და მეგობრულად მოუჭირა მას. ასე, ხელებჩაკიდებულნი მივდიოდით სახლისკენ. მძიმედ ვსუნთქავდით და მხიარულად ვსაუბრობდით. გზაზე დიუნებსა და ფიჭვებს შორის ვგრძნობდი მის მზერას, რომელიც ალერსიან პატივისცემას გამოხატავდა. და გაკვირვებას.

პირველად ჩემს ცხოვრებაში, მთელი ზაფხულისთვის საკმარისი ფული მქონდა. გამომცემლობა «ალბან-მიშელს» პარიზში მივყიდე ჩემი «უილბლოს დღიური» და შემდეგ საკუთარი თავისთვის ნება მიმეცა კვირაში 1000 ფრანკი დამეხარჯა. წარმოუდგენელი მიღწევაა მწერლობაში ახლახან შეჭრილი ინტერნაციონალური თრაბლმეიქერისთვის. ბიუროკრატიისთვის, რომელიც მშვიდად იღებს 100 000 დოლარს წელიწადში, გაუგებარი იქნებოდა ჩემი იმდროინდელი ამაღლებული განწყობა.

მე-5 დღეს ჩემს მეგობარ მწერალთან და მის ცოლთან ერთად, ჩემთვის ბინის მოსაძებნად გავემგზავრეთ. გადავწყვიტე, დავრჩენილიყავი ასეთ მშვიდ, პენსიაზე გასული სამხედროებითა და ბიზნესმენებით, ანდა მათი ქვრივებით, ფიჭვებით, ღვივებით, ნადირობისთვის აკრძალული სელაპებით ოკეანეში, ირმებით ქუჩაში, უზარმაზარი ყვავილებიანი ფაშფაშა მექსიკური ბუჩქნარებით, რაღაც ნახევრად ციყვების, ნახევრად თრიის მსგავსი ჯიშის ცხოველებით და სოროებით გადათხრილი მთელი სანაპიროთი სავსე ქალაქში. მსურდა დავრჩენილიყავი და გარკვეული დროით აქ მეცხოვრა. დღისით მევლო ოკეანესთან,

გავწოლილიყავი კლდეებზე ან სხვათა ბავშვობის იმიტირებით, ნაპრალებიდან კიბორჩხალები გამომეჩიჩქნა.

გაირკვა, რომ ბინა, რომელშიც უნდა მეცხოვრა, სახურავის ქვეშ მდებარეობდა და ბუნებრივია, იქ ძალიან ცხელოდა, მიუხედავად პატრონის მტკიცებისა, რომ ყოფილ მდგმურს დაავიწყდა გათბობის ბატარეის გამორთვა. გარდა ამისა, პატრონს სურდა სექიურითი – ფული ორი თვით ადრე, დამატებით თანხა რაღაცისთვის, რასაც სავარაუდოდ გავაფუჭებდი მის სახლში. მის მიერ შემოთავაზებული თანხები არ მაწყობდა, ისევე, როგორც სახურავის ქვეშ ტემპერატურა. ამხანაგებთან ერთად ღვინო დავლიე, რის შემდეგაც, მეგობრული სპორტული წყვილი გაემართა ჩოგბურთის სათამაშოდ, მე კი, ოკეანის პირას ხეტიალის შემდეგ, დავბრუნდი დროებით თავშესაფარში.

ჩემი მასწავლებელი, ჯერ კიდევ სკოლაში იყო, ამიტომ უსაქმურობის გამო სიფრთხილით ჩავუღრმავდი მის ერთ-ერთ ბიბლიას. ბიბლიური პერსონაჟებიდან, ბუნებრივია, ყველაზე მეტად მრუშები მაინტერესებდა და სრული სერიოზულობით დავიწყე მარიამ მაგდალინელის ისტორიის შესწავლა. ჯულიმ ბიბლიის კითხვის პროცესში შემომისწრო. და მგონი, ამით მეორე უზუსტესი დარტყმა მივაყენე მის სათნოებას. მან დაინახა, რომ მთლად უიმედო არ ვარ და შესაძლოა, ჩემი სულის ხსნა ჯერ კიდევ არ არის გვიან. რა შეიძლება იყოს ამაზე კეთილშობილური – გადაარჩინო ვინმეს სული. განსაკუთრებით ისეთი მძიმე, როგორიც ჩემია. მეორე დღეს ჯულიმ ჩემი ჯვრის ძეწკვი შეაკეთა და ხუთი წლის განმავლობაში ჩემოდნით უაზროდ ნატარები, ის კვლავ გაჩნდა ჩემს მკერდზე.

დამავიწყდა მეთქვა, რა თქმა უნდა, სექსი მის სახლში გატარებულ პირველსავე ღამეს შევთავაზე. ის მაშინ დაფრთხა. ხოლო მე მივხვდი და არ დამიჟინებია. ჯული მიხვდა, რომ მივხვდი და როგორც ჩანს, იმის გამო, რომ იმ პერიოდში მარტოსული იყო, რაღაც დარცხვენილად ჩაიბურტყუნა, რომ არც ისე კარგად,

საერთოდ არ მიცნობს, მაგრამ მაინც დამიტოვა მამაკაცს იმედი. და, როგორც ვხვდები, თავისთვისაც დაიტოვა. «ვინ უწყის, – სავარაუდოდ, გაიფიქრა მან, – იქნებ ეს პიროვნება არ აღმოჩნდეს ისეთი ცუდი, როგორც მეუბნებოდნენ». მაშინ კი მოვუბოდიშე, რა თქმა უნდა, ბოროტმა ადამიანებმა და ცხოვრებამ მასწავლა ასეთი ცუდი ჩვევები – ვუთხარი მე, გოგოებს უმაღლვე საწოლისკენ მოვუხმობ, საერთოდ კი კარგი ვარ.

ექვსი დღის განმავლობაში, ამ სიტყვის პირდაპირი გაგებით, თავდაყირა ვიდექი. ჩემი ყოველი მოქმედება, ჩემ მიერ ნათქვამი ყოველი ფრაზა იმისკენ იყო მიმართული, რომ ჩემი კეთილშობილი ბინის პატრონის გული დამეპყრო და მის სხეულს დავუფლებოდი.

ყოველდღე ვსვამდი. ვსვამდი დილიდანვე, მაგრამ მაისში კალიფორნიის ჯანსაღ მიწაზე, ყველაფერს რასაც ვსვამდი, ორგანიზმი სიცოცხლის უმშვენიერეს ალგუნებულ გრძნობად და სექსუალურ სურვილად გარდაქმნიდა. მძიმედ -ნაცრისფერი პარიზის, მისი წვრილტუჩება ქალების, პირქუში მუზეუმების შემდეგ ვამჩნევდი, თითქმის შინაურ პატარა ყვითელ ბულდოზერს, რომლის დახმარებითაც ადგილობრივები თხრიდნენ საცხოვრებლებს გარდაცვლილებისთვის. «გახსოვდეს სიკვდილი, ლიმონოვ, და იცხოვრე დროის ფლანგვის გარეშე, – ღაღადებდა ბულდოზერი. ადგილობრივი გაზეთის ნეკროლოგებით თუ ვიმსჯელებთ, ბულდოზერი არც ისე ხშირად და განსაკუთრებული სევდის გარეშე მუშაობდა. ამ ქალაქში მიცვალებულთა საშუალო ასაკი (დავითვალე) 86 წელი იყო. ჩვეულებრივ, ბულდოზერზე კამკაშა მოზრდილი პეპლები ისხდნენ...

მეექვსე დღეს უეცრად კაემანი შემომაწვა. კანონზომიერი მოვლენაა. სამი კვირაა უკვე, ვსვამდი შეერთებული შტატების ტერიტორიაზე, დროა, დამდგარიყო ალკოჰოლური დეპრესია. ვიცოდი რა და ვუფრთხოდი ამას – იყო დროები, როცა ასეთი

დეპრესიისას რამდენიმე დღე ცრემლად ვიღვრებოდი – უკვე ღამისკენ ჯული ოკეანისპირა ძვირადღირებულ რესტორანში წავათრიე, რაც გნებავთ, ოღონდ დეპრესიის რიტმი დავაგდო, როგორღაც ფეხი მოვიცვალო, ვიარო სხვა ტემპით, რათა ხიდი ასეულის ფეხქვეშ არ ჩაინგრეს. «ერთმანეთს ფეხს არ ვუწყობთ, – განვუცხადე ჩემს თავს. – ვნახოთ, რა გამოვა».

ჯულიმ შავი, უმკლავებო კაბა ჩაიცვა, მაღალქუსლიანი შავი ფეხსაცმელი და თმები კეფაზე დამტვერილი შინიონით მიიმაგრა. მაგრად გამოიყურებოდა; ღმერთმანი, როგორც კინომსახიობი, შეიძლება, როგორც ინგრიდ ბერგმანი ახალგაზრდობაში. იყო მასში რაღაც პროვინციალური – მაგალითად, მისი მუქი, მკაცრი «მასწავლებლური» პიჯაკი, რომელიც კაბის ზემოდან მოიცვა – მაისის კალიფორნიული ღამეები ამ ადგილას საკმაოდ ცივია – და სახის ზედმეტად მოკრძალებული გამომეტყველება, მაგრამ შეიძლება, მოიშორო პიჯაკი და შეიცვალო სახის გამომეტყველება.

ის ამ რესტორანში საუკეთესო იყო. არ ვიცი, ვიყავი თუ არა მე ყველაზე კარგი, მაგრამ, ყოველ შემთხვევაში, ყველაზე ცივილიზებული რომ ვიყავი, უდავოა. როდესაც ბარში ვისხედით, მე ორმაგი «ჯეი ენდ ბი»-ს ჭიქით ხელში, ის მარტინით, თავს ვგრძნობდი, როგორც ჯეიმს დინი, ხოლო როდესაც დაგვსვეს ფანჯარასთან, რომელიც გაჰყურებდა მუქ, სავსე მთვარით განათებულ ოკეანეს, თავი უფრო ასაკოვნად – ჰემფრი ბოგარტად ვიგრძენი. მთელი ეს საღამო და შემდეგ ღამე და მომდევნო დილა შეიცავდა უდავო კინემატოგრაფიულობის ელფერს, და მთელი ეს დრო ისე ვუყურებდი ჩემს თავს და ჯულის, როგორც რომანტიული კინემატოგრაფის პერსონაჟებს.

კინემატოგრაფის ყველა ატრიბუტი აშკარა იყო. ფონი, რა თქმა უნდა, ეკავა ოკეანეს, სწორ და გლუვ, მთვარის შუქით განათებული ღამის ყველაზე მაღალი ხარისხის მაისის ოკეანეს. მაყურებლებთან ახლოს გამოწეული იყო მაგიდა ქათქათა გადასაფარებლით და ვარდით ბროლის მაღალ ბოკალში. ეს იყო არა ქალაქის რაღაც

ჩამომხმარი ვარდი, არა, დარწმუნებული ვიყავი, რომ ეს ჯანმრთელი ვარდი, შეიძლება, სხვა ვარდებთან ერთად, მხოლოდ რამდენიმე საათის წინ დაკრიფა თავის ბაღში ერთ-ერთმა ოფიციანტმა, ანდა ყველაზე ახოვანმა მენეჯერმა. ისინი ამის გამკეთებლები იყვნენ, რესტორნის პერსონალი თავიდანვე სერიოზული და საკუთარი რესტორნული საქმისადმი ერთგული მეჩვენა. მე და ჯული მაგიდის ორივე მხარეს პროფილით ზღვისკენ ვისხედით, ორთავე ძალიან სერიოზული, მაგრამ ბუნებრივი.

მკითხველო, მე მასევედიანებს, რომ კაცებს და ქალებს არ შეუძლიათ ცხოვრების მომენტებით ტკბობა, მომენტის მთელი სიხარულის სისავსითა და მშვენიერებით შთანთქვა.

იმ საღამოს ის ისივე მჭირდებოდა, როგორც მე მას და ამას არაფერი საერთო არ ჰქონია ჩვენს მომავალთან და იმასთანაც კი, თუ რა დამოკიდებულება გვაქვს ერთმანეთთან. ალბათ, მკვლელთან, რომელმაც ეს-ესაა საიქიოში გაისტუმრა ათეულობით ქალი და ბავშვი და ახლახან გამოიცვალა და მიიღო შხაპი, შეიძლება, ასევე ბედნიერად და მშვენივრად იჯდე კალიფორნიის დროით ათ საათზე ქალაქის ყველაზე ძვირ რესტორანში და სვამდე შამპანურს, რომელსაც იმ წამსვე გისხამენ, იღებენ ბოთლს გვერდით სპეციალურად მდგარი ვერცხლისფერყინულიანი თასიდან, როგორც კი ბოკალს ტუჩთან მიიტან. ჰოო, შესაძლებელია მკვლელთან ერთადაც, თუ საღამოს დეტალები მჭიდროდ ეკვრის ერთიმეორეს და კუბები სურათში თავსდებიან.

ფრანგული შამპანური შევუკვეთე, რათა ყველაფერი უნაკლო ყოფილიყო. თუ ყოველივე ასე ლამაზად, კინემატოგრაფიულად ეწყობა, მაშინ რატომ არ უნდა წაუთამაშო ცოტათი ვარდსა და ოკეანეს. ვსაუბრობდით კი ჩვენ რაიმე განსაკუთრებულზე? ო, დიახ. მან, მორცხვად მოცინარმა, გამომიცხადა, რომ ის იქნება ძალიან, ძალიან მთვრალი ამ შამპანურისა და მარტინის შემდეგ, რომელიც უკვე დალია, შამპანური მას ყოველთვის ათრობს.

ჯულის ჩემი უხეში ბავშვობისა და იმის შესახებ მოვუყევი, თუ რამდენად ბევრ არაყს ვსვამდი. ვტრაბახობდი, მაგრამ ორივე ვხვდებოდით, რომ სწორედ ასე უნდა ვლაპარაკობდე, რომ ასეთია ჩემი როლი – მწერლის, რომელიც ქვედა ფენებიდან და ხალხის წიაღიდან ამალდა. ვხვდებოდი, რომ იყო მწერალი ქვედა ფენებიდან, ისეთივე ვულგარულია, როგორც იყო მწერალი ზედა ფენებიდან, მაგრამ რისი გაკეთება შემეძლო, ჟურნალისტები და გამომცემლები, და მკითხველებიც კი დაჟინებით მოითხოვენ, რომ მწერალს ჰქონდეს ბიოგრაფია. რაც შემეხება მე, ვამჯობინებდი, არ მქონოდა ოფიციალური ბიოგრაფია ან ისინი ნახევარი დუჟინი ყოფილიყო ასარჩევად. ფაქტები ყოველთვის შეიძლება სხვადასხვაგვარად წარმოაჩინო, და ამიტომ ექვსივე ერთად უფრო დამაჯერებელი იქნება, ვიდრე ერთი.

ჯული გაგებითა და თანაგრძნობით მისმენდა, მაგრამ უეცრად შემაწყვეტინა, რათა ეთქვა, რომ ამ საღამოსთვის ძალიან მაღლიერია. რაზეც სრულიად გულწრფელად ვუპასუხე, რომ მეც მაღლიერი ვარ მისი. როგორც აქამდე ვამბობდი, რესტორნებში ყოველ საღამოს დავდიოდით. მაგრამ არასდროს ყოფილა ასეთი კინემატოგრაფიული, ასეთი ნათელი, ასეთი მკაფიო, ასეთი «საკაიფო». იქნებ ამას ჩემმა ნერვულობამ შეუწყო ხელი, ჩემმა ნამდვილმა შიშმა ალკოჰოლური დეპრესიისა, რომელიც მემუქრებოდა, მაგრამ უეცრად, ნათლად და მაღალპროფესიულად ვთამაშობდით ცხოვრების მონაკვეთს, და ამავდროულად ვხვდებოდით, როგორი არაჩვეულებრივად ნიჭიერები ვართ ახლა, და გვიხაროდა.

მერე სხვადასხვა სასიამოვნო წვრილმანი იყო: ლიმონის ნაჭრები ბადეებზე, მორთმეული, რათა საიმონ-სტეიკზე დაგვეწურა. რატომღაც ჩემს ბადეში გახვეულ ლიმონს სიამოვნებით ჩავასე ჩანგალი. იქნებ, სიამოვნება იქიდან გამოედინებოდა, რომ ვიცოდი, როგორ მოვპყრობოდი ლიმონს საუკეთესო ხერხით. პარიზული სკოლა და ხამანწკების სანსვლა გარკვეული რაოდენობის კარგად აღზრდილ ქალებთან ერთად, ჩემთვის სასარგებლო აღმოჩნდა.

ფრანგული შამპანურის შემდეგ ფრანგულ კონიაკს ვსვამდი. ჯული ჩემ წინ იჯდა, მაღალი, ოდნავ სასაცილო, მხიარულად აციმციმებდა თვალებს და მორცხვად, გოგონასავით იღიმოდა, მიაშობდა თავისი მამისა და ალკოჰოლიკი ქმრის შესახებ, რომელიც მამამისს ჰგავდა. ყველაფერი, რაც მის ცხოვრებაში სევდიანი იყო, ახლა სასაცილო გვეჩვენებოდა.

ერთი კინოეპიზოდიდან მეორეში გადასვლისას, სხვისი ბოკალიდან და სხვის მაგიდაზე, ამოვიღე თეთრი ტიტა, და არა ვარდი, და პიჯაკის ღილკილოზე მივიმაგრე. ჯერ კიდევ კიბეებზე გადავებვიეთ ერთმანეთს და ჩახუტებულები, ულაპარაკოდ წავედით ცარიელ პირსზე, სადაც დღისით კარგ ამინდში ნაპირს ადგება სასეირნო კატერი. მოასფალტებული და ასფალტის ზემოდან მთვარით განათებული პირსი უკაცრიელი იყო და ჩვენი რესტორნიდან, რომელიც თუმცა ოფიციალურად დაიკეტა, ვალსის ხმები მოისმოდა. ისე, რომ სიტყვაც არ გვითქვამს, ერთმანეთს ხელები გავუწოდეთ და ცეკვა დავიწყეთ...

ო, ადამიანს არც დიდი არჩევანი აქვს, ამიტომ ჩვენ შეგვეძლო მსუბუქად სევდიანი და მშვენიერი ვალსის იგნორირება ან ცეკვა. და აი, დავიწყეთ ცეკვა და იმის შეგრძნებისგან, რომ თითქოსდა ეკრანზე ვცეკვავდით, არამხოლოდ არ ვკარგავდი ამისგან სიამოვნების არცერთ მისხალს, არამედ ეს სიამოვნება გაიზარდა კიდევ. როგორც კი ცეკვას მოვრჩით, იქვე, პირსზე კოცნა დავიწყეთ. რატომღაც მთელი ამ დროის განმავლობაში ჩემი ტიტა მახსენდებოდა.

შემდეგ ცივი მანქანით სახლისკენ გავემგზავრეთ და გზად კვლავ უკაცრიელი, სრულებით დაუსახლებელი ოკეანის ნაპირას, წყლის ხმაურის თანხლებით, – ტალღები კლდეებს ეხეთქებოდნენ – ჩვენ ისევ ვკოცნაობდით, როგორც ამერიკელი თინეიჯერები. რამდენიმე კვირის შემდეგ, კვლავაც ამერიკელი თინეიჯერების მიბადებით, ჩემი მეგობარი მანქანაში გავყიმე, მაგრამ არა ახლა.

თუმცა სახლში, ჩვეულ ვითარებაში დაბრუნებულები, კვლავ დავსერიოზულდით. იმისთვის, რომ საღამოს ეთერული მთვრალი განწყობა შეგვენარჩუნებინა, სწრაფად მომაგონდა დალევის აუცილებლობა და მოვამზადე ორივესთვის ორი უმაგრესი და უმწარესი რომის პუნში. აივანზე დალევის შემდეგ, კვლავ ისეთსავე, მაგრამ ოდნავ გადანაცვლებული მთვარისა და ჭრიჭინობელების სიმღერის ფონზე, მე უეცრად მზრუნველად განვუცხადე, რომ მისი ძილის დროა.

ბუნებრივია, ეს პროვოკაცია იყო. არ მსურდა ჯულის შეჩერება, მთელი სიჩქარით რომ მიქროდა იქ, სადაც ჩვეულებრივი ქალი პირველივე საღამოს მიდის. მაგრამ ზედმეტი თამაშის რისკითაც კი, უარს ვერ ვეტყობდი ჩემს თავს მისი წვალების, მცირე შურისძიების სიამოვნებაზე და მივეცი შესაძლებლობა, თავად გამომძვრალიყო სიტუაციიდან. ნაზად ვაკოცე და ვუთხარი, რომ უკვე ღამის ორი საათია და ის, როგორც ყოველთვის, ხვალ დილის შვიდ საათზეა ასადგომი და ვერ მოასწრებს გამომინებას.

ჩემი მეგობარი დაიბნა, როდესაც დაინახა რომ მე, თავაზიანი და წესიერი, ვიღებ ბალიშებს დივანიდან, რომელზეც მძინავს, ისე, თითქოს უეცრად სრულიად სხვა ურთიერთობებში გადავერთე. ის თავის საძინებელში წავიდა, იფუსფუსა იქ ხუთი წუთის განმავლობაში, როგორც ჩანს, საკუთარ თავს ადანაშაულებდა, რომ ასე მიუწვდომლად, ზედმეტად მიუვალად წარმომიდგა და უძლურია მუსიკითა და სიამოვნებით სავსე რომანტიკული სამყაროს შემდეგ, იცხოვროს ნორმალურ სამყაროში, მოკრძალებით მობრუნდა ლივინგრუმში და მითხრა:

– ედვარდ, შენ აქ აღარ უნდა გეძინოს, ჩემ გვერდით უნდა იწვე!

და ჩვენ კვლავ დავბრუნდით უჩვეულო სამყაროში, რომელიც ჩემი მზაკვრული ჩანაფიქრის გამო მხოლოდ ათი წუთით დავტოვეთ. თავხედმა საკუთარ თავს იმის უფლებაც მივეცი, მისთვის მეკითხა, დარწმუნებულია თუ არა, რომ შეცდომას არ უშვებს.

პროფესიონალმა, მაშინვე აღმოვაჩინე მისი ყველა ნაკლი. არ ვამტკიცებ, რომ მე უნაკლო ვარ, შესაძლოა, ამ მომენტში ის ჩემს მცირერიცხოვან ნაკლოვანებებს ითვლიდა, მაგრამ არა მგონია. ჯული გრძნობიერად განუვითარებელი აღმოჩნდა, შეიძლება მისი ლუთერანული აღზრდა ან საყვარლების არასაკმარისი რაოდენობა ამჟღავნებდა საკუთარ თავს. მისი მოძრაობების უმეტესობა უწესრიგო იყო და არა დამორჩილებული ვნების უმკაცრეს დისციპლინას. უფრო უხეშად რომ ვთქვა, სექსის ნამდვილმა პროფესიონალმა ყოველთვის იცის, სად და რისთვისაა მიმართული მისი ყოველი მოძრაობა. ვთქვათ, მე ვიცი, რატომ გამოვიღე ასო მისგან და ზემოდან რატომ დავადე მის მუტელს, მე მსურს, შევიგრძნო მთელი მისი მუტელი ზემოდან და არა შიგნიდან და სრულებითაც არ სჭირდება მას, ჩემს პარტნიორს, შეშინებულმა შეათრიოს ჩემი ასო უკან, მე მას მალევე ჩემითაც დავაბრუნებ. მას ეშინოდა, როცა უეცრად ფრთხილად ვუყოფდი თითს მეორე ხვრელში, რათა მეგრძნო, რომ მე – ცხოველი, ვტყნავ მეორე ცხოველს, სავარაუდოდ ძალიან ბინძურს, ამიტომაც თითი უკანალშია (ბინძური); საბოლოო მიზანი კი – უფრო ძლიერად აღვზნებაა. ის მთელი დღეები არ მელაპარაკებოდა, როცა შევეცადე თითის ნაცვლად იქ ჩემი ასო შემედო. როგორც აღმოჩნდა, მისი სამივე ბიბლიის თანახმად, ეს ცოდვაა. მე არ მითქვამს მისთვის, რომ ზოგიერთი ქალი სპეციალურად მთხოვდა ამ ცოდვის ჩადენას, შემოვიფარგლე შენიშვნით, რომ ყველაფერი, რაც ხდება ქალსა და კაცს შორის, რომელთაც უყვართ ერთმანეთი, არ შეიძლება იყოს ცოდვა.

ვაი, რომ მომიწია შემოვსაზღვრულიყავი ძველმოდური ენთუზიაზმით ახალი ქალის დაუფლების შესახებ. ენთუზიაზმი შემდეგ დილამდე მეყო, და ჯულიმ უღალატა ღირსებასა და ვალდებულებას, დარეკა რა დილით სკოლაში და უთხრა, რომ ავად არის. იცრუა ჩემი ენთუზიაზმის ზემოქმედების ქვეშ და ამას ძალიან განიცდიდა. ჩიტები გალობდნენ, ის ბედნიერად იწვა ჩემს მკლავებში და მე ჩუმად ვფიქრობდი, ვეფერებოდი მის დიდ,

მშვიდ შვედურ ძუძუებს, რომ აი, მეც, დადლილ მგზავრს მყავს ნამდვილი, დიდი, ძლიერი და ერთგული მეგობარი და არა ნევრასთენული პარიზული ან ნიუ-იორკული არსება. «არაუშავს, რომ ზოგიერთ ადგილში მისი მოტყვნა არ შეიძლება», – ვფიქრობდი მე, არც ისე ცინიკურად, არამედ უბრალოდ ვითვინიერებდი თავს და ხანგრძლივ მოგზაურობებში გარყვნილ ჩემს ბუნებას. ბოლო-ბოლო მისგან მსურდა, რომ ის ჩემი შეყვარებული გამხდარიყო და არა საყვარელი. ჯული მორცხვად გამომიტყდა, რომ ყოველთვის ოცნებობდა მამაკაცთან ერთად მთელი ღამე გაეთენებინა, და რომ ეს მისი პირველი სრულიად უძილო ღამეა. და კიდევ, მან მორცხვად დაამატა, რომ ჩემთან ერთად პირველად იგრძნო თავი არა გოგოდ, არა დედად (დედა ის იყო ალკოჰოლიკისთვის), არამედ ქალად... შექებით შთაგონებულმა, მე მას კიდევ ერთი და, დიდი ალბათობით, სამახსოვრო დღე ვაჩუქე საწოლში.

და ჩვენ დავიწყეთ ცხოვრება.

არა, მე არ «ვაცდუნებდი» მას, როგორც ეს ახლა ეჩვენება, ყველა ჩემი პროფესიული შენიშვნა სულაც არ ერწყმოდა მისგან მიღებულ გარკვეული სახის სიამოვნებას. არ ვგულისხმობ სექსუალურ სიამოვნებას, არა. თუმცა უკვე ორი კვირის შემდეგ ჩემი სექსუალური კმაყოფილება ვალდებულებად გადაიქცა, რომელსაც არც ისე ხალისით, მაგრამ მის ნაცნობთან (მან თვითონ მიმიყვანა მასთან მანქანით), ბებერ, გრძელთმიან ჰიპისთან ნაყიდი წარმოუდგენლად მაგარი მარიხუანის საშუალებით ვასრულებდი. აღმოჩნდა, რომ ჯულის ცხოვრებაში არასდროს გაუსინჯავს მარიხუანა! რომ არ ვიცნობდე, ვერაფრით დავიჯერებდი, რომ კალიფორნიელი გოგო ცხოვრებაში ერთხელ მაინც არ შეხებია ტუჩებით ჯოინტს. ჩემ გამო ის ყოველ საღამოს ეხებოდა მას და ერთხელ დილით გამომიტყდა, რომ გასულ ღამეს მას მოეჩვენა, თითქოს მისი კბენა მინდოდა. ჩემ გამო სხვა მსხვერპლზეც წავიდა. არ ვიცი, რა უთხრა მას მისმა ბიბლიამ, ნებას რთავდა თუ არა, მაგრამ ყოველ ღამით ხანგრძლივად წოვდა ჩემს ასოს.

სიამოვნებაზე საუბრისას მე დანარჩენს ვგულისხმობ, იმას, რომ ყოველდღე, მისი სამსახურის შემდეგ, ზაფხულის ულამაზეს ოკეანესთან დავრბოდით. რომ ხანდახან საშინელ შავ, თასმებით ერთმანეთში გადახლართულ ბათინკებს იცვამდა, თეთრი წინდებითა და გრძელი კაბით, რომელიც მიწამდე სწვდებოდა და თავის გრძელ და სქელ თმას მსხვილად იწნავდა. და ძილისა და სექსუალური აქტის წინ ბიბლიას კითხულობდა. მსგავსი ქცევა ჩემთვის ახალი და სახალისო იყო და ოდნავადაც არ მაღიზიანებდა. ერთი სიტყვით – «კიჩი».

კვირაში ერთხელ ჯულისთან ერთად მისი ცისფერი ავტომობილით საყიდლებისთვის მეგობრულად მივემგზავრებოდით სუპერმარკეტში და ვტვირთავდით მანქანას ლუდის ყუთებით, ღვინის გალონებით და სხვადასხვა სახის ხორცის ფუნტებით. ათობით ფუნტით! ის შესანიშნავი მზარეული იყო და უყვარდა კიდევ მზარეულობა. რა თქმა უნდა, მის ყოფილთან, შარიან ალკოჰოლიკთან შედარებით – ერთად ყოფნის ბოლო თვეებში, ის სცემდა – ჩემი ხალისიანი სიმთვრალე მას მოსწონდა კიდევ. ჯული მალე მიეჩვია იმას, რომ ღვინის ბოთლის გარეშე მაგიდას არ ვუჯდებოდი, რომ ეს სასიამოვნოა და არა ცუდი.

ორი კვირის შემდეგ, უთესლო მარიხუანის ხელოვნურ აღზნებაზე გადასვლასთან ერთად მივხვდი, რომ სამსახურის გარეშე აქ გამოვყლევდები. უდავოა, რომ კალიფორნიული ქალაქი მშვენიერია, მაგრამ იმ დროს, როცა ჯული სკოლაში იყო, უსაქმოდ ვიყავი. მთელი დღე ოკეანის პირას წოლა და მზის ქვეშ გარუჯვა ჩემთვის მოსაბეზრებელი გახდა. თინეიჯერი გოგონები, რომელთა შებმასაც ადგილობრივ პატარა პლაჟზე ვცდილობდი, დამფრთხალნი თავს მარიდებდნენ. ჩემი ტყავი კი მაგ დროისთვის მაინც ხის ქერქის ფერი იყო, ამიტომ გადავწყვიტე მუშაობა და დავიწყე შემოდგომაზე პარიზში დაწერილი ახალი რომანის გადათეთრება. თავშენახულმა მწერალმა პირველი ვარიანტი თან ჩამოიტანა...

დილის 8 საათისთვის ჩემი მოწესრიგებული გოგონა ჯდებოდა თავის ცისფერ ავტომობილში, მე კი, მოლიმარი და გარუჯული, განიერ ტილოს შარვალსა და მაისურში, ჯულის მიერ მოკლედ შეკრეჭილი თმებით – ის ყოველ კვირას დიდი ოსტატობით მკრეჭდა – აივნიდან ვუქნევდი ხელს. ის ტრიალდებოდა ფანჯრების ქვეშ და მიემშურებოდა მეზობელ ქალაქში სამასწავლებლოდ. მოვისმენდი რა უკანასკნელ სიახლეებს და რამდენჯერმე გამოვლანძღავდი რეიგანსა და ომისკენ მის მარჯვე წამქეზებლებს, ყველა ამ ახმახ სამხედრო ბიჭუნას – ჰეიგებსა და ვაინბერგერებს, ვუჯდებოდი საბეჭდ მანქანას.

თორმეტ საათზე ჩემი გოგონა სახლში ბრუნდებოდა. კარშივე უღიმოდა უეცრად თავს დამტყდარ მწერალს, ახლოს მოდიოდა საკოცნელად, იკეთებდა წინსაფარს და უკვე 15 წუთის შემდეგ მზად ჰქონდა ჩემთვის და თავისთვის რომელიღაც უცნაური, მისი გამოგონილი ლანჩი, შვედური და მექსიკური სამზარეულოს ნაზავი... ბედნიერად ვუყურებდით ერთმანეთს და ვცვლიდით შთაბეჭდილებებს ჩვენი სამსახურის შესახებ, ის მიაშობდა, რა მოხდა სკოლაში, მე კი ვუყვებოდი, რამდენი გვერდი გადავწერე და რა ახალი დეტალი შევიტანე წიგნში ან ამოვაგდე ძველი. პირველ ხანებში ლანჩის დროს წატყნაურებასაც ვასწრებდით, მისი შესვენება ორი საათი გრძელდებოდა. მოგვიანებით ამოვძირკვე ეს მოუხერხებელი ჩვეულება. დღედაღამ ღია აივნის კარიდან შემოდიოდა მშვენიერი, ჯანსაღი კალიფორნიული სიმწვანის, ოკეანის, მაისის, შემდეგ ივნისის და ივლისის სურნელება... იდილია.

ორის ნახევარზე ჯული კვლავ სამასწავლებლოდ მიდიოდა, ჯდებოდა ავტომობილში, მე კი ავიღებდი ხელში ორიოდე ვაშლს, წიგნსა და შეუცვლელ იაფფასიან ვულვორტულ რვეულს, დღიურად რომ ვიყენებდი, მივდიოდი, ბებრებით სავსე მშვიდი მოტელების, სასაფლაოსა და მისი ყვითელი ბულდოზერუნას, გოლფის მინდვრების, სადაც ჭაღარა ლედი და ჯენტლმენები ბურთებს უმიზნებდნენ თავიანთ გოლფის ჯოხებს, სამხედრო

საზღვაო რეკრუტის ცენტრის გავლით, რომელსაც ქარში უჭახჭახებდა ამერიკული დროშა, გავდიოდი ოკეანის კლდოვან და ველურ ნაპირთან და მოვკალათდებოდი წყლისგან ორ ნაბიჯში ჩემს მაისურზე წარწერით «US Army» და ჯულის დახეულ ლურჯ ჯინსებზე, რომლის რეკვიზირებაც მოვახდინე. მარილიანი, მკვრივი, ლურჯი ოკეანე, მზე... ასეთი არდადეგები 1974 წლის ზაფხულის შემდეგ არ მქონია, როდესაც ვცხოვრობდი კავკასიაში და ყირიმში. როცა მომწყინდებოდა კითხვა და გარუჯვა, ვიცვამდი ბოტასებს და დავხეტილობდი ქვებში, ნაპრალებიდან ვარდისფერმარწუხიანი კიბორჩხალების გამოტყუებას ვცდილობდი, ხოლო როცა გამოვიტყუებდი, ღმერთმანი, არ ვიცოდი, რა მომეხერხებინა მათთვის და ვუშვებდი. როდესაც ცუდ ხასიათზე ვიყავი, ზღვის ამ უწყინარ ბინადრებს ვასახიჩრებდი და ვკლავდი და შემდეგ ოდნავადაც არ ვნანობდი.

ერთხელაც ქვიშიან სრუტესთან გავლა მომიწია, სადაც ნახევრად ან სრულად შეჭმული ასობით დიდი სკუმბრიის გვამი აღმოვაჩინე. მათ შორის ჭარბად დაბორიალობდნენ მყრალი, ბინძური თოლიები და დროდადრო საუკეთესო ნაჭრებს გლეჯდნენ. სკუმბრიის ნაწლავებსა და შიგნეულობას არც კი ეკარებოდნენ. ბუნებაში ყველაფერი წყნარად იყო და ოკეანეში სკუმბრიების სასაკლავო გულს არავის სტკენდა ისე, როგორც ადამიანური სასაკლავოები სტკენენ გულს ადამიანებს. სიმართლეა ისიც, რომ თოლიები არ კლავდნენ ერთმანეთს, არამედ მშვიდად სანსლავდნენ სკუმბრიას, რომელიც, როგორც ჩანს, ხელის ერთი მოსმით მოკლა ოკეანემ, გამორიყა რა უბედო, დაბნეული სკუმბრიების გუნდი ქვებისკენ, ამ აყროლებულ სასაფლაო-პლაჟზე.

სხვა დროს ვიწრო, მაგრამ ორმხრივი გზის პირას, ჩნდებოდა ერთი ან რამდენიმე ავტომობილი და სრულად დამსკდარი მოხუცები ან ჭაღარა, მაგრამ მაგარი მიდჯლ-ამერიკელი პენსიონერები იდგნენ და იყურებოდნენ მარად ცივ, დიდებულ ოკეანეში და შესაძლოა, ცდილობდნენ, რაღაც გაეგოთ, რისი გაგებაც ვერ შეძლეს მთელი

ცხოვრების განმავლობაში. მათი შვილიშვილები და შვილთაშვილები დარბოდნენ აქვე და სხვადასხვა ფერის ბოტასებით სრესდნენ აფრიკიდან შემოტანილ ცხიმთან და ჯიუტ მცენარე «ais-plants», ამით ახალი სიცოცხლის დემონსტრირებას ახდენდნენ, რომელიც მათ ჰპირდებოდა, ყოფილიყო ასეთივე უაზრო. ანდა თაფლობის თვის ან თაფლობის კვირის გასატარებლად ლოს-ანჯელესიდან ჩამოსული მექსიკელი შეყვარებულების წყვილი, ერთმანეთს მიკრული რომ ისხდნენ და ტრანზისტორს აყურადებდნენ.

კარგი იყო. მაგრამ ამ მზეზე და სინათლეზე, ამ კლდეებზე, ამ წყლებზე, ამ ჰოტელებში და პროვინციულ სამხრეთულ რესტორნებში უნდა გემოქმედა, მე კი არ შემემძლო მოქმედება. უეჭველია, ქალაქი იქნებოდა შესანიშნავი სასცენო მოედანი კარგი სამოქალაქო ომისთვის, ოკეანისპირა დახვრეტებისთვის, წარმოუდგენლად ლამაზი, ბოროტი და სისხლისმსმელი ქალის შესაყვარებლად. რაზმების გადაადგილებისთვის, უკანასკნელი ხომალდების ნისლში შეხვედრებისთვის, ყველაფერ იმისთვის, რაც შეადგენს ცხოვრების შუაგულს ან დასასრულს ნორმალურად განვითარებადი რევოლუციონერი რომანტიკოსი მწერლისთვის. ეს კი არ იყო. არ იყო თინეიჯერ გოგოსთან რომანიც კი, ნებადაურთველი ტყნაური მდედრობითი სქესის არასრულწლოვან ადამიანთან. იყო ნებადართული ყოფითი იდილია სქესობრივად სავსებით მომწიფებულ 26 წლის ქალთან. ნეტავ ვინმეს შეეშალა მაინც ჩვენთვის ხელი, ჩვენ კი არავინ გვიშლიდა.

ოკეანიდან სახლში მაისურით და ჯინსებით მარადისობა მომქონდა, ჯიბეებით მომქონდა დამდნარი მარადისობა, სევდიანი მარადისობა, დალექილი სრულებით არამარადიულ, მაგრამ შემზარაობამდე დროებით არსებაზე. ჩემში შეწოვილი მარადისობა მღელვარებას იუწყებოდა. ოკეანიდან ყოველდღე მღელვარების ახალი მარაგით ვბრუნდებოდი, მოძალებით ვიმშვიდებდი თავს,

რომ ჩემი ზამთრის ოცნება ახდა, რომ ვცხოვრობ ძალიან კარგ გოგოსთან ერთად და ვარწმუნებდი თავს, რომ ბედნიერი ვარ.

ჩვენ – მე და ჩემი შვედი – სპეცაკი, გარუჯული და ჯანმრთელი არსებები ვიყავით. ჯული შხაპის მიღებისას თავს დიდი და უხეში ჯაგრისით იბანდა. მე ვიციინოდი და აღვნიშნავდი, რომ ჯაგრისით, როგორც წესი, ცხენებს ბანენ. ჯული იმორცხვებდა, მაგრამ შემდეგ დღესაც ჯიუტად ჯაგრისით ბანაობდა. შხაპის შემდეგ თავზე თეთრ პირსახოცს წაიკრავდა, ჩემი ქალი მოზრდილი და ლამაზი, გრძელი დიდი ფეხებით იდგა სარკესთან და ელექტროსაშრობით იშრობდა მუტელს და ფანჩარს მის ირგვლივ, «მიკრობების საწინააღმდეგოდ». ჩვენ ვცდილობდით და ვიბანდით იმდენად ხშირად, რომ ვერ ვახერხებდი ჩემი მაისურის ერთზე მეტჯერ ჩაცმას, ჯული მას ეგრევე ბინძური თეთრეულის გროვაში გადაუძახებდა.

ოფლის სუნზე ვოცნებობდი, მაგრამ ერთადერთი აკრძალული სუნი, რომლის შემოტანაც მოვახერხე ჩვენს ლუთერანულ ტაძარში, მარიხუანას სუნი იყო. ჩვენ ვსადილობდით ლივინგრუმის ფართოდ გაღებულ დიდ ფანჯარასთან, ორივეს გვექონდა ხელსახოცი, ჩვენი საკვები გამოირჩეოდა რთული მრავალფეროვნებით და ძალიან მადისაღმძვრელი სუნი ასდიოდა. ივნისის და ივლისის ფოტოებზე, თავში ავარდნილი მამაკაცის სქელი სიფათი მაქვს, მზრძანებლურად რომ იკრავს მკერდზე მწიფე ალისფერ ყვავილს – ჯულის.

შაბათ-კვირას ენთუზიაზმით მივემართებოდით ჩვენს მეგობრებთან – სპორტულ მწერალთან და მის ცოლთან, ან მთებში – მდინარეში საბანაოდ. იქ სუფთა წყალში კალმახებიც ბინადრობდნენ, ხოლო ბილიკების გასწვრივ წითლად მოჩანდა ველური მარწყვი, ანდა მივემგზავრებოდით სხვა საოცარ ადგილებში – ნაკრძალები, ნავსაყუდლები და ტბები, სადაც ბუნებაში ვსანსლავდით საჭმელს და გალონებით ვსვამდით კალიფორნიულ ღვინოს.

ბედნიერება ჩემთან ერთად ერთ მაგიდასთან იჯდა ყოველდღე, გვერდით მიშრიალებდა კაბებით, ამზადებდა არომატულ კვერებს და ყავას, მიყურებდა თვალებში, ატარებდა ცისფერ მანქანას საჭესთან დაბადებული ამერიკელი გოგონას ოსტატობით, ღამით ბედნიერება სრულად მფარავდა თმებით, დიდხანს და მოსაწყენად წოვდა ჩემს ასოს, და ბედნიერებას ასეთი მოზრდილი გოგოსთვის გაუგებარი უხმაურობით ეძინა.

მე და ის ერთმანეთს დავპირდით, რომ ვიქნებოდით ლამაზი წყვილი, ნებისმიერ ფართს დავამშვენებდით, ან პიკნიკს, ან კალიფორნიულ უნივერსიტეტულ საზოგადოებასაც კი – რუსი თაფ-მწერლით და მისი ამერიკელი ცოლით. ყველას თავისი ღირსება აქვს. ის უბრალოა, მაგრამ ჯანმრთელი, ფიზიკურად და მორალურად ძლიერი, სავსეა ცხოვრებისთვის ეგზომ საჭირო საღი აზრით. ის, თუმცა ბოროტია და დეკადენტი, მაგრამ ნიჭიერია, გაფუჭებული მსოფლიოს დედაქალაქებში, მაგრამ შიგთავსი ჯანმრთელი აქვს და არა დამპალი. მის სიავეს ის თავისი ერთგულებითა და სიქველევებით აწონასწორებს. კარგი «ოლდ-ფემენი» – ძველმოდური გოგონა ჯული – ასეთის პოვნა ჩვენს დროში რთულია. შეიძლება ჩვენ რუს-შვედი შვილები გვყოლოდა, ქერათმიანი ბიჭუნები და გოგონები, ხუთი ან ექვსი ერთეული, მისი ძუძუები ათამდე ბავშვსაც გამოკვებდა.

ჩვენი ურთიერთობების დაისი მაშინ დაიწყო, როდესაც ერთხელ მასთან ერთად მასონურ პიკნიკზე წავედი, ასეულობით ჩვეულებრივ დედაკაცსა და მამაკაცს შორის, ორკესტრის და შემწვარი სტეიკების კვამლიანი ნელსურნელებისა და ცისტერნებიდან მომდინარე დაუსრულებელი ლუდის თანხლებით. და კვლავ მზე, დაუნდობელი კალიფორნიული მზე ჩვენს თავზე, ტონობით მზე, და უეცრად სერიოზულად ვიგრძენი თავი ადამიანური საზოგადოების, ამერიკელი ბიძების, დეიდების და თინეიჯერების ნაწილად... ვეცეკვებოდი კიდევ ჯულის, მან მასონური კეპი თვალებზე ჩამოიფხატა და მორცხვად ხარხარებდა, თითქოს ეშინოდა, რომ მის სიცილს არ მოვიწონებდი.

აი, სწორედ ამ დროს მივხვდი რომ ნაძირალა ვარ.

დედამოტყნული ნაძირალა. გამოუსწორებელი ნაბიჭვარი, რადგან ის ასე მორიდებულად იცინის. და რომ სიყვარულის ვერავითარი გასხივოსნებები, ნამდვილი, როგორც მე მეჩვენებოდა, რომელიც მეწვეოდა ხოლმე, როდესაც რომელიმე რესტორანში ვისხედით (ვთქვათ, «მსუქან კატაში»), – ნამდვილად მიყვარდა ის, პირისპირ მჯდარი, და საკუთარ ბავშვობაზე მოსაუბრე, – ვერ შეცვლიან ჩემს უკვე ჩამოყალიბებულ მოღალატე ბუნებას, ჩემს მეზღვაურის ფსიქოლოგიას, რომელსაც ყველა პორტში ჰყავს ქალი, არავითარი გასხივოსნებები არ გამამართლებენ და არც მამართლებენ.

სიყვარულის წამიერი გაელვებები. მას სურდა მუდმივი ცეცხლი.

სახლში პიკნიკის მერე, მას შემდეგ რაც ჩემთან ერთად დალია ვისკი და ისევ ვისკი და დათვრა, მომიწყო მცირე სკანდალი. მას დაზუსტებით არაფერი უთქვამს, მაგრამ სურდა, ცოდნოდა, წინ რა გველოდა. მან საკმაოდ თვალნათლივ მიმანიშნა, რომ მე მას ვიყენებ, ვატარებ ზაფხულს ქალთან, რომელსაც შემოდგომაზე მივატოვებ, რომ ჩემთვის მოსახერხებელია წიგნის აქ გადაწერა, მაგრამ როგორც კი გადავწერ, გავუჩინარდები.

ჯული შორს იდგა ჭეშმარიტებისგან და ამავედროულად, ახლოს. სიმთვრალისგან დამანჭულმა მითხრა: «მე ვიცი, ედვარდ, შენ გიყვარს კახპები, მე შენს გემოვნებაში არ ვჯდები». მე არ მიკითხავს მისთვის, მის გემოვნებაში ვარ თუ არა, როგორც ჩანს, იგულისხმებოდა, რომ ვარ. მან არ იცოდა, რომ ისევე დაუცველი ვარ ამ სამყაროში, როგორც თვითონ. მე ჩამოვედი, რათა პატიოსნად მეპოვა კარგი ქალი, რადგან დავიღალე სხვადასხვა ასაკის ინტერნაციონალური ნევრასტენიკების გამუდმებული ცვლით, დავიღალე ჩემთან შეხვედრამდე დანგრეული ცხოვრებებით, მე ჯული მსურდა. აი, ჯული ჩემთან იყო, ჩემი კარგმოტყნული უსარგებლო ძალის კიდევ ერთი მტკიცებულება, მომიინდა – ავიღე, მაგრამ უეცრად, ივლისის შუა რიცხვებში გავაცნობიერე – რომ კარგი გოგო არ მჭირდება.

ო, ღმერთო, ამ აღმოჩენამდე არაერთხელ მივსულვარ, მაგრამ ყოველ ჯერზე კვლავ მავიწყდებოდა ჩემი ოცნების ჩაფლავება. ეს უკვე ლონდონში აღმოვაჩინე, ინგლისელი მსახიობი ქალის პატარა ბინაში, ნიუ-იორკში – შავგვრემანი ბრაზილიელი ქალბატონის სხვენში... ჰოო, ეს არაერთხელ აღმომიჩენია, მაგრამ, ვაი, რომ მაშინვე ვივიწყებდი...

არ ვიტყვოდი, რომ ჯულისთან ჩემი თამაში უსამართლო იყო. უბრალოდ, მე თამაშის საკუთარი წესები მქონდა, მას – თავისი. საკუთარი წესებიდან გამომდინარე, მართალი ვიყავი. ჩემი წესები მეუბნებოდნენ, რომ ორნი შეიძლება შეხვდნენ ერთი დღით, ორით, ერთი თვით და ესეც ბედნიერებაა, სიამოვნება, სიხარული... სჯობს თვე, ვიდრე არაფერი, სჯობს დღეს, ვიდრე არასდროს... ჯულისთან ერთად სამუდამოდ ან თუნდაც ერთი წლით ცხოვრება, ჩემთვის მოსაწყენი იქნება, მე ამას მივხვდი. მაგრამ მისთვის ამის თქმა არ შეემძლო. ვისურვებდი, მაგრამ არ შეემძლო. ის ვერ გაიგებდა. ამიტომ დამნაშავე იყო, რომ მისი მოტყუება დავიწყე.

ყოველთვის ახალი, ახალი, ახალი მჭირდება... მე ვიკვებები სიახლით. ამასთან ერთად (და ეს ძალიან მნიშვნელოვანია!) ჩემი სექსუალური იდეალი – გოგონაა, წარსულში მეგობარი, ახლა შვილი (ოდნავ ჰომოსექსუალური, უმკერდო გადახრით), უკიდურეს შემთხვევაში უმცროსი და. არა დედა, არა მფარველი, არა, არც ურჩხული – ძველშუმერული ეპოსის დედა, არც ქალღმერთი დემეტრა, – ანდროგინი!

ჯული კი გარკვეული დროის შემდეგ გადაიქცა ძველშუმერულ დედად...

და ამიტომ ახლა პარიზის ცივ აპარტამენტებში ვზივარ, მარტო, და ახლახან დამირეკა 35 წლის ქალმა, აბსოლუტურად დანგრეული ცხოვრებით და შემატყობინა, რომ გუშინ ღამით ძალიან ვაწყენინე მას, რომ ეგოისტი და ავი პიროვნება ვარ. «მაპატიე, – ვუთხარი მე, – მაპატიე.»

წიგნი კი მაშინ ბოლომდე გადავწერე, არამზადამ, და, როგორც კი გადავწერე, ლოს-ანჯელესში გავფრინდი, ამისთვის კი ძალიან მნიშვნელოვანი მიზეზი მოვიგონე. მოწყენილი ვარ, რადგან მიყვარს ჯული და მიყვარს ყველა. და კვლავ სიამოვნებით ჩავიდოდი იმ კალიფორნიულ ქალაქში, ვიცხოვრებდი იქ ერთ ან ორ კვირას, ვიძინებდი ჩემს ჯულისთან ჩახუტებული, და იმავე რესტორანში წასული, შამპანურის შემდეგ ვიცეკვებდი ღამის ოკეანის წინ. რატომ არ შეიძლება? – მწარედ ვფიქრობ. ჩვენ მაინც მოვკვდებით, ხოლო პატარა ყვითელ ბულდოზერთან არავითარი ბრალი არ მიგვიძღვის.

რუსულიდან თარგმნეს გიორგი ფორცხალაიშვილიმა და ნორიკ ბადოიანმა

[1] ბილკისი, ბალკისი – საერთოსემიტური ფოლკლორული ტრადიციის მიხედვით და აქედან შემდგომ – ყურანში: საბაელთა ტომის ლეგენდარული დედოფალი, რომელმაც ბიბლიურ სოლომონს რჩევა-დარიგებანი გაუგზავნა ოფოფის მეშვეობით.

[2] ალუზია ყურანიდან – ეს ფრაზა – «მშვიდობა მას იმ დღეს, როცა დაიბადა, როცა მოკვდა და როცა აღდგენილი იქნება ცოცხლად» – ყურანში რამდენჯერმეა გამოყენებული ძველ წინასწარმეტყველთა სახელების ხსენებისას.

[3] ელიზბარ ანანიაშვილი (1912-2000) – ოთარ ჭილაძის რომანების მთარგმნელი